

શ્રી અર્દુરજ્યો નમ

શ્રી ગુરુમ્યો નમઃ

શ્રી તરવાર્થ પરિશિષ્ટ મૂલ
અને ભાષાન્તર

તથા

કલ્યાણકૃતીયી વિશસ્થાનક વિધિ.

પરિશિષ્ટ મૂલકર્તા,

આગમોદ્ધારક આચાર્ય શ્રી માગગનન્દસૂરીશ્વરજી

ભાષાતર કર્તા — શ્વેતગિપ્ય મુનિ માનમાગરજી

દ્રવ્ય સહાયક —

શ્રીમતી વિદ્યુષી સાંવીશ્રી તિલકશીજીના ઉપદેશથી
મુદ્રતવાસી મેષ્ટિનર્થ

શા. પાનાચદ કેસરીચદ એવેરી

પ્રકાશક — મુગ્ધ વાસ્તવ્ય શ્રાવિકાવર્ગ.

સ વત ૧૯૮૬ વી સ ૨૪૫૬ ઇ સ ૧૯૩૩

દ્વિતીયાવૃત્તિ]

[પ્રત ૧૦૦૦

દી. પા. ચા. જે આના

પુસ્તક મેળવવાના સ્થાને।

મુન્ત—શ્રી “જેન વિજ્યાનદ” ટ્રીન્ડીગ પ્રેસ
ઠે કાગુપીઠ બજાર

શ્રી તત્વ બોધવિવેચક જેન આવિકા શાળા
ઠે ગોપીપુરા માહીકૃષ્ણીઉ

અમદાવાદ—માધવીશ્રી તિલકશ્રીજી મહારાજ
ઠે પાજરાપોળ આવિકાને ઉપાધ્યયે

પ્રસ્તાવના

સુજ્ઞ મહાશયો !

આજકાલ વિમર્શી મદીના વાયરાથી નૈનકોમની અદર દ્રવ્યાનુયોગસળધી જ્ઞાન ઘણ જ ઝોણુ જોવામા આવે છે ઉપર્યુક્ત જ્ઞાન મેલવવાના સાધનો પૂર્વાચાર્યોએ પ્રાકૃત જ્ઞાપામા અને સ સ્કૃત જ્ઞાપામા મ ગ્રહ કરી જોકે ઘણા ગ્રન્થો જનારેલા છે, તો પણ તે ગ્રન્થો ઘણા લાળા અને ગુદા અથવાળા હોવાથી અદર બુદ્ધિવાળા મનુષ્યો ક હમ્થ કરવાને શક્તિમાન થઈ શકતા નથી

તેથી “જો આ જઘા ગ્રથોનો સારાશ આવે અને ગ્રન્થ નાનો થાય, તો અ-પબુદ્ધિવાળાને ક હમ્થ કરવાને સુગમતા પડે” એવો વિચાર કરી સ્વપરોપકારાર્થ અથરૂપી સમુદ્રને મથીને તેમાથી તત્ત્વાર્થમૂતરૂપી રત્ન શ્રીમાનુ ઉમામ્વાતિ વાચકજીએ શોધી કાઢ્યુ તે સૂત્રરૂપી રત્નને નૈનકોમ ક હમ્થ કરવા લાગી જેમ જેમ તેનો પ્રકાશ હૃદય ી અદર પડતો ગયો તેમ તેમ ઘણા દિવસથી એકહુ થયેલુ અજ્ઞાનરૂપી અધાર નાશ થતુ ગયુ

સૂત્રરૂપી રત્નને ક હમ્થ કરીને પણ જ્યારે સમજવાની શક્તિ રહી નહિ, ત્યારે તે પછીના પૂર્વાચાર્યોએ તે સૂત્રનો વિસ્તારથી અર્થ કરવા માટે સ ગ્રહણી, સેત્રસમામ જીવવિચાર,

દંડક, નવતત્ત્વ અને કમચન્દ્ર આદિ પ્રકરણો બનાવ્યા
જેથી તે પ્રકરણો પણ જૈન લોકો કઠસ્થ કરીને યથાશક્તિ
જ્ઞાન મેલવતા રહ્યા

હવે પ્રકરણોમાંથી હોત્ર સમાસ અને સમહણી મોળા
પ્રમાણના હોવાથી ધીમે ધીમે લોકો તે કઠસ્થ કરવાને
અશક્ત થયા, તેથી તે પ્રકરણોનું જ્ઞાન ધર્મજ્ઞ આધુ યતુ
ગયુ તેના પ્રચારાર્થે આગમોદ્ધારક આચાર્ય શ્રી
સાગરાનન્દ મૂર્તીશ્વરજીએ ઘણું ભાગે તે જાનને મોટા પ્રક
રણોમાંથી દુક અને નાના નાના સૂત્રરૂપે સંસ્કૃત ભાષામાં
તત્ત્વાર્થની અદર જે જે વિષયોની આવશ્યકતા ગહી
હતી તેનું પરિગિષ્ટ બનાવી જૈન કોમની અદર મહાન્
ઉપકાર કર્યો તે પરિશિષ્ટ અમદાવાદ નિવાસી ના
ડાહ્યાભાઈ પીતાબગદામ તરફથી જે નિત્યસ્મરણસ્તોત્ર
છપાયેલ તેની અદર મુધારીન પછળના ભાગમાં નાખેલ
છે આ પુસ્તકનું કદ મોટું થઈ જવાથી પાઠો મૂર્તીશ્વરજીને
વિચાર ઉત્પન્ન થયો કે “જો હું મેશા અભ્યાસ અથવા કઠસ્થ
કરનારને પોકેટ સાધનના નાના પુસ્તકની અદર તત્ત્વાર્થ,
ન્યાયાવતાર અને પરિગિષ્ટ એ ત્રણે પ્રકરણો સાથે
ઠપાય તો લોકોને કઠસ્થ કરનાની સુગમતા પડશે” એવો
વિચાર કરીને પુનઃ તેજ ઉપર આવક તરફથી ન્યાયાવતાર
તત્ત્વાર્થ અને પરિશિષ્ટ એ ત્રણે એકઠા કરીને છપાયેલ
છે તે ત્રણે ભવના પુસ્તકોનો અવાર ને અવાર ઉપયોગ

થતા લોડોની અદર તેનો પ્રચાર તે થયો, પણ સૂત્ર
 દુકમા બતાવેલા હોવાથી તે સૂત્રમાથી જોઈએ તેવો બાવાર્થ
 મેલવવાને લોકો અશક્ત થયા, તેથી “જે તેનું બાપાન્તર
 કાર્થિક વિન્તાગથી થાય તે લોકોને તે સૂત્ર સમજવાની
 સુગમતા પડે”

આવો વિચાર કરીને ૧૯૭૪ ની સાલના મુખર્ષના
 ચોમાસાની અદર મેં મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે જે જે અન્થોની
 અદર જે જે સૂત્રના અધિકાર આવતા હતા, તે તે થયો
 માથી તે તે સૂત્રના અધિકાર અવલોકન કરીને, અથવા તે
 જ્યાં જ્યાં શકા પડતી ત્યાં ત્યાં ગુરુમાહારાજ શ્રીઆચાર્ય
 માગમનન્દ મૂઠીશ્વરજી મહારાજને પૂછી પૂછી સમાધાન
 મેલવીને બાપાન્તર કર્યું, પુનઃ બાપાન્તરનું અવલોકન કરતા
 જ્યારે શકા પડતી ત્યારે અમારા લઘુબાળુ વિનયવાન દ્રવ્યા-
 નુયોગ સબધિ જ્ઞાનવાળા મુની માણેકમાગરજી (ઉપા-
 ધ્યાય માણેકમાગરજી) ને પૂછી સમાધાન મેલવતો રહ્યો
 અને શકાનો ખુલાસો કરતો ગયો પછી પૂરું થયું પછી
 પ્રથમાવૃત્તિ અમદાવાદ વાગી શાં હાથા પીતાબર
 તરફથી પ્રથમ મવત ૧૯૭૬મા છપાવ્યું હતું

પ્રથમાવૃત્તિ ખલાસ થઈ જવાથી, અને જ્ઞાનપિપાસુઓની
 માગણી વિશેષ થવાથી પુનઃ છપાવવાનો વિચાર થયો

આ વખતે મુગ્ધતમા ચોમાસુ રહેલા સાધ્વીશ્રી તિલકશ્રીજી

માહારાજને પુસ્તક છપાવવા બાબત વાત કરેલી તેઓએ સુરતમાં શેઠ ખાનાચંદ કેસરીચંદવાળાને જ્ઞાનનો ઉપદેશ આપી પુસ્તક છપાવવાનો સંપૂર્ણ બંદોબસ્ત કર્યો જેથી આ દ્વિતીયા આવૃત્તિ બહાર પાડવાનો સુખવસર મને પ્રાપ્ત થયો છે

બીજી આવૃત્તિમાં દર્યાબંધ ૪, મીન એકાદશી ગુણ્ણ, વિશ્વસ્થાનકની વિધી તથા બાલપ્રણયારિણી વિદ્યુષી સાંધી શ્રી શિવશ્રીજી માહારાજનું સંક્ષેપથી જીવનચરિત્ર નાખી શોભામાં વધારો કરી પુસ્તકનું કદ વધાર્યું છે

આ વખતે પહેલાના કરતા મુદ્દ મુદ્દારવામાં વિશેષ કાળજી રાખી પુસ્તકને શુદ્ધ બનાવ્યું છે છતાં પણ જ્ઞાન સ્થાને અગે, કે પ્રેસદોષને અગે કિંચિત્ ક્વચિત્ અશુદ્ધિ રહી ગઈ હોય તો તેનું શુદ્ધિપત્રક પણ સાથે આપેલ છે

પહેલી આવૃત્તિ કરતા આ પુસ્તકમાં યત્ર વિશેષ નાખેલા છે, કે જેથી બાલજીવોને સમજતાં મુશ્કેલી નહીં પડે

વાપાન્તરની અદર જે જે ઠેકાણે વિમાનોના, નરકા વાસના, ચૌરાજલોક વિગેરેના ઠંઠણ વિષય આવે છે, તે તે ઠેકાણે યત્રો મુકીને સમજવાની ગોઠવણ કરેલી છે

છ કાયના આરભથી એકઠો થયેલો પૈસો સન્માર્ગે વ્યય કરવા માટે સુરત નિવાસી શા ખાનાચંદ કેસરીચંદ

ઝવેરીએ જ્ઞાનનો પ્રચાર કરાવવા માટે તેમણેજ આ પુસ્તક
છપાવવામા તમામ ખર્ચ આપી પૈસા ઉપરનો મમત્વ ઓઠો
કરીને લોકોની ઉપર મહાન ઉપકાર કરીને વિના મૂલ્યે
હરેક યોગ્ય સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકા સદ્ધા લાઈબ્રેરી
બહાર વિગેરેને ભેટ આપવાનું રાખેલ છે

આ લાપાન્તરની જુક બીજીવાર ૧૦૦૦ છપાવી છે, તે જો
વધારે ઉપયોગની અદર આવશે તો પુન ત્રીજી આવૃત્તિ
કાઢવા તત્પર થઈશું એજ, સુજેપુ કિં બહુના ?

ચૈત્ર વદ ૦)) સોમ	}	લી-આગમોદ્ધારક આચાર્ય સાગરાનન્દ સૂરીચગ્જનો લખુશિષ્ય-મુની માનસાગર
સવત ૧૯૮૯		
મુ મુરત		

તત્ત્વાર્થ પરિશિષ્ટના માપાતરની

અનુક્રમણિકા

વિષય	પૃષ્ઠ.
મ ગલાચરણ	૧
નારકીના જીવોનું શરીર પ્રમાણ તથા યત્ર વિગેરે,	૧
નારકીની અદર વિરહનો કાલ,	૪
કયા કયા સંઘપણવાળા જીવો કઈ કઈ નારકીમાં જાય,	૫
નારકીથી નીકળેલા જીવોને કઈ કઈ પદવી મળે,	૫
નારકીના જીવોનું અવધિજ્ઞાનનું મે-૧ યત્રસહિત,	૬
પુરુષ તથા ત્રણુલીંગવાલા આદિ જોક સમયમાં કેટલા	
કેટલા મોક્ષે જાય	૭
જોક સમયે ઉત્તૃષ્ટ કેટલા મોક્ષે જાય અને કેટલું અતર પડે,	૧૩
મનુષ્ય અને તિર્યચની સ્થિતિ,	૧૫
વ્યવહારિકપરમાણુથી માડીને અશુભ સુધીનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૧૬
ચારે ગતિના જીવોની કુલકોટી અને ચોનીનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૧૮
જગતીનું સ્વરૂપ	૨૧
શિખરી આદિ પર્વતોનું વર્ણન, (યત્ર)	૨૨
જળુદ્ધીપના ક્ષેત્ર અને પર્વતોનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૨૩
જળુદ્ધીપગત દ્રહોર્નું વર્ણન, (યત્ર)	૨૫
મોટી ચઉદ નદીઓને નીકળવાના સ્થાન	૨૭
મહાવિદેહ શિવાય અન્ય મેત્રોની નદીઓનો પરિવાર,	૨૬

નિયમ

૫૭૪

મહાવિદેહ ક્ષેત્રના વિજયોની નદીઓનો પરિવાર,	૩૦
યુગલીઆના ક્ષેત્રનું તથા અતર નદીઓનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૩૧
જ બુદ્ધીપગત કુટોનું વર્ણન, (યત્ર)	૩૩
છ આરાના નામ તથા સ્વરૂપ	૩૭
કયા ક્ષેત્રમા કયા આરાના જેવો કાલ અને તેનું સ્વરૂપ	૩૯
પહેલા બીજા અને ત્રીજા આરામા થયેલા યુગલીઆના	
આહાર આયુષ્ય પુત્રપાલન આદિનું સ્વરૂપ	૪૦
ચોથા પાચમા અને છઠ્ઠા આરામા થયેલા જીવોનું સ્વરૂપ	૪૨
છ આરા કયા ક્ષેત્રમા હોય તેનું સ્વરૂપ	૪૩
પૂર્વ પશ્ચિમ વિજયોની લગાઈનું વર્ણન	૪૪
બન્ને તરફના વનોનું વર્ણન	૪૪
અતર નદીઓની પહોળાઈ	૪૫
વક્ષસ્કારોની લગાઈનું સ્વરૂપ	૪૫
ત્રેરૂપવંત અને ભદ્રશાલ વનની લગાઈનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૪૬
ગજદંતાનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૪૭
ચારે નિકાયની દેવીઓનું સ્વરૂપ	૪૯
વૈમાનિક દેવોના પાટકાનું વર્ણન	૫૧
પહેલા બે દેવલોકના પાટકાની સ્થિતિ જાણવાનું કોષ્ટક(યત્ર)	૫૩
બાકીના દેવલોકના પાટકાની સ્થિતિ જાણવાનું કોષ્ટક(યત્ર)	૫૫
ચારે દિશામા રહેલા વિમાનો (યત્ર)	૫૬
દરેક દેવલોકના વિમાનોની સંખ્યા (યત્ર)	૬૧
દિશાના વિમાનો કોની ઉપર રહેવા છે તેનું વર્ણન (યત્ર)	૬૨

તત્ત્વાર્થ પરિશિષ્ટના માપાતરની

અનુક્રમણિકા

વિષય	પૃષ્ઠ.
મંગલાચરણ	૧
નારકીના જીવોનું શરીર પ્રમાણ તથા યત્ર વિગેરે,	૧
નારકીની અદર વિરહનો કાલ,	૪
ક્યા ક્યા સમયજુવાળા જીવો કઈ કઈ નારકીમાં જાય,	૫
નારકીથી નીકળેલા જીવોને કઈ કઈ પદવી મળે,	૫
નારકીના જીવોનું અવધિજ્ઞાનનું મેગ યત્રસહિત,	૬
પુરૂષ તથા ત્રણહીંગવાલા આદિ જોક મમયમાં કેટલા	
કેટલા મોક્ષે જાય	૭
જોક સમયે ઉત્કૃષ્ટ કેટલા મોક્ષે જાય અને કેટલું અતર પડે,	૧૩
મનુષ્ય અને તિર્યચની મિથિતિ,	૧૫
વ્યવહારિકપરમાણ્યથી માડીને અશુભ સુધીનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૧૬
આરે ગતિના જીવોની કુલકોટી અને ચોનીનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૧૮
જગતીનું સ્વરૂપ	૨૧
શિખરી આદિ પર્વતોનું વર્ણન, (યત્ર)	૨૨
જળદ્રીપના ક્ષેત્ર અને પર્વતોનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૨૩
જળદ્રીપગત દ્રહોનું વર્ણન, (યત્ર)	૨૫
મોટી ચઉદ નદીઓને નીકળવાના મ્યાન	૨૭
મહાવિદેહ શિવાય અન્ય મેરોની નદીઓનો પરિવાર,	૨૬

નિપય

૫૭૪

મહાવિદેહ ક્ષેત્રના વિજયોની નદીઓનો પરિવાર,	૩૦
યુગલીઆના ક્ષેત્રનું તથા અતર નદીઓનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૩૧
જ ખુદીપગત કુટોનું વર્ણન, (યત્ર)	૩૩
છ આરાના નામ તથા સ્વરૂપ	૩૭
કયા ક્ષેત્રમા કયા આરાના જેવો કાલ અને તેનું સ્વરૂપ	૩૬
પહેલા ખીજા અને ત્રીજા આરામા થયેલા યુગલીઆના આહાર આયુષ્ય પુનપાલન આદિનું સ્વરૂપ	૪૦
ચોથા પાચમા અને છઠ્ઠા આરામા થયેલા જીવોનું સ્વરૂપ	૪૨
છ આરા જ્યાં ક્ષેત્રમા હોય તેનું સ્વરૂપ	૪૩
પૂર્વ પશ્ચિમ વિજયોની લગાઈનું વર્ણન	૪૪
જન્ને તરફના વનોનું વર્ણન	૪૪
અતર નદીઓની પહોળાઈ	૪૫
વક્ષસ્કારોની લગાઈનું સ્વરૂપ	૪૫
મેરૂપર્વત અને ભદ્રશાલ વનની લગાઈનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૪૬
ગજદતાનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૪૭
ચારે નિકાયની દેવીઓનું સ્વરૂપ	૪૬
વૈમાનિક દેવોના પાટડાનું વર્ણન	૫૧
પહેલા બે દેવલોકના પાટડાની સ્થિતિ જાણવાનું કોષ્ટક(યત્ર)	૫૩
બાકીના દેવલોકના પાટડાની સ્થિતિ જાણવાનું કોષ્ટક(યત્ર)	૫૫
ચારે દિશામા રહેલા વિમાનો (યત્ર)	૫૬
દરેક દેવલોકના વિમાનોની સંખ્યા (યત્ર)	૬૧
દિશાના વિમાનો કેવી રીતે ઉપર રહેલા છે તેનું વર્ણન (યત્ર)	૬૨

નિપથ

૫૫૪

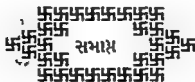
ચૌદ રાજ્યોકમા કટલી વસ્તુ સરખા પ્રમાણની છે	૬૩
ગોળ આદિ ઉપરા ઉપર રહેલા વિમાનોની સ્થાપના	૬૪
સામાનિક અને આત્મરક્ષક દેવતાઓનો પરિવાર (યત્ર)	૬૫
દેવતાઓના ભુવન મુશુટ ચિન્હ આદિનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૬૭
જ્યોતિષ દેવતાનું સ્વરૂપ	૭૦
જ્યોતિષ દેવતાના વિમાનોનું વર્ણન (યત્ર)	૭૧
જગોનિષ વિમાનોની ગતિ અને તારાનું અતર (યત્ર)	૭૩
જ બુદ્ધીપ આદિ જ્ઞેના અને સમુદ્રની અદર રહેલા ચંદ્ર સૂર્યની સંખ્યા	૭૮
અઢીત્રોપમા કેટલા ચંદ્ર હોય ? તેની સ્થાપના	૭૮
ચંદ્ર અને સૂર્યના માડવાનું વર્ણન	૭૮
ઉદ્ધાર અદ્ધા અને લેન આદિ ચક્રોપમનું સ્વરૂપ	૮૦
સૂક્ષ્મસાગરોપમનું પ્રમાણ	૮૨
દીપ અને સમુદ્રની સંખ્યા પ્રમાણ	૮૪
વૈમાનિક દેવોના વિમાનોની સંખ્યા અને તેનું સ્વરૂપ	૮૪
ગોળ ત્રીકોણ અને ચતુષ્કોણ વિમાનોની સ્થાપના	૮૬
દરેક પાટકે દરેક પકિતમા કેટલા વિમાનો છે ? તેની સંખ્યા અને સ્થાપના	૮૬
વૈમાનિક દેવતાઓના ચિન્હોના નામ અને સ્થાપના	૯૧
વૈમાનિક દેવતાના સામાનિક અને આત્મરક્ષકની સંખ્યા	૮૨
વિમાનો કોના કોના આધારે છે તેનું વર્ણન	૯૪
લોકાન્તિકદેવનું સ્વરૂપ અને તમન્ડાયની સ્થાપના (યત્ર)	૯૫
કૃષ્ણરાજનું સ્વરૂપ અને સ્થાપના	૯૭

વિષય

પૃષ્ઠ

વૈમાનિક દેવલોકના વર્ણ અને વિમાનની જાડાઈ (યત્ર)	૮૦૦
ચૌદ રાજલોકનું સ્વરૂપ અને સંક્ષેપ સ્થાપના (યત્ર)	૧૦૩
વૈમાનિક દેરાનું શરીર પ્રમાણ અને (યત્ર)	૧૦૫
ચારે ગતિની અદર સંક્ષેપથી ઉપપાત વિરહ (યત્ર)	૧૦૮
દરેક જીવનું વિશેષત વિરહનું સ્વરૂપ અને (યત્ર)	૧૧૦
દેવલોકની અદર વિરહકાલ અને સ્થાપના	૧૧૩
તાપસ આદિ જીવો કયા સુધી જઈ શકે ?	૧૧૫
કયા સંઘયણવાળા કયા દેવલોક સુધી જાય	૧૧૮
કિંતિમિતિ આ દેવોના સ્થાનોનું વર્ણન	૧૧૮
સ્તોકથી માડીને વર્ષ સુધીનું સ્વરૂપ અને (યત્ર)	૧૧૯
દેવતાઓના આહાર અને સ્વાસોચ્છવાસનું પ્રમાણ અને સ્થાપના	૧૨૧
દેવતાઓના અવધિજ્ઞાનના વિષયનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૧૨૩
નારકીના દરેક પાટકે આયુષ્યની મિતિ અને (યત્ર)	૧૨૮
નારકીના પૃથ્વીપિંડનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૧૩૨
નારકીની નીચે રહેલા ઘનોદધી ઘનવાત તનવાતનું સ્વરૂપ (યત્ર)	૧૩૭
નારકીને ફરતા ઘનોદધી આદિનું પ્રમાણ (યત્ર)	૧૩૮
નારકીની અદર નરકાવાસની સંખ્યા (યત્ર)	૧૪૧
સાતમી નારકીના પાંચ નરકાવાસની સ્થાપના	૧૪૨
ઘનોદધી વિગેરે અને નરકાવાસનું (યત્ર)	૧૪૩-

નિયમ	૫૭૪
નારકીની અદર રહેલા પાટકાનુ સ્વરૂપ	૧૪૩
નારકીના દરેક પાટકે દિશા અને વિદિશામા રહેલા નરકાવાસની સખ્યા (યત્ર)	૧૪૫
પાચમી છઠ્ઠી અને સાતમી નારકીના નરકાવાસોની સ્થાપના	૧૪૮
પરિધિની રીત	૧૪૯
ગણિત પદની રીત	૧૫૦
છબ્બાની રીત	૧૫૧
ધનુ પૃષ્ઠ કાઢવાની રીત	૧૫૨
પ્રતર કાઢવાની રીત	૧૫૩
અતર દ્વીપનું વર્ણન (યત્ર)	૧૫૪
અતર દ્વીપમા રહેનારા યુગલીઆનું સ્વરૂપ	૧૫૬
લવણ સમુદ્રનું વર્ણન	૧૫૮
ઇંદુકાર પર્વતોનું વર્ણન (યત્ર)	૧૫-
પ્રમાણ અને નમનુ સ્વરૂપ	૧૬૧
પાચ ભવનુ સ્વરૂપ અને (યત્ર)	૧૬૨
જઘન્ય વર્ગણાનુ સ્વરૂપ	૧૬૩
અગ્રહણ વર્ગણાનુ સ્વરૂપ	૧૬૪
પ્રશસ્તિ	૧૬૬

શ્રી તત્ત્વાર્થ પરીશિષ્ટમા આવેલ કટયાણુક આદિનુ શુદ્ધિપત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૭	૧૩	પર્વ	પૂર્વ
૧૮	૩	પર્વ	પૂર્વ
૧૮	૬	પર્વ	પૂર્વ
૧૯	૫	ઐરવત	ઐરવતે
૨૦	૭	અરવત	ઐરવતે
૨૬	૨૧	એળીશાઙ્ગ	એળી શઙ્ગ
૩૧	૧૮	મર્ધ	ધર્મ
૩૬	૧૪	મહારાજ	મહારાજશ્રી
૩૬	૧	રહેલી	રહેલા
૪૦	૧૪	છહ	છહ
૪૭	૧૩	વગ	વર્ગ
૫૪	૬	શિખ્યા	પ્રશિખ્યા
૫૬	૧૮	નેમિસરીશ્વરજી	નેમિસૂરીશ્વરજી
૫૮	૧૪	જેમા	તો જેમા
૫૮	૧૯	તત્ત્વ વિવેચક	તત્ત્વબોધ વિવેચક
			પાઠશાળા
૫૯	૨૨	વડી હીક્ષાના યોગ	વડી હીક્ષા જલાલ
			પુરમા કરાવી

પૃષ્ઠ	લીટી	અગ્રુદ્ધ	શુદ્ધ
૬૨	૧	ગિવિય	ગિવાય
૬૪	૧	૧૭ ગુરૂતીર્થશ્રીજી	૧૭ ગુરૂદેમશ્રીજી
"	૨	૧૮ ગુરૂધર્મશ્રીજી	૧૮ ગુરૂતિલકશ્રીજી
"	૩	૧૯ ગુરૂગુણશ્રીજી	૧૯ ગુરૂમનોહરશ્રીજી
"	૪	૨૧ ગુરૂરજનશ્રીજી	૨૧ ગુરૂદેમશ્રીજી
"	૭	૨૩ ગુરૂતીર્થશ્રીજી	૨૩ ગુરૂદેમશ્રીજી
"	૧૦	૨૫ ગુરૂદર્શનશ્રીજી	૨૫ ગુરૂદેમશ્રીજી

તત્વાર્થ પરિગિષ્ટ સામાન્તરનુ શુદ્ધિપત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અગ્રુદ્ધ	શુદ્ધ
૧	૧૧	સમ્પ્રમ્યા	સમ્પ્રમ્યા
,	૧૬	મર્ગધ	મર્ગધ
૪	૩	૧૦૮-૧-૧૧	૧૦૮-૧-૧૨
૬	૧૨	પરતોડર્ધ	પરતોડર્ધધીન
૯	૪	તિસ્થા	તિર્ગ
"	૨૦	કૃતિમ	કૃતિમ
૧૦	૧૮	કૃતિમ	કૃતિમ
૧૧	૮	બાય છે	બાય છે
૧૪	૭	લોકમાયા	લોકમાથી

પૃષ્ઠ	લીટી	અગુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૫	૧૫	માણ	દ્રાણ
૧૮	૧૦	આઠ રચરેણુ	આઠ રચરેણુ
૧૭	૩	બ્યાજ	બ્યાસ
૨૨	૧૨	ભારણાવાળ	ભારસાખવાળા
૨૩	૧૮	ઘરાણી	ઘરાણા
૨૬	૦	ખમણુ	ખમણી
„	૫	ખમણુ	ખમણી
૨૬	૬	ફહમાધી	ફહમાથી
૨૦	૧૪	ખમણી	ખમણી
૩૨	૪	પરીકર	પરિવાર
૩૩	૪	વિદ્યતપ્રભ	વિદ્યુતપ્રભ
૮૬	૧૩	આરાના જેવા	આરાની શરૂઆત જેવા
„	૨૧	ખીંતે આરો	ખીંતઆરાનીશરૂઆતજેવા
૪૫	૧૨	લખાઈ	પહોળાઈ
„	૧૩	લખાઈ	પહોળાઈ
૪૮	૧૭	લખાઈ	પહોળુ
૫૭	૧૦	ઉપયકકદીના	ઉપર્યેકકદીના
૬૫	૧૪	પટ્ટિશ્ચામુરયો	પટ્ટિશ્ચામુરયો
૭૮	૭	કામોદધી	કાલોદધી
૭૧	૧૪	ઝેટલે ૧૧૧૧યોજન	

ઇત્યાદિ છે, તેના બદલે અતિમ સ્વયં ભુ-

પૃઠ	લીટી	ગુહ્ય	અગુહ્ય
		૨મણ્મમુદ્રમા	રહેલા ગિવર જ્યોતિ-
		પ્યકથી ૧૧૧૧	યોજન અલોકાકાશ દર છે
૮૧	૯	એક એક સમય	એક એક સમયે
૧૧૩	૧૪	સર્વાર્થ ચ	સર્વાર્થે ચ
૧૧૮	૨	સિદ્ધેષુ	મિદ્ધેષુ
૧૨૫	૧	અવેયકવાળા	અવેયકવાળા
૧૩૯	૧૧	જપદાર્થ—	શપદાર્થ—

નોટ — પ્રેક્ષના કટમાઝ ધમાઝ ગયેના દીછાના કારણે થળા ભાગે માત્રા અનુચાર દરથ દીપે હોગી જવાથી તમા પ્રમાદને સીધે કાસોક મારી પશુ જુનો રૂઢી ગઈ છે તે શુદ્ધિપત્રકમા જોઈ સુધારી વાચજો।

હે મુની માનમાગ્નરૂ

નિરૂપી શ્રીમતી બાલચંદ્રાયાગ્નિ સાંવી શ્રી
ગિવશ્રીજી મહાગજ

જન્મ- ૧૫પુગ
૧૪૧ ૧૯૦૮

દીક્ષા-પાળખુ
મન ૧૯૨૬

સ્વર્ગગમન-ગાજનગર
મન ૧૯૮૦

આ યત્ર ગુજરાતી ચાલુ મહિના
પ્રમાણે છે.

શ્રી જિનકલ્યાણક યંત્ર.

કલ્યાણકના નામ તથા મત્રાક્ષર

નામ મત્ર જાપ ૨૦૦૦

૧ અવન	ઓ હ્રીં શ્રીં	પરમેષ્ઠિને	નમઃ	„
૨ જન્મ	ઓ હ્રીં શ્રીં	અર્હતે	નમઃ	„
૩ દિક્ષા	„	નાથાય	નમઃ	„
૪ કેનળજ્ઞાન.	„	સર્વજ્ઞાય	નમઃ	„
૫ મોક્ષ	„	પારગતાય	નમઃ	„

એક અથવા તેથી વધારે કથાઓ હોય ત્યારે કેવી રીતે તપ કરવું તેના કોડે

૧ એક કથાઓ હોય ત્યારે એકાસલાનું તપ કરવું

૨ મે કથાઓ હોય ત્યારે આપણી નું તપ કરવું

૩ નજીક કથાઓ હોય ત્યારે ઉપવાસનું તપ કરવું

૪ ચાર કથાઓ હોય ત્યારે ઉપવાસ ને એકામણું

તપ કરવું

૫ પાંચ કથાઓ હોય ત્યારે ઉપવાસ ને આપણી નું

તપ કરવું

નોંધ — જ્યાં વધારે તીથી આવે છે, ત્યાં હિંદી તથા માગવાડી લોકોએ એક મહિનો આગળ વધારીને તીથી સમજવી જેમ કે ગુજરાતીમાં મરતક વડ હોય તો દિ — મારવાડીમાં માગશર ૨૬ સમજવો એવી રીતે દરેક મહિનામાં સમજવું જીવું

નિધિ — ૧૨ લોગસ્મનો કાચોત્સર્ગ

૧૨ અમામમણી

દુહો — (જમાસનજી આપણી)

પરમ પય પરમેષ્ઠિમા પરમેશ્વર જગવાન।

ચારનિશ્ચરે પાપજો નમો નમો જિનભાણુ ॥૧॥

કાગતકે માસના મુદી તથા વદીના કલ્યાણક

ન તીથીનું નામ કલ્યાણજનું નામ

- ૧ કારતક સુદ ૩ શ્રી સુવિધિનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
- ૨ કારતક સુદ ૧૦ શ્રી અગ્નાથ સર્વજ્ઞાય નમ
- ૩ કારતક વદ ૫ શ્રી સુવિધિનાથ અર્હતે નમ
- ૪ કારતક વદ ૬ શ્રી સુવિધિનાથ નાથાય નમ
- ૫ કારતક વદ ૧૦ શ્રીમહાવીરસ્વામીનાથાય નમ.
- ૬ કારતક વદ ૧૧ શ્રી પદ્મપ્રભુ પાગ ગતાય નમ

માગશર માસના મુદી તથા વદીના કલ્યાણક

- ૭ માગશર સુદ ૧૦ શ્રી અરનાથ અર્હતે નમ
- ૮ માગશર સુદ ૧૦ શ્રી અરનાથ પાગ ગતાય નમ
- ૯ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી અરનાથ નાથાય નમ
- ૧૦ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી મહોનાથ અર્હતે નમ
- ૧૧ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી મહાવીરનાથ નાથાય નમ.
- ૧૨ માગશર સુદ ૧૧ શ્રીમહાવીરનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
- ૧૩ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી નર્મીનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
- ૧૪ માગશર સુદ ૧૪ શ્રી સ ભવનાથ અર્હતે નમ
- ૧૫ માગશર સુદ ૧૫ શ્રી સ ભવનાથ નાથાય નમ
- ૧૬ માગશર વદ ૧૦ શ્રી પાર્શ્વનાથ અર્હતે નમ
- ૧૭ માગશર વદ ૧૧ શ્રી પાર્શ્વનાથ નાથાય નમ
- ૧૮ માગશર વદ ૧૨ શ્રી ચ દ્રુપદ પ્રભુ અર્હતે નમ.

એક અથવા તેથી વધારે કલ્યાણક હોય
ત્યારે કેવી રીતે તપ કરવું તેના કારો

૧ એક કલ્યાણક હોય ત્યારે એકાસથાનું તપ કરવું

૨ બે કલ્યાણક હોય ત્યારે આપણીતનું તપ કરવું

૩ ત્રણ કલ્યાણક હોય ત્યારે ઉપરાસનું તપ કરવું

૪ ચાર કલ્યાણક હોય ત્યારે ઉપરાસ ને એકાસથું

તપ કરવું

૫ પાંચ કલ્યાણક હોય ત્યારે ઉપરાસ ને આપણીતનું

— તપ કરવું

નો. — જ્યાં વ. ત્રીથી આપે છે ત્યાં દિદી તથા માગવાડી
લોકોએ એક મહિનો આગળ વધારીને ત્રીથી સમજવી જેમ કે
શુભગતીમા કારતક વ. હોય તો દિ — માગવાડીમા માગશર ૧૬
સમજવો એવી રીતે દરેક મહિનામા સમજી લેવું

નિધિ — ૧૨ લોગસ્મનો મયોત્સર્ગ

૧૨ ખમામમણા

કુડો. — (ખમાસમણ આપનામે)

પરમ પય પરમેષ્ઠિમા પરમેશ્વર ભગવાન

મારનિદેષે પ્રાપ્ત્યે નમો નમો જિજ્ઞાસુ ॥૧૧॥

કારતક મામના સુદી તથા વદીના કલ્યાણુક

ન તીર્થીનું નામ કલ્યાણુકનું નામ

- ૧ કારતક સુદ ૩ શ્રી સુવિધિનાથસર્વજ્ઞાય નમ
- ૨ કારતક સુદ ૧૨ શ્રી અગ્નાથસર્વજ્ઞાય નમ
- ૩ કારતક વદ ૫ શ્રી સુવિધિનાથ અર્હતે નમ
- ૪ કારતક વદ ૬ શ્રી સુવિધિનાથનાથાય નમ
- ૫ કારતક વદ ૧૦ શ્રીમહાવીરસ્વામીનાથાય નમ
- ૬ કારતક વદ ૧૧ શ્રી પદ્મપ્રભુ પારગતાય નમ

માગશર માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણુક

- ૭ માગશર સુદ ૧૦ શ્રી અરનાથ અર્હતે નમ
- ૮ માગશર સુદ ૧૦ શ્રી અરનાથ પારગતાય નમ
- ૯ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી અરનાથ નાથાય નમ
- ૧૦ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી મહીનાથ અર્હતે નમ
- ૧૧ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી મહાલીનાથ નાથાય નમ
- ૧૨ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી મહાલીનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
- ૧૩ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી નર્મીનાથસર્વજ્ઞાય નમ
- ૧૪ માગશર સુદ ૧૪ શ્રી સ લવનાથ અર્હતે નમ
- ૧૫ માગશર સુદ ૧૫ શ્રી સ લવનાથ નાથાય નમ
- ૧૬ માગશર વદ ૧૦ શ્રી પાર્શ્વનાથ અર્હતે નમ
- ૧૭ માગશર વદ ૧૧ શ્રી પાર્શ્વનાથ નાથાય નમ
- ૧૮ માગશર વદ ૧૨ શ્રી ચ દ્રુપદુ અર્હતે નમ

૧૯ માગશર વદ ૧૩ શ્રી ચ દ્રુપદુ નાથાય નમઃ

૨૦ માગશર વદ ૧૪ શ્રી શીતળનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

પોશ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણુક

૨૧ પોશ સુદ ૬ શ્રી વિમળનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૨૨ પોશ સુદ ૮ શ્રી ચાતીનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૨૩ પોશ સુદ ૧૧ શ્રી અજીતનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૨૪ પોશ સુદ ૧૪ શ્રી અભીનવન સર્વજ્ઞાય નમ.

૨૫ પોશ સુદ ૧૫ શ્રી ધર્મનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૨૬ પોશ વદ ૬ શ્રી પદ્મપ્રભુ પરમેષ્ઠિને નમ

૨૭ પોશ વદ ૧૦ શ્રી શીતળનાથ અર્હતે નમ

૨૮ પોશ વદ ૧૦ શ્રી શીતળનાથ નાથાય નમ

૨૯ પોશ વદ ૧૩ શ્રી રીખવહેવ પારગતાય નમ

૩૦ પોશ વદી ૦)) શ્રી શ્રેયાસનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

મહા માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણુક

૩૧ મહા સુદ ૨ શ્રી અભીનવન અર્હતે નમ

૩૨ મહા સુદ ૨ શ્રી વાસુપૂજ્ય સર્વજ્ઞાય નમ.

૩૩ મહા સુદ ૩ શ્રી ધર્મનાથ અર્હતે નમ

૩૪ મહા સુદ ૩ શ્રી વિમળનાથ અર્હતે નમ

૩૫ મહા સુદ ૪ શ્રી વિમળનાથ નાથાય નમ

૩૬ મહા સુદ ૮ શ્રી અજીતનાથ અર્હતે નમ

૩૭ મહા સુદ ૯ શ્રી અજીતનાથ નાથાય નમ

૩૮ મહા સુદ ૧૨ શ્રી અલીનદન નાથાય નમ
 ૩૯ મહા સુદ ૧૩ શ્રી ધર્મનાથ નાથાય નમ
 ૪૦ મહા વદ ૧ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૪૧ મહા વદ ૭ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ પારગતાય નમ
 ૪૨ મહા વદ ૭ શ્રી ચદ્રપ્રભુ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૪૩ મહા વદ ૯ શ્રી મુનિધિનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૪૪ મહા વદ ૧૧ શ્રી રીણવદેવ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૪૫ મહા વદ ૧૨ શ્રી મુનીસુવ્રત સર્વજ્ઞાય નમ
 ૪૬ મહા વદ ૧૨ શ્રી દ્રેયામનાથ અર્હતે નમ
 ૪૭ મહા વદ ૧૩ શ્રી દ્રેયામનાથ નાથાય નમ
 ૪૮ મહા વદ ૧૪ શ્રી વાસુપૂજ્ય અર્હતે નમ
 ૪૯ મહા વદ ૦)) શ્રી વાસુપૂજ્ય નાથાય નમ

કાગણુ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

૫૦ કાગણુ સુદ ૨ શ્રી અરનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૧ કાગણુ સુદ ૪ શ્રી મહાલીનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૨ કાગણુ સુદ ૮ શ્રી સભવનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૩ કાગણુ સુદ ૧૨ શ્રી મુનીસુવ્રત નાથાય નમ
 ૫૪ કાગણુ સુદ ૧૨ શ્રી મહાલીનાથ પારગતાય નમ
 ૫૫ કાગણુ વદ ૪ શ્રી પાર્શ્વનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૬ કાગણુ વદ ૪ શ્રી પાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૫૭ કાગણુ વદ ૫ શ્રી ચદ્રપ્રભુ પરમેષ્ઠિને નમ

૫૮ કાગલ વદ ૮ શ્રી ગીખવદેવ અર્હતે નમ-

૫૯ કાગલુ વદ ૮ શ્રી ગીખવદેવ નાથાય નમ

ચૈત્ર માસના સુદી તથા વદીના કંઠ્યાણક

૬૦ ચૈત્ર સુદ ૩ શ્રી કુચુનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૬૧ ચૈત્ર સુદ ૫ શ્રી અનંતનાથ પારગતાય નમ

૬૨ ચૈત્ર સુદ ૫ શ્રી મજીતનાથ પારગતાય નમ-

૬૩ ચૈત્ર સુદ ૫ શ્રી સલનનાથ પારગતાય નમ

૬૪ ચૈત્ર સુદ ૬ શ્રી સુમતિનાથ પારગતાય નમ

૬૫ ચૈત્ર સુદ ૧૧ શ્રી સુમતિનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૬૬ ચૈત્ર સુદ ૧૩ શ્રી મહાવીરસ્વામી અર્હતે નમ

૬૭ ચૈત્ર સુદ ૧૫ શ્રી પદ્મપ્રભુ સર્વજ્ઞાય નમ

૬૮ ચૈત્ર વદ ૧ શ્રી કુચુનાથ પારગતાય નમ

૬૯ ચૈત્ર વદ ૨ શ્રી શીતળનાથ પારગતાય નમ

૭૦ ચૈત્ર વદ ૫ શ્રી કુચુનાથ નાથાય નમ

૭૧ ચૈત્ર વદ ૬ શ્રી શીતળનાથ પરમેષ્ઠિને નમ

૭૨ ચૈત્ર વદ ૧૦ શ્રી નમીનાથ પારગતાય નમ

૭૩ ચૈત્ર વદ ૧૩ શ્રી અનંતનાથ અર્હતે નમ

૭૪ ચૈત્ર વદ ૧૪ શ્રી અનંતનાથ નાથાય નમ

૭૫ ચૈત્ર વદ ૧૪ શ્રી અનંતનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૭૬ ચૈત્ર વદ ૧૪ શ્રી કુચુનાથ અર્હતે નમ

વૈશાખ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

૭૭ વૈશાખ સુદ ૪ શ્રી અભીનંદન પરમેષ્ટિને નમ

૭૮ વૈશાખ સુદ ૭ શ્રી ધર્મનાથ પરમેષ્ટિને નમ

૭૯ વૈશાખ સુદ ૮ શ્રી અભીનંદન પારગતાય નમ

૮૦ વૈશાખ સુદ ૮ શ્રી સુમતિનાથ અહુતે નમ

૮૧ વૈશાખ સુદ ૯ શ્રી સુમતિનાથ નાથાય નમ

૮૨ વૈશાખ સુદ ૧૦ શ્રી મહાવીરવામીસર્વજ્ઞાય નમ

૮૩ વૈશાખ સુદ ૧૨ શ્રી વીમળનાથ પરમેષ્ટિને નમ

૮૪ વૈશાખ સુદ ૧૩ શ્રી અણ્ણતનાથ પરમેષ્ટિને નમ

૮૫ વૈશાખ વદ ૬ શ્રી શ્રેયાસનાથ પરમેષ્ટિને નમ

૮૬ વૈશાખ વદ ૮ શ્રી મુનીસુવ્રત અહુતે નમ

૮૭ વૈશાખ વદ ૯ શ્રી મુનીસુવ્રત પારગતાય નમ

૮૮ વૈશાખ વદ ૧૩ શ્રી શાતીનાથ અહુતે નમ

૮૯ વૈશાખ વદ ૧૩ શ્રી શાતીનાથ પારગતાય નમ

૯૦ વૈશાખ વદ ૧૪ શ્રી શાતીનાથ નાથાય નમ

જ્યેષ્ઠ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

૯૧ જ્યેષ્ઠ સુદ ૫ શ્રી ધર્મનાથ પારગતાય નમ

૯૨ જ્યેષ્ઠ સુદ ૬ શ્રી વાસુપૂજ્ય પરમેષ્ટિને નમ

૯૩ જ્યેષ્ઠ સુ ૧૨ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ અહુતે નમ

૯૪ જ્યેષ્ઠ સુદ ૧૩ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ નાથાય નમ

૯૫ જેઠ વદ ૪ શ્રી રીણવદેવ પરમેષ્ટિને નમ
 ૯૬ જેઠ વદ ૭ શ્રી વીમળનાથ પારગતાય નમ
 ૯૭ જેઠ વદ ૯ શ્રી નમીનાથ નાથાય નમ

અશાઠ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

૯૮ અશાઠ સુદ ૬ શ્રી મહાવીરશ્વામીપરમેષ્ટિને નમ
 ૯૯ અશાઠ સુદ ૮ શ્રી નેમનાથ પારગતાય નમ
 ૧૦૦ અશાઠ સુદ ૧૪ શ્રી વાસુપૂજ્ય પારગતાય નમ
 ૧૦૧ અશાઠ વદ ૩ શ્રી શ્રેયાસનાથ પારગતાય નમ
 ૧૦૨ અશાઠ વદ ૭ શ્રી અનંતનાથ પરમેષ્ટિને નમ
 ૧૦૩ અશાઠ વદ ૮ શ્રી નમીનાથ અર્હતે નમ
 ૧૦૪ અશાઠ વદ ૯ શ્રી કુચુનાથ પરમેષ્ટિને નમ

શ્રાવણ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

૧૦૫ શ્રાવણ સુદ ૨ શ્રી સુમતિનાથ પરમેષ્ટિને નમ
 ૧૦૬ શ્રાવણ સુદ ૫ શ્રી નેમનાથ અર્હતે નમ
 ૧૦૭ શ્રાવણ સુદ ૬ શ્રી નેમનાથ નાથાય નમ
 ૧૦૮ શ્રાવણ સુદ ૮ શ્રી પાર્શ્વનાથ પારગતાય નમ
 ૧૦૯ શ્રાવણ સુદ ૧૫ શ્રી મુનીસુવ્રત પરમેષ્ટિને નમ
 ૧૧૦ શ્રાવણ વદ ૭ શ્રી શાતીનાથ પરમેષ્ટિને નમ
 ૧૧૧ શ્રાવણ વદ ૭ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ પારગતાય નમ
 ૧૧૨ શ્રાવણ વદ ૮ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ પરમેષ્ટિને નમ

ભાદરવા માસના સુદી તથા વદીના કટયાણુક

૧૧૩ ભાદરવા સુદ ૯ શ્રી સુવિધિનાવ પારગતાય નમ

૧૧૪ ભાદરવા વદ ૦)) શ્રી નેમનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

આસો માસના સુદી તથા વદીના કટયાણુક

૧૧૫ આસો સુદ ૧૫ શ્રી નમીનાથ પન્નેષ્ટિને નમ

૧૧૬ આસો વદ ૫ શ્રી સ ભવનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૧૧૭ આસો વદ ૧૨ શ્રી નેમનાથ પરમેષ્ટિને નમ

૧૧૮ આસો વદ ૧૨ શ્રી પન્નપ્રભુ અર્હતે નમ

૧૧૯ આસો વદ ૧૩ શ્રી પન્નપ્રભુ નાથાય નમ

૧૨૦ આસો વદ ૦)) શ્રી મહાવીરસ્વામી પારગતાય નમ

॥ ઇતિ શ્રી જિનકટયાણુકાનિ સમાપ્તાનિ ॥

શ્રી મૌન એકાદશીનું ગણપતું

૧ જંબુદ્વીપે ભરતક્ષેત્રે અંતીત ચોવીશી

૪ શ્રી મહાયશ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૬ શ્રી મર્વાનુભૂતિ અર્હતે નમઃ

૬ શ્રી સર્વાનુભૂતિ નાથાય નમઃ.

૬ શ્રી સર્વાનુભૂતિ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૭ શ્રી શ્રીધરનાથાય નમઃ

૨ જંબુદ્વીપે ભરતક્ષેત્રે વર્તમાન ચોવીશી

૨૧ શ્રી નમિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૧૯ „ મહીનાથ અર્હતે નમઃ

૧૯ „ મહીનાથ નાથાય નમઃ

૧૯ „ મહીનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૧૮ „ અરનાથ નાથાય નમઃ

૩ જંબુદ્વીપે ભરતે અનાગત ચોવીશી

૪ શ્રી સ્વયંભૂત સર્વજ્ઞાય નમઃ

૬ „ દેવશ્રુત અર્હતે નમઃ

- ૬ ॥ દેવશ્રુત નાથાય નમઃ
 ૬ ॥ દેવશ્રુત સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૭ ॥ ઉદયનાથ નાથાય નમઃ

૪ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે અતીત ચોવીશી

- ૪ શ્રી અક્ષયક સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૬ ॥ શુભકરનાથ અર્હતે નમઃ
 ૬ ॥ શુભકરનાથ નાથાય નમઃ
 ૬ ॥ શુભકરનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૭ ॥ સપ્તનાથ નાથાય નમઃ

૫ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે વર્તમાન ચોવીશી

- ૨૧ શ્રી બ્રહ્મેન્દ્રનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૧૯ ॥ ગુણનાથ અર્હતે નમઃ
 ૧૯ ॥ ગુણનાથ નાથાય નમઃ
 ૧૯ ॥ ગુણનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૧૮ ॥ ગાગિકનાથ નાથાય નમઃ

૬ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે અનાગત ચોવીશી

- ૪ શ્રી સપ્રતિ સર્વજ્ઞાય નમઃ

શ્રી મૌન એકાદશીનું ગણણું

૧ જંબુદ્વીપે ભરતક્ષેત્રે અતીત ચોવીશી

૪ શ્રી મહાયશ સર્વજાય નમ

૬ શ્રી સર્વાનુભૂતિ અર્હતે નમ

૬ શ્રી સર્વાનુભૂતિ નાથાય નમ.

૬ શ્રી સર્વાનુભૂતિ સર્વજાય નમ

૭ શ્રી શ્રીધરનાથાય નમ

૨ જંબુદ્વીપે ભરતક્ષેત્રે વર્તમાન ચોવીશી

૨૧ શ્રી નમિનાથ સર્વજાય નમ

૧૯ „ મહીનાથ અર્હતે નમ

૧૯ „ મહીનાથ નાથાય નમ

૧૯ „ મત્રીનાથ સર્વજાય નમ

૧૯ „ અગ્નાથ નાથાય નમ

૩ જંબુદ્વીપે ભરતે અનાગત ચોવીશી

૪ શ્રી સ્વયમ્ભવ સર્વજાય નમ

૬ „ દેવશ્રુત અર્હતે નમ

- ૬ „ દેવશ્રુત નાથાય નમઃ
 ૬ „ દેવશ્રુત સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૭ „ ઉદયનાથ નાથાય નમઃ

૪ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે અતીત ચોવીશી

- ૪ શ્રી અકલક સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૬ „ શુભકરનાથ અર્હતે નમઃ
 ૬ „ શુભકરનાથ નાથાય નમઃ
 ૬ „ શુભકરનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૭ „ સપ્તનાથ નાથાય નમઃ

૫ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે વર્તમાન ચોવીશી

- ૨૧ શ્રી બ્રહ્મેન્દ્રનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૧૯ „ ગુણનાથ અર્હતે નમઃ
 ૧૯ „ ગુણનાથ નાથાય નમઃ
 ૧૯ „ ગુણનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૧૮ „ ગાગિકનાથ નાથાય નમઃ

૬ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે અનાગત ચોવીશી

- ૪ શ્રી સમ્રતિ સર્વજ્ઞાય નમઃ

- ૬ ॥ મુનિનાથ અર્હતે નમ
 ૬ ॥ મુનિનાથ નાથાય નમ
 ૬ ॥ મુનિનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૭ ॥ વિરિષ્ટનાથ નાથાય નમ

૭ પુષ્કરવરદ્વીપે પૂર્વભરતે અતીત ચૌવીશી

- ૪ શ્રી સુમૃદ્ધનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૬ ॥ વ્યક્તનાથ અર્હતે નમ
 ૬ ॥ વ્યક્તનાથ નાથાય નમ
 ૬ ॥ વ્યક્તનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૭ ॥ કલાશત નાથાય નમ

૮ પુષ્કરવરદ્વીપે પૂર્વભરતેવર્તમાનચૌવીશી

- ૨૧ શ્રી અરણ્યવાસ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૧૯ ॥ યોગનાથ અર્હતે નમ
 ૧૯ ॥ યોગનાથ નાથાય નમ
 ૧૯ ॥ યોગનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૧૮ ॥ અયોગનાથ નાથાય નમ

૯પુકરવરદ્વીપેપૂર્વભરતેઅનાગતચોવીશી

૪ શ્રી પરમ સર્વજાય નમઃ

૬ „ શુદ્ધાર્તિનાથ અર્હતે નમઃ

૬ „ શુદ્ધાર્તિનાથ નાથાય નમ

૬ „ શુદ્ધાર્તિનાથ સર્વજાય નમ

૭ , નિઃકેશનાથ નાથાય નમ

૧૦ધાતકીખંડેપશ્ચિમભરતેઅતીતચોવીશી

૪ શ્રી સર્વાર્થ સર્વજાય નમ

૬ „ હરિભદ્ર અર્હતે નમ

૬ „ હરિભદ્ર નાથાય નમ

૬ , હરિભદ્ર સર્વજાય નમ

૭ „ મંગલાધિપ નાથાય નમ

૧૧ ધાતકી૦ પશ્ચિમ ભરતેવર્તમાન ચો૦

૨૧ શ્રી પ્રયચ્છ સર્વજાય નમ

૧૯ „ અક્ષોભનાથ અર્હતે નમ

૧૯ „ અક્ષોભનાથ નાથાય નમ

૧૯ „ અક્ષોભનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૧૮ „ મલયસિંહ નાથાય નમ

૧૨ ધાતકી૦ પશ્ચિમ ભરતે અનાગત ચે।

૪ શ્રી દિનકર સર્વજ્ઞાય નમ,

૬ „ ધનદનાથ અર્હતે નમ;

૬ „ ધનદનાથ નાથાય નમ

૬ „ ધનદનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૭ „ પૌષ્ઠનાથ નાથાય નમ

૧૩ પુરુષરવરદ્રીપે પશ્ચિમ ભરતે અતીત ચે।

૪ શ્રી પ્રલભ સર્વજ્ઞાય નમ,

૬ „ ચારિત્રનાથ અર્હતે નમ

૬ „ ચારિત્રનાથ નાથાય નમ

૬ „ ચારિત્રનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

૭ „ પ્રસન્નનાથ નાથાય નમ,

૧૪ પુરુષરવરદ્રીપે પશ્ચિમ ભરતે વર્તમાન ચે।

૨૧ શ્રી સ્વામી સર્વજ્ઞાય નમ

૧૯ „ વિપરીતનાથ અર્હતે નમ;

१६ ॥ विपरीतनाथ नाथाय नमः

१६ ॥ विपरीतनाथ सर्वज्ञाय नमः

१८ ॥ प्रसादनाथ नाथाय नमः

१५ पुष्करवल्लीपेयश्चि मभरते अनागत ये।

४। श्री अधरितनाथ सर्वज्ञाय नमः

६ ॥ भ्रमणेन्द्रनाथ अर्हते नमः

६ ॥ भ्रमणेन्द्रनाथ नाथाय नमः

६ ॥ भ्रमणेन्द्रनाथ सर्वज्ञाय नमः

७ ॥ ऋषलचन्द्र नाथाय नमः

१६ ॥ पुष्करवल्लीपेयश्चि मभरते अतीत ये।

४ श्री हयांत सर्वज्ञाय नमः

६ ॥ अलिन हननाथ अर्हते नमः

६ ॥ अलिन हननाथ नाथाय नमः

६ ॥ अलिन हननाथ सर्वज्ञाय नमः

७ ॥ रत्नेशनाथ नाथाय नमः

१७ ॥ पुष्करवल्लीपेयश्चि मभरते वर्तमान ये।

२१ श्री श्यामकोष्ठ सर्वज्ञाय नमः

- ૧૯ „ મરુદેવનાથ અર્હતે નમઃ
 ૧૯ „ મરુદેવનાથ નાથાય નમઃ
 ૧૯ „ મરુદેવનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૧૮ „ અતિપાર્શ્વ નાથાય નમઃ

૧૮ જંબુદ્વીપે ઐરવતે અનાગત ચોવીશી

- ૪ શ્રી નદિષેણ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૬ „ વ્રતધરનાથ અર્હતે નમઃ
 ૬ „ વ્રતધરનાથ નાથાય નમઃ
 ૬ „ વ્રતધરનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૭ , નિર્વાણનાથ નાથાય નમઃ

૧૯ ધાતકીખડેપૂર્વ ઐરવતે અતીત ચોવીશી

- ૪ શ્રી સૌદર્ય સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૬ „ ત્રિવિક્રમનાથ અર્હતે નમઃ
 ૬ „ ત્રિવિક્રમનાથ નાથાય નમઃ
 ૬ , ત્રિવિક્રમનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૭ „ નરસિંહનાથ નાથાય નમઃ

૨૦ ધાતકીખંડેપૂર્વઐરવતે વર્તમાન ચો ૦

૨૧ શ્રી જ્યેષ્ઠત સર્વજ્ઞાય નમઃ

૧૯ ॥ સતોપિતનાથ અર્હતે નમઃ

૧૯ ॥ સતોપિતનાથ નાથાય નમઃ

૧૯ ॥ સતોપિતનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૧૯ ॥ કામનાથ નાથાય નમઃ.

૨૧ ધાતકીખંડે પૂર્વઐરવતે અનાગત ચો ૦

૪ શ્રી મુનિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૬ ॥ ચદ્રદાહ અર્હતે નમઃ

૬ ॥ ચદ્રદાહ નાથાય નમઃ

૬ ॥ ચદ્રદાહ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૭ ॥ દિલાદિત્ય નાથાય નમઃ

૨૨ પુષ્કરાધર્ષે પૂર્વઐરવતે અતીત ચોવીશી

૪ શ્રી અષ્ટાહિક સર્વજ્ઞાય નમઃ

૬ ॥ વણિફનાથ અર્હતે નમઃ

૬ ॥ વણિફનાથ નાથાય નમઃ

૬ ” વણિકનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૭ ” ઉદયનાથ નાથાય નમઃ

૨૩ પુષ્કરાદ્યે પૂર્વઐરવતેવર્તમાનયોવીશી

૭૧ શ્રી તમોકદ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૧૬ ” સાયકાક્ષ અર્હતે નમઃ

૧૬ ” સાયકાક્ષ નાથાય નમઃ

૧૬ ” માયકાક્ષ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૧૮ ” ક્ષેમતનાથ નાથાય નમઃ

૨૪ પુષ્કરાદ્યે પૂર્વઐરવતેઅનાગતયોવીશી

૪ શ્રી નૈર્વાણિક સર્વજ્ઞાય નમઃ

૬ ” રવિરાજ અર્હતે નમઃ

૬ ” રવિરાજ નાથાય નમઃ

૬ ” રવિરાજ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૭ , પ્રથમનાથ નાથાય નમઃ

૨૫ ધાતકીં પશ્ચિમઐરવતે અતીત યોં

૪ શ્રી પુરુષા સર્વજ્ઞાય નમઃ

- ૬ , અવબોધ અર્હતે નમઃ
 ૬ „ અવબોધ નાથાય નમ
 ૬ , અવબોધ સર્વજ્ઞાય નમ.
 ૭ „ વિક્રમેન્દ્ર નાથાય નમ

૨૬ધાતકીખં ડેપશ્ચિમઐરવતેવર્તમાનથો૦

- ૨૧ શ્રી મુજાતિ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૧૯ „ હરદેવ અર્હતે નમ
 ૧૯ „ હરદેવ નાથાય નમ
 ૧૯ „ હરદેવ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૧૮ „ નરસિંહ નાથાય નમ

૨૭ધાતકીખં ડે પશ્ચિમઐરવતે અનાગત
 થોવીશી .

- ૪ શ્રી મહામૃગેન્દ્ર સર્વજ્ઞાય નમઃ
 ૬ „ અગોચિત અર્હતે નમ
 ૬ „ અગોચિત નાથાય નમ
 ૬ „ અગોચિત સર્વજ્ઞાય નમ

૭ „ ધર્મેન્દ્રનાથ નાથાય નમ

૨૮ પુષ્કરવરદ્વીપે પશ્ચિમ ઔરવતે
અતીત ચોવિશી

૪ શ્રી અશ્વત્થ સર્વજાય નમ

૬ „ કુટિલક અર્હતે નમ

૬ „ કુટિલક નાથાય નમ

૬ , કુટિલક સર્વજાય નમ

૭ , વર્ધમાન નાથાય નમ

૨૯ પુષ્કરવરદ્વીપે પશ્ચિમ ઔરવતે
વર્તમાન ચોવીશી

૨૧ શ્રી નદિકેરા સર્વજાય નમ

૧૯ „ ધર્મચંદ્ર અર્હતે નમ

૧૯ „ ધર્મચંદ્ર નાથાય નમ

૧૯ „ વર્મચંદ્ર સર્વજાય નમ

૧૮ , વિવેકનાથ નાથાય નમ

ૐ પુષ્કરવરદ્રીષે પશ્ચિમ ઐરવતે અનાગત ચૌવીશી

- ૪ શ્રી કલાપક સર્વજાય નમ
૬ " વિસોમ અર્હતે નમ
૬ " વિસોમ નાથાય નમ
૬ , વિસોમ સર્વજાય નમ
૭ , અરણ્યનાથ નાથાય નમ

વિધિ — માગશર શુદ્ધ ૧૧ના દિવસે પૌષ્ઠ કરી સાવધ બાપા નહી બોલવા માટે મૌન ધારણ કરવું ત્રણ ટક દેવ વહન કરવા બે વખત પ્રતિક્રમણ અથવા સામાયિક કરવા પૂજા મનાત્રપૂજા તથા ખમાસમણાદિ વિધિવિધાન કરી સમ્યક્ત્વની શુદ્ધિ કરવી

॥ ડિ મૌન એકાદશી વ્રત વિધિ સમાપ્ત ॥

અથ શ્રી વિરાધ્યાનક વિધિ

શ્રી વીરાધ્યાનક તપનું આરાધન કરવા હચ્છનારે યથા-
સ્થાન પ્રત્યેક પદે જમામમલ દેહ ઉપયોગ મહિત બોલવાના

દૂહા

૧ અરિહત પદ

પરમ પય પરમેષ્ઠીમા, પરમેશ્વર લગવાન ।
ચ નિમેષે ધ્યાયે, નમો નમો જિનભાણુ ॥૧॥

૨ મિહ પદ

શુભ અનત નિર્મળ થયા, મહાજ સ્વરૂપ ઉભાશ ।
અદર્શમગસ્ય ઠગી, મિહ બયે નમો તાસ ॥૨॥

૩ પ્રવચન પદ

ભાવામય ઔપધ સમી, પ્રવચન અમૃત વૃષ્ટિ ।
ત્રિભુવન જીવને સુખ કરી, જય જય પ્રવચન દૃષ્ટિ ॥૩॥

૪ આચાર્ય પદ

છત્રીશ છત્રીશી શુભે, યુગ પ્રધાન સુર્ણદા ।
જિનમત પરમન ભણુતા નમો, નમો તેહ મૂર્તીદ ॥૪॥

૫ સ્થવીર પદ

તજ પર પરિણતી રમણતા લહે નિજભાવ સ્વરૂપ ।
ચિર કરતા ભવિલોકને, જય જય સ્થવિર અનૂપ ॥૫॥

૬ ઉપાધ્યાય પદ

બોધ સૂક્ષ્મ વિષ્ણુ જીવને, ન હોય તત્ત્વ પ્રતીત ।
ભણે ભણાવે સૂત્રને, જય જય પાઠક ગીત ॥૬॥

૭ સાધુ પદ

ન્યાસવાદ શુભ પગિણુમ્યો, રમતા મમતા મગ ।
માધે શુદ્ધાનંદના, નમો માધુ શુભ રગ ॥૭॥

૮ જ્ઞાન પદ

અધ્યાત્મજાને કગી, વિઘટે ભરખમ લીત ।
સત્ય ધર્મ તે જ્ઞાન છે, નમો નમો જ્ઞાનની રીત ॥૮॥

૯ દર્શન પદ

લોઠાલોઠના ભાવ જે, ઠેવવિભાષિત જેહ ।
મલ્ય કરી અવધારતો, નમો નમો દર્શન તેહ ॥૯॥

૧૦ વિનય પદ

શોથ મૂળથી મહાશુણી, સર્વ ધર્મનો આધાર ।
શુભ અનંતનો કદ જો, નમો નમો વિનય આચાર ॥૧૦॥

૧૧ ચાગિત્ર પદ

રત્નત્રય વિષ્ણુ માધના, નિષ્કવ કહી સદીવ ।
ભાવ રચણુનું નિધાન જે જય જય ચાગિત્ર જીવ ॥૧૧॥

૧૨ પ્રહાર્ય પદ

નિનપ્રતિમા જિનમહીગ, કચનના ઝરે જેહ ।
પ્રહાર્યથી જહું ફલ લહે, નમો નમો શિયલ મુદેહ ॥૧૨॥

૧૩ ક્રિયા પદ

આ મ બોધ વિષુ જે ક્રિયા, તે તો બાલક આવ ।
તત્વારથથી ધારીયે, નમો નમો ક્રિયા સુવિશાત ॥૧૩॥

૧૪ તપ પદ

કર્મ ખપાવે ચીકણા, ભાવ મગલ તપ બાણ ।
પન્થાશ લખિ ઉપજે જય જય તપ શુભ ખાણ ॥૧૪॥

૧૫ ગૌતમ પદ

છઠું છઠું તપ કરે પારણું, ચઉ નાણી શુભ ધામ ।
એ સમ શુભ પાત્ર કે નહીં, નમો નમો ગૌતમ ગ્વામ ॥૧૫॥

૧૬ જિન પદ

દોષ અઠારે ક્ષય થયા, ઉપન્યા શુભ જમ અગ ।
વૈયાવચ્ચ કરીયે મુઠા, નમો નમો જિનપદ અગ ॥૧૬॥

૧૭ સંયમ પદ

શુદ્ધાતમ શુભમે રમે, તજી ઇન્દ્રીય આશસ ।
ધિર સમાધિ સતોષમા જય જય સંયમ વશ ॥૧૭॥

૧૮ અભિનવ જ્ઞાન પદ

અભિનવ જ્ઞાન સેવો ભવિક, આશિષ સમકીત મૂળ ।
અજર અમર પદ ફલ લહો, જિનવર પદવી ફૂલ ॥૧૮॥

૧૯ શ્રુત પદ

વક્તા શ્રોતા યોગથી, શ્રુત અનુભવ રસ પીત ।
યાતા ધ્યેયની એકતા, જય જય શ્રુત સુખલીન ॥૧૯॥

૨૦ તીર્થ પદ

તીર્થયાત્રા પ્રભાવ છે, શામન ઉન્નતિ કાજ ।

પરમાનંદ વિલાસતા જય જય તીર્થ જહાજ ॥૨૦॥

નોટ — તપસ્યા કરનારે પદના કાઉન્સગ પ્રમાણે
ફરેક વખતે દ્વહા બોલી બોલી ખમામમણુ આપવા
વીથ મ્યાનક પદના જાપ કાઉન્સગ ખમાસણા વિગે
રેતુ થા

જાપ	માળા—કાઉન્સગ—ખમા
૧ ઓહી નમો અરિહ તાણુ	૨૦ — ૩૪ — ૨૪
૨ ઓહી નમો સિદ્ધાણુ	૨૦ — ૧૫ — ૧૫
૩ ઓહી નમો પવયણુમ્મ	૨૦ — ૪૫ — ૪૫
૪ ઓહી નમો આયરિયાણુ	૨૦ — ૩૬ — ૩૬
૫ ઓહી નમો થેરાણુ	૨૦ — ૧૦ — ૧૦
૬ ઓહી નમો ઉવજાયાણુ	૨૦ — ૨૫ — ૨૫
૭ ઓહી નમો લોએ સબ્બસાહુણુ	૨૦ — ૨૭ — ૨૭
૮ ઓહી નમો નાણુમ્મ	૨૦ — ૫ — ૫
૯ ઓહી નમો દ મણુમ્મ	૨૦ — ૬૭ — ૬૭
૧૦ ઓહી નમો વિણુયમ્મ	૨૦ — ૧૦ — ૧૦
૧૧ ઓહી નમો ચારિત્તમ્મ	૨૦ — ૭૦ — ૭૦
૧૨ ઓહી નમો જાલવયધારિણુ	૨૦ — ૬ — ૬
૧૩ ઓહી નમો કિરિયાણુ	૨૦ — ૨૫ — ૨૫

૧૪ ઓઝી નમો તવન્ન	૨૦ — ૧૦ — ૧૨
૧૫ ઓઝી નમો ગાયમન્ન	૨૦ — ૨૦ — ૨૦
૧૬ ઓઝી નમો જિણાણ	૨૦ — ૨૦ — ૨૦
૧૭ ઓઝી નમો મયમધારિણ	૨૦ — ૧૭ — ૧૭
૧૮ ઓઝી નમો અભિનવનાણુમ્મ	૨૦ — ૫૧ — ૫૧
૧૯ ઓઝી નમો સુચમ્મ	૨૦ — ૧૨ — ૧૨
૨૦ ઓઝી નમો તિત્થમ્મ	૨૦ — ૫ — ૫

૧ નોટ — દરેક ઠાઉન્સગા 'અદેમુ નિમ્મવયરા' મુધી કહેવા

૨ ખમામમણ આપી ઇચ્છિયાવહી કહી 'ઇન્દાકારેણ સદિમલ્લ ભગવાન્ 'અમુક પદ' આરાધના નિમિત્ત ઠાઉન્સગા કહે 'અમુક પદ' આરાધના નિમિત્ત કરેમિ ઠાઉન્સગા - વદણવત્તિઆન્ અન્નથન્ કહી લોગન્નનોકાન્

૩ દેવવદન કરવાની યોગ્યતા ન મને, તા ત્રણ વખત નાના ચેત્યવદન કરી લેવા

૪ પ્રતિક્રમણ ન આવડના હોય તો મવાર અને સાજ એક એક સામાયિક કરી દેવી

૫ કારણને લીધે રહેલી કિયા ઓઝોઝે ગુદ્ધ થયા પછી પણ પૂરી કરી દેવી

૬ વિધિ—એકાસણા, આત્યળીવ અથવા ઉપવામથી એળી ગાફ કરી, ૭ મદીનામા એન્, અન્ દગ વર્ષે ૨૦

એમ પૂરી કરવી આ મર્યાદા ઉત્કૃષ્ટ છે શક્તિ હોય તો
જલદી પણ પૂરી થઈ શકે છે

૭ તપશ્ચાને દિવસે ત્રણ વખત દેવવ્રત, એ વખત
પ્રતિક્રમણ, કાઉચ્ચગા, જમાનમણા, ૨૦ માળા વિગેરે
ગણવી

ઈતિ મમાસ

વિદૂષી બાલ બ્રહ્મચારિણી ચિત્ર પરિચય.

મગલાચરણ

અદ્ય કર્મ સર્વિ ઉપશમે, ધ્યાતા પ્રભુ ચોવીશ ।
નમતા ગુરુ પદકમલને, જગમા હોય જગીશ ॥૧॥
શ્રુતદેવી સમરૂ સદા, પ્રભુમી લાગુ પાય ।
કર જોડી ગુણુ ગાવતા, પૂર્ણ મનોરથ થાય ॥૨॥
શાત મુદ્રા કરી શોભતા, જ્ઞાનતણા ભડર ।

બાલબ્રહ્મચારી 'શિવ' ગુરુ, લઘુ વયે સયમ ધાર ॥૩॥

આને આપની નમસ્ક એક પૂજ્ય મહાગતી બાલ
બ્રહ્મચારીની આવીતુ આદર્શજીવન પ્રદર્શિત કરે છું જે
વાચવાથી અને મનનકરવાથી મત્કિંચિત્ ગુણની પ્રાપ્તિ થાય

ધર્મની અદર પ્રધાનતા તો પુરૂષનીજ છે, અને તેથી
પુરૂષોનાજ ચરિત્ર હોવા જોઈએ આવી ગાથા થવાનું કાળુ

હવે દીક્ષા લેવા દો, ગુરુનો સમાગમ સારો મળ્યો છે, મોહદયાથી આપ રાખી મૂકી મારી ભવસ્થિતિ નહીં બગાડો. હું એક સ સારમાથી નીકળી જઈશ, તેથી કાંઈ તમને પુત્રીની કમીના નહીં થશે કુટુંબમાથી એક જો પૂનિત માર્ગે પ્રયાણ કરશે તો પાછળથી જીજ્ઞાસુ પણ તેવો લાભ મળશે મેં બોધાવતની બાધા તો આપની સમક્ષ વીધી છે માટે ફોગટ સ સારમા રાખી મારા તરફની આગા છોડો, અને મને પ્રેમપૂર્વક દીક્ષા અપાવો.”

પિતાજીને પોતાની અભિલાષા જણાવી પિતાજીએ ગામમા આવેલા સાર્વજી જયશ્રીજીને વિનવી કરી, કે ‘આપ આતુર્માસ રામપુરામા રહો, અને મારી સુપુત્રીને સ સારમાથી ઉદ્ધારો.’ સાર્વજી જયશ્રીજીએ કહ્યું કે “ગુરુ મહારાજની આજ્ઞા નથી, માટે રહી શકાશે નહીં.”

આપ વિહાર કરી ગયા પછી અને કેટલોક સમય ગયા પછી પુનઃ ક્રમખરામ ગેઠે વિચાર કર્યો

“ગૃહસ્થોને સ સારમા અનેક પ્રકારના વિધ્ન આવે છે તેથી કદાચિત મને તથા સુપુત્રી શિવાળાઈને કંઈ પણ વિધ્ન આવી જશે, તો દીક્ષાનું માગલિક કાર્ય અટકી પડશે માટે જેમ સ્તીર જને તેમ સારુ.”

વિચાર કર્યા પછી આસપાસ સાધુઓની તપાસ કરવા લાગ્યા મનુષ્ય ઉદ્યમ કરે તો શુ કાર્ય સિધ્ધ ન થાય ?

થાય જ તેમ આ ઉઘમી ગુમખરામભાઈને પણ થયું
તપાસ કરતા પાટણ શહેરમાં ક્રિયાપાત્ર ચારિત્ર ચૂડામણી
મુનિ રવિમાગરજી મહારાજ શિષ્યવર્ગ સાથે, તથા સાધ્વી
જયશ્રીજી, દેવશ્રીજી, દાનશ્રીજી આદિ મુસાધ્વીઓને બીરા-
જવાના સમાચાર પ્રાપ્ત થયા તમામ સાસારિક કાર્ય છોડી
મુપુત્રીને માથે લઈ પાટણ જવા તયારી કરી રામપુરા
પધારી દીક્ષા અપાવવાની વિનંતી કરી ગુરૂવર્યે કહ્યું કે
'ઘણી વાત મારી છે, પણ હાલમાં મહારાથી ત્યાં આવી
શકાય તેમ નથી તમે અત્રેજ દીક્ષાનું શુભ કાર્ય કરો',
આ બાળ નાની વયમાં સસાર ત્યાગ કરે, સમારમોહનીમાં
ન લિપ્ત થાય, એ તો ઘણીજ આશ્ચર્યની વાત છે પાટ
ણમાં કાર્ય થવાથી જૈન સઘમાં ઘણીજ શોભા વધશે'

જ્યારે ગુરૂ મહારાજના મુખારવિદ્યથી સ્તુતિપાત્ર વચનો
નીકળ્યા, ત્યારે જાનને પિતાપુત્રીના હૃદયનો તો ન રહ્યો પાર
પાટણ શહેરમાં જૈન જૈનેતરમાં ઘેર ઘેર વાતો થવા લાગી
'ધન્ય છે પિતાને, અને ધન્ય છે આ પુત્રીને કે જેણે
મોહરાજની પરાધીનતા છોડી'

૪ દીક્ષા મહોત્સવ

દોહા

દીક્ષા જિનશાસનતત્ત્વી, કરે અગીકાર જોહુ ।

ભવ ભવ સચિત કર્મનો, કરે યથાર્થ ઝેહુ ॥ ૧ ॥

આજે પાટણુમા દીક્ષાનો મહોત્સવ ધર્મ રહ્યો હતો. મુહૂર્ત પણ જોવાઈ ગયું. પુન્યવાન પુરુષને વિદ્ય તો આવેજ નહિ. જેઠ વદી ૧૦ નો દિવસ પણ મુકરર થયો. અનેક મ્થાને સઘો ઉપર કુકુમપત્રીઓ રવાના થઈ આસ પાસના ગામોમાથી ઘણા જોનો અને જોનેતરો જોન ધર્મની જાહેજલાલીના દર્શનાર્થે આવ્યા. ઘણા આનંદપૂર્વક અતુ વિંધ સઘ સમસ્ત સેવત ૧૯૨૬ના જેઠ વદી ૧૦ ના શુભ દિવસે વિજય મુહૂર્ત શુદ્ધોચ્ચારપૂર્વક દીક્ષાની ક્રિયા કરાવી પૂજ્ય શાતમૂર્તી શ્રી રવિસાગરજી મહારાજે કરમ લયો વાસમેપ નાખી સાધ્વી જડાવશ્રીજીના શિષ્યા જયશ્રીજી ના શિષ્યા તરીકે 'શિવશ્રીજી' નામ સખી માધ્વીઓની પશ્ચિત્તમા બેસાડી હિતોપદેશ આપ્યો.

‘સ સારના પ્રસ ગોનો તોજેણે મુદ્દલ અનુભવજ કર્યો નહીં જાળવયમા જે ધાર્મિક સસ્કારો પડે છે તે મોટી ઉમરે ઘણી મુશ્કેલીથી આવી શકે છે મહાશયો ! આપની મમક્ષ બેઠેલા થેઠ બ્રુમખરામે ઘણું માહસિક કાર્ય કરેલું છે અઢાર વર્ષ મુધી ખવડાવી પીવડાવી પાગી પોપી મોટી કરી, પુત્રી મોહુ ત્યાગ કરી, પોતાની નાની જાળાને સઘ સમસ્ત જિન શાસનના ખીજ નજરના સઘ તરીકે મમર્ષણ કરી છે આવી રીતે જે માતા પિતા પોતાના સત્તાનોને જાળવયમા ધાર્મિક સસ્કાર આપે છે તેજ માતાપિતા માયા અન્ય હી સત્તાનોની જીદગી સુધારવી યા જગાડવી, તે વડી

હોતાજ હાથમા છે દીક્ષા મ સારમમુદ્ર પાર કરવા માટે
એક જહાજ સમાન છે તે જહાજ આ નાની જાળાએ
હાથમા પકડી છે પકડયા પછી હાથમાથી છુટી ન જાય
માટે પાસે જેઠેલી અન્ય સાધ્વીઓએ તેની પૂરેપૂરી કાળજી
રાખવી પડશે નવીન સાધ્વીએ પણ આ જહાજની અદર
એસવાવાળાની મજ્યા વધારવી પડશે જ્યારે મજ્યા વધશે
ત્યારેજ આ દીક્ષાદ્વીપી જહાજમા એસવાનું સાર્યક થશે
તેજ આર્યકતા એ અને પરના કલ્યાણકારી થાય છે”

ઉપદેશ આપી સાધુ માધ્વીઓને નવીન માધ્વી પામે
વદન કરાવ્યું ત્યાર પછી શ્રાવિકા વર્ગે પણ નવીન સા વીને
વદન કરી મૌ મૌના માર્ગે શુણ્ઘાન ગાતા વિદાય થઈ ગયા.

વિહાર ૫

આર આર ગાઉ આવતા કરે પાદ વિહાર ।

જયશ્રી ગુરુ પસાયથી, થાયે શિવ મુખકાર ॥૧॥

વહેતા જલ નિર્મલા, બધિલા જદા હોય ।

સાધુજન ભમતા ભલા, નહીં અળખામણા હોય ॥૨॥

(મહાશયો ! શિવભાઈને બદલે હવે સાધ્વી શિવશ્રીજી

નામ સમજવું)

દીક્ષા લીધા પછી વૈરાગ્ય લાવના દૃઢ રાખવા આપણી
ચરિત્રમુખીની શિવશ્રીજી ગુરુણી જયશ્રીજી સાથે રહી
જ્ઞાનાભ્યાસ કરવા લાગ્યા

પિતા ઝુમખરામ બાઇએ સાધુઓ તથા સાધ્વીઓને જાદગ-
દિત ક'ઠે ઠેલું, 'ગુરૂવર્ય આ મારી બાલિકાને મારી રીતે લણા
વળે, આપ પુત્રી સમજીને વૈરાગ્ય વાસિત કરજો પુત્રી ! દીક્ષા
ગરાગર પાળી શાસનની ઉન્નતી કરજે' પાટણ ચાતુર્માસ
પૂર્ણ કરી ગુરૂણી સાથે વિહાર કરતા વીરમગામ શહેરમા
આવ્યા જ્યાં રવિસાગરજી મહારાજ પાસે યોગવહન
કરી મવન ૧૬૨૭ માહ શુદ્ધ ૫ ના શુભ દિવસે વડી દીક્ષા
ગ્રહણ કરી

વિનય વૈયાવર્ય ક્ષમા ઝળુતા આદિ ગુણોથી ગુરૂમા
હારાજતુ મન તો એવું શિવશ્રીજીએ વશ કર્યું, કે પ્રતિ
દાણે દરેક કાર્યમા અન્ય સાધ્વીઓ તથા ગુરૂ મહારાજને
આપની સલાહ વિના ચાલતુજ નહીં

સાધ્વીઓમા સપ અને પ્રીતિ જોઈ વીરમગામના સ ધે
ચોમાસાની વિનતી કરી રવિસાગરજી મહારાજની આજ્ઞાથી
ત્યા રહી અનેક પ્રકારના ધાર્મિક ઝાંચો કરાવ્યા શ્રાવિકા
વર્ગને લણાવવાનો શિવશ્રીજી મહારાજ ઉત્તમ કવ્વા લાગ્યા
જ્યાં ગુરૂ મહારાજની પૂર્ણ મહેરબાની હોય ત્યાં શા
માટે હિત શિક્ષા યોછી આપે ? આથી વીરમગામમા
શ્રાવિકા વર્ગમા ઘણા સુધારો થયો ચોમાસામા વ્યાકરણનો
અભ્યાસ પણ શરૂ કર્યો

રવિસાગરજી મહારાજ ચોમાસુ અને રહેલા હતા-
તેમના ઉપદેશથી એક સાધને તથા અનેક ઉપદે-

ગાંધી એક બાઈને ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા થઈ અને સમારના અનુભવ દુ ખદાયક દેખાવા લાગ્યા

પ્રથમ તો બાઈએ જેનું નામ જેકોર હતું તેણે સઘ અમલ ૨૦ વર્ષની ઉંમરે અતુર્થવ્રત ઉચ્ચરી પોતાના પતિ જે છગનલાલ હતા તેને વાત કહી તેથી તેણે પણ લઘુ વયમા વ્રત ઉચ્ચરી વીરમગામ મઘમા આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કર્યું

હેલોક મમય ગયા પછી જન્ને દપતીએ ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા કરી તેથી ગુરુ માહારાજએ ચાગિત્ર આપી બાઈનું નામ કદ્યાણુસાગરજી (રવિસાગરજીના શિષ્ય) તથા બાઈનું નામ હેતશ્રીજી જયશ્રીજીના શિષ્ય રાખી સઘમા આન દોત્સવ કરાવ્યો. એ શુભ અવસર પર વીરમગામના શ્રીમતો કન્ટુર ગાંધી, વીરજી વાલજી નયુ મોરાર આદિ એએ ઉત્માદુર્વક પોતાની લક્ષ્મીનો મદબ્યય ઈર્ષ્યો હતો

ચાલુ વિષયમા આ લખાણથી જો કે વિષયાતર થાય છે તો પણ જાણવા જેવી અને લઘુ વયમા વ્રતગ્રહણની વાત તો લખવી જોઈએ, જેથી અન્યને પણ પ્રગસનીય વાય

ખીજી આતુર્મામ ગિવશ્રીજી પોતાના ગુરૂની સાથે વીરમગામમા રહી ગાસ્ત્રનું પઠન પાઠન ઘણી સુદર ગીતે કર્યું માધુ સાધ્વીઓનો નવકટખી વિહાર હોવાથીજ અન્ય શ્રાવક વર્ગને પ્રતિબોધ થાય છે ચિરવાસ કરવાથી થઈ શકતો નથી વહેતા પાણીની માફક વિહારથી શરીરની

પિતા જીમળરામ બાઇએ સાધુઓ તથા સાધ્વીઓને મદદ-
દિત કરે છે, 'ગુરુવર્ય આ મારી બાલિકાને સારી રીતે બણા
વળે, આપ પુત્રી સમજીને વૈગવ્ય વાસિત કરજો પુત્રી ! દીક્ષા
બરાબર પામી શાસનની ઉન્નતી કરજો' પાટણ ચાતુર્માસ
પૂર્ણ કરી ગુરુણી સાથે વિહાર કરતા વીરમગામ શહેરમા
આવ્યા ત્યાં રવિમાગરજી મહારાજ પાસે યોગવહન
કરી સવત ૧૯૨૭ માં ગુરુ પ ના ગુણ દિવસે વડી દીક્ષા
મહુણ કરી

વિનય વૈયાવચ્ચ દામા ઝળુતા આદિ ગુણોથી ગુરુમા-
હારાજનું મન તો એવું મિનશ્રીજીએ વચ કહ્યું, કે પ્રતિ
ક્ષણે દરેક કાર્યમા અન્ય સાધ્વીઓ તથા ગુરુ મહારાજને
આપની સલાહ વિના ચાલતુ જ નહીં

સાધ્વીઓમા મ પ અને પ્રીતિ જોઈ વીરમગામના સંઘે
ચોમાસાની વિનતી કરી રવિમાગરજી મહારાજની આજ્ઞાથી
ત્યાં રહી અનેક પ્રકારના ધાર્મિક કાર્યો કરાવ્યા શ્રાવિકા
વર્ગને બણાવવાનો શિવશ્રીજી મહારાજ ઉદ્દેશ કરવા લાગ્યા
ત્યાં ગુરુ મહારાજની પૂર્ણ મહેરબાની હોય ત્યાં શા
માટે હિત શિક્ષા ઝોછી આપે ? આથી વીરમગામમા
શ્રાવિકા વર્ગમા ઘણો સુધારો થયો ચોમાસામા વ્યાકરણનો
અભ્યાસ પણ શરૂ કર્યો

રવિમાગરજી મહારાજ ચોમાસુ અને રહેલા હતા-
તેમના ઉપદેશથી એક બાઇને તથા સાધ્વીજીના ઉપદે-

શાલી એક બાઈને ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા થઈ અને સનારના
અનુભવ દુ ખદાયક દેખાવા લાગ્યા

પ્રથમ તો બાઈએ જેનું નામ જેકાર હતું તેણે મઘ
સમક્ષ ૨૦ વર્ષની ઉંમરે ચતુર્થવ્રત ઉચ્ચરી પોતાના
પતિ જે છગનલાલ હતા તેને વાત કહી તેથી તેણે પણ
લઘુ વયમા વ્રત ઉચ્ચરી વીરમગામ મઘમા આશ્ચર્ય
ઉત્પન્ન કર્યું

કેટલોક મમય ગયા પછી જન્ને દ પત્નીએ ચારિત્ર
લેવાની ઇચ્છા કરી તેથી ગુરૂ માહારાજએ આગ્રિ આપી
બાઈનું નામ કન્યાણુસાગરજી (રવિસાગરજીના શિષ્ય) તથા
ગાઈનું નામ હેતશ્રીજી જયશ્રીજીના ગિષ્ય રાખી મઘમા
આન હોતસવ કરાવ્યો એ ગુણ અવસર પર વીરમગામના
શ્રીમતો કન્ટુર ગાધી, વીરજી વાલજી નથુ મોરાર આદિ
ઓએ ઉત્માડુપૂર્વક પોતાની લક્ષ્મીનો સદ્વ્યય કર્યો હતો

આહુ નિપયમા આ લખાણથી જો કે વિવચાતક થાય
છે તો પણ જાણવા જેવી અને લઘુ વયમા વ્રતશ્રદ્ધાની
વાત તો લખવી જોઈયે, જેથી અન્યને પણ પ્રશસનીય થાય

બીજું ચાતુર્માસ શિવશ્રીજી પોતાના ગુરૂની સાથે
વીરમગામમા રહી શાસ્ત્રનું પઠન પાઠન ઘણી સુદર ગીતે
કર્યું સાધુ સાધ્વીઓનો નવકંઠી વિહાર હોવાથીજ અન્ય
શ્રાવક વર્ગને પ્રતિજોધ થાય છે મ્થિરવામ કરવાથી થઈ
શકતો નથી વહેતા પાણીની માફક વિહાળથી શરીરની

પિતા ઝુમખરામ ભાઈએ સાધુઓ તથા માધ્વીઓને ગદગદિત કરે કહ્યું, ‘ગુરુવર્ય આ મારી ભાવિકાને સાગી રીતે ભણાવજો, આપ પુત્રી સમજીને વૈરાગ્ય વાસિત કરજો પુત્રી ! દીક્ષા ભરાભર પાગી શામનની ઉન્નતી કરજો’ પાટણ ચાતુર્માસ પૂર્ણ કરી ગુરુણી માથે વિહાર કરતા વીરમગામ શહેરમાં આ યા ત્યા રવિમાગજી મહારાજ પાસે યોગવહન કરી મવત ૧૬૨૭ માહ ગુરુ પ ના ગુભ દિવસે વડી દીક્ષા થકુણ કરી

વિનય વૈયાવચ્ચ ક્ષમા ઝળુતા આદિ ગુણોથી ગુરુમા હારાજતુ મન તો એવું શિવશ્રીજીએ વચ કહ્યું, કે પ્રતિ ક્ષણે દરેક કાર્યમાં અન્ય સાધ્વીઓ તથા ગુરુ મહારાજને આપની સલાહ વિના ચાલતુજ નહીં

સાધ્વીઓમાં મ પ અને પ્રીતિ જોઈ વીરમગામના સઘે ચોમાસાની વિનતી કરી રવિસાગરજી મહારાજની આજ્ઞાથી ત્યા રહી અનેક પ્રકારના ધાર્મિક કાર્યો કરાવ્યા શ્રાવિકા વર્ગને ભણાવવાનો શિવશ્રીજી મહારાજ ઉવમ કરવા લાગ્યા ત્યા ગુરુ મહારાજની પૂર્ણ મહેરબાની હોય ત્યા શા માટે રિત શિક્ષા ઓછી આપે ? આથી વીરમગામમાં શ્રાવિકા વર્ગમાં ઘણા મુધારો થયો ચોમામામા વ્યાકરણનો અભ્યાસ પણ શરૂ કર્યો

રવિસાગરજી મહારાજ ચોમાસુ અત્રે રહેવા હતા તેમના ઉપદેશથી એક ભાઈને તથા સાધ્વીજીના ઉપદે-

સથી એક બાઈને ધર્મ ઉપર વ્રદા થઈ અને મનારના
અનુભવ દુ ખદાયક દેખાવા લાગ્યા.

પ્રથમ તો બાઈએ જેનું નામ જેઠેર હતું તેણે મધ
સમક્ષ ૨૦ વર્ષની ઉમરે ચતુર્થવ્રત ઉચ્ચરી પોતાના
પતિ જે ઇગનલાલ હતા તેને વાત કહી તેથી તેણે પણ
લઘુ વયમા વ્રત ઉચ્ચરી વીરમગામ મંદમા આશ્ચર્ય
ઉત્પન્ન કર્યું.

કેટલોક સમય ગયા પછી જાને દપતીએ ચારિત્ર
લેવાની ઇચ્છા કરી તેથી ગુરૂ માહારાજને ચારિત્ર આપી
બાઈનું નામ કયાણુમાગરણ (રવિસાગરણના શિષ્ય) તથા
બાઈનું નામ હેતશ્રીજી જયશ્રીજીના શિષ્ય રાખી મધમા
આત દોતસવ કરાવ્યો એ ગુણ અવમર પર વીરમગામના
શ્રીમતો કમ્તુર ગાધી, વીરજી વાલજી નથુ મોરાર આદિ
ઓએ ઉત્માપૂર્વક પોતાની લક્ષ્મીનો મદન્યય ઠર્યો હતો.

આહુ વિષયમા આ લખાણથી જો કે વિષયાત્મક થાય
છે તો પણ જાણવા જેવી અને લઘુ વયમા વ્રતગ્રહણની
વાત તો લખવી જોઈએ, જેથી અન્યને પણ પ્રશંસનીય થાય.

ખીજી ચાતુર્માસ શિવશ્રીજી પોતાના ગુરૂની સાથે
વીરમગામમા રહી શાસ્ત્રનું પઠન પાઠન ઘણી સુદર રીતે
કર્યું સાધુ સાધ્વીઓનો નવકટખી વિહાર હોવાથીજ અન્ય
શ્રાવક વર્ગને પ્રતિબોધ થાય છે મિથિરવાસ કરવાથી થઈ
શકતો નથી વહેતા પાણીની માફક વિહારથી શરીરની

સાધ્વીઓને કર્મની વિચિત્રતાનો ઉપદેશ આપતા રહ્યા

બિમારી વધતી ગઈ માથે રહેલી દાનશ્રીજી, શિવશ્રીજી તથા હેતશ્રીજી વિગેરે સાધ્વીઓ ગુરૂણીજીને હુ ખી દેખી રૂદન કરવા લાગી પણ કર્મની સામે કેનો ઉપાય ચાલે ?

આ વખતે જયશ્રીજીએ પોતાની શિષ્યા વર્ગને પામે બોલાવી મહમ્મરે અતિમ હિતોપદેશ આપ્યો

‘ જુદેનો ! તમારે રોવાનું કાળુ શુ ? મારી ગતી મુધારવી, છે કે નહિ ? આ ભવની મારી આરાધનાથી પરભવ અવશ્ય મારો મુધરશે જ્યારે સારા સ્થાનમાં જવાનું હોય, ત્યારે રૂદનના અપશુકન શા માટે બાપો છે ? જુદેનો ! તમે હિમ્મત રાખજો, હજી મળીને ચાલજો સ સાગ્ની વિકથામાં પડશે નહીં એક ખીજાને લણાવવામાં સહાયતા કરજો આપણી પ્રવૃત્તિ દેખી ખીજાને શુદ્ધ બાવના થાય, તેવા પ્રકારનું વર્તન રાખજો દાનશ્રી ! ઓ દાનશ્રી ! ! બધી સાધ્વીઓને સંભાળજો હવે મારાથી વિશેષ બોવાતું નથી હું નિદ્રા લઉં ॥ તમે મને ચઉમગ્ણુ, નવકાર આદિ સંભળાવો ”

પાજરામાંથી હસ ઉડીને ચાલ્યો જાય, તેમ આત્મા ઉપડી ચાલ્યો ગયો અને શરીર પડી રહ્યું સઘમાં ગમ-ગિની ફેલાઈ શ્રાવિકા વર્ગ અફનોસ પૂર્વક ઉપાશ્રયે આવી સાધ્વીઓની સાથે વિધિ વિધાન કરવા લાગ્યા

તદુરન્તી નહે છે ચોમાસુ પૂર્ણ થયે વિહાર અન્યત્ર
કરવા લાગ્યા

૬ દેશાદ્યન અને જયશ્રીજીની અતિમાવસ્થા

દેશવિદેશ જોતા થકા, કરે ધર્મના કામ ।

ઉપદેશામૃતપાન કરી, ભવિક ખરચે હામ ॥૧૧॥

એક સ્થળે રહેવાથી જ્ઞાન ધ્યાનમાં ઘણું વિન આપે
છે અને આપણા શિવશ્રીજીમહારાજ ગુરૂણી માથે પ્રતિ
ગામ વિચરતા અહમદામાદ શહેરમાં આવ્યા ત્યાંના
સંઘના આગ્રહથી સવત ૧૬૨૮નું તૃતીય ચતુર્માસ રજા
ત્રાવિકા વર્ગમાં તપસ્યાઓ કરાવી

કર્મોદયથી ગુરૂણી જયશ્રીજી મહારાજને વાળાને બ્યાધિ
તથા અન્ય પ્રકારના ખાસી, દમ તાવ આદિ ઉપદ્રવો ઉદયમાં
આવ્યા આપણી શિવશ્રીજીએ અત્યંત વૈયાવચ્ચ કરી
સાથે રહી આસપાસ નજીક નજીક ગામોમાં થોડો થોડો
વિહાર કરાવી રામપુરા પાટણ મેહેસાણા વિગેરે સ્થળે સવત
૧૬૨૬ થી સવત ૧૬૪૦ સુધી જુદા જુદા શહેરોમાં ૧૨
ચોમાસા કરાવ્યા (અહીં ૧૫ ચોમાસા થયા)

તીર્થ કર જેવાને પણ જ્યારે કર્મરાજી છોડતો નથી
તો શુ આપણા જેવાને છોડી દીધે ? નહીં થયું પણ
એમજ તેજ વાળાની અત્યંત બ્યાધિ ગુરૂ મહારાજને ઉદયમાં
આવી છ મહિના સુધી સમતા પૂર્વક દુખ સહન કરી

સાધ્વીઓને કર્મની વિચિત્રતાનો ઉપદેશ આપતા રહ્યા

ખિમારી વધતી ગઈ આથે હેલી દાનશ્રીજી, શિવશ્રીજી તથા હેતશ્રીજી વિગેરે સાધ્વીઓ ગુરૂણીજીને દુઃખી દેખી રૂઢન કરવા લાગી પણ કર્મની સામે કોનો ઉપાય ચાલે ?

આ વખતે જયશ્રીજીએ પોતાની શિષ્યા વર્ગને પામે બોલાવી મહત્ત્વદે અતિમ હિતોપદેશ આપ્યો.

“ બહેનો ! તમારે રોવાનું કાગળ શું ? મારી ગતી સુધારવી, છે કે નહિ ? આ ભવની મારી આરાધનાથી પરભવ અવશ્ય મારો સુધરશે જ્યારે સારા સ્થાનમાં જવાનું હોય, ત્યારે રૂઢનના અપશુકન ત્યાં મારે આપે છે ? બહેનો ! તમે હિન્મત રાખજો, હાંગી મળીને ચાલજો સ સારની વિકથામાં પડશે નહીં એક બીજાને લણાવવામાં મહાયતા કરજો આપણી પ્રવૃત્તિ દેખી બીજાને શુદ્ધ ભાવના થાય, તેવા પ્રજારનું વર્તન રાખજો દાનશ્રી ! ઓ દાનશ્રી ! ! બધી સાધ્વીઓને સભાજી હવે માગથી વિશેષ બોવાતું નથી હું નિદ્રા લઉં છું તમે મને ચઉમરણ, નવકાગ આદિ સભાજો ”

પાજરામાંથી હું સ ઉડીને ચાલ્યો જાય, તેમ આત્મા ઉપડી ચાલ્યો ગયો અને શરીર પડી રહ્યું સઘમાં ગમ-ગિની ફેલાઈ આવિકા વર્ગ અક્રમોસ પૂર્વકે ઉપાશ્રયે આવી સાધ્વીઓની સાથે વિધિ વિધાન કરવા લાગ્યા

આપણા શિવશ્રીજીએ હિમ્મત રાખી, અને અન્ય માધ્વીઓને પુત્રી ॥ માફક પાલન કરવા લાગ્યા તથા નહીલ દાનશ્રીજીની આજ્ઞામા રહેવા લાગ્યા

૭ તીથયાત્રા

હોહા

ઉત્પત્તિ હોયે જેહની, નિશ્ચે તેહનો નાશ ।

સતી જયશ્રી દષ્ટાતથી, કરો આત્મપ્રકાર ॥ ૧ ॥

મમ્યકત્વની શુદ્ધિ ઉત્તમ ભૂમીએ જવાશીજ થાય તે કારણથી, ગુરુમહાશયનો વિરહ દૂર કરવા અને મમ્યકત્વની શુદ્ધિ કરવા આપણા શિવશ્રીજીના પગ પડીલ ગુરુ ખેનો ॥ સાચે તીર્થ પાવી , , , , , ચામાસુ

ચરણ વાગે હૈ વિનયવત્તો દ, ઔર કમી મી ન તો
પડે સાસામ્કિ જ્ઞગડો મે, વ નહી તો કરે કિસીકિ
નિંદા. ત્સ, સામ્બીયે તો એસી હી હોના ”

મોટા પુરુષના મુખારાવદથી જસ આટલીજ પ્રશંસા
થાય, તેથીજ મામા માણુમના સ્વભાવની ખાતરી
થઈ જાય છે

નિદ્ધગીઝીની પુર્ણ ભક્તિ કરી નિહાર કરી રાધનપુર
તરફ આવ્યા

૮ જ્ઞાનવૃદ્ધિ

તપ જપ ધ્યાન કરતા થકા, હોવે આત્મ વિશુદ્ધિ ।

પઠનપાઠન ઉપમ વડે, તિત્ર હોય જ્ઞાનની બુદ્ધિ ॥૧॥

પાક્ષીતાણે ચતુર્ભાસ પૂર્ણ કરી નિહાર કરતા મ જે
શ્વર પાર્થનાથના તીર્થમા આવ્યા ત્યાં મેં ચાર દિવસ
સ્થિરતા કરી યાત્રા કરવા લાગ્યા તેટલામા ગિવધીજી
મહારાજ પોતાના સમુદાય સાથે સજેશ્વર પધાર્યા છે ' એવી
ખાતરી રાધનપુરમા આવી કે ઘણી શ્રાવિકાઓ દર્શન
કરવા આવી ભક્તિભાવ પૂર્વક આવકે દ્વારએ રાધનપુર
પધારવા વિનંતિ કરાવી છેવટે આવવાની થોડી ઘણી
દુશ્કળ જણાવી ત્યારે ચ્યાને જઈ આવેજીવની તૈયારી
કરાવવા લાગી

આપણા શિવશ્રીજીએ હિમ્મત રાખી, અને અન્ય સાધ્વીઓને પુત્રીની માફક પાલન કરવા લાગ્યા તથા વડીલ દાનશ્રીજીની આજ્ઞામા રહેવા લાગ્યા

૭ તીર્થયાત્રા

હોહા

ઉત્પત્તિ હોયે જેહની, નિશ્ચે તેહનો નાશ ।

મતી જયશ્રી દણ્ડાતથી, કરે આત્મપ્રકાશ ॥ ૧ ॥

સમ્યક્ત્વની શુદ્ધિ ઉત્તમ ભૂમીએ નવાથીજ થાય તે કારણથી, શુદ્ધમહારાજનો વિરહ દૂર કરવા અને સમ્યક્ત્વની શુદ્ધિ કરવા આપણા શિવશ્રીજી સાધ્વી વડીલ શુરે ખડેનોની માથે તીર્થ પાલીતાણે આગ્યા ચોમાસુ અત્રેજ રહ્યા સવત્ ૧૯૪૧-૪૨-૪૩ એમ ત્રણ ચતુર્માસ ઉપરાંત ૮૫૨ સિદ્ધક્ષેત્રમાજ થયા ત્રણ વર્ષમા નવાણું યાત્રા, છહ્ જરી સાત યાત્રા, આસ પાસ ૧૨ ગાઉ, ૬ ગાઉની પ્રદક્ષિણા પણ કરી (અહીં ૧૮મુ ચોમાસુ રહ્યા)

અહિં તેજ અવસરમા ન્યાયાલોનિધિ શ્રી વિજયા નદ સૂરીશ્વરજી મહારાજ (આત્મારામજી મહારાજ) પણ ચોમાસુ રહેલા હતા, તેઓ આ સાધ્વીઓની વિનયતા શામન ભક્તિ વૈચાવચ્ચ આદિ શુણે જોઇ ઘણી વખત અન્ય શ્રાવકો પાસે જોવતા હતા, “યદાપિ શિવશ્રીજી વ વ હેતશ્રીજી જો સાધ્વીયાં હૈ, વે વહત મુસીલા

ચરણ ચાલી જૈ વિનયવતો હૈ, ઔર કમી મી ન તો
પડે સાસામ્કિ જગડો મે, વ નહી તો કરે કિસીકિ
નિંદા રસ, સાચીયે તો ऐसी ही होना.”

મોટા પુરુષના મુખાગવદથી જસ આટલીજ પ્રશંસા
થાય, તેથીજ સામા માણસના સ્વભાવની ખાતરી
થઈ જાય છે

નિદ્ધગીરીની પુર્ણ લલિત કંઠી નિહાર કરી રાધનપુર
તરફ આવ્યા

૮ જ્ઞાનવૃદ્ધિ

તપ જપ ધ્યાન કરતા થકા, હોવે આત્મ વિશુદ્ધિ ।

પઠનપાઠન ઉપમ વડે, તિત્ર હોય જ્ઞાનની શુદ્ધિ ॥૧॥

પાતીતાણે ચતુર્માસ પૂર્ણ કરી વિહાર કરતા નજે
સ્વયં પાર્શ્વનાવના તીર્થમા આવ્યા જ્યાં જે ચાર દિવસ
ચિચરતા કંઠી યાત્રા કરવા લાગ્યા તેટલામા શિવશ્રીજી
મહાગજ પોતાના મમુદાય સાથે સંજેશ્વર પધાર્યા છે ' એવી
જ્ઞાનમી રાધનપુરમા આવી કે ઘણી શ્રાવિકાઓ દર્શન
કરવા આવી લલિતભાવ પૂર્વક ત્રાવડ દાગએ રાધનપુર
પધારના વિજ્ઞાસિ કરાવી છેવટે આવવાની થોડી ઘણી
ઇચ્છા જણાવી ત્યારે ચ્યાને જઈ ઓચવની તૈયારી
કરાવવા લાગી

અહીં આપણા વિદ્વંષિ શિવશ્રીજી મહારાજ પણ તે દિશા તરફ પ્રયાણ કરવાનું પોતાના ગિપ્પા વર્ગને કહેવા લાગ્યા આજ્ઞા થતાજ સાધ્વી સમુદાય તૈયાર થઈ ગયો. આમાનુષામ અપર્ણા કરતા રાધનપુર પધાર્યા ત્યાં ધમા તો અમીમ આનંદ થઈ રહ્યો કેમ ન થાય ? જ્યાં આવા ઉત્તમ બાલબ્રહ્મચારિણી વિદ્વંષિ અશિષ્ય સહિત પોતાની ભૂમીમા પધારે ત્યાં આનંદ તો થાયજ ને !

મવત ૧૯૪૪-૪૫ ના ગાધનપુર (૧૯-૨૦ મા ચાં)

ત્યાંના સંઘે રાધનપુર ચાતુર્માસ કરવા વિનંતિ કરી લાભનું કારણ જોઈ નિશ્ચય કર્યો સજીવાનું સાધન સાફ હોવાથી શ્રી ગોડીદાસભાઈ પાસે કર્મચંદ્ર તથા દ્રયાનું યોગનો અભ્યાસ મહાસતી શિવશ્રીજીએ તથા અન્યા સાધ્વીઓએ સતોષ પૂર્વક કર્યો ચોમાસામા આવિકા વગ ને ઉપદેશ આપી સસારની અસારતા પૂર્ણ સમજાવી

ચાતુર્માસ સમાપ્ત કરી આસપાસના ગામોમા વિચરવા લાયા ઉપદેશનું મંથન કરતા ગયા સ્ત્રી વર્ગમા દેવગુરૂ અને ધર્મનું સત્ય સ્વરૂપ સમજાવી મિથ્યા રિવાજો દૂર કરાવતા ગયા પશ્ચાત્ જ્યારે ફરગા ફરતા રાધનપુર આવ્યા ત્યારે સંઘે પુનઃ વિનંતિ કરી ચાતુર્માસ રાખ્યા

આ અવસરે પ્રથમના મહાવાસથી રાધનપુરના રૂખી બેનને દીક્ષાની અભિવાધા થઈ માતાપિતા પાસે આજ્ઞા

માગી મોહરાજનું પરિણામ વિદ્ય કરવા લાગ્યું પરિણામે
 છેલ્લે આઠ વર્ષ સુધી સસારમાં રૂપીબાઈને ફસાવ્યા
 પ્રથમ શિષ્યા

લોકમાં જોવાત છે, ‘ફરે તે ચરે, બાધ્યા ભૂખે મરે’
 તે કહેવતને અનુમરી રાધનપુત્રમાં ધાર્મિક ઉપદેશનો પ્રચાર
 સવમા કરાવી, સુખશાંતિ પૂર્વક આપણા વિદ્યાર્થી શિવશ્રીજી
 માહારાજ બીજા જીવેને પણ સુધારવા ચાતુર્માસ સમાપ્ત
 કરી વિચરવા લાગ્યા વિહાર કરતા કરતા ઝીંજુવાડા થઈ
 લોચણી પધાર્યા તીર્થસ્થાનમાં હજારો ભવ્ય આત્માઓ
 પાપની શુદ્ધિ કરવા આવે છે તેમાં ઝીંજુવાડાના જોડેન
 સધુબાઈ, જેણે પ્રથમ માહારાજશ્રીનો પરિચય કર્યો હતો
 તે પણ યાત્રાર્થે આવેલ હતા તીર્થદર્શનની વચમાં શુદ્ધ-
 દર્શન થવાથી અતિઆનંદ થયો પૂર્વના પરિચયથી અને
 શુભોદયથી મધુબાઈને નિશાની અભિલાષ થવાથી માતાપિતાને
 વિનંતિ કરી

માતાપિતાએ પૂજ્ય શિવશ્રીજી માહારાજને વાત જણાવી
 ઝીંજુવાડા પધારવા વિનંતિ કરી “આપ ત્યાં પધારો અને
 અમારી મધુબાઈને મમાન્યાથી તારો ”

માહારાજશ્રીએ કહ્યું “ઘણીજ શ્રેષ્ઠ વાત છે, જો આવી
 પવિત્ર ભૂમીમાં તે દીક્ષાનું કાર્ય થાય, તો તો ઉત્તમતામાં
 કઈજ ન્યુનતા ન રહે મધ પણ એકત્ર થયેલ છે માટે

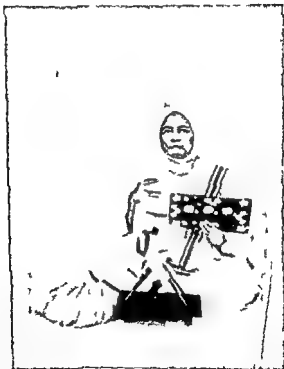
૧૦ શિષ્યવૃદ્ધિ

વિહાર કરતી વખત વૈયાવચ્ચ વિનય સાધુભક્તિને ઉપદેશ શ્રાવિકાને આપ્યો યાત્રા કરેલ નહીં હોવાથી ચારૂપ થઈ તારગાણ આન્યા પૂર્વ પરિચિત વયેલા રાધનપુરના રૂખીભાઈના કુટુંબીઓનો પત્ર આવ્યો “અમારી રૂખી-ભાઈને દીક્ષા લેવાની પૂર્ણ ઉત્કંઠા છે આપ અત્રે પધારી દીક્ષા આપો” પત્રના ઉત્તરમાં શિવશ્રીજીએ જણાવ્યું- “રાધનપુરમાં ઠોઠ સાધુઓ નથી, માટે તમે રૂખીજેનને લઈ આ તરફ આવો પન્યાસજી પ્રતાપવિજયજી માહારાજજી પણ શ્રીપોરમાં છે અને તે તારગાણની પાસેજ છે માટે આવવામાં પ્રમાદ કર્યો નહીં”

પત્ર વાંચી રૂખીજેનને લઈ તેમના કુટુંબીઓએ શ્રીપોર આવી પન્યાસજી માહારાજને દીક્ષા આપવાની વિનંતિ કરી આના ઉત્તમ ઝમમાં દ્રોણુ વિવેક કરે? તારગાણમાં પણ સમાચાર જણાવ્યા ત્યાંથી માધ્વી સમુદાય આવ્યો મુહુર્ત જોવાયું અને નકકી થયો દીક્ષાનો દીવસ આસપાસના જામોમાધી સઘ સમુદાય પણ આવી પહોંચ્યો શ્રીપોરમાં અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ શરૂ કર્યો રૂખી જેનના શુભ ગીત પણ ગવાવા લાગ્યા

આ અવસરે રૂખી જેનની સાથે રાધનપુરના ઓસવાળ જાતીના એક ચ પામેન પ્રથમ દીક્ષીતની વડી દીક્ષા માટે

નિદ્ધપી બાલમુક્ત્યારિણી સાધ્વી શ્રી સિનમીજીના
શિષ્યા, અને આનંદાચાર્યને હિતોપદેશ આપનાર
સાધ્વી શ્રી તીલકશ્રીજી મહારાજ

જન્મ મેં ૧૯૩૨ રાવનપુર] [દીક્ષા મેં ૧૯૫૪ શ્રીપોર

તેમના કુટુંબીઓની સાથે આવેલા હતા અપૂર્વ મહોત્સવ જોઈ તેમને પણ દીક્ષામિલાપા થઈ વાત માહારાજશ્રીને જણાવી બન્નેની દીક્ષા અપાવવાનો નિશ્ચય થયો

ગિળ્યા ના ૨-૩

સવત ૧૯૫૪ ના માગશર શુદ્ધ ૧૦ ના શુભ દિવસે ચતુર્વિધ સઘ સમક્ષ પંચાસણ પ્રતાપવિજયણ મહારાજશ્રીએ બન્ને બાઈઓને દીક્ષા આપી અપાળાઈ મહોટા હોવાથી પ્રથમ એને અને પછી રૂખીબાઈને સાધ્વી વેષ આપી શિવશ્રીશ્રીના બીજા શિષ્યા વિનયશ્રીશ્રી, તથા ત્રીજા ગિળ્યા તિલકશ્રીશ્રી નામ કથાપન કર્યા પછી શિવશ્રીશ્રી માહારાજશ્રીએ હિતશિક્ષા આપી ત્યાંથી વિહાર કર્યો

સવત ૧૯૫૪

મહેસાણા

વિસનગર થઈ વડનગર આવ્યા અત્રે ચાર મહિના રહી નૂતન વિનયશ્રીશ્રી તથા તિલકશ્રીશ્રીને વડી દીક્ષા જેઠ શુદ્ધ ૬ની પંચાસણ મહારાજશ્રીએ આપી ત્યાર પછી મહેસાણા તરફ વિહાર કર્યો ત્યાંના સઘની વિનયીથી ચોમાસુ પણ ત્યાજ રહ્યા અઠ્ઠાવીસ લઙ્ગિની તપચ્યા શ્રાવિકા વર્ગમાં કરાવી બીજા પણ કેટલાક માર્ગિક કર્યો કરાવ્યા સમાપ્ત થયા પછી અમદાવાદ તરફ વિહાર કર્યો (ચોમાસુ ૨૬ મુ)

સવત ૧૯૫૫-૫૬

અમદાવાદ

અત્રે સાધ્વીઓને યોગ વહન કરાવવાની સુગમતા

હોવાથી અમદાવાદમાં ઉત્તરાધ્યયન તથા આચારાગ સૂત્રના
યોગ પંચાસજી પાસે કરાવ્યા
શિષ્યા ના ૪

વૈરાગ્યભાવના જાગૃત થવાથી બેન સમુ પાટણધી અમ
દાવાદ દીક્ષા માટે આવી શિવશ્રીજીને પોતાના વિચાર
જણાવ્યા ચોકસ થયા પછી પ્રવ્રજ્યા અગીકાર કરાવી
વિનયશ્રીજીના શિષ્યા 'સુમતિશ્રીજી' નામ રાખી પોતાની
સહચારિણી માધ્વી સાથે બેસાડી

જ્યા નમ્રતા વિનય મ સારણીકતા, વૈયાવચ્ચાદિ ગુણો
દ્રષ્ટિ ગોચર થતા હોય ત્યા શ્રેય કરવા અન્ય છરો શુ
ન આવે ? આવેજ નાન્યુ પણ એમજ પહેલા અહમદા
વાદમાં ચાર ચોમાસા થઈ ગયા હતા તો પણ લોકોને
અનાદર નહિ થતા આ વખતે પણ રહેવા વિનતિ કરી
છેતરે જય બોલાવી, અને શિવશ્રીજીના સમુદાયમાં રહેલા
શુણ્યોની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા

ઉપરા ઉપર બે ચોમાસા કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો
પૂર્ણ થયા પછી સમુદાય સહિત વિહાર કરવા કટીખંડ
થયા (ચાતુર્માસ ૩૦-૩૧)

૧૧ પ્રણ પ્રવ્રજ્યા

અહમદાવાદથી બેડા માતરની યાત્રાર્થે આવ્યા યાત્રા
ઠરી ગ્રાવિકા વર્ગને ઉપદેશ આપી ખજાત આપ્યા ત્યા

સ્થાન પાર્શ્વનાથજીના પૂર્ણ ભાવનાથી દર્શન ભક્તિ આદિ
કરી સુરત જીજ્ઞાસુ આવવા માટે કાલી થઈ ભક્ત્ય આળ્યા
સંવત ૧૯૫૭-૫૮ સુરત

ભક્ત્યથી સુરત આળ્યા અત્રે કોઈ વખત આવેલા નદિ
હોવાથી લોકોનો ભાવ બહુજ દેખાવા લાગ્યો. અત્રેના મંદિર
બે વર્ષ સુધી જવા દીધા નહીં તેથી બે ચોમાસા અહિંજ
કરના પડ્યા.

અહીં ત્રણ બાઈઓ દીક્ષા લેવા તૈયાર થઈ હતી એ
મુતની, એક રાધનપુરની અને એક રામપુરની સુરત લેવા
અલગેલા શહેરમાં દીક્ષાઓ થાય, તે તો એક ઉત્તમતાજ
કહેવાય કેમકે જ્યાં મોજશોક એશઆરામ, દેરાન આદિની
નો મયાદાજ રહી નથી
શિષ્યાના ૫-૬-૭

અહાં મહોત્સવ શરૂ કરી ત્રણે બાઈઓને પંચામણ
ચતુર્વિજયજી મહારાજ પાને સુરતના સંઘે દીક્ષા અપાવી
અનુક્રમે તેઓના નામ સુરતની ‘મણિશ્રીજી, રાધન
પુરની ‘સ્વકોરશ્રીજી અને રામપુરની ‘લાલુશ્રીજી રાખી
તિલકશ્રીજીના શિષ્યાઓ બનાવ્યા શિષ્યના શિષ્યા બનાવ
વાથીજ કલિયુગમાં ગુરુશિષ્ય વચ્ચે સ્નેહગાઠ મજબુત થાય છે
પંચાસ ચતુર્વિજયજી મહારાજે આ વખતે સુનિ
સિદ્ધિવિજયજી મહારાજને મવત્ ૧-૫૮ માં પંચામ
પદારોપણ કર્યું હતું, તે વખતે આપણા શિવશ્રીજી માહા-

રાજ તથા હેતત્રીજી મહારાજે પણ ઉત્તરાધ્યયન તથા
આચારાગસૂત્રના યોગ વહન કરી લીધા શ્રાવિકા વર્ગને કર્મ
અન્ય આદિ પ્રકરણનો અભ્યાસ કરાવ્યો તથા કન્યાઓને
શિક્ષણ આપવા માટે ઉપદેશ પણ આપ્યો ચોમાસુ સમાપ્ત
થયે માદ્ર વિહાર કર્યો (ચાતુર્માસ ૩૨-૩૩)

સવત ૧૯૫૬

વિજાપુર

મુરતથી વિહાર કરી માણસા પેઢાપુર આવ્યા અહિં
ચિરના થોડો વખત કરી વિજાપુર આવી ચાતુર્માસ કર્યું -

અહીં કોઈ સાધુઓનો સ યોગ નહીં હોવાથી શ્રાવિકા
વર્ગમાં આપણા શિવત્રીજી મહારાજે વ્યાખ્યાન વાચી શ્રાવિ
કાઓને ધર્માનુરાગિણી બનાવી (ચાતુર્માસ ૩૪)

સવત ૧૯૬૦

ગધનપુર

વિજાપુરથી વિહાર કરી ગધનપુર આવ્યા ત્યાંના
સઘના આશ્રમથી ચોમાસુ રહ્યા પોતાની સાધ્વીઓને ખુદ
જાતે લણાવતા હતા સાધુમાધ્વી પોતાના સમુદાયમાં
જેટલું શિક્ષણ આપે, જેટલું કાંઈ અન્ય પડિત આપી
શકે? નજ આપી શકે ત્યાં ચાતુર્માસ કરી ૬૭ દેશની
યાત્રા કરવા વિહાર કર્યો ભૂજ માડવી ભદ્રેસર અજાર
આદિ તીર્થોની

ગજરાત દેશ

શાશ્વ શિવશ્રીજીને વિનંતિ કરી “આપ સુરતમાં પધારો, મારે પ્રવ્રજ્યાની પૂર્ણ ભાવના છે કુટુંબીઓ તરફથી અતરાય આવે તેમ નથી,” લાલનું કારણ જાણી ચોમાસા બાદ આવવાનો નિચાર જણાવ્યો.

ભપુરામાં ચૌદપૂર્વની તપન્યા વિધિ વિધાન માટે કરાવી સામનની ઉત્તિમાં વૃદ્ધિ કરી (ચાતુર્માસ ૩૬) સવત ૧૯૬૨ સુરત

ભપુરાથી વિહાર ઠગી ખેડા માતર ખળાત વિગેરે ઘણા ગામોમાં ફરતા ફરતા સવત ૧૯૬૨ ના ચૈત્ર વદ ૧૩ ના દિવસે સુરતમાં પ્રવેશ કર્યો

સુન્નતા ત્રીમત ઝવેરી કલ્યાણચંદ સોભાગ્યચંદની પુત્રી દયાદેવરબેને પોતાની મનોભાવના પ્રદર્શિત કરી કુટુંબીઓએ પણ માધ્વાગજીને બાંધને દીક્ષા આપવા વિનંતિ કરી તે વખતે ત્યાં પન્યાસશ્રી કમલવિજયજી માહારાજ ગિરાજમાન હતા શિવશ્રીજી માહારાજે કહ્યું કે ‘ઘણી ખુશીની વાત છે પન્યાસજી માહારાજને પૂછી મુહૂર્ત લેવડાવો’ કુટુંબીઓએ પૂછી દિવસ મુકરર કર્યો

ગિર્યા ના ૮-૯

ભાગવતી દીક્ષામાં ધર્મિષ્ઠ પુરૂષો શા માટે વિલગ કરે? મરેગી ત્યારેજ કહેવાય કે સાચા ઝવેરાતની પરીક્ષા બનાવે કરી જાણે ત્યારે તેમ પરીક્ષા કરી કલ્યાણચંદ સોભાગ્યચંદ પોતાની સુપુત્રીને દીક્ષારૂપી ઝવેરાત આપ્યું જ્યારે

શુભ માગલિક દિવસ વૈશાક સુદ ૬નો આવ્યો ત્યારે પન્થાસણ મહારાજે જવેરાતની કીર્તન સમજાવી શિવશ્રીજીના શિષ્યા તિલકશ્રીજીના શિષ્યા તરીકે 'સાધ્વીશ્રી હેમશ્રીજી' નામ અધાપન કર્યું

જે દીવસે આ બાર્ધની દીક્ષા થઈ તેજ, દિવસે રાધન પુરની મૌભાગ્યવતી મણિબેન જે અઢાર વર્ષની નાની ઉમરના હતા તે પણ સુરત દીક્ષા લેના આવ્યા હતા તેને પન્થાસણ મહારાજે દીક્ષા આપી શિવશ્રીજીની અન્તેવાસિની જિનયશ્રીજીના શિષ્યા તરીકે 'લાવણ્યશ્રી' નામ રાખ્યું

ત્યાના સ ઘે વિનતી કરી તેવી ચોમાસુ અત્રેજ રહ્યા પૂર્ણ થયા પછી વિહાર કર્યો (આતુર્ભાસ ૩૭)

મવત ૧૯૬૩

ખાલીતાણા

ભરૂચ ખલાત ધધુકા ઘઈ આપણા શિવશ્રીજી માહા ગજ સમુદાય સાથે સિદ્ધગીરી તીર્થમા આવ્યા

હરોતકર્પથી હજારો માણસની મેદની જ્યા ચડ ઉતર કર્યા કરે છે ઘણા માણસો અત્રે છૂટ અઠમની તપમ્યાઓ કરે છે કેટલાક ન્હાના ન્હાના છોકરાઓ “સિદ્ધગીરી માહારજની જય, આદીશ્વર ભગવાનની જય બોલો બોલો ગાતિનાથ ભગવાનની જય ઈત્યાદિ જય બોલાવતા પહાડ ઉપર ચડી રહ્યા છે” જ્યા આવા પ્રકારના શુભ વિચારો નુંજ વાતાવરણ હોય, ત્યા આવવાનું કોનું ન મન ધાય ? પવિત્રભૂમી આત્માની પવિત્રતાજ કરે, પવિત્રતા કરવા

માટે સમુદાય માથે બાળપ્રજ્ઞચારિણી વિદ્વાની સાધ્વીશ્રી
 શિવશ્રીજી માહારાજ ચોમાસુ પત્ર રજા દરેક માધ્વીઓને
 કહી દીધું કે 'આ ઉત્તમ જૂમી છે, અનતા જીવો મોક્ષ
 ગયા છે, કરોડો મુનીઓએ અણુમણુ કર્યા છે, ઋષભદેવ
 ભગવાન પૂર્વ નવાણુંવાર અત્રે પધારેલા છે, માટે નેટલી
 ઘને એટલી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ૩૧ તીર્થસ્થાનમા
 તપસ્યાઓ ઠરવી નેમ્યે' વિનયવત સાધ્વીઓએ આજા
 શિરમાવત કંગી માસખમણ, પાસિકખમણ, સિદ્ધિતપ
 શક કર્યા ટેટલીક સાધ્વીઓએ નવાણુ યાત્રા પણ કંગી
 આ પ્રમાણે આતુર્માન સ પૂર્ણ કંગી ત્યાથી વિહાર કરવાની
 તૈયારી કરી (આતુર્માન ૩૮)

સવત ૧૮૬૪

ભાવનગર

પાક્ષીતાણેથી શિહોર વગેરે આદિ ગામોની યાત્રા કરી
 મધની વિનતિથી ભાવનગર આવ્યા અત્રે સવત ૧૮૬૪ નું
 ચોમાસુ રહી ધાર્મિક કાર્યો કરાવ્યા (આતુર્માન ૩૯)

સવત ૧૮૬૫-૬૬

અહમદાવાદ

ત્યાથી વિહાર કરી બોટાદ ગણપુર ધોલેશ ધર્મ અહ
 મદાવાદ આ યા અત્રે માધ્વીઓને ચોખ વહન કરાવવાના
 હોવાથી જે વર્ષ ઉપગ ઉપર ૧૮૬૫-૬૬ ના ચોમાસા કરવા
 પડયા જે વર્ષમા માધ્વીઓને અભ્યાસ પણ પ્રવૃત્તાદિનો
 શિવશ્રીજી માહારાજે ઘણો સારો કરાવ્યો કોઈ દિવસ
 પ્રમાદ ન તો કરે, અને ન કરવા દે આજો દિવસ જ્ઞાન
 ધ્યાન શિવાય બીજી કોઈ વાનજ નહીં (આતુર્માન ૪૦-૪૧)

સ વત ૧૯૬૭

મહેસાણુ

ત્યાથી વિહાર કરી મહેસાણુ આવ્યા શ્રાવિકા વર્ગને પૂર્વનો પરિચય હોવાથી તેઓએ ચોમાસુ રહેવા વિનંતિ કરી લાભનું કારણ બાળી સમુદાય સાથે ચોમાસુ રહ્યા.

શુરશિષ્યણી વચ્ચે એવો તો મજૂર પ્રેમ થયો હતો કે કદાચિત ઝિવશ્રીજી મહારાજ પોતાની માધ્વીને જુદા ચોમાસુ કરવા જવાનું કહે તો સાધ્વીઓ કહેતી, “માહા શાસ્ત્રી! અમે આપને છોડી કયાય પણ નહીં જઈએ, અમારે હજુ આપની પાસેથી ઘણું જ્ઞાન મેળવવાનું છે માટે કૃપા કરી જુદા જવાનું તો કહેતાજ નહીં” આટલા દારણથી જરૂર જેવું જ્યાં મોકલવાનું હોય, ત્યાંજ મોકલી સાધ્વીઓને જુદા પાડતા, અન્યથા નહિ સ વત ૧૯૬૭નું ચાતુર્માસ મહેમાણુમા સમાપ્ત કરી ઘણા પરોપકારના કાર્યો કર્યા પછી ત્યાથી વિહાર કરી અહમદાવાદ આવ્યા (ચાતુર્માસ ૪૨)

૧૩ આગમાભ્યાસ

સ વત ૧૯૬૮ થી ૭૧

અહમદાવાદ

જ્યારે અહમદાવાદ આવ્યા, ત્યારે આચાર્યશ્રી વિજય નેમિસરીધરજી મહારાજ પણ અત્રે હતા સૂત્ર વાચનાનો યોગ મળવાથી ચોમાસુ રહ્યા.

ભગવતીસૂત્ર ણીભ સાધુઓને આચાર્ય મહારાજ શ્રી જ્યારે વચાવતા હતા, તે વખતે આપણા વિદ્યથી જ્ઞાનાભિ

લાવિણી શ્રીમતી ગિવશ્રીજી મહારાજ પણ સાભળવા જતા હતા તિમળુદિથી વચમા કઈ ઝઈ શકાઓ પૂછી શ્રોતા-વર્ગને આશ્ચર્ય પમાડતા હતા

ત્રાવિકાવર્ગને ઉપદેશ આપી તપસ્યાઓ કરાવી તપ મ્યાને અતે ઉજમણ પણ ત્રાવિકાવર્ગ પામે કરાવ્યું

અત્રે જ્ઞાન લણવાનું પૂરેપૂરું નાધન હોવાથી અને શાઓમા કઈક પોતાની દ્રષ્ટિ ખુલવાથી ઉપરા ઉપર ચાર ચોમામા કરવા પડ્યા ચાર વર્ષ દરમ્યાન ઘણા સૂત્ર સાભળવામા પોતાનો સમય વ્યતિત કર્યો પછી અત્રેથી વિહાર કર્યો (ચાતુર્માસ ૪૩-૪૪-૪૫ ૪૬)

સંવત ૧૬૭૨

કપડવજ

અહમદાવાદથી, વિહાર કરી સંવત ૧૭૭૨ મા કપડવજ પધાર્યા આઠેઝાણે પન્યાસજી શ્રીઆનદસાગરજી મહારાજ સાધુ મમુદાયને આવશ્યક સૂત્ર તથા અનુયોગદ્વાર સૂત્રની વાચના આપતા હતા તેનો પણ લાભ આપણા વિદ્વંસી મહારાજ શ્રીએ લીધો ત્યાના સઘના આગ્રહથી ચોમાસુ પણ ત્યાજ રહ્યા બાદ ત્યાથી નિદાર કર્યો (ચાતુર્માસ ૪૭)

સંવત ૧૮૭૩

અહમદાવાદ

કપડવજથી અહમદાવાદ આ ચા અહીં પણ આગમ વાચના પન્યાસજી આનદસાગરજી મહારાજ સાધુ સમુદાયને આપતા હતા તેથી અહીં પણ આગમો સાભળવાનો લાભ આપણી વિદ્વંસીને મળ્યો ત્યા ચોમાસુ નહીં માધવી ઓને પોતે લણાવતા હતા પત્રીવિહાર કર્યો (ચાતુર્માસ ૪૮)

મવત ૧૯૭૪-૭૫

મુગ્ધ

આગમ વાચના અહમદાવાદથી મુરત આવી તેનો પણ લાભ લેવાની ઇચ્છાથી અહમદાવાદથી વિહાર કરી નડીયાદ, વડોદરા, છાણી ભરૂચ થઈ મુરત આવ્યા અત્રે ઘણા ાધુ માધ્વીઓ પન્થામ આનંદસાગરજી મહારાજ પાસે સૂત્રો વાચના હતા તેમા પોતે પણ સાલજવામા મગી ાયા એવી ગ્રીતે આગમવાચનાનો ત્રીજી વખત લાભ લીધેા

મુરતમા શ્રાવિકાપાઠશાળાના મકાનની બહુજ અન વડતા હતી, તેથી વખારવાળા નવલમેનને શિવશ્રીજી મહારાજે ઉપદેશ આપ્યો 'બેન! તમારે મકાન જો પાઠ-શાળા માટે આપો, તો તો તમેને ઘણાજ લાભ થશે કેમકે આપણી બેન બેગીઓ પાઠશાળામા આવી ધાર્મિક અભ્યાસ કરશે સાફ શિક્ષણ મેળવશે, આરભ સમા બ

જેમા થશે નહીં માટે મકાન પાઠશાળામા આપો તો માફ ' બમ, પુન્યવાન પુરુષનું વચન શુ નિષ્ફલ જાય? નહીં તરતજ નવલમેને પોતાનું મકાન પાઠશાળાને આપી સંધને સુપરત કર્યું જ્યાં આજ પણ ઘણી શ્રાવિકા મહેનો ધાર્મિક અભ્યાસનો લાભ લઈ રહી છે તેનુ નામ 'તત્ત્વ વિવેચક જૈન કન્યા પાઠશાળા' છે

આ અવસરે અહમદાવાદથી બેન માલેક તથા સ્વપુત્રી વમળા બન્ને દીક્ષા લેવા માટે શિવશ્રીજી મહારાજ પાસે આવ્યા મુરતના લોકો તો આ બન્નેને જોઈ વિન્યા માજ

પડી ગયા નાની બાળ ઉમરની છોકરીને પૂછવા લાગ્યા
 “શુ તુ દીક્ષા લેવાની છે? સાધુપણની ક્રિયા તુ જાણે છે?”
 તને દીક્ષાનો બાવ થાયો થયો?” ૧૧ વર્ષની બાળા
 વિમળા કહેવા લાગી ‘હા, હું દીક્ષા લેવાની છું, સાધુપણની
 ક્રિયા મને મારી માતૃશ્રીએ યોડી ઘણી સમજાવી છે, અને
 બીજી સાધ્વીઓના મમાગમથી શિખી લઈશ મારી માતૃશ્રી
 દીક્ષા લેવાના છે તો પછી હું શા માટે મ સારમા રહું?
 ‘યયા માતા તથા પુત્રી’ આ કહેવતથીજ મને દીક્ષાનો
 બાવ થયો.”

શિષ્યા ના ૧૦-૧૧

બન્નેના ૬૬ મન જોઈ સુરતના સઘે મુદૂર્ત જોવડાબંધુ
 વૈશાખ શુદ્ધ ૧૩ના શુભ દિવસે આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂરી-
 સ્વરૂપ માહારાજના કરકમલોથી વિધિવિધાન પૂર્વક વામ
 જ્યેષ્ઠ નાભી શિવશ્રીજીના શિષ્યા તિલકશ્રીજીના અન્તેવા
 વામિની હંમશ્રી જે છે, તેઓની શિષ્યા શ્રી તીર્થશ્રીજી
 (માતાનુ નામ) રાખ્યું અને પુત્રીનું નામ ‘રજનશ્રીજી’ રાખી
 તીર્થશ્રીજીના શિષ્યા બનાવ્યા

લઘુબાળાએ ભવની પરપરા વધારનાર માસારિક સગ
 પણને દેશવટો આપી આત્મિક મુળની સહચારી માથે નવો
 મળ ધ કર્યો એક ધ્યાનથી ભણવા લાગ્યા શિવશ્રીજી મહા
 રાજે પન્થાસજી મણિવિજયજી મહારાજ પાસે નૂતન બન્ને
 નાનીઓને વડી દીક્ષાના યોગ જલાલપૂર્વક કરાવ્યા

બાળદીક્ષિતા રજનશ્રીજીએ તનમનથી એટલે તો બધું વાનો ઉદય કર્યો કે આજે ૧૪ વર્ષના પર્યાયમા વ્યાકરણ કાવ્ય કોષ ન્યાયમા ન્યાદવાદમજરી, પ્રકરણમા કર્મઅન્ય સગ્રહણી ભાષા આદિનો ઘણો મુન્દર અભ્યાસ કર્યો ઘણી સાધ્વીઓને તો પોતે આજ ભણાવી રહેલ છે

ત્યાથી વિહાર કરવાની ઇચ્છા તો હતી પરંતુ શ્રાવિકા વર્ગની ઘણી વિનંતિથી બીજી ચોમાસુ પણ ત્યાં રહી આપણા શિવશ્રીજી માહારાજ પોતાની જુદી અનુમાર આચારાગ સ્થાનાગ આદિ સૂત્રોનું વાચન કરવા લાગ્યા, અને પોતાના સમુદાય વર્ગને પાસે બોલાવી સમન્નવતા પણ ગયા (ચાતુર્માસ ૪૬-૫૦)

મવત ૧૮૭૬

ભરૂચ

મુરત ચાતુર્માસ પૂર્ણ કરી ભરૂચ પધાર્યા જે ધર્મીષ્ઠ શ્રાવિકા વર્ગે જે મમુદાયની પ્રશંસા માલગી હોય, તે શુ તેમના તરફથી જ્ઞાનનો લાભ લીધા વિના આગળ વધવા હીચે ખરા? નહી, અત્યંત આગ્રહ કરી ભરૂચમા ચાતુર્માસ કરાવ્યું ચારે મહિના સુધી જુબ જ્ઞાનના પ્યાલા પીધા ધર્મના કેટલાકે કાર્યો પણ કરાવ્યા

પાલીતાણામા આ વખતે શ્રીમદ્ આચાર્ય સાગરાનંદ સૂરિશ્વરજી માહારાજ “આગમ વાચના” સાધુ સાધ્વીને મોતી કડીયાની ધર્મશાળામા આપતા હતા ત્યાં જઈ પૂર્ણ લાભ લેવાની શિવશ્રીજી માહારાજની ઉત્કેષાતે હતી પરંતુ અવસ્થા અને અશક્તિના કારણે જઈ શક્યા નહી (ચાતુર્માસ ૫૧)

સવત ૧૯૭૭ થી ૭૯

અહમદાવાદ.

ભરૂચ ચાતુર્માસ સમાપ્ત થયા પછી ધીરે ધીરે વડોદરા ખેડા થઈ અહમદાવાદ આવ્યા સવત ૧૯૭૭ની સાલમાં ચોમાસુ રહ્યા પૂરણ વૃદ્ધાવસ્થા અને અશક્તિના કારણે પાછળના સવત ૧૯૭૮-૭૯ ના બે ચોમાસા પણ ત્યાંને ત્યાં કરવા પડ્યા (ચાતુર્માસ ૫૦-૫૩-૫૪)

શ્રીમતીજીને તો ઘણીજ ઈચ્છા હતી કે હજુ પણ યથાશક્તિ ગામનના કાર્યો કરવા પણ ધાર્યું કશું બે થયું નહીં એકદમ પડ્યા બિમાર પામે રહેલા શુરૂબેન હેતશ્રીજી માહારાજે અત્યંત વૈયાવચ્ચ કરી શ્રાવિકા વગે પૂર્વ ઉપચાર કર્યા જ્યાં આયુષ્ય કર્મ પૂરું થવાનું હોય ત્યાં શુ ઉપચારો લાગુ પડે? મોટા મોટા તીર્થ કરાંને પણ ઉપચાર લાગુ ન પડ્યા, તો પછી આ પામરપ્રાણીની શી વાત ?

સાથે રહેલા તિલકશ્રીજી માહારાજ તથા અન્ય સાધ્વી વર્ગ ભણવાનું દોડી આખો દિવસ શિવશ્રીજી માહારાજની પાસે બેઠી આત્મસાધેન કરાવવા લાગ્યા ડેટલીક વખતે અન્ય સાધ્વીઓ આખી રાત્રી જાગરણ કરી શુરૂખી માહારાજના મુખ સામે બેઠેનીથી જોઈ રહેતી હતી

૧૪ અતિમ ઉપદેશ

પ્રતિદિવસ તળીયત વધારે વધારે બગડવા લાગી બિઠવાની શક્તિ ન રહી ન ખવાય ખોરાક, કે ન થાય કેાઈની

સાથે વાત હુમેશા અરિષ્ટ ત પ્રભુના નામ શિવય ખીલ
વાત તો કરતાજ નહીં કમનુ સ્વરૂપ પોતે જાણતા હતા
શા માટે ધર્મધ્યાન ન કરે? હવે તદ્દન છે તી અવસ્થા
જ્યારે પોતાને જણાવા લાગી ત્યારે પાસે ગ્રહેલી જાંધી
સાધ્વીએને બોલાવી ધીમા સ્વરથી હિતશિક્ષા આપના
લાગ્યા

‘તિલકશ્રી ! આ સમુદાય હવે તારે સંભાળવો જાણવા
ગણવાનો હું ઉદ્ભવ રખાવજો, કઠાચિત્ મહોમાહે બોલાચાલી
થાય, તો મકાનની બહાર તે વાન જવા દેવી નહીં આપણે
સર્વે ઠોઠ કયાના અને ઠોઠ કયાના પખીની માફક પૂર્વના
સંજોગથી લેગા થયા છીએ સંસારના આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ
મય હું ખો દૂર કરી શાંતિપૂર્વક જીવન ગુજારવા ભગવાન
મહાવીરની સાધ્વી ચંદનબાળાનો વેપ આપણે પહેરેલો છે
મંસારિ અવસ્થાની પૂર્વ વાતોનું સ્મરણ ન થાય, તેની ખાસ
તારે માનજી રાખવી જહેનો ! તમોએ આજ દિવસ સુધી જે
મારા પ્રતિ વૈયાવચ્ચ કળી વિનય સાચવ્યો તે હવે હેતશ્રી
તથા તિલકશ્રી તરફ પૂર્ણ માનવવો તમોને સુધારવા માટે
મેં ઠોઠ વળત કડવા શબ્દપણું કહેલા હશે, તે મનધિ
‘મિચ્છામિદુક્કડ આપુ છું શાસનની ચોલા ડેમ વધે તે
લક્ષ બરોબર ધ્યાનમાં રાખી અખડ ગુદ્દ ચાન્ત્રિ પાવન
કરજો એક જીભને જાણાવવા ગણાવવાનો સતત પ્રયાસ
કરજો’

‘હેતથી ! જો હેતથી ! ! તુ ગા માટે રૂએ છે ? એક દિવસ જાધાને પણ આ દીશામા જવાનું જ છે બહેલું કે મોડું અરે ! જાધી સાધ્વીઓને તારે તો હિમ્મત રખાવવી જોઈએ હવે તમે અને રાસ મઝાય આદિ સલાખાવો મારા વિચારો તેમા પ્રવેગ થાય’

મવત ૧૯૮૦

સ્વર્ગવાસ

નાત કરતા કરતા બોલતા જાધ પડયા હમ્ત જોડેલા છે ચતુ તો ધ્યાનમા ગરદાવ ઘઈ ગઈ છે, સવત ૧૯૮૦ના જોઈ શુદ્ધ પ ના શુભ દિવસે ૭૬ છોડી શિવશ્રીજીનો આત્મા અન્ય મ્થાને ચાલ્યો ગયો ત્યાં પણ તેને શાંતિ મળી હશે

આપના સ્વર્ગવાસ પછી આપની વિદ્વધી તિલકશ્રી મહા રાજ પણ આપની શિખામણુ ધ્યાનમા લઈ સાધ્વી સમુદાયને સલાખવા લાગ્યા એમણે પણ શુદ્ધની માફક ઘણી બહેનોને દીક્ષાઓ આપી શામનના અનેક શુભ કાર્યો કરેલા છે

આજ વર્તમાનમા શિવશ્રીજી માહારાજના મમુદાયની સાધ્વીઓ એક દર રપ મુશીલવાન અને ચારિત્રવાન વિદ્યમાન છે જેના નામો નીચે આપેલા છે

૧ સોમાગ્યશ્રી-શુદ્ધ શિવશ્રીજી	૫ લાવણ્યશ્રીજી-શુદ્ધ મુમતિ શ્રીજી
૨ વિનયશ્રીજી-શુદ્ધ શિવશ્રીજી	
૩ નિરૂકશ્રીજી-શુદ્ધ શિવશ્રીજી	૬ મણીશ્રીજી-શુદ્ધ તિલકશ્રીજી
૪ મુમતિશ્રીજી-શુદ્ધ વિનયશ્રી	૭ હરદેવશ્રીજી શુદ્ધ નિરૂકશ્રીજી

સાથે વાત હમેશા અરિષ્ટ ત પ્રભુના નામ ગિરિય ખીજ વાત તો કરતાજ નહી કર્મનું સ્વરૂપ પોતે જાણતા હતા શા માટે ધર્મધ્યાન ન કરે? હવે તદ્દન છેલ્લી અવસ્થા જ્યારે પોતાને જણાવા લાગી ત્યારે પાને ગ્રહેલી જાધી માધ્વીઓને જોલાવી ધીમા સ્વરથી હિતશિક્ષા આપવા લાગ્યા

‘તિલકશ્રી’ આ સમુદાય હવે તારે મંજાળવેા જાણવા ગણવાનેા તુ ઉચ્ચમ રખાવજે, કઠાચિત્ મહોમાહે જોલાયાલી થાય, તો મકાનની બહાર તે વાન જવા દેવી નહી આપો સર્વે કોઈ કયાના અને કોઈ કયાના પખીની માફક પૂર્વના સંલેગથી લેગા થયા છીએ સસારના આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ મય હુ ખો દૂર કરી શાંતિપૂર્વક જીવન ગુજારવા ભગવાન્ મહાવીરની સાખી ચઢનખાગાનો વેષ આપણે પહેરેલો છે સસારિ અવસ્થાની પૂર્વ વાતોનું સ્મરણ ન થાય, તેની ખાસ તારે જાળજી રાખવી જહેનો! તમોએ આજ દિવસ સુધી જે મારા પ્રતિ વૈયાવચ્ચ કંઈ વિતય સાચવ્યો તે હવે હેતશ્રી તથા તિલકશ્રી તરફ પૂર્ણ માયવવેા તમોને સુધાન્વા માટે મે કોઈ વખત કડવા શખ્તપણ કહેવા હરો, તે મજાધિ ‘મિચ્છામિદુલ્લક આપુ છુ, શાસનની ચોલા કેમ વધે તે લક્ષ જરોજર ધ્યાનમાં રાખી અખડ શુદ્ધ ચાગિ પાલન કરજો એક ખીજને જાણાવવા ગણાવવાનો સતત પ્રયાસ કરજો’,

‘હેનત્રી ! જો હેતત્રી ! ! તુ શા માટે રૂએ છે ? એક દિવસ બધાને પણ આ દીશામા જવાનું જ છે બહેનુ કે મોડું અરે ! બધી સાધ્વીઓને તારે તો હિમ્મત ગળાવવી જોઈએ હવે તમે અને રાસ સઝાય આદિ મ લખાવો મારા વિચારો તેમા પ્રવેશ થાય’

સવત ૧૯૮૦

સ્વર્ગવાસ

વાત કરતા કરતા બોલતા બધ પડયા હસ્ત જોડેલા છે અશુ તો ધ્યાનમા ગરકાવ થઈ ગઈ છે, સવત ૧૯૮૦ના જેઠ શુદ્ધ ૫ ના શુભ દિવસે દેહ છોડી શિવશ્રીજીનો આત્મા અન્ય મ્યાને ચાલ્યો ગયો. ત્યા પણ તેને શાંતિ મળી હશે

આપના સ્વર્ગવાસ પછી આપની વિદ્વંસી તિલકશ્રી મહા રાજ પણ આપની શિખામણુ ધ્યાનમા લઈ સાધ્વી સમુદાયને સલાખવા લાગ્યા એમણે પણ ગુરૂની માફક ઘણી બહેનોને દીક્ષાઓ આપી શાસનના અનેક શુભ કાર્યો કરેલા છે

આજ વર્તમાનમા શિવશ્રીજી માહારાજના સમુદાયની સાધ્વીઓ એક દર ગપ મુશીલવાન અને ચારિત્રવાન વિદ્યમાન છે જેના નામો નીચે આપેલા છે

૧ સોમાગ્યશ્રી-ગુરુ શિવશ્રીજી	૫ લા દયશ્રીજી-ગુરુ સુમતિ શ્રીજી
૨ વિનયશ્રીજી-ગુરુ શિવશ્રીજી	
૩ તિવકશ્રીજી-ગુરુ શિવશ્રીજી	૬ મણીશ્રીજી-ગુરુ તિવકશ્રીજી
૪ સુમતિત્રીજી-ગુરુ વિનયશ્રી	૭ હરદોરશ્રીજી ગુરુ તિલકશ્રીજી

૮ જાનુશ્રી	ગુરુ તિલકશ્રી	૧૭ પ્રધાનશ્રી	ગુરુ તીર્થશ્રી
૯ હેમશ્રી	ગુરુ તિલકશ્રી	૧૮ મંગલશ્રી	ગુરુ ધર્મશ્રી
૧૦ મનોહરશ્રી	ગુરુ તિલકશ્રી	૧૯ સુયમશ્રી	ગુરુ ગુણશ્રી

၂၆-၁-၁၉၆၆ ခုနှစ်

କ୍ଷେତ୍ରମଧ୍ୟ “- କ୍ଷେତ୍ରମଧ୍ୟ ୨୬

“—Gyffys hys hys”

— ୧୫୪ —

1. "— ଅନ୍ତର୍ଗତ ୧୯

ଭାରତୀୟ ଶିଳ୍ପ-ଉପାଦାନ ୧୫

[illegible]

“છે બેબે” જીવા - વાળા ૧૨મા ૧૨ વર્ષના બાળકોના આશય છે
સાક્ષવા પ્રયત્ન કરે એજ લેખિકાનો આશય છે

સવત ૧૯૮૯ ચોથ શુદ્ધ ૨ } ^{લી०} આપની અતેવાસિની
મનોહરશ્રી (ઈન્દોરવાલી)

तत्पार्थ पणिगिरि द्वितीयावलिभा मण्डले द्रव्यसङ्ग्रह-सुरत वास्तव य
 शा पानायद इराणीयद अवेनी

ॐ नमः श्री सर्वज्ञाय

श्री तत्त्वार्थ परिशिष्ट मूलनुं भाषान्तर विवेचन सहित.

ॐ नम

नत्वा श्री गोडिपार्श्वेशं, सूरिं चानन्दसागरं।
तत्त्वार्थपरिशिष्टस्य, बालबोधं करोम्यहं ॥१॥

श्री गोडिपार्श्वनाथ भट्टाराजने तथा आचार्य श्री
आनन्दसागर मुरीश्वरजीने नमस्कार करीने (तेमळे जनावेला)
तत्त्वार्थपरिशिष्टनी आलावबोधन्याय्या हुं (मानसागर)
४३ पु. १

सप्तम्या पञ्चधनु.शतमानं वपुः १

अर्थ - सातमी भट्टातम नामनी नारडीनी अदर उत्कृष्ट
५०० धनुष शरीरनुं प्रमाणु छे अने अर्धन्य उत्पन्न
थती वपुते अशुचना असंख्यातमे सागे शरीर
होय छे

अर्वागर्वाधमाद्यादिप्रस्तटे हस्तत्रयम् २

अर्थ - सातमी नारडीथी उपर आलता दरेक नारडीने ।

અડધુ અડધુ ઓછુ ક તા પહેલી નારકીના પહેલા
 , પ્રતરને વિષે ત્રણ હાથનું સીંગ પ્રમાણ છે
 વિગ-માનની નારકીમા ૫૦૦ ધનુષ્ય પ્રમાણ છે અને
 તેનું અડધુ કરતા ૨૫૦ ધનુષ્ય છેકી નારકીના વિષે,
 તેનું અડધુ ૧૨૫ ધનુષ્ય પાચમી નારકીના વિષે,
 તેનું અર્ધ ૬૨-૨ હાથ ચોથી નારકીના વિષે, તેનું
 અર્ધ ૩૧-૧ હાથ ત્રીજી નારકીના વિષે, ૧૫૫ ને બાર
 અગુલ બીજી નારકીને વિષે, અને તેનું અર્ધ
 ૭૫-૬ અગુલ પહેલી નારકીના અતિમ ૧૩મા પ્રત
 રને વિષે હોય છે

હવે ઉપરના પ્રતરે શરીર માન કાઢવા માટે દરેક
 પ્રતરે ૨ હાથ અને ૮૫ અગુલ નીચેથી ઓછા કરતા
 જવાથી પહેલે પ્રતરે ત્રણ હાથ આપશે, તે યત્રની
 સ્થાપના જોવાથી માણુમ પડશે

અ	ધ	હા	અ	ખાદ	અ	ધ	હા	અ	ખાદ
			હા	અ				હા	અ
૧૩-૭-૩-૬			૨-૮૫		૧-૩-૨-૧૮૫			૨-૮૫	
૧૨-૭-૦-૨૧૫			૨-૮૫		૫-૩-૦-૨૦-૨-૮૫				
૧૧-૬-૨-૧૩			૨-૮૫		૪-૨-૨-૧૫-૨-૮૫				
૧૦-૬-૦-૪૫			૨-૮૫		૩-૧-૩-૧૭-૨-૮૫				
૯-૫-૧-૨૦			૨-૮૫		૨-૧-૧-૮૫-૨-૮૫				
૮-૪-૩-૧૧૫			૨-૮૫		૧-૦-૩-૦				
૭-૪-૧-૩			૨-૮૫		પહેલી નારકીના પાટાનુ યત્ર				

એવી રીતે બીજી નારદીના દરેક પ્રતને વિષે ત્રણ હાથ ને ત્રણ અંગુલ વધારતા જવાથી ૧૧મા પ્રતને વિષે ૧૫૫૫ ધનુષ્ય ને ૧૦ અંગુલ આવશે, એવી રીતે દરેક નારદીના પ્રતરનું ફેરફાર સમજી લેવું તેનું યત્ર નીચે પ્રમાણે છે

૨ શર્કશ પ્રભા પ્રતર ૧૧

૩ વાલુકા પ્રભા પ્રતર ૬

પ્ર. ધ. હા. અ. વિશેષ

પ્ર. ધ. હા. અ. વિશેષ.

હા. અ.

હા. અ.

૧-૭-૩-૬ ૩-૩ ૧-૧૫-૨-૧૨ ૭-૧૬૫

૨-૮-૨-૬ ૩-૩ ૨-૧૭-૨-૭૫ ૭-૧૬૫

૩-૬-૧-૧૨ ૩-૩ ૩-૧૬-૨-૩ ૭-૧૬૫

૪-૧૦-૦-૧૫ ૩-૩ ૪-૨૧-૧-૨૨ ૭-૧૬૫

૫-૧૦-૩-૧૮ ૩-૩ ૫-૨૩-૧-૧૮ ૭-૧૬૫

૬-૧૧-૨-૨૧ ૩-૩ ૬-૨૫-૧-૧૩ ૭-૧૬૫

૭-૧૨-૦-૦ ૩-૩ ૭-૨૭-૧-૬ ૭-૧૬૫

૮-૧૩-૧-૩ ૩-૩ ૮-૨૯-૧-૪ ૭-૧૬૫

૯-૧૪-૦-૬ ૩-૩ ૯-૩૧-૧-૦ ૭-૧૬૫

૧૦-૧૪-૩-૬ ૩-૩

૧૧-૧૫-૦-૧૨

૪ પક પ્રભા પ્રતર ૭

૫ ધ્રુમ પ્રભા પ્રતર ૫

પ્ર. ધ. હા. અ. વિશેષ

પ્ર. ધ. હા. અ. વિશેષ

ધ. હા. અ.

ધ. હા. અ.

૧-૩૧-૧-૦ ૫-૦-૦ ૧-૬૦-૨-૦ ૧૫-૨-૧૨

૨-૩૬-૧-૨૦	૫-૦-૨૦	૨-૭૮-૦-૧૨	૧૫-૨-૧૨
૩-૪૧-૨-૧૬	૫-૦-૨૦	૩-૬૩-૩-૦	૧૫-૨-૧૨
૪-૪૬-૩-૧૨	૫-૦-૨૦	૪-૧૦૬-૧-૧૧	૧૫-૨-૧૨
૫-૫૨-૦-૮	૫-૦-૨૦	૫-૧૧૫-૦-૦	
૬-૫૭-૧-૪	૫-૦-૨૦		
૭-૬૨-૨-૦	૫-૦-૨૦		
૬ તમ પ્રભા પ્રતર ૩ વિશેષ		૭ મહાતમ પ્રભા પ્રતર ૨	
મ ધ હા આ	દા હા આ	અ ધ હા આ	
૧-૧૨૫-૦-૦	૬૨-૨-૦	૧-૫૦૦-૦-૦	
૨-૧૮૭-૨-૦	૬૨-૨-૦		
૩-૨૫૦-૦-૦			

વિરહશ્વતુર્વિંશતિમુહૂર્તસપ્તશ્ચદશદિ નૈક-

દ્વિચતુઃપળમાસાઃ ॥૩॥

શીઘ્રાર્થ—સાતે નારદીની અદર અનુક્રમે ૨૪ મુહૂર્ત, સાત અને પદર દિવસ, તથા એક જે ચાર અને છ મહિનાનો ઉપજવાનો અથવા અવવાનો વિરહ દાગ છે

વિં—નારદીની અદર ઉપપાત અને વ્યવનના અત રનો કાળ અનુક્રમે પહેલી નારદીમા ૨૪) મુહૂર્તનો, બીજી નારદીમા સાત દિવસ, ત્રીજી નારદીમા પદર દિવસ, ચોથી નારદીમા એક માસ, પાંચમી નારદીમા બે માસ, છઠી નારદીમા ચાર માસ, અને સાતમી નારદીમા છ માસનો

અતઃ ડે અહિઆ જે અતરનો કાળ બતાવેલ છે, તેટલો કાળ પુરો થઈ ગયા પછી અવશ્ય 'તે નારકીની અંદર જીવ ઉત્પન્ન થાય' અથવા ત્યાથી અવન થામે

દ્વયાદિપુ સેવાર્તવ્યેઃ ॥૪॥

શબ્દાર્થ—એનાર્ત આદિ સંઘયજીવાળા જીવો બીજી નારકી વિગેરેની અંદર જાય છે

વિ૦—જેવડું (નેવાર્ત) સંઘયજીવાળા જીવ પહેલી જે નારકીમાં, કીલીકા સંઘયજીવાળા જીવો ત્રીજી નારકીમાં, અર્ધનાનાય સંઘયજીવાળા ચોથી નારકીમાં, નારાય સંઘય જીવાળા જીવો પાચમી નારકીમાં, કપલનારાય સંઘયજીવાળા જીવો છઠી નારકીમાં, અને વજ્રે કપલ નારાય સંઘયજીવાળા જીવો મરીને સાતમી નારકીમાં જાય છે

નધૃતાશ્ચક્રિહરિયુગલાર્હજિનયતિ-

દેશસમ્યક્ત્વવન્તઃ ॥૫॥

શબ્દાર્થ—અનુક્રમે પહેલી આદી નારકીથી નીકળેલા ચક્રવર્તી, બળદેવ અથવા વાસુદેવ, અરિહત, કેવલી સર્વવિ રતિ, દેશવિગતિ અને સમ્યક્ત્વવાળા થાય છે

વિ૦—પહેલી રત્નપ્રભા નારકીથી નીકળેલો ચક્રવર્તી થાય, બીજી શર્કશપ્રભા નારકીથી નીકળેલો જીવ વાસુદેવ અથવા બળ દેવ થાય, ત્રીજી વાલુકા પ્રભાથી નીકળેલો જીવ તીર્થંકર થાય,

ચોથી પ કપ્રભા નારકીથી નીકળેવો. જીવ મામાન્ય કેવળી થાય,
પાચમી નારકીથી નીકળેવો. જીવ સર્વવિરતિ થાય, છઠ્ઠી તમપ્રભા
નારકીથી નીકળેવો. જીવ દેશવિરતિ થાય, અને આતમી મહા
તમ નારકીથી નીકળેવો. જીવ સુખ્યકલ્પ-રૂપાને છે

चत्वार्यर्धचत्वारि गन्धतान्यवधिरेन्द्रे परापर' ६

શાખદાર્થ-પહેલી ના-કી રત્ન પ્રધાને વિષે આવધિ જ્ઞાનનું
કોન ઉત્કૃષ્ટ અને જયન્મ ૪ ગાઉ અને સાડા ત્રણ ગાઉ અનુક્રમે છે

વિ-પહેલી નારકીના શ્રવે પોતાના રહેવાના સ્થાનથી
ઉર્વ અધો અને તિર્થ લોકની અદર વધારેમાં વધારે ૪ ગાઉ
મુખી અવધિજ્ઞાનની દેખી 'ગહે અને જોછામા જોછુ આરે
દિશાની અદર ૩૧ ગાઉ મુખી દેખી ગહે છે .

परतोऽर्घाहीनम् ॥७॥

શાબ્દાર્થ બીજા નામની વિગેરેની અહરુ અર્ધ અર્ધ
એણું કવચ.

વિદ્ય-પીઠ સર્જના નણા વિગેરે નારકીઓ પીઠ અંદર
'પહેલી' 'નોરકીમા' જેટલું મેત્ર-અવધિજ્ઞાનનું છે, તેમાથી અડધો
અડધો ગાઉ ઓછા કરના નહિ તે સાતમી નારકી સુધી ઓછું
કરતા છેવટે ઉત્કૃષ્ટ એક ગાઉ, અને જ્યન્ય અડધો ગાઉ
સાતમી નારકીમા આવશે

જેમકે પહેલી નાન્કીમા ઉત્કૃષ્ટ ૪ ગાઉ અને
જન્ય ૩૫ ગાઉ છે તેમાથી અડધો અડધો ગાઉ
બાદ કરતા બીજી નાન્કીમા ઉત્કૃષ્ટ ૩૫ ગાઉ, જન્ય

૩ ગાઉ એવી રીતે ત્રીજી નારકીમા પણ બીજીમાથી અડધા
અડધા બાદ કરતા ઉત્કૃષ્ટ ૩ ગાઉ, જથ્થા ૨૧ ગાઉ એવી
રીતે ચોથી નારકી પાંચમામા ઉત્કૃષ્ટ ૨૧ ગાઉ જથ્થા ૨
ગાઉ પાંચમી નારકી ધ્રુવમામા ઉત્કૃષ્ટ ૨ ગાઉ, જથ્થા
૧૧ ગાઉ છઠી નારકી તમપ્રભામા ઉત્કૃષ્ટ ૧૧ ગાઉ, જથ્થા
૧ ગાઉ, અને માતમી તમતમા નારકીની અદર ઉત્કૃષ્ટ ૧
ગાઉ અને જથ્થા ૧૧ ગાઉ સુધી અવધિજ્ઞાનથી ચારે
દિશાઓની અદર જોઈ શકે છે

- યત્ર સ્થાપના.

નારકીના નામ.	અવધિ ઉત્કૃષ્ટ	અવધિક્ષેત્ર જથ્થા
૧ ગ્લપ્રભા	૪ ગાઉ	૩૧ ગાઉ
૨ શર્કરાપ્રભા	૩૧ ગાઉ	૩ ગાઉ
૩ વાલુકાપ્રભા	૩ ગાઉ	૨૧ ગાઉ
૪ મહાપ્રભા	૨૧ ગાઉ	૨ ગાઉ
૫ ધ્રુવપ્રભા	૨ ગાઉ	૧૧ ગાઉ
૬ તમપ્રભા	૧૧ ગાઉ	૧ ગાઉ
૭ તમતમાપ્રભા	૧ ગાઉ	૧૧ ગાઉ

પુરુષસ્વલિङ્ગમધ્યાવગાહામરવૈમાનિકતિર્ય-
ગ્લોકેઽષ્ટશતમ્ ॥૮૫

અર્થ—પુરુષ સ્વલિંગી, મધ્ય અવગાહનાવાવા વૈમાનિક દેવતા અને તિર્ઞલોકમાથી આવેલા એકનો ને આઠ મોક્ષે જાય

વિશેષાર્થ—કોઈપણ જાતના (તિર્યચ, મનુષ્ય કે દેવતા) પુરુષ વેદમાથી આવેલા છવો પુરુષજ થયેલા હોય તો, એક સમયની અદર એકી વખતે ૧૦૮) મોક્ષે જાય જાણી શી કે નપુસક થયા હોય તો ન જાય

સ્વલિંગ એટલે સાધુપણ લઈને સાધુનો વેપ રાખેલા હોય, તો તે એક સમયની અદર એકી વખતે ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ મોક્ષે જાય છે

મધ્યમ અવગાહનાવાળા એક સમયની અદર એકી વખતે ૧૦૮) મોક્ષે જાય

દેવલોકની ગતિમાથી આવેલા છવો એક સમયની અદર ૧૦૮ મોક્ષે જાય

વૈમાનિક દંવ થકી આવેલા હોય તો એક સમયની અદર ૧૦૮ મોક્ષે જાય

તિર્ઞલોક જે લોકપ્રસિદ્ધ છે તેમાથી એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ મોક્ષે જાય, વિશેષ—સમુદ્રમાથી ૨ મોક્ષે જાય સામાન્ય નદી, તળાવ, કુડ, વિગેરેની અદર કાઉન્સગ કરી મોક્ષે જાય તો ૩ જાય

સિદ્ધપાહુડે અધિલોકમા અને જલમા તક્ષવત છે તે અધિલોકે ૨૦ પૃથક્ત્વ અને સામાન્ય પાણીમા ૪ જાય,

યતઃ-ચત્તારિ ઝટ્ઠલોષ, જલે ચત્તમ્ક દુવે મમુદમિ ।

અઢસય તિરિયલોષ ગીસપુહત્ત અઢોલોષ ॥૧૧॥

અર્થ — ઉધ્વલોકે ૪ પાણીમાં ૪, સમુદ્રના ૨, તિરિયલોકે ૧૦૮ અને અધોલોકે ૨૦ પૃથક્ત્વ જાય

ઉત્તગાંધ્યયન જીવાજીવવિભક્તિ નામના અધ્યયનની અદર
“ વીસમદે તદેન ” અધોલોકમાં ૨૦) ઠહેલા છે,

એક વિજયને વિષે એક સમયમાં ઉત્કૃષ્ટ ૨૦) મોક્ષે જાય એક અકર્મભૂમિને વિષે કર્મભૂમિમાંથી સહરણુ કરીને લાવેલા હોય તો પણ એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટ ૧૦) મોક્ષે જાય એવી રીતે બધી અકર્મભૂમિમાંથી સહરણુદ્વારા જવાની નજા ખરી પાડુકવનને વિશે એક સમયની અદર એ પદર કર્મભૂમિને વિષે એક સમયે એકી વખતે ૧૦૮ મોક્ષે જાય

સ્ત્રી નરગતિનારીજ્યોતિષ્કદેવીવૈમાનિક-

દેવીભ્યો વિંશતિઃ ॥૧૨॥

અર્થ—સ્ત્રીવેદ, નરગતી, સ્ત્રી, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક દેવીઓથી આવેલા ૨૦ જાય

વિં—સ્ત્રી વેદવાળા જીવોમાંથી આવેલા જીવો એક સમયની અદર ૨૦) મોક્ષે જાય છે, તેથી વધારે જઈ શકતા નથી તે જીવો સ્ત્રીવેદમાંથી મરીને મનુષ્ય થયેલા હોય, અથવા તો સ્ત્રી થયેલ હોય અથવા કૃતિમ

અર્થ—પુરુષ સ્વલિંગી, મધ્ય અવગાહનાવાલા વૈમાનિક દેવતા અને તિર્ઠલોકમાથી આવેલા એકનો ને આઠ મોઢે જાય.

વિશેષાર્થ—કોઈપણ જાતના (તિર્યચ, મનુષ્ય કે દેવતા) પુરુષ વેદમાથી આવેલા છવો પુરુષજ થયેલા હોય તો, એક સમયની અંદર એકી વખતે ૧૦૮) મોઢે જાય છે ખાઠી શ્રી કે નપુસક થયા હોય તો ન જાય.

સ્વલિંગ એટલે સાધુપણુ લઈને નાણુનો વેપ રાખેલો હોય, તો તે એક સમયની અંદર એકી વખતે ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ મોઢે જાય છે.

મધ્યમ અવગાહનાવાળા એક સમયની અંદર એકી વખતે ૧૦૮) મોઢે જાય.

દેવલોકની ગતિમાથી આવેલા છવો એક સમયની અંદર ૧૦૮ મોઢે જાય.

વૈમાનિક દેવ થકી આવેલા હોય તો એક સમયની અંદર ૧૦૮ મોઢે જાય.

તિર્ઠલોક ૨ લોકપ્રસિદ્ધ છે તેમાથી એક સમયની અંદર ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ મોઢે જાય, વિશેષ—સમુદ્રમાથી ૨ મોઢે જાય સામાન્ય નદી, તળાવ, કુડ, વિગેરેની અંદર કાઢિસંગ કરી મોઢે જાય તો ૩ જાય.

મિદ્ધપાહુડે અધોલોકમા અને જલમા તદ્વાવત છે તે અધોલોકે ૨૦ પૃથક્ત્વ અને સામાન્ય પાણીમા ૪ જાય,

યતઃ—ચત્તારિ ઉદ્દલોષ, જાણે ચરકક દુવે સમુદમિ ।

અદ્દમય તિરિયલોષ વોસપુહત્ત અતોલોષ ॥૧૧॥

અર્થ — ઉપલોડે ૪ પાણીમા ૪, સમુદ્રના ૨, તિરિયાલોકે ૧૦૮ અને અધોલોકે ૨૦ પૃથક્કર જાય

ઉત્તરાધ્યયન જીવાજીવવિભક્તિ નામના અધ્યયનની અદર

“ વીસમદે તદેવ ” અધોલોકમા ૨૦) કહેલા છે

એક વિજયને વિષે એક સમયમા ઉત્કૃષ્ટ ૨૦) મોક્ષે જાય એક અકર્મભૂમિને વિષે કર્મભૂમિમાથી સહરણુ કરીને લાવેલા હોય તો પણ એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટ ૧૦) મોક્ષે જાય એવી રીતે બધી અકર્મભૂમિમાથી સહરણુદ્રારા જવાની સત્તા પારી, પાડુકવનને વિષે એક સમયની અદર બે, પદર કર્મભૂમિને વિષે એક સમયે એકી વખતે ૧૦૮ મોક્ષે જાય

સ્ત્રી નરગતિનારીજ્યોતિષ્કદેવીવૈમાનિક-

દેવીન્યો વિંશતિઃ ॥૧૧॥

અર્થ — સ્ત્રીવેદ, નરગતી, સ્ત્રી, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક દેવીઓથી આવેલા ૨૦ જાય

વિં—સ્ત્રી વેદવાળા જીવોમાથી આવેલા જીવો, એક સમયની અદર ૨૦) મોક્ષે જાય છે, તેથી વધારે જઈ શકતા નથી તે જીવો સ્ત્રીવેદમાથી મરીને મનુષ્ય થયેલા હોય, અથવા તો સ્ત્રી થયેલ હોય અથવા કૃતિમે

નપુમક થયેલ હોય, તો પણ જઘામાથી મળીને ૨૦ મોક્ષે જાય

મનુષ્યની જાતીમાંથી આવેલા જીવો એક સમયની અંદર ઉત્કૃષ્ટ ૨૦) મોક્ષે જાય

ત્રીના જીવોમાંથી આવેલા જીવો એક સમયની અંદર ઉત્કૃષ્ટ ૨૦ જાય છે, અને મનુષ્યગતિના મનુષ્યમાંથી આવેલા જીવો ૧૦ મોક્ષે જાય છે

જ્યોતિષ દેવીઓમાંથી આવેલા જીવો એક સમયમાં ૨૦ મોક્ષે જાય

વૈમાનિક દેવીઓમાંથી આવેલા એક સમયની અંદર ૨૦ મોક્ષે જાય

નપુંસકાન્યલિઙ્ગનરકતિર્યક્ ત્રિપૃથ્વી તિર્યક્-

પુરુષ સ્ત્રિ ત્રિનિકાંયદેવેભ્યો દર્શ ॥૧૦॥

અર્થ—નપુંસક, અન્યલિંગી, નરકગતી, તિર્યચગતી, ત્રણ પૃથ્વી, તિર્યચ પ્રેક્ષા અને સ્ત્રી, તથા ત્રણ નિઠાયના દેવોથી આવેલા ૧૦ જાય

વિં—નપુમક વેદમાંથી આવેલા જીવો મનુષ્ય થાય, અથવા તો કૃતિમ નપુમક પાછો ફરીને જાય, તો પણ એક સમયની અંદર ૧૦ મોક્ષે જાય છે

અન્યલિંગ એટલે તાપસાદિક સન્યાસી વિજેરના વેશવાળા જીવો એક સમયની અંદર એકી વખતે ૧૦ મોક્ષે પામે છે

નરક અને તિર્યચની ગતિમાથી આવેલા હોય તે
એક સમયની અંદર ૧૦ મોક્ષે જાય

બ્રહ્મ પૃથ્વી કહેતા, રત્નપ્રભા, શર્કરાપ્રભા અને
વાલુકાપ્રભામાથી આવેલા જીવો એક સમયની અંદર ઉત્કૃષ્ટા
દશ મોક્ષે જાય અને પકપ્રભાથી આવેલા ૪ મોક્ષે જાય
ધુમપ્રભા આદિથી આવેલા મોક્ષે જતા નથી

તિર્યચ પચેન્દ્રિય પુરુષમાથી આવેલા જીવો એક
સમયની અંદર ઉત્કૃષ્ટ ૧૦ મોક્ષે જાય છે

તિર્યચ પચેન્દ્રિય સ્ત્રીથી આવેલા જીવો એક
સમયની અંદર ઉત્કૃષ્ટ ૧૦ મોક્ષે જાય છે અગ્નિકાય,
વાઉકાય, બેઘદ્રી, તેઘદ્રી અને ચહરીન્દ્રિવાળા જીવોમાથી
આવેલા મોક્ષે જતા નથી

ભુવનપતિની દશનિકાયના દેવ થકી અને વ્યન્તર
દેવમાથી આવેલા એક સમયની અંદર ૧૦ મોક્ષે જાય

જ્યોતિષિ દેવમાથી આવેલા હોય તે ૧૦ મોક્ષે જાય

ઉત્કૃષ્ટાવગાહનેઽધોલોકે વનસ્પતિભ્યો

વ્યન્તરાન્તેદેવીભ્યઃ ક્રમાદ્ દ્વીદ્વાવિંશતિ,

ષટ્પચ્ચ ॥૧૧॥

અર્થ—ઉત્કૃષ્ટ અગાહનાવાલા, અધોલોક, વન-પતિ,
ભુવનપતિ વ્યતરદેવીથી આવેલા ક્રમશઃ ૨, ૪, ૬ અને
૧૦ મોક્ષે જાય

વિ०—ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનાવાળા એટલે ૫૦૦ ધનુષનું શરીર હોય તેવા એક સમયની અદર મોઢે જાય અહીંયા કાઢને શકા યશે કે માફદેવીમાતા પર ૫ ધનુષ ઉચા હતા તો પછી તે કેમ મોઢે જયા? તેનું કારણ એ છે કે આ જે ઉત્કૃષ્ટ અવગાહના ૫૦૦ ધનુષની કીધી છે, તે તીર્થકરને આશ્રીનેજ કીધી છે પરંતુ મામાન્ય દેવની આશ્રીને કીધી નથી તથા માફદેવીનું આશ્ચર્ય પણ ઢંઢેવાય છે

તથા અધોલોકે એટલે મહાવિદેહ એટલી અદર જે કુળકી નામની વિજય છે તેની અદર મોઢે જાય તો એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટા ૩૨ જાય

વનસ્પતિકાયમાથી આવેલા છવો એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટ ૧ મોઢે જાય

ભૂવનપતિની, દશનિકાયની દેવીમાથી અને વ્યન્ત રતી દેવીમાથી આવેલા છવો એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટ ૫ મોઢે જાય—

ગૃહિલિદ્ગજઘન્પાવગાહોર્ધ્વલોક-

પૃથ્વીજલેભ્યશ્ચત્વાર ॥૧૨॥

અર્થ—ગૃહસ્થર્થગી, જઘન્ય અવગાહનાવાળા, ઉર્ધ્વ લોકે, પૃથ્વીકાય અને અસ્પાયથી આવેલા એક સમયમા ૪ મોઢે જાય

વિ० ગૃહસ્થવિગ એટલે આધુવેશ લીધા શિવાય આવક-

પણુની અદર ચારિત્ર સાવનાથી એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટા એકી વખતે ૪ મોક્ષે જાય

જઘન્ય અવગાહના એટલે જે હાથ ઉઠી કાયાવાળા એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટા ૪ મોક્ષે જાય, અહીંયા કોઈને શકા થશે કે જઘન્ય સાત હાથવાલુ શરીર યોગ્ય છે, તો પછી કુર્માપુત્ર જે જે હાથના શરીરવાલા હતા તે કેમ મોક્ષે ગયા ? તેનુ કાન્ધુ એ છે, કે જે જઘન્ય સાત હાથ શરીર કહ્યુ છે તે તીર્થ કરને આશ્રીને કહ્યુ છે, પણ સામાન્ય કેવલીને આશ્રીને કહ્યુ નથી તેથી સાત હાથવાળા તીર્થકન્ન મોક્ષે જાય પણ કુર્માપુત્ર આદિ તો જઘન્ય જે હાથ શરીરવાળા મોક્ષે જાય તે કવચિત્તજ સમજવુ

તથા ઉર્ધ્વલોકે એટલે મેરુપર્વતની શુક્લીકા અને નદનવનને વિષે એક સમયની અદર ઉત્કૃષ્ટા ૪ મોક્ષે જાય
પૃથ્વીકાય અને અપ્કાયમાથી આવેલા છવે એક મમયમા ૪ મોક્ષે જાય

એવી રીતે દરેક વેદ, ગતિ, અને લિંગની અપેક્ષાએ છવેની એક મમયમા સિદ્ધ થવાની સખ્યા બતાવી હવે સિદ્ધોના આત્મા કેટલા કેટલા હોય તે બતાવે છે

દ્વાત્રિશદષ્ટચત્વારિશત્ પાષ્ટિદ્વાસપ્તચતુર-
શીતિપણ્ણવતિદ્વચષ્ટાદિકસિદ્ધિઃ અષ્ટાદિપુ
સમયેષુ ॥૧૩॥

ગાઠદાર્થ—એકથી ગાડીને ૩૨ મુધી મોમે જાય તો આઠ મમય મુધી જાય, પછી નવમે મમયે આતર પડે એવી રીતે ૩૩ થી ૪૮ ૭ મમય મુધી, ૪૯ થી ૬૦ ૬ મમય મુધી, ૬૧ થી ૭૨ ૫ મમય, ૭૩ થી ૮૪ ૪ મમય, ૮૫ થી ૯૬ ૩ મમય, ૯૭ થી ૧૦૨ ૨ મમય, અને ૧૦૩ થી ૧૦૮ મુધી એક મમયમા જાય છે પછી આતરો પડે છે,

વિવેચન—ચહેરે રાજલોકમાયા જે એકથી ગાડીને બીસ મુધીમા મોમે જાય તો આઠમમય મુધી નિરતર જાય, પછી નવમે મમયે આતર પડે એટલે ડોઢ પળ મોમે ૪૪ શકે નહિ, એવી રીતે ૩૩ થી ૪૮ મુધીના આતર મમય મુધી મોમે જાય છે, પછી આતર પડે ૪૯ થી ૬૦ મુધીના છ મમય મુધી મોમે જાય પછી સાતમે મમયે આતર પડે ૬૧ થી ૭૨ મુધી આતર વિના પાચ મમય મુધી મોમે જાય પછી છમે મમયે આતર પડે ૭૩ થી ૮૪ મુધી આતર વિના ચાર મમય મુધી મોમે જાય પછી આતર પડે ૮૫ થી ૯૬ મુધી જે નિરતર મોમે જાય તો ત્રણ મમય મુધી જાય પછી આતર પડે ૯૭ થી ૧૦૨ મુધી નિરતર લગભગ જે મમય મુધી મોમે જાય પછી આતર પડે ૧૦૩ થી ૧૦૮ મુધી એક મમયની અદર મોમે જાય પછી બીજે મમયે આતર પડે પછી ડોઢ મોમે જાય નહિ જ્યન્યમા જ્યન્ય એક મમયનો આતરો છે અને ૮૪ થી ૧૦૮ મુધીના આતરો છે, આ આતરો ચયા પછી ૧૧૨ મોમે જાય

દ્વાવિંશતિસપ્તત્રિદશવર્ષસહસ્રત્રિદિનદ્વાદશ-
વર્ષકોનપञ्चाशद्દિનષण્માસત્રિપल्याયુષ.

યથાક્રમમ્

પૃથ્વ્યવાયુવનસ્પત્યગ્નિદ્વિત્રિચતુષ્પञ્ચે-

ન્દ્રિયાનાં ॥૧૪॥

૧ ગોઠદ્વાર્થ—પૃથ્વીકાય, અપકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, અગ્નિકાય, બેઘદ્રિ તેઘદ્રિ, ચઉરીદ્રિ અને પચેન્દ્રિ જીવોની ઉત્કૃષ્ટ આયુષની સ્થિતિ અનુક્રમે ૨૦૦૦૦) વરસ, સાત હજાર વર્ષ, ત્રણ હજાર વર્ષ, દશ હજાર વર્ષ ત્રણ દિવસ, બાર વર્ષ, ૪૮ દિવસ, ૩ મહિના અને ત્રણ પચોપમની છે

વિન્—પૃથ્વીકાયની ઉત્કૃષ્ટ જાવીસ હજાર વર્ષની સ્થિતિ હોય છે, અપકાયની સ્થિતિ સાત હજાર વર્ષની, વાયુકાયની સ્થિતિ ત્રણ હજાર વર્ષ, વનસ્પતિકાયની સ્થિતિ દશ હજાર વર્ષ, અગ્નિકાયની સ્થિતિ ત્રણ દિવસ, બેઘદ્રિવાળા જીવોની સ્થિતિ બાર વર્ષ ત્રણ ઇદ્રિવાળા(અપર્ગ-રસ-માણ)જીવોની ૪૮ દિવસ, ચાર ઇન્દ્રિવાળા (અપર્ગ-રસ-ધાણ ચતુ) જીવોની સ્થિતિ ૩ મહિના, અને પચેન્દ્રિયગર્ભ જતિર્ય ચ અને ગર્ભજ મનુષ્યની સ્થિતિ ત્રણ પચોપમની હોય છે અને ગધાની જઘન્ય સ્થિતિ અત્તમુંહૂતની હોય છે

વિશેષથી બતાવતા કેમળ - માટીની - આયુષની સ્થિતિ એક હજાર વર્ષની, કુમાર જાતિની માટીની સ્થિતિ બાર હજાર વર્ષની, વેળુની સ્થિતિ ચૌદ હજાર વર્ષની, મનશીલની સ્થિતિ એલહજાર વર્ષની, નાના પત્થરાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અઠાર હજાર વર્ષની અને મોટા મોટા પત્થરાની જાવીસ હજાર વર્ષની છે.

**પરમાણ્વોઽનન્તાઃ ત્રસરેણુ રથરેણુવાલાઘ-
લિક્ષાયૂકાયવાઙ્ગુલા અષ્ટગુણા ॥૧૫॥**

શબ્દાર્થ-અનન્તા પરમાણુનો એક ત્રસરેણુ થાય, આઠ ત્રસરેણુનો એક રથરેણુ થાય, આઠ રથરેણુનો એક વાલનો અથવા ભાગ થાય, આઠ વાલાઘની એક લીંખ થાય, આઠ લીંખની એક જુ થાય, આઠ જુનો એક યવ થાય અને આઠ યવનો એક આમલ થાય છે.

વિ-લોકપ્રકાશમા સૂક્ષ્મ અને વ્યવહારી જે જાતના પરમાણુઓ છે, તેમાં અનન્તા સૂક્ષ્મપરમાણુઓનો એક વ્યવહારિક પરમાણુ થાય છે, અને અનન્તા વ્યવહારિકપરમાણુઓની એક ઉત્કૃષ્ટલક્ષણિક થાય છે અને આઠ ઉત્કૃષ્ટલક્ષણિકનો એક સ્લક્ષણિક થાય, આઠ સ્લક્ષણિકનો એક ઉર્ધ્વરેણુ થાય, આઠ ઉર્ધ્વરેણુનો એક ત્રસરેણુ થાય, આઠ ત્રસરેણુનો એક રથરેણુ, આઠ રથરેણુનો એક વાલાઘ, આઠ વાલાઘનો એક લીંખ, આઠ લીંખનો

એક જુ, આઠ જુએ એક જવ, આઠ જવે એક આગુલ,
આ ઉત્સેધ આગુલ કહેવાય છે, આવા ૪૦૦ ઉત્સેધ આગુલ
લાખા ને અઢી આગુલે વ્યાજ એટલે પહોળાઈએ ગુણવાથી
પ્રમાણઆગુલ આવે છે

કોષ્ટક.

અનન્તા વ્યવહારીક પરમાણુની	૧ ઉત્ત્વક્ષુત્ત્વક્ષુકા
૮ ઉત્ત્વક્ષુત્ત્વક્ષુકાની	૧ સ્વક્ષુત્ત્વક્ષુકા
૮ સ્વક્ષુત્ત્વક્ષુકાની	૧ જ્વરેલુ
૮ ઉર્ધ્વરેલુની	૧ ત્રસરેલુ
૮ ત્રસરેલુની	૧ રથરેલુ
૮ રથરેલુની	૧ વાહાગ્ર(વાહનોઅગ્રભાગ)
૮ વાહાગ્રની	૧ લીખ
૮ લીખની	૧ યુકા (માયાની જુ)
૮ યુકા (જુ) ની	૧ જવનો મધ્ય ભાગ
૮ જવના મધ્ય ભાગનો	૧ ઉત્સેધ આગુલ
૪૦૦ ઉત્સેધ આગુલ લાખાનો	૧ પ્રમાણ આગુલ
૨૪ આગુલનો	૧ હાથ
૪ હાથનો	૧ ધનુષ્ય
૨૦૦૦ ધનુષ્યનો	૧ ગાઉ
૪ ગાઉ	૧ યોજન

દ્વાદશ સપ્તત્રિસપ્તાષ્ટાવિશતિસપ્તાષ્ટનવાર્ધ-
ત્રયોદશદ્વાદશદશદશનવદ્વાદશપદ્વિંશતિ-

પંચવિશતિલક્ષાં કુલકોટય.

પૃથ્વ્યપ્તેજોવાયુવનસ્પતિદ્વિત્રિચતુરિન્દ્રિય-
જલચરચ્ચેચર ચતુષ્પદોરોમ્બુજપરિસર્પનરામર-
નિરયેષુ યથાક્રમમ્ ॥૧૬॥

શીર્ષાર્થ—બાર, સાત, ત્રણ, સાત અઠાવીસ, સાત, આઠ, નવ, સાઠમાર, બાર, દશ, દશ, નવ, બાર, છવીસ, અને પચીસલાખ કુલ કોટી અનુક્રમે પૃથ્વીકાય, અગ્નિકાય, અગ્નિકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય બેઠદ્રી તેઠદ્રી, ચતુરદ્રી, જલચર, ખેચર, ચાર પગવાળા, ઉરપરિસર્પ, ભુજ-પરિસર્પ, નર, દેવતા અને નારકીઓની હોય છે

વિ०—કુલકોટી એટલે દરેક ચોનીઓમાથી જેટલી જેટલી જાતિના જીવો ઉત્પન્ન થાય તે કુલકોટી કહેવાય જેમકે છાણુમાથી વીંછી, કીડા, કંમિયા આદિ ઉત્પન્ન થાય છે, તે બધા કુલ કહેવાય એવી કુલ કોટી પૃથ્વીકાયની બાર લાખ, અગ્નિકાયની સાત લાખ, અગ્નિકાયની ત્રણ લાખ, વાયુકાયની

સાત લાખ, વનઅપતિકાયની અઠાવીસ લાખ, બેઘદ્રિ જીવોની
 માત લાખ, તેઘદ્રિ જીવોની આઠ લાખ, ચઠગીન્દ્રિ જીવોની
 નવ લાખ, જલચર પચેન્દ્રિયની સાઠખાર લાખ, ખેચર
 પચેન્દ્રિય પક્ષી આદિની બાર લાખ, ચાર પગવાળા
 પચેન્દ્રિય ગાય ભેસ આદિની દશ લાખ, ઉરપગ્નિર્પ
 છાતીથી ચાલનારા પચેન્દ્રિય મર્પ આદિ જીવોની દશ લાખ,
 હાથથી ચાલનારા પચેન્દ્રિય નોળીઆ આદિ જીવોની નવ લાખ,
 મનુષ્યની બાર લાખ, દેવતાની છવીસ લાખ અને નારકીના
 જીવોની પચીસ લાખ કુલ કોટી હોય છે વળી ઉત્પન્ન
 થવાના સ્થાન હોય તે યોની કહેવાય, એવી યોની ૮૪
 લાખ છે, ને કુલ કોટી એક હર ૧૬૭૧ લાખ છે

તેનું યત્ર પ્રત્યેક ગતિ અને દરેક પ્રકારના જીવ પ્રત્યેનું
 નીચે બતાવેલું છે

	કુલકોટી		યોની
તિર્યચગતિ	૧૩૪૧	લાખ	૬૨ લાખ
મનુષ્યગતિ	૧૨	લાખ	૧૪ લાખ
દેવગતિ	૨૬	લાખ	૪ લાખ
નરકગતિ	-૨૫ -	લાખ	૪ લાખ
કુલ	૧૬૭૧	લાખ	૮૪ લાખ

દરેક પ્રકારના જીવ પ્રત્યેની ચોની અને કુલ કોટીનું યત્ર

નામ	કુલકોટી	ચોની	નામ	કુલકોટી	ચોની
પૃથ્વીકાય	૧૨ લાખ	૭ લાખ	૯ જલચર	૧૨૧લાખ	૪લાખ
અવકાશ	૭ લાખ	૭ લાખ	૫ ચિદ્રિય		
અગ્નિકાય	૩ લાખ	૬ લાખ	તિર્યચ		
વાયુકાય	૭ લાખ	૭ લાખ	૧૦ ખેચર	૧૨લાખ	"
વનસ્પતિકા	૨૮ લાખ	૧૦પ્રત્યેક ૧૪સાધા	૫ ચિદ્રિય		
			તિર્યચ		
			૧૧ ચતુષ્પદ	૧૦લાખ	"
			તિર્યચ		
			માથમે સજ્જાતિ		
			૧૨ ઉરપરિ	૧૦લાખ	"
			સર્પ તિ		
			ર્યચ(સાપ		
			વિગેરે		
			૧૩ભુજપરિ	૬ લાખ	"
			-સર્પ-તિ		
			ર્યચ નો		
			ળીઆ		
			ઉદર વિ		
૬ બેઇદ્રિય	૭ લાખ	૨ લાખ	૧૪ મનુષ્ય	૧૨લાખ	૧૪લાખ
૭ તેઇદ્રિય	૮ લાખ	૨ લાખ	૧૫ દેવતા	૨૬લાખ	૪લાખ
૮ ચઉર્ણદ્રિય	૬ લાખ	૨ લાખ	૧૬ નારદી	૨૫લાખ	૪લાખ

સર્વ મળીને કુલકોટી ૧૬૭૧ લાખ અને
ચોની ૮૪ લાખ હોય છે

જગતીનું સ્વરૂપ.

અષ્ટોચ્ચા દ્વાદશચતુર્મૂલોપરિપૃથુલા

જગત્યઃ ॥ ૧૭ ॥

શબ્દાર્થ—દરેક સમુદ્રની જગતીઓ એટલે કિલ્લાઓ. આઠ યોજન ઊંચી, બાર યોજન મૂલની અદર પહોળી અને ઠેઠ ટોચ ઉપર ચાર યોજન પહોળી હોય છે.

વિસ્તારાર્થ—એમ તળાવને અથવા કોઈ નગરને ફરતો કિલ્લો બાંધે છે, તેવી રીતે દરેક સમુદ્રને ફરતા ગઢની માફક ગાથતી જગતીઓ હોય છે, જે દ્વિપ અને સમુદ્રને જુદા પાડે છે તે પાણીની મપાટીથી આઠ યોજન ઊંચી હોય છે મૂલમા પાણી નીચે બાર યોજન પહોળી હોય છે પડી જેટલા જેટલા યોજન ઉપર ચડતા બાય તેટલી તેટની ઓછી બાડી હોય છે એમ કરતા ઠેઠ ટોચ ઉપર જતા ચાર યોજન પહોળી હોય છે તે જગતીઓ વજ્રમય છે અને બાત બાતની મણી રત્નના કમાડ, ઉંમરા અને લુગલવાળા દરવાજાઓ કરીને ચોક્કસ રહી છે, બધા દ્વિપ અને સમુદ્રને વીંટાઈ રહેલી છે.

દ્વિપાદગવ્યુતોચ્ચાયમા વેદિકા ઝનદ્વયયો-

જનવનશિરસ્કા ॥ ૧૮ ॥

શબ્દાર્થ—જે ગાઉ ઉંચી અને પાચસો ધનુષ્ય પહોળી એવી શીખર ઉપર જન્મે જાણુએ જે યોજનથી કંઈક ઓછા યોજન વનવાળી વેદિકા છે

વિસ્તારાર્થ—જે જગતિની ઉપર જીભ નાના કિલ્લાની માફક જે ગાઉ ઉંચી અને પાચસો ધનુષ્ય પહોળી વેદિકા છે, તે વેદિકાની જન્મે જાણુએ જગતિની ટોચ ઉપર હોદસો ધનુષ્ય ઓછા એવા જે યોજનના વિસ્તારવાળા વન છે વળી તે જગતિને ફરતા ચારે જાણુ હાથ જેમ કિલ્લાની ઉપર કુડાળાના આકારના ગોખ મુકેલા હોય છે, તેમ તેને પણ ગોખો કહેતા બારીઓ મુકેલી છે તે જગતિને ચારે દિશાની અદર ૮ યોજન ઉંચા, ૪ યોજન પહોળા અને ૧ દોસના બારણાવાળા એવા ચાર ચોટા દરવાજા છે તે પૂર્વ દિશાના દરવાજાનું નામ વિજય, પશ્ચિમ દિશાના દરવાજાનું નામ વૈજયન્ત, ઉત્તર દિશા ॥ દરવાજાનું નામ જયન્ત અને દક્ષિણ દિશા તરફના દરવાજાનું નામ અપરાજિત છે

ગિખડી આદિ પર્વતનુ સ્વરૂપ

एकद्विचतु शतयोजनोच्चा हिमवन् महा-
हिमवन्निपया शिखरिरुक्मिनीला ॥१९॥

શબ્દાર્થ—બાહેરના હીમવત અને શિખરી સો યોજન ઉંચા છે, વચલા મહાહિમવત અને રૂક્મિ બસો યોજન

ઉચ્ચ છે, માહેના નિષધ અને નીલ પર્વત ચારસો યોજન ઉચ્ચ છે

વિસ્તરાર્થ — ભરત અને હિમવત ક્ષેત્રને જુદો પાડનાર જે 'હિમવાન્' પર્વત, ઐરણ્યવત અને ઐરાવતને જુદો પાડનાર જે 'શિખરી' પર્વત, એ બન્ને સો યોજન ઉચ્ચ છે હિમવત અને હરિવર્ષ ક્ષેત્રને જુદો પાડનાર જે 'મહાહિમવાન્' પર્વત, ઐરણ્યવત અને રમ્યકને જુદો પાડનાર 'રુક્મિ' પર્વત એ બન્ને બસો બસો યોજન ઉચ્ચ છે હરિવર્ષ અને મહાવિદેહને જુદો પાડનાર 'નિષધ' પર્વત તથા રમ્યક અને મહાવિદેહને જુદો પાડનાર 'નીલ' પર્વત એ બન્ને ચારસો ચારસો યોજન ઉચ્ચ છે

યત્ર સ્થાપના

			ઉચ્ચા
૨ બાહેરના	હિમવાન્ અને	શિખરી	૧૦૦
૨ મધ્યના	મહાહિમવાન્ અને	રુક્મિ	૨૦૦
૨ અંતરના	નિષધ અને	નીલ	૪૦૦

જ પુદ્ગલ ગત ક્ષેત્રાદિતુ સ્વરૂપ

આ વિદેહેભ્યો દ્વિગુણ ત્રયયતો વર્ષવર્ષ-

ધરાણા વ્યાયામઃ ॥૨૦॥

શબ્દાર્થ.—મહાવિદેહ સુધી બન્ને બાબુના ક્ષેત્ર અને પર્વતોની લગાઈ બમણી બમણી છે

વિસ્તરાર્થ — ભરતચેત્ર પરદ યોજન ૬ કલા, તેનાથી ઝમણું હિમવાન પર્વત ૧૦૫૨ યોજન ૧૨ કલા, હિમવત ક્ષેત્ર ૨૧૦૫ યોજન ૫ કલા, મહાહિમવાન પર્વત ૪૨૧૦ યોજન ૧૦ કલા, હરિવર્ષ ક્ષેત્ર તેનાથી ઝમણું ૮૪૨૧-૧ કલા, તેનાથી ઝમણું નિષધ પર્વત ૧૬૮૪૨-૨ કલા, મહા વિદેહ ક્ષેત્ર ૩૩૬૮૪-૪ કલા, આ બધા મહાવિદેહની દક્ષિણ બાજુના ક્ષેત્ર અને પર્વતોનું પ્રમાણ બાજુવું

એવીજ રીતે ઉત્તર દિશાના ક્ષેત્ર અને પર્વતોનું પ્રમાણ પણ ઝમણું ઝમણું ઉપર પ્રમાણેજ બાજુવું જેમ કે ઐરવત ક્ષેત્ર પરદ યોજન કલા, તેનાથી ઝમણું શિખરી પર્વત ૧૦૫૨ યોજન ૧૨ કલા, ઐરણ્યવત ક્ષેત્ર ૨૧૦૫-૫ કલા, રૂક્મિ પર્વત ૪૨૧૦-૧૦ કલા, રમ્યક ક્ષેત્ર ૮૪૨૧ યોજન ૧ કલા, નીલ પર્વત ૧૬૮૪૨-૨ કલા પ્રમાણે

તેનું ચ નીચે પ્રમાણે બાજુવું સ્થાપના —

નામ	યોજન	કલા,
ઐરવત ક્ષેત્ર	પરદ	૬
શિખરી પર્વત	૧૦૫૨	૧૨
ઐરણ્યવત ક્ષેત્ર	૨૧૦૫	૫
રૂક્મિ પર્વત	૪૨૧૦	૧૦
રમ્યક ક્ષેત્ર	૮૪૨૧	૧
નીલ પર્વત	૧૬૮૪૨	૨

મહાવિદેહ ક્ષેત્ર	૩૩૬૮૪	૪
નીપથ પર્વત	૧૬૮૪૦	૨
હરીવર્ષ ક્ષેત્ર	૮૪૨૧	૧
મહાહીમવાન્ પર્વત	૪૨૧૦	૧૦
હીમવત ક્ષેત્ર	૨૧૦૫	૫
હીમવાન્ પર્વત	૧૦૫૨	૧૨
ભરત ક્ષેત્ર	૫૨૬	૬

જ બુદ્ધીપ દક્ષિણ ઉત્તર અને પૂર્વ પશ્ચિમ એક દર
૧૦૦૦૦૦ યોજન મમજવો

જ બુદ્ધીપ ગત દ્રહનુ સ્વરૂપ

દ્રહા. સદેવ્યાવાસકમલા ગિર્યુચ્ચત્વદશ-
ગુણદેહ્યાર્ધવિસ્તીર્ણા દશયોજનોદ્વેધા.

॥ ૨૧ ॥

ગાહ્યાર્થ—દેવીએને રહેવાના મ્થાન અને કમલોએ
કરીને સહિત એવા દ્રહો (મોટા સરોવરો) પર્વતોની ઉંચા
ઠથી દશ ગુણા લાખા, લખાઇથી અડધા પડોળા અને
દશ યોજન ઉડા છે

વિસ્તરાર્થ—ગાહોના મધ્યના અને અદરના મળી છ
પર્વતો ઉપર છ મોટા દ્રહો છે દરેક દ્રહો જે જે પર્વતોની ઉપર
રહેલા છે, તે તે પર્વતોની ઉંચાઇથી દશગુણા લાખા છે

લબાઈથી અડધા પહોળા છે અને દશ ચોજન ઉંડા છે જેમ કે બાહેરના પર્વત હીમવાન અને શિખરીની ઉંચાઈ ૧૦૦ ચોજનની છે તેનાથી દશ ગુણા ૧૦૦૦ ચોજન તે બાંને પર્વતની ઉપર રહેલા દ્રહો લાખા છે. લબાઈથી અડધા ૫૦૦ ચોજન પહોળા છે, અને બાંને દ્રહો ૧૦ દશ ચોજન ઉંડા છે એવી રીતે દરેક દ્રહો પોતપોતાના પર્વતોની ઉપર રહેવા છે, બાહેરના, મધ્યના, અને અંદરના કયા કયા પર્વતો કહેવાય તેનું યત્ર

દ્રહોના નામ તથા ઉંચાઈ લબાઈ ને ઉંડાઇનું યત્ર

૧ હીમવાન બાહેરના	કયા પર્વતની ઉપર દ્રહ નામ પર્વત ઉંચાઈ દ્રહ પહોળાઈ	યો	યો	યો
૨ મહાહીમવાન મધ્ય	બાહેરના ૨ પદ્મ પુડરીક	૧૦૦	૧૦૦૦	૫૦૦
૩ નીપધ અંતના	મધ્યના ૨ મહાપદ્મ મહાપુડરીક	૨૦૦	૨૦૦૦	૧૦૦૦
૪ નીન અંતના	અંદરના ૨ તેજિઅ કસરી	૪૦૦	૪૦૦૦	૨૦૦૦
૫ હસ્મિ મધ્યના	મધ્ય દ્રહોની ઉંડાઈ એક સરખી દશ દશ ચોજનની			
૬ શિખરી બાહેરના	દરેક દ્રહોની ઉપર અનુક્રમે શ્રી દેવી ભક્ષ્મી દેવી			

હીદેવી અને સુદ્ધિ દેવી, અંદરના દ્રહો ઉપર ધી દેવી અને કીર્તિ દેવીને રહેવાના આવાસ છે દરેક દેવીઓના આવાસ કમલની અંદર છે તે કમલ પાણીની સપાટી ઉપરથી બે ગાઉ ઉંચા, અને દ્રહોનો બેટલો વિસ્તાર હોય તેનો પાચનેમો લાગ કમલોનો વિસ્તાર, અને કમલના વિસ્તાર

૨થી અડધી જાડાઈ હોય છે એટલે પદ્મદ્રહ અને પુડરીક-
દ્રહ ૫૦૦ યોજન વિસ્તારવાળા છે, તેનો ગાયમેમો ભાગ
૧ યોજન તે મરોવર ઉપર રહેલા કમલોનો વિસ્તાર થાય,
અને વિસ્તારથી અડધુ એટલે ૦૫ યોજન તે કમલની
જાડાઈ થાય

એવી રીતે દરેક સરોવર ઉપરના કમલોનું પ્રમાણ
જાણવા માટે તેનું યત્ર નીચે આપેલ છે

યત્ર સ્થાપના.

દ્રહનો વિસ્તાર દ્રહનુંનામ દેવીનું નામ કમલની ઉચ્ચાઈ વિસ્તાર જાડાઈ			માઉ	યોજન	યોજન
૫૦૦	પદ્મદ્રહ	શ્રી દેવી	૨	૧	૦૫
૫૦૦	પુડરીક	લક્ષ્મી દેવી	૨	૧	૦૫
૧૦૦૦	મહાપદ્મ	કૃત્તિકા	૨	૨	૧
૧૦૦૦	મહાપુડરીક	બુદ્ધિદેવી	૨	૨	૧
૨૦૦૦	તેગિર	ધી દેવી	૨	૪	૨
૨૦૦૦	કેમરી	શ્રીર્તિ દેવી	૨	૪	૨

જ બુદ્ધિય ગત નદીઓનું સ્વરૂપ

ગદ્ગાસિન્ધૂ રોહિતાંશારોહિતે હરિકાન્તાહ-
રિસલિલે સીતોદાસિતે નરકાન્તાનારી-

કાન્તે સુવર્ણરૂપ્યકુલે રક્તારક્તવત્પૌ ભર-
તાદિપુ પૂર્વપશ્ચિમોદધિગે ॥ ૨૨ ॥

શબ્દાર્થ—ભરત આદિ માત ક્ષેત્રોમા પૂર્વ તરફના અને પશ્ચિમ તરફના સમુદ્રમા જ ગંગા અનુક્રમે ગંગા અને સિંધુ નદી, રોહિતાશા અને રોહિતા, હરીકાન્તા અને હરિસલીલા, સીતોદા અને મીતા, નરકાન્તા અને નારી કાન્તા, સુવર્ણકુલા અને રૂપ્યકુલા, રમ્તા અને ગ્ધતવતી એ પ્રમાણે દરેક ક્ષેત્રમા જાણે નદી મળીને ૧૪ નદીઓ છે

વિશેષાર્થ—ભરતક્ષેત્રમા ગંગા અને સિંધુ નદી જે પદ્મદ્રુમાથી નીકળીને પૂર્વ તરફ થઈને લવણ સમુદ્રને મળે છે તે ગંગા નદી અને પાશ્ચિમ દિશા તરફ થઈને લવણ સમુદ્રને મળે છે, તે જીણ સિંધુ નદી હિમવત ક્ષેત્રની અંદર રોહિતા અને રોહિતાશા નદી ■ રોહિતા નદી પદ્મદ્રુમાથી નીકળીને પશ્ચિમ દિશા તરફ થઈને લવણ સમુદ્રમા મળે છે, રોહિતાશા નદી મહાપદ્મ દ્રુમાથી નીકળી પૂર્વદિશા તરફ થઈને લવણ સમુદ્રને મળે છે

હરિવર્ષ ક્ષેત્રમા હરિકાતા અને હરિમલીલા નદી છે મહાપદ્મ દ્રુમાથી નીકળીને પશ્ચિમ દિશા તરફ થઈને લવણ સમુદ્રને મળે છે તે હરિકાતા તેજિચ્છ દ્રુમાથી નીકળી પૂર્વ તરફ થઈને સમુદ્રને મળે છે તે હરિસલિલા બાણવી

મહાવિદેહ ક્ષેત્રની અદર સીતોદા અને સીતા નદી છે તેગિચ્છ દ્રહમાથી નીકળી પશ્ચિમ દિશા તરફ થઈને સમુદ્રને જે મળે છે તે સિતોદા, અને કેસરી દ્રહમાથી નીકળી પૂર્વ દિશા તરફ થઈને સમુદ્રને જે મળે છે તે સીતા નદી છે

રમ્યક ક્ષેત્રમા નરકાતા અને નારીકાતા નદી છે કેસરી દ્રહમાથી નીકળીને પશ્ચિમ દિશા તરફ થઈને સમુદ્રને જે મળે છે તે નારીકાતા, અને મહાપુઠરીકદ્રહમાથી નીકળીને પૂર્વદિશા તરફ થઈને સમુદ્રને મળે છે તે નરકાતા નદી છે

ઐરણ્યવત ક્ષેત્રમા સુવર્ણકુલા અને રૂપ્યકુલા નદી છે મહાપુઠરીક દ્રહમાથી નીકળીને પશ્ચિમદિશા તરફ થઈને સમુદ્રને જે મળે છે તે રૂપ્યકુલા નદી, પુઠરીક દ્રહમાથી નીકળીને પૂર્વ દિશા તરફ થઈને સમુદ્રને જે મળે છે તે સુવર્ણકુલા નદી છે

ઐરાવત ક્ષેત્રમા રકતા અને રકતવતી બે નદીઓ છે જે બે નદીઓ પુઠરીક દ્રહમાથી નીકળીને એક પૂર્વ તરફ થઈને અને બીજી પશ્ચિમ દિશા તરફ થઈને સમુદ્રને મળે છે

ચતુર્દશસહસ્રાણિ આદૌ ॥ ૨૩ ॥

શબ્દાર્થ—પહેલા ક્ષેત્રની નદીઓનો પરિવાર ૧૪૦૦૦ શબ્દ હબાર નદીઓનો છે

વિશેષાર્થ—બંને બ્રાહ્મના પહેલા ભરત અને ઐરાવત ક્ષેત્રની મોટી-ગા સિંધુ રકતા અને રકતવતી

એ ચાર નદીઓ જ્યારે દ્રુમધાથી નીકળીને વૈતાલ્યપર્વત સુધી જાય છે, ત્યારે જતાં જતાં તેને સાત સાત હજાર નાની નદીઓ વચમા મલે છે અને વૈતાલ્ય પર્વત બેઢીને સમુદ્ર સુધી જતા જતા બીજી સાતસાત હજાર નદીઓ વચમા મલે છે એટલે દરેકને ચઉદ ચઉદ હજાર નદીઓનો પરિવાર છે

અપવિદિહેયો દ્વિગુણપરિવારાન્નમયત્ ॥૨૪॥

શબ્દાર્થ — મહાવિદેહ ક્ષેત્ર છોડીને દક્ષિણ ઉત્તર બંને તરફની નદીઓનો પરિવાર જમણો જમણો છે

વિરોપાર્થ — ભરત ક્ષેત્રની નદીઓનો પરિવાર ૧૪૦૦૦ ચઉદ હજાર નદીઓનો છે, તેવીરીતે ઐરાવત ક્ષેત્રની નદીઓનો પણ પરિવાર ૧૪ હજાર નદીઓનો છે તેનાથી જમણો અઠાવીસ હજાર નદીઓનો પરિવાર હીમવત ક્ષેત્ર અને ઐરણ્યવત ક્ષેત્રની રોહીતાશા, રોહીતા, સુવર્ણ કુલા, અને રૂપ્યકુલા નદીઓનો છે તેનાથી જમણી પદ હજાર પદ હજાર નદીઓનો પરિવાર હરીવર્ષ ક્ષેત્ર અને રમ્યક ક્ષેત્રમા રહેલી હરીકાન્તા, હરીસલીલા નરકાન્તા અને નારીકાતા નદીઓનો છે પશ્ચિમવિદેહ અને પૂર્વ વિદેહમા જે સીતાદા અને સીતા નદી રહેલી તે દરેકનો પરિવાર પાચલાખ બત્રીસ હજાર નદીઓનો છે

વિદેહેષુ ચતુર્દશસહસ્રપરિવારા

દ્વાત્રિંશદ્વિજયા દ્વિનદીકાઃ ॥૨૫॥

શબ્દાર્થ — મહાવિદેહને વિષે બત્રીસ વિજયો બળે નદીવાળા છે

વિશેષાર્થ — પૂર્વમહાવિદેહ અને પશ્ચિમ મહાવિદેહના મહા બત્રીસ વિજય છે અને દરેકમા બળે નદીઓ છે તે પશુ વૈતાલ્ય પર્વત સુધી જતા સાત હજાર અને મોટી નદીને મલતા સુધીમા બીજી સાત હજાર નદીઓના પગીવાર વાળી છે એટલે દરેક નદીઓ ૧૪ હજાર પગીવાર વાળી છે

યુગ્મિક્ષેત્રે ચતુરશીતિસહસ્રનદીકે ॥૨૬॥

શબ્દાર્થ — બે યુગલીઆના ક્ષેત્ર (દેવકુરૂ-ઉત્તરકુરૂ) ચોરાસી ચોરાસી હજાર નદીઓના પગીવાર વાળા છે

વિશેષાર્થ — મહાવિદેહની અદર રહેલા બે યુગલી-આના દેવકુરૂ અને ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્ર, તે દરેકમા ૮૪ ચોરાસી હજાર નદીઓ છે એટલે બન્નેની મલીને (૧૬૮૦૦૦) નદીઓ થાય છે, તે સીતોદા અને ત્રીતાને મળે છે

ષટ્અન્તરાઃ ॥૨૭॥

શબ્દાર્થ — મહાવિદેહની અદર ૬ અન્તર નદીઓ છે

વિશેષાર્થ — પશ્ચિમવિદેહ અને પૂર્વવિદેહની અદર બે બાજુએ બે આઠ આઠ વિજય છે, તેમા આંતરે આંતરે નદી છે તે કુલ નદીઓ બાર થાય છે પૂર્વવિદેહમા છ અને પશ્ચિમવિદેહમા છ એ પ્રમાણે છે

જ બુદ્ધિપત્ની એકદર નદીઓની સખ્યાનુ કોષ્ટક

અંતર નદી	૧૨	નામ	મોટી નદી	પરિવાર નદી
મોટી નદી	૭૮	મગા	૧	૧૪૦૦૦
મરીંગ નદી ૧૪૫૧૦૦૦		સિંધુ	૧	૧૪૦૦૦
કુન નદી ૧૪૫૧૦૬૦		રોહીતાસા	૧	૨૮૦૦૦
		રોહીના	૧	૨૮૦૦૦
સીતોદા અને સીનાનો પરિવાર		પ્રસિદ્ધતા	૧	૫૬૦૦૦
દેવકુર	૮૪૦૦૦	પ્રસિદ્ધિત્રા	૧	૫૬૦૦૦
કિચકુર	૮૪૦૦૦	મીનોદા	૧	૫૩૨૦૦૦
વિજય ૩૨	૩૨	મીના	૧	૫૩૨૦૦૦
કરેકનીમમે	૩૨	નરકાતા	૧	૫૬૦૦૦
નદીરેકની	૪૪૮૦૦૦	નારીકાતા	૧	૫૬૦૦૦
ચૌદ હમર	૪૩૮૦૦૦	મુવર્ધુકુના	૧	૨૮૦૦૦
અંતર નદી		રૂપકુના	૧	૨૮૦૦૦
પશ્ચિમવિદેહ	૬	રકતા	૧	૧૪૦૦૦
પૂર્વવિદેહ	૬	રકતાવતી	૧	૧૪૦૦૦
કુન	૧૦૬૪૦૭૬	પૂર્વવિજય	૩૨	સીતોદામાં
		પશ્ચિમવિજય	૩૨	સીતોદામાં
આ પ્રમાણે જ બુદ્ધિપત્તા રહેલી		વકુર	૦	સીતામાં
એકદર નદીઓ નાની મોટી		કિચકુર	૦	સીતામાં
વિગેર મમજ કોવી તેમથી બીજી		અંતર નદી	૧૨	
નાની કુટે તે જુદી સમજવી			૬૦	૧૪૫૧૦૦૦

જ ધ્રુવિપ ગત કુટોનુ સ્વરૂપ

ચતુસ્ત્રિશતવૈતાલચવિદ્યુત્પ્રભનિપધનિલ-
માલ્યવંતસુરગિરિપુ નવનવકૂટાઃ ॥૨૮॥

શબ્દાર્થ—ચોત્રીસ વૈતાલચ વિદ્યુતપ્રભ, નિપધ, નીલપર્વત, માલ્યવત અને મેરૂપર્વતને વિષે નવનવ કુટો છે

વિશેષાર્થ—એક વૈતાલચ પર્વત ભરતક્ષેત્રમા, એક વૈતાલચ પર્વત ઐરાવત ક્ષેત્રમા, દરેક વિજયની અંદર એક એક વૈતાલચ એટલે જાત્રિસ, જ્યાં મલીને ૩૪ લાખા વૈતાલચ પર્વતની ઉપર નવ નવ કુટો છે, એકદર કુટ ૩૦૬

અર્ધચંદ્રમાને આકારે યુગવિધાના દેવકુરુ ક્ષેત્રની પશ્ચિમ જાણુએ હાથીદાતના આકારવાળો જે વિદ્યુતપ્રભ લાલપર્વત છે, તેની ઉપર નવ કુટ છે

નિપધપર્વત લાલ સોનાના રંગ જેવો છે અને તે મહાવિદેહ અને હરિવર્ષ ક્ષેત્રની વચ્ચે આવેલ છે તેની ઉપર નવ કુટ છે

નીલ પર્વત જે લીલા રંગનો મહાવિદેહ ક્ષેત્ર અને રમ્યક ક્ષેત્રની વચ્ચે આવેલ છે, તેની ઉપર નવ કુટ છે.

ઉત્તરકુરુક્ષેત્ર જે અર્ધ ચંદ્રમાના આકારે છે તેની પશ્ચિમ દિશાએ હાથીદાતના આકારનો લીલા રંગનો માલ્યવત

પર્વત ॥ તેની ઉપર નવ કુટ છે, અને મેરુપર્વતની ઉપર નવ કુટ છે એકદર કુટો ૩૫૧ થાય છે

૩૪ વૈતાલ્ય પર્વત શિવાય પશુ ખીજા ગોળ ૪ વૈતાલ્ય છે તેમાંથી ૧ હીમવત ક્ષેત્રમાં, ૧ હરીવર્ષ ક્ષેત્રમાં, ૧ રમ્યક ક્ષેત્રમાં ૧ ઐરણ્યવત ક્ષેત્રમાં છે તેમની ઉપર કુટો નથી

સૌમનસગધમાદનયો. સપ્ત ॥૨૯॥

શબ્દાર્થ-સૌમનસ અને ગધમાદન પર્વત વિશે સાત આઠ કુટો છે

વિશેષાર્થ-દેવકુરુક્ષેત્રની પૂર્વખાણમાં અર્ધચંદ્રમાને આકારે રહેલા હાથીદાતના આકારના સરખો સદ્દેહવર્ણનો સૌમનસ પર્વત ॥ તેની ઉપર સાત કુટો છે ઉત્તરકુરુક્ષેત્રની પૂર્વ ખાણમાં અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે હાથીદાતના સરખો પીળા વર્ણનો ગધમાદન પર્વત છે તેની ઉપર સાત કુટો છે

રુક્મિમહાહિમવતોરષ્ટ ॥૩૦॥

શબ્દાર્થ-રુક્મિ અને મહાહિમવત પર્વતને વિશે આઠ આઠ કુટો છે

વિશેષાર્થ-ઐરણ્યવત ત્રેત અને રમ્યક ક્ષેત્રની વચમાં સદ્દેહ વર્ણનો જે રુક્મિ પર્વત છે, તેની ઉપર આઠ કુટો છે

હિમવત ક્ષેત્ર અને હરિવર્ષ ક્ષેત્રની વચ્ચે પીળો સોનાનો મહાહિમવત પર્વત છે તેની ઉપર આઠ કુટો છે કુલ ૧૬)

શિખરિહિમવતેરેકાદશ ॥૩૧॥

શબ્દાર્થ—શિખરી અને હિમવત પર્વત ઉપર અગ્નિ-આર અગ્નિઆર કુટો છે

વિશેષાર્થ—ઐરાવત અને ઐરવ્યવત ક્ષેત્રની વચ્ચે પીળો સોનાનો જે શીખરી પર્વત છે તેની ઉપર અગ્નિઆર કુટો છે ભરતક્ષેત્ર અને હિમવત ક્ષેત્રની વચ્ચે પીળો સોનાનો હિમવત પર્વત છે તેની ઉપર ૧૧) કુટો છે કુલ ૨૨)

પોઢશષુ વક્ષસ્કારેષુ ચત્વારઃ ॥૩૨॥

શબ્દાર્થ—સોળ વક્ષસ્કાર પર્વતને વિષે ચાર ચાર કુટો હોય છે કુલ ૬૪

વિશેષાર્થ—પૂર્વવિદેહમા અને પશ્ચિમ વિદેહમા જે સોલ સોલ વિજય છે તેમા બે બાજુએ ઉત્તર અને દક્ષિણમા ચાર ચાર ઉભા છાતીના આકારના પર્વતો છે બધા મલીને ૧૮ વક્ષસ્કાર છે તે દરેકની ઉપર ચાર ચાર કુટો છે કુલ ૬૪

વિશેષાર્થ—હીમવત ક્ષેત્રમા એક, હરીવર્ષ ક્ષેત્રમા એક, ઐરણ્યવત ક્ષેત્રમા એક, અને રમ્યક ક્ષેત્રમા એક ગોળ વૈતાલ્યપર્વત છે એક દર ૪ ગોળ છે ॥૩૪॥

દ્વો ચિત્રવિચિત્રો ॥૩૫॥

શબ્દાર્થ—બે ચિત્ર અને વિચિત્ર નામના પર્વત છે
વિશેષાર્થ—દેવકુરુ ક્ષેત્રની અદર દક્ષિણ ભાગમા ચિત્ર અને વિચિત્ર બે પર્વતો છે ॥૩૫॥

દ્વો યમકસમકો ॥૩૬॥

શબ્દાર્થ—બે યમક અને સમક નામના પર્વત છે
વિશેષાર્થ—ઉત્તરકુરુક્ષેત્રના ઉત્તર ભાગની અદર એકદમ નીચાણમા યમક અને સમક નામના બે પર્વતો છે

છ આરાનુ સ્વરૂપ.

સુપમસુષમ-સુપમ-સુપમદુષ્પમ-દુષ્પમસુપમ-
દુષ્પમ-દુષ્પમદુષ્પમારાશ્વતુસ્ત્રિદ્વિદ્વિચત્વારિ-
શત્ સહસ્રોનૈકસાગરકોટીકોટચેકવિશતિ
एकविशतिसहस्रवर्षमानाः ॥૩૭॥

શબ્દાર્થ—સુપમસુષમ, સુપમ, સુપમદુષ્પમ, દુષ્પમ સુપમ, દુષ્પમ અને છઠો દુષ્પમદુષ્પમ નામનો આરો છે એ દરેકની મિથિતિ ૪-૩-૨ અને ૧ કોડાકોડી સાગરોપમમા

૪૨ હજાર વર્ષ જોછા પાચમાની અને ૭૬૫ની એકવીસ
એકવીસ હજાર વર્ષની છે ॥૩૭॥

વિશેષાર્થ — જરત અને ઐરાવતમા જે કાલની ચડની
પડતી થાય છે તેને આરા કહે છે એવા આરા ૬ છે પહેલો
આરો સુખમસુખમ એટલે તે આરાની અદર ઉત્કૃષ્ટમા ઉત્કૃષ્ટ
સુખ હોય છે, અને તેનું પ્રમાણ ચાર કોડકોડ સાગરો
પમનું છે

બીજો આરો સુખમા નામનો છે તેમા સામાન્ય પહેલા
આરા કરતાં જોછું સુખ હોય છે તેની સ્થિતિ ૩ કોડકોડી
સાગરોપમની છે

ત્રીજો આરો સુખમદુષ્કમ નામનો છે તેમા સુખ વધારે
હોય, અને દુષ્ક જોછું હોય, તેની સ્થિતિ ૭ કોડકોડી
સાગરોપમની છે

ચોથો આરો દુષ્કમસુખમા એટલે વધારે દુષ્ક હોય અને
સુખ જોછું હોય, તેની સ્થિતિ ૪૨ હજાર વર્ષ જોછા એવી
એક કોડકોડી સાગરોપમની છે

પાચમો આરો દુષ્કમ નામનો તે આરામા શરૂ થાય
ત્યારથી માડીને ઉતરતા સુધીમા દુષ્ક જોછું હોય છે પણ તે
દુષ્ક છઠ્ઠા આરાની અપેક્ષાએ જોછું, તેની સ્થિતિ ૨૧
હજાર વર્ષની છે

છઠ્ઠો આરો દુષ્કમદુષ્કમ નામનો એટલે તે આરામા લોકે
અત્યંત દુષ્ક હોય, તે આરાની અદર લવણ, અગ્નિ અને
વિષ આદિ રસવાળા પાણીની અત્યંત વૃષ્ટિ થશે લોકોની
અદર નિર્દયતા, નિર્લજ્જતા, વિવેક રહિતપણું વિગેરે થશે

તે આરાની મિથિતિ ૨૧ હજાર વર્ષની છે આ આરાની એક અવસર્પિણી કહેવાય છે એટલે દિવને દિવને વર્ષ ગ ધ સ્પર્શ નસ આદિની ઓછાશ થતી જાય છે આવી ગીતે અવસર્પિણી પૂરી થયા પછી ઉત્સર્પિણી આવે છે, તેમા દિવસે દિવસે વર્ષ ગ ધ રસ સ્પર્શ આદિની વૃદ્ધિ થતી જાય છે, માટે ઉત્સર્પિણી કહે છે, તેના આરા પશુ છ છે એની રીત બાર આરાનું ઘડીઆળની પેઠે એક કાળચક્ર થાય છે ॥૮૭॥

देवकुरुत्तरकुर्वो रम्यकूहरिवर्षयोः हैरण्य-

वतहैमवतोर्विदेहेषु प्रथमप्रतिभागाद्याः ॥૩૮॥

શબ્દાર્થ —દેવકુરૂ અને ઉત્તરકુરૂને વિષે પહેલા આરાના જેવો, રમ્યક અને કૂરિવર્ષ ક્ષેત્રમા ખીજા આરાના જેવો, હૈરણ્યવત અને હિમવતક્ષેત્રમા ત્રીજા આરાના જેવો અને મહાવિદેહમા ચોથા આરાના જેવા કાલ અને સુખ હોય છે

વિશેષાર્થ —દેવકુરૂ અને ઉત્તરકુરૂમા હ મેશા અવ સર્પિણીના પહેલા આરા જેવો કાલ છે, ત્યાં કોઈ દિવસ ખીજો કે ત્રીજો આરા થતો નથી, તેથી ત્યાં આયુષ આહાર કંડકા વિગેરેનો ફેરફાર થતો નથી, માટે જેવું પહેલા આરાનું (સુખમસુખમ) સ્વરૂપ છે તેવું ને તેવુંજ મદાય કાલ રહ્યા કરે છે, ત્યાં યુગવીચા ઉત્પન્ન થાય છે

રમ્યકૂ અને કૂરિવર્ષ ક્ષેત્રમા સદાય અવસર્પિણીના ખીજો આરા સુખમના સરખો જ ત્યાં કાલ છે, તેથી તે

ક્ષેત્રમા આરાની ગણતરી કરવામા આવતી નથી, કારણ કે ત્યા પહેલા આરા હોય, ત્યા જીને ત્રીજે વિગેરે આરાની ગણતરી થઈ શકે છે, માટે હ મેશા અવસર્પિણીના બીજા આરાના જોવો-૪ વખત ત્યા હોય છે

હરખવત અને હિમવત ક્ષેત્રમા, ભરતક્ષેત્રના અવસર્પિણીના ત્રીજા આરાના જોવો વખત હ મેશા છે, તે ક્ષેત્રમા પણ આરાની ગણતરી કરવામા આવતી નથી ભરતક્ષેત્રની પેઠે ત્યા આયુષ આહાર વિગેરેની વધઘટ થતી નથી ત્રીજા આરા સુપમ દુધમના જોવુજ ત્યા સ્વરૂપ છે

મહાવિદેહમેત્રને વિષે હ મેશા અવસર્પિણીના આથા દુધમ સુપમ નામના આરાના મરખુજ સ્વરૂપ છે, ત્યા પણ કોઈ દિવસ આયુષ આહાર વિગેરેની ભરતખ ઠની માફક વધઘટ થતી નથી તેથી ત્યા પણ આરાની ગણતરી કરવામા આવતી નથી ॥ ૩૮ ॥

ત્રિદયેકપલ્યજીવિતા ત્રિદયેકકોશા.

**ત્રિદયેકાદિનતુવર્ગવદરામલકાહારા. પટ્પશ્ચા-
શદધિકશતઘયાર્ધપૃષ્ઠકગંડકા. એકોનપં-
ચાશત્ પંચદશાધિકાપત્પપાલના યુગ્મિન. :-**

ગણદાર્થ — પહેલા બીજા અને ત્રીજા આરાના યુગ
૩ આયુષ વિગેરે અનુક્રમે પણ પ-ચોપમ, જે ૫ મે

પમ, અને એક પચોપમ શરીરની ઉચાઈ ૩ ગાઉ, ૨ ગાઉ, અને ૧ ગાઉ આહાર ત્રણ ત્રણ દિવસે તુવર જેટલો, બે દિવસે ખોરના જેટલો અને એક એક દિવસને આતરે આમળાના જેટલો વાસાના કરેડકા ૨૫૬, ૧૨૮, અને ૬૪ ણાળ પાલન અનુક્રમે ૪૬ દિવસ, ૬૪ દિવસ અને ૭૨ દિવસ મુખી છે

વિશેષાથ — પહેલા આરામા બીજા આગમા અને ત્રીજા આરામા જે યુગલીઆ ઉત્પન્ન થાય છે, તેઓનું આયુષ્ય, શરીરપ્રમાણ, આહાર, છોકરાઓનું પાલન વિગેરે બતાવતા થઈ કહે છે

પહેલા આરામા યુગનીયાઓની સ્થિતિ ત્રણ પચોપમની હોય છે, શરીરની ઉચાઈ ત્રણ ગાઉની છે, અને આહાર ત્રણ ત્રણ દિવસે ફક્ત તુવરના દાણા જેટલો લે છે તેઓની આયુષ્યની સ્થિતિ ૪૬ દિવસ બાકી રહે ત્યારે એક યુગલીઉ ઉત્પન્ન થાય અને તેને ૪૬ દિવસ મુખી પાળી પછી ફક્ત બગાસુ આવતા મરીને દેવલોકની ગતિ ગિવાય બીજી ગતિમા જતા નથી પહેલા આગના યુગલીઆઓને પીઠના કરેડકા ૨૫૬ હોય પછી બીજા અને ત્રીજામા અડધા અડધા જોણા હોય છે

બીજા આરામા યુગલીઆઓની સ્થિતિ બે પચોપમની છે અને તેના શરીરની ઉચાઈ બે ગાઉની છે, તેઓ આહાર બે દિવસે ખોરના જેટલો લે છે, વધારે લેવાની ઇચ્છા

થતી નથી પોતાને ઘેર જ્યારે યુગલીઉ ઉત્પન્ન થાય ત્યારપછી પહેલા આરાના યુગલીઆ કરતા પદર દિવસ વધારે એટલે ચોસઠ દિવસ સુધી રક્ષણ કરીને મરણ પામી દેવલોકમા જાય ॥ તેઓના પીઠકરડકા પહેલા આરાના મનુષ્યો કરતા અડધા એટલે પહેલા આરાના ૨૫૬ કરડકા (પાસલી)ઉત્થારે આ બીજા આરાના યુગલીઆને ૧૨૮ હોય છે

ત્રીજા આરાના યુગલીઆઓની મિથિતિ ૧ પદ્યોપમની હોય છે, ગરીરની ઉચ્ચાઈ એક ગાઉની હોય છે, અને આહાર એક એક દિવસને આતરે આમળાના જેટલો લે છે તેઓ પોતાના બન્ધ્યાનું ૭૨ દિવસ સુધી રક્ષણ કરીને મગી દેવલોકમા જાય છે તેઓના પીઠ કરડકા (પાસલી) બીજા આરાના યુગલીઆ કરતા અડધી એટલે ૬૪ હોય છે

ત્રણે આરાના યુગલીઆઓ પોતાની અતદશા જાણી શકે, કેમકે જ્યારે પોતાને ત્યાં યુગલીઉ ઉત્પન્ન થાય તે પત્રી અનુક્રમ ૪૯-૬૪-૭૨ દિવસ સુધી પાલન કર્યાબાદ મૃત્યુ થવાનું આથી કરીને પોતાની મરણ અવસ્થા જાણી શકે છે તેઓના દેશની અદર કોઈ પણ વળતે વમ્લી(પ્રજા)ઘટતી નથી તેમજ વધતી નથી લોકોની અદર નિર્દયતા કપટ કે કુરતા કાઈ પણ હોતું નથી ॥ ૩૯ ॥

પૂર્વકોટીત્રિંશદધિકશતવિંશતિવર્ષજીવિતા.

કૌશપાદસપ્ત દ્વિ હસ્તોચ્છ્રયા તુર્યાદિષુ।૪૦॥

શબ્દાર્થ — ચોથા આરામા પૂર્વ કોટી વર્ષનું આયુષ્ય અને ૫૦૦ ધનુષ શરીરની લંબાઈ હોય છે પાચમા આરામા ૧૩૦ વરસનું આયુષ્ય અને સાત હાથનું શરીર છઠ્ઠા આરામા ૨૦ વરસનું આયુષ્ય અને બે હાથનું શરીર હોય છે

વિશેષાર્થ — પૂર્વ કોટી વર્ષની આયુષ્ય મિતિ અને ૫૦૦ ધનુષ શરીરની લંબાઈ અવસર્પિણીના ચોથા આરામા ભરત ઐરાવતે, અને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા સદા હોય છે ૧૩૦ વર્ષની મિતિ અને સાતહાથનું શરીર પાચમા આરામા ભરતક્ષેત્ર અને ઐરાવતક્ષેત્રમા હોય છે છઠ્ઠા આરામા ૨૦ વરસનું આયુષ્ય અને બે હાથનું શરીર ભરત અને ઐરાવતક્ષેત્રમા હોય છે

પાચમા આરામે અતે જિનધર્મનો આચાર વ્યવહાર નીતિ જાતી અગ્નિ રાજા વિગેરે જધાનો નાશ થશે, પછી છઠ્ઠો આરો જેમશે તેમા લોકોની અદર લાઇ પિતા બેન સ્ત્રી માતા વિગેરેનો વ્યવહાર થશે. એાછો રહેશે ૭ વર્ષની સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરશે, બહુ દુ જે પ્રસવ કરશે, બહુ બાળકવાળી સ્ત્રીએ થશે અને લોકો ગુફાની અદર રહેનારા થશે ॥ ૪૦ ॥

ભરતૈરાવતયોઃ પટ્ ॥૪૧॥

શબ્દાર્થ — ભરત અને ઐરાવતને વિષે આવા છબે પ્રકારના આરા હોય છે

વિશેષાર્થ — ભરત અને ઐરાવતક્ષેત્રને વિશે સુખમ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
 સુપમ, સુપમ, સુપમદુપમ, દુપમસુપમ, દુપમ, અને દુપમદુપમ
 એ નામના ૬ એ આરા દોય છે બાકીના ક્ષેત્રમા આરા
 હોતા નથી પણ નિયમિત આગના જેવો કાલ તે ત્યા
 મહાય રહ્યા કરે છે ॥ ૪૧ ॥

પૂર્વ પશ્ચિમ મહાવિદેહ વિસ્તાર વર્ણન

પદ્મુત્તરશતચતુષ્કાધિકપચ્ચત્રિશત્ સહસ્રા-
 યામા વિજયા પોડશ. ॥ ૪૨ ॥

શબ્દાર્થ — મોળ વિજયની લ બાઈ ૩૫૪૦૬ યોજન છે

વિશેષાર્થ — મહાવિદેહ ક્ષેત્રની અદર જે ૩૦ વિજય
 છે તેમાથી ઉત્તરદિશાની જે ૧૬ વિજય લાગી છે તે
 બધાની લ બાઈ ૩૫૪૦૬ યોજન છે, દરેક વિજયની
 લ બાઈ ૨૨૧૨ ૩/૪ યોજન છે એકદર ૧૬ વિજયની લ બાઈ
 ૩૫૪૦૬ યોજન છે ॥ ૪૨ ॥

ચતુશ્ચત્વારિશદધિકાષ્ટપચ્ચાશચ્છતાનિ
 વનમુખદ્વય ॥ ૪૩ ॥

શબ્દાર્થ — બને તરફના વનના મુખ તે ૫૮૪૪
 યોજન લાગા છે

વિશેષાર્થ — મહાવિદેહ ક્ષેત્રની અદર જ્યા સીતોદા
 નદી લવણ સમુદ્રને મળે છે, ત્યા જે વનનો ભાગ છે તે

૨૬૨૨ યોજન લાંબો છે સીતાનદી બ્યા લવણસમુદ્રને મહે છે, ત્યા જે વનનો ભાગ છે તે પણ ૨૬૨૨ યોજન લાંબો છે બને તરફના વન થઇને કુલ જ ખુદીપ જે એક લાખ યોજન પૂર્વ પશ્ચિમ લાંબો છે તેમાથી ૫૮૪૪ યોજન જમીન રોકી છે ॥ ૪૩ ॥

પચ્ચાશદધિકશતસપ્તકં નદયઃ ॥૪૪॥

શબ્દાર્થ —અતર નદીઓએ સાતસોને પચાસ યોજન જમીન રોકી છે

વિશેષાર્થ.—ખત્રીમ વિજયની અદર જે વક્ષસ્કાર અને વિજયને આતરે આતરે નદીઓ છે તેને અતર નદીઓ કહે છે તે જ ખુદીપના પૂર્વથી માડીને પશ્ચિમ સુધીમા છ નદીઓ આવે, તેની દરેકની લંબાઈ ૧૨૫ યોજન છે બધી નદીઓની લંબાઈ ૭૫૦ યોજન છે ॥ ૪૪ ॥

વક્ષસ્કારાશ્વતુઃસહસ્રી ॥ ૪૫ ॥

શબ્દાર્થ —વક્ષસ્કાર પર્વતોએ ચાર હજાર યોજન જમીન રોકેલી છે

વિશેષાર્થ—વિજયોની અદર જે ઉત્તર અને દક્ષિણ એમ બે વિભાગ છે તેમાથી એક ભાગના વક્ષસ્કાર પર્વતો ૮ આવે તે પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધીમા તે દરેકની પહોળાઈ ૫૦૦ યોજન છે બધાની પહોળાઈ ૪૦૦૦ ॥ ૪૫ ॥

एकतो द्वाविंशति. सहस्राणि वनं ॥ ४६ ॥

શબ્દાર્થ—બાવીસ હજાર યોજન લાંબુ એક ત ફનું વન છે

વિશેષાર્થ—મેરૂપર્વતની બંને બાજુએ જે જે બદ્રશાલ વન આવેલા છે, તે દરેક વન બાવીસ હજાર યોજન લાંબા છે એકદર સુમાલીસ હજાર યોજન છે ॥ ૪૬ ॥

दश सहस्राणि मेरुः ॥ ४७ ॥

શબ્દાર્થ—દશ હજાર યોજન વિસ્તૃત મેરૂપર્વત છે

વિશેષાર્થ—જ ખુદીપની અદર જે મેરૂપર્વત છે, તેણે ૧૦ હજાર યોજન જેટલી જમીન રોકેલી છે ॥ ૪૭ ॥

તેની યત્ર સ્થાપના

યોજન જમીન રોકનારના નામે

૩૫૪૦૬ ૧૬ વિજયનો વિસ્તાર છે

૪૦૦૦ વક્ષસ્કાર પર્વતનો વિસ્તાર

૭૫૦ અતર નદીનો વિસ્તાર

૧૦૦૦૦ મેરૂ પર્વતનો વિસ્તાર

૪૪૦૦૦ જે બદ્રશાલવનનો વિસ્તાર

૫૮૪૪ બંને તરફના વનમુળનો વિસ્તાર

કુલ ૧૦૦૦૦૦ યોજન જ ખુદીપનો વિસ્તાર છે

ઉત્તર દક્ષિણ મહાવિદેહ વિસ્તાર સ્વરૂપ

उत्तरदक्षिणतोऽर्धतृतीयशते ॥ ४८ ॥

ગાંધાર્થ — ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશામાં ૨૫૦ યોજન લાંબા બે ભદ્રશાલ વન છે

વિશેષાર્થ — મેરૂ પર્વતની બંને બાજુએ જે બે ભદ્રશાલ વન છે તે ઉત્તર અને દક્ષિણ દીશામાં દરેકની અડીસો અડીસો યોજન લાંબા છે ॥ ૪૮ ॥

વહિશ્વતુરન્તઃ પશ્ચશતોઞ્ચ ગજગિરયઃ ॥ ૪૯ ॥

શબ્દાર્થ — હાથીઘાતના આકારે ચાર ગજઘતા પર્વત છે તે ૪૦૦ યોજન બહાર અને ૫૦૦ યોજન અદર મેરૂ-પર્વત પાને ઉચા છે

વિશેષાર્થ — દેવકુરૂ અને ઉત્તરકુરૂમાં જે હાથીઘાતના આકારના બે પર્વત છે તેને ગજઘતા પર્વતકહે છે તે જ્યાંથી શરૂ થાય છે ત્યાં મૂલમાં જડા અને પછી ધીમે ધીમે પાતલા થતા મેરૂપર્વત મુધી જતા અશુલના અસખ્યેયમાં ભાગ જેટલા પાતળા છે તે પર્વતો નિષધ અને નીલપર્વતની નજીકમાં ૫૦૦ યોજન પહોળા અને ૪૦૦ યોજન ઉચા બહારના ભાગમાં છે, અને અદરના ભાગમાં જતા ૫૦૦ યોજન ઉચા અને અશુલના અસખ્યેયમાં ભાગ જેટલા ટોચા ઉપર પહોળા છે તે પર્વતો ઘોડાની ડોકના સરખા પહેલા શરૂઆતમાં જડા અને પછી આગળ આગળ પાતળા છે આ ચારે પર્વતો મેરૂપર્વતની ચારે વિદિશામાં રહેલા છે અગ્નિ ખુલ્લામાં મેરૂ રૂપાનો સાત કુટવાળો સૌમનસ,

નૈઋત્ય ખુણામા લાવ તપેલા સોનાનો નવકુટવાળો વિદ્યુતપ્રભ,
વાયવ્ય ખુણામા પીળો સોનાનો સાત કુટવાળો ગધમાદન,
ઈશાન ખુણામા વેડુર્ય રત્નનો લીલો નવકુટવાળો માન્યવાન
છે એ પ્રમાણે ચાર ગજદત છે, તે દરેકની લબાઈ ત્રીસ
હજાર ગમે ને નવ યોજન ને છ કલા છે (૩૦૨૦૬-૬)

ગધમાદન માધ્યવત મેરૂપર્વત અને નીલપર્વતની વચમા
ઉત્તરકુરૂક્ષેત્ર છે, તેની પહોળાઈ ૧૧૮૪૨ યોજન અને ૨
કલા છે એવી રીતે મેરૂપર્વત, સૌમનસ, નિષધ અને
વિદ્યુતપ્રભ પર્વતની વચમા દેવકુરૂક્ષેત્ર છે, તેની પણ પહોળાઈ
અગીઆર હજાર આઠમો બેતાલીસ યોજન અને બે કલા
છે (૧૧૮૪૨-૨) ॥૪૬॥

યત્ર સ્થાપના	
યોજન	નામ
૧૧૮૪૨-૨	દેવકુરૂ પહોળાઈ
૧૦૦૦૦	મેરૂ પર્વત પહોળાઈ
૧૧૮૪૨-૨	ઉત્તરકુરૂ પહોળાઈ
૩૩૬૮૪ ને ૪ કલા ઉત્તર દક્ષિણ લબાઈ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર છે	

દેવાધિકારે દેવી સ્વરૂપ.

પટ્ ચતુશ્ચતુરષ્ટ ક્રમાત્ દેવ્યઃ ॥૫૦॥

શબ્દાર્થ — ચારે નિકાયની અનુક્રમે છ, ચાર, ચાર અને આઠ આઠ દેવીઓ હોય છે

વિશેષાર્થ — ભુવનપતિના અસુરકુમાર છોડીને બાકીના બેઠમા દરેક ઇંદ્રની છ છ દેવીઓ એટલે અત પુરમા પટરાણી તરીકે હોય છે, વ્યતરના ઇંદ્રની ચાર ચાર અશ્વમહીષીઓ, અને જ્યોતિષના ચદ્ર અને મૂર્યને દરેકને ચાર ચાર પટરાણી હોય. વૈમાનિકદેવલોકમાથી ક્ષત સૌધર્મ અને ઇશાનદેવલોકના ઇંદ્રને જ આઠ આઠ અશ્વમહીષીઓ હોય છે. બાકીના ઉપરના દેવલોકની અદર દેવીઓ ઉત્પન્ન થતી નથી ॥૫૦॥

પન્ચાસુરયો

॥ ૫૧ ॥

શબ્દાર્થ — અસુરકુમારના બે ઇંદ્રને પાચ પાચ દેવીઓ હોય છે

વિશેષાર્થ — અસુરકુમારના ચમરેન્દ્ર અને બલીન્દ્ર એ ભુવનપતિની પહેલી નીકાયના ઉત્તર અને દક્ષિણ દીરાના બે ઇંદ્ર છે, તે દરેકને પાચ પાચ પટરાણીઓ છે ॥૫૧॥

ऊर्ध्व परिगृहीतेतराणा पल्यमधिकं सप्त
पंचाशत् नव पंचपंचाशत् द्वयो. ॥ ૫૨ ॥

શબ્દાર્થ - ઉપરના દેવલોકની પરિગ્રહીતા અને અપરિગ્રહીતા દેવીઓની જઘન્ય સ્થિતિ પહેલા દેવલોકમા એક પદ્યોપમ, અને ણીજ દેવલોકમા પદ્યોપમ કરતા વધારે સૌધર્મની પરીગ્રહીતા અને અપરિગ્રહીતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અનુક્રમે સાત અને પચાસ પદ્યોપમની, ઇશાન દેવલોકની પરિગ્રહીતા અને અપરિગ્રહીતાની અનુક્રમે નવ અને પચાવન પદ્યોપમની હોય છે

વિશેષાર્થ - સૌધર્મ અને ઇશાનદેવલોકની અદર પરિગ્રહીતા અને અપરિગ્રહીતા એમ બે પ્રકારની દેવીઓ છે તેઓમા સૌધર્મ દેવલોકની પરિગ્રહીતા અને અપરિગ્રહીતા દેવીની જઘન્ય આયુષ્યની સ્થિતિ એક પદ્યોપમ અને ઇશાન દેવલોકની પરિગ્રહીતા અને અપરિગ્રહીતા દેવીની એક પદ્યોપમ કરતા અધીક છે

સૌધર્મ દેવલોકની પરિગ્રહીતા દેવીની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૭ પદ્યોપમ અને અપરિગ્રહીતા દેવીની ૫૦ પદ્યોપમ છે ઇશાન દેવલોકની પરિગ્રહીતા દેવીની ૬ પદ્યોપમ અને અપરિગ્રહીતા દેવીની ૫૫ પદ્યોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે દેવતાઓની જે કુત્રીન જેવી ભોગ્ય દેવી હોય તે પરિગ્રહીતા કહેવાય, અને જે વેશ્યાના સરખી દેવીઓ હોય, તે અપરિગ્રહીતા કહેવાય, એવી વેશ્યાના મરખી દેવીઓના વિમાન છ લાખ સૌધર્મ દેવલોકમા છે તે વેશ્યા જેવી હોવાથી તેમને દેવવેશ્યા કહેવામા આવે છે

ઇશાન દેવલોકની અદર અપરિગ્રહીત વેશ્યાના સરખી દેવીઓના ચાર લાખ વિમાન છે આની ઉપરના દેવલોકમા સ્ત્રીઓ થતી નથી, પણ જ્યારે ઉપરના દેવતાને વાછા થાય ત્યારે પહેલા ળીળ દેવલોકમાની અપરિગ્રહીતા દેવીઓમાથી ઉપર જાય છે, કાર્ય પૂરૂ થયા પછી પાછી પોતાને સ્થાને આવે છે ॥૫૨॥

દેવલોકના પાટકાનુ સ્વરૂપ

દ્વયોસ્ત્રયોદશઃષ્ટોર્ધ્વાદશઃષટ્પદ્મચત્વારશ્ચત્વારો
દ્વયોશ્ચત્વારિદ્વયોશ્ચત્વારિદશોપરિપ્રસ્તટાઃ ॥૫૩॥

શબ્દાર્થ — પહેલા બેને વિષે ૧૩ ળીળ બેને વિષે ૧૨ પછી પાચમા છઠ્ઠા સાતમા અને આઠમાને વિષે અનુક્રમે છ, પાચ, ચાર અને ચાર નવમે અને દશમે ચાર અગીઆરમે અને બારમે ચાર અને નવ ત્રેવેચકે નવ અને અનુતર વિમાને એક મળી ૧૦ એવી રીતે ૬૨ પ્રતર ઉપરના દેવલોકની અદર છે

વિશેષાર્થ — જેવી રીતે કોઈ પાચ માળનો ડોઈ છ માળનો અને કોઈ સાત માળનો માળો હોય છે તેવી રીતે વૈમાનિક દેવલોકની અદર પણ માળાના આકારના એકની ઉપર એક એવા પ્રતર હોય છે પહેલા અને ળીળ દેવલોકે ૧૩ પ્રતર વલયાકારે છે તે પૂર્વ મહાવિદેહ અને પશ્ચિમ મહાવિદેહની ળરોબર ઉપર આવેલા છે

તે ગોળ વલયાકારના અડધો અડધ જરાબર લાગ કરીએ, ત્યારે દક્ષિણ દિશામા અડધા ભાગના પ્રતરો સૌધ મધ્યન્દ્રના જે અંગે ઉત્તર દિશામા ઈશાન ઇન્દ્રના જાણવા ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકને વિષે ૧૨ પ્રતર વલયાકારે છે તેના પછી ઉપર પ્રમાણે અર્ધોઅર્ધ ભાગ કરી દક્ષિણ દિશામા મનત્કુમાર અને ઉત્તર દિશામા માહેન્દ્ર રહે છે

પાંચમા બ્રહ્મદેવલોકને વિષે ૭ પ્રતર વલયાકારે છે છતાં લાતક દેવલોકમા પાંચ પ્રતર વલયાકારે ૭ સાતમા શુક્રદેવ લોકમા ચાર પ્રતર વલયાકારે જે માઠમા સહસ્રર દેવલોકમા ચાર પ્રતર વલયાકારે છે નવમા અને દશમા આનન્દ અને પ્રાણજ નામના દેવલોકમા ચાર પ્રતર વલયાકાર છે અગ્નીઆરમા અને બારમા આરણ્ય તથા અન્યુત નામના દેવલોકમા ચાર પ્રતર વલયાકારે છે

દરેક ઐવેયકે એક એક એવી રીતે નવ ઐવેયકે મધ્યી નવ પ્રતર છે

અનુત્તર વિમાને એક પ્રતર વલયાકારે છે એવી રીતે બધા મગીને ૬૨ પ્રતર વૈમાનિક દેવલોખની અદર છે ॥૫૩॥

દરેક પ્રતરે કેટલી દેટલી નિયતિ છે, તે બતાવે છે

આદ્યઢયે ઉત્કૃષ્ટ નિજપ્રતરમક્તેષ્ટપ્રતરગુણા

શબ્દાથ -પટેલા બે દેવલોખની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને તે

પ્રતગ્ની ન જ્યાએ બાગીને ઈચ્છત પ્રતગ માથે શુણવાથી
દરેકની મિથિતિ આનશે ॥૫૪॥

વિશેષાર્થ - પહેલા જે દેવલોકના દરેક પ્રતરની મિથિતિ
જાણના માટે જોટલી ઉત્તરુ મિથિતિ હોય તેને તે દેવલોકના
પ્રતગ ૧૧ મ જ્યાએ લાગી નાખીને જે રહે તેને જે પ્રતરની
સ્થિતિ કાઢવી હોય તે પ્રતરે શુણવાથી આવી જશે જેમકે
પહેલા ૩ દેવલોકની અદર જે આગરોપમની મિથિતિ છે
તેને તે પ્રતગની મ જ્યાએ લાગવાથી જે આવશે એને
એકે શુણવાથી પણ જે આગરોપમ પહેલા પ્રતરની મિથિતિ
એવી ગીતે ૪ એ શુણવાથી બીજા પ્રતરની એવી ગીતે
દરેક પાટકાની મિથિતિ કાઢવી ॥૫૪॥

તેનું થ ન નિચે પ્રમાણે છે -

મોધર્મ અને ઇંગાન દેવલોકમા તેર પ્રતર છે

પ્રતગ	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
માગર	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
ભાગ	૨	૪	૬	૮	૧૦	૧૨	૧	૩	૫	૭	૯	૧૧	૦
૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩

શેષેષુ વિદ્યેષસ્ય સાધસ્તના પુનઃ ॥૫૫॥

શબ્દાર્થ — જાકીના દેવલોકના પ્રતરને વિષે વિશ્લેષ કરીને નીચેની નિયતિસન્નિત કરીને ઇચ્છિત પ્રતરસાથે ગુણુવાથી આવશે

વિશેષાર્થ — નીચેના દેવલોકની સ્થિતિ ઉપરના દેવ લોકની નિયતિમાથી જાણ કરતા જે રહે તેને તે દેવલોકના પ્રતરની સંખ્યાએ લાગી નાખવી જે રહે તેને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે જે પ્રતરની નિયતિ કાઢવી હોય તે પ્રતરની સાથે ગુણીને નીચેના દેવલોકની નિયતિ માથે મેલવતા જવી

જેમકે સૌધર્મેન્દ્રની નિયતિ ૨ માગરોપમ અને ૬૫ ના મનતુમાની ૭ માગરોપમની સ્થિતિ છે તેમાથી નીચેની નિયતિ ૪ માગરોપમ જાણ કરતા ૫ વિશ્લેષ (જાકી) રહે તેને નન કુમારના જાર પ્રતર માથે ભાગતા રૂઝુ રહે તેની માથે નીચેના દેવલોકની ૨ માગરોપમની સ્થિતિ મેળવતા રૂઝુ આ પહેલા પ્રતરની સ્થિતિ આવી બીજા પ્રતરની કાઢવી હોય તો રૂઝુ ને ૨ ગુણીને પહેલાની નિયતિ ઉમેરવી અને ત્રીજા પ્રતરની કાઢવી હોય તો ૩ ગુણુવા આવી રીતે કરવાથી દરેક પ્રતરની આવી જશે આગળના દેવ લોકના પ્રતરની સ્થિતિ પણ આવીજ રીતે નીચેની નિયતિ ઉપરની સ્થિતિમાથી જાણ કરી પ્રતરની સંખ્યાએ લાગી નાખી ઇચ્છિત પ્રતરની સંખ્યાએ ગુણીને નીચેની નિયતિ મેળવવી, જેથી દેવલોકના દરેક પ્રતરની નિયતિ સમજાઈ જશે તેના ચત્ર નિચ પ્રમાણે છે ૥૫૫૥

મનરુકુમાર અને માહેન્દ્રની સ્થિતિ ૭ સાગરોપમ છે અને બાગ પ્રત ૭ વિશ્લેષ ૫

પ્રતર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
સાગર૦	૨	૨	૩	૩	૪	૪	૪	૫	૫	૬	૬	૭
બાગ	૫૧૦	૩	૮	૧	૬૧૧	૪	૯	૨	૭	૦		
છે.	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૦	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૦

૫ અક્ષરલોકમા સ્થિતિ ૧૦ સાગરોપમની. પ્રત ૬ વિશ્લેષ ૩

પ્રતર	૭૧	૧	૩	૪	૫	૬	જન્યા આવી રીતે આકાંક્ષા લાગેલા છે ત્યાં ફરેક પ્રતરે ૭૩ ૮૩ સમજના
સાગર૦	૭	૮	૮	૯	૯	૧૦	
બાગ	૩	૦	૩	૦	૩	૦	
છે	૬	૬	૬	૬	૬	૦	

૬ લાતકંઠવલોક સ્થિતિ ૪, વિશ્લેષ ૪ પ્રતર ૫

પ્રતર	૧	૨	૩	૪	૫
સાગર૦	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
બાગ	૪	૨	૨	૧	૦
છે	૫	૫	૫	૫	૦

૭૭ કુંદન નો સ્થિતિ ૧૭ પ્રત ૪

પ્રત	૧	૨	૩	૪
સા ૧૨	૧	૧૫	૧૬	૧૭
ભાગ	૩	૨	૧	૦
છે	૧	૪	૪	૦

૮ મહુઆર ગિર્થાત ૧૮ પ્ર ૪

પ્રત	૧	૨	૩	૪
સાગ	૧૭	૧૭	૧૭	૧૮
ભાગ	૧	૨	૩	૦
છે	૪	૪	૪	૦

૯ આનત સ્થોત્ર ગિર્થાત ૧૮ માં
પાટના ૪ વિસ્તાર ૧

પ્રત	૧	૨	૩	૪
માગ	૧૮	૧૮	૧૮	૧૯
ભાગ	૧	૨	૩	૦
છે	૪	૪	૪	૦

૧૧ આગળ ગિર્થાત ૧૧ માં
સા ૧ ૪ વિસ્તાર ૧

પ્રત	૧	૨	૩	૪
માગ	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧
ભાગ	૧	૨	૩	૦
છે	૪	૪	૪	૦

૧૦ પ્રાણત ગિર્થાત ૨૦ સાં
પ્રત ૪ વિસ્તાર ૧

પ્રત	૧	૨	૩	૪
માગ	૧૬	૧૬	૧૬	૨૦
ભાગ	૧	૨	૩	૦
છે	૪	૪	૪	૦

૧૨ અમ્યુત સ્થિતિ ૨૨ સાં
પ્રત ૧ વિ ૧

પ્રત	૧	૨	૩	૪
સાગ	૨૧	૨૧	૨૧	૨૨
ભાગ	૧	૨	૩	૦
છે	૪	૪	૪	૦

બાકીના નવ ગ્રંથોએ નવ અને પાચ અનુત્તર વિમાને એક પ્રત છે, મારે તે સઘળે ચાને આયુષની મિથિતિમા નદાનત નથી તેઓનું ચત્ર રીચ પ્રમાણે છે ૫૫

નવગ્રંથકે ૯ પ્રત										અનુત્તરવિમાન એક પ્રત	
પ્રત	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	પ્રતર	૧
ભાગ	૨૩૨૪૨૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	ભાગ	૨૫
ભાગ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	ભાગ	૦
છે	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	છે	૦

દેવતાઓના વિમાનનું સ્વરૂપ

અસ્રપતુરસ્રવૃત્તા દિશ્વ દ્વાષષ્ટિ ઉપયકક-
હીના વિમાના. ॥૫૬॥

ગાંધાર્થ - ચારે દિશાની અદર ત્રણ ખુણાવાળા ચાર ખુણાવાળા અને ગોળ એવા ૬૨-૬૨ વિમાનો છે પછી ઉપર ઉપર દરેક પ્રતરે એક એક વિમાન ઓછું છે -

નિર્ગેષાર્થ - વિમાનના દેવલોકના ને ૨ પ્રતર છે, તે દરેક પ્રતરની ચારે દિશામા ચાર પક્ષિઓ વિમાનોની છે, અને વચમા દરેક પ્રતરે ધૃક્વિમાન છે દરેક દિશામા પહેલે પ્રતરે ભાગ્ય વિમાન છે વચમા ને ધૃક્ વિમાન ૨

૭૭ મ્હેનનો સ્થિતિ ૧૭ પ્રત ૪					૮ મહુમાર સ્થિતિ ૧૮ પ્ર ૮						
પ્રત	૧	૨	૩	૪	વિશ્લેષ ૩	પ્રત	૧	૨	૩	૪	વિશ્લેષ ૧
સાગર	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭		સાગર	૧૭	૧૭	૧૭	૧૮	
ભાગ	૩	૨	૧	૦		ભાગ	૧	૨	૩	૦	
છે	૪	૪	૪	૦		છે	૪	૪	૪	૦	

૯ આનતેરનો સ્થિતિ ૧૯ માં પાદ ૧ ૪ વિશ્લેષ ૧				
પ્રત	૧	૨	૩	૪
માગ	૧૮	૧૮	૧૮	૧૯
ભાગ	૧	૦	૦	૦
છે	૪	૪	૪	૦

વિશ્લેષ ૧

૧૧ આગળ મિથિ ૧ માં પાદ ૧ ૪ વિશ્લેષ ૧				
પ્રત	૧	૨	૩	૪
માગ	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧
ભાગ	૧	૨	૩	૦
છે	૪	૪	૪	૦

વિશ્લેષ ૧

૧૦ પ્રાણત મિથિ ૨૦ માં
પ્રત ૪ વિશ્લેષ ૧

પ્રત	૧—૨—૩—૪
સાગર	૧૮—૧૯—૧૯—૨૦
ભાગ	૧—૦—૦—૦
છે	૪—૪—૪—૦

૧૨ અમ્યુત સ્થિતિ ૨૨ માં
પ્રત ૪ વિ ૧

પ્રત	૧—૨—૩—૪
સાગર	૨૨—૨૨—૨૨—૨૨
ભાગ	૧—૦—૩—૦
છે	૪—૪—૪—૦

જાકીના નવ ટ્રેયેડે નર અને પાચ અનુત્તર વિમાને
એક પ્રત ૭ છે, માટે તે મધ્યે -થાને આયુષની ન્ધિતિમા
તદાવત નથી તથોનુ યત્ર નીચે પ્રમાણે છે ૫૫

નવઋષિ ૬ પ્રત							અનુત્ત વિમાન એક પ્રત	
પ્રત	૧	૨	૩	૪	૫	૬	પ્રત	૧
માગ	૦૩૨૪૨૫	૬	૭	૮	૯	૩૦૩૧	માગ	૩
ભાગ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	ભાગ	૦
છે	૦	૦	૦	૦	૦	૦	છે	૦

દેવતાઓના વિમાનનુ સ્વરૂપ

ત્ર્યમ્બકચતુરસ્રવૃત્તા દિશ્વ દ્વાષષ્ટિ ઉપયકક-
હીના વિમાના ॥૫૬॥

ગાઝદાર્થ -ચારે દિશાની અદર ત્રણ ખુણાવાળા ચાર
ખુણાવાળા અને ગોળ એવા ૬૨-૬૨ વિમાનો છે પછી ઉપર
ઉપર દરેક પ્રતરે એક એક વિમાન ઓછુ છે -

વિશેષાર્થ -વૈમાનિક દેવલોકના જે ૨ પ્રતર છે, તે
દરેક પ્રતરની ચારે દિશામા ચાર પંજિઓ વિમાનોની છે,
અને વચમા દરેક પ્રતરે ધદ્રકવિમાન છે દરેક દિશામા
પહેલે પ્રતરે જામક વિમાન છે વચમા જે ધદ્રક વિમાન છે

તે ગોળ છે ઇંદ્રક વિમાનની ચારે દિશામાં એક એક ત્રણ ખુણાવાળું તે પછી એક એક ચાર ખુણાવાળું અને તે પછી એક એક ગોળ વાટલાકારે વિમાન છે પાછું એક એક ત્રણ ખુણાવાળું, એક એક ચાર ખુણાવાળું અને એક એક ગોળ એવી રીતે ચારે દિશામાં બાસઠ બામઠ વિમાન છે તે દરેક દિશામાં એકવીસ ત્રિકોણ, ૨૧ ચોખુણું અને ઇંદ્રક વિમાન મહિત ૨૧ ગોળ છે બીજે પ્રતરે એક એક વિમાન પક્ષિની અદર ઓછું છે, અને બીજે પ્રતરે દરેક દિશામાં એકસઠ એકસઠ વિમાન છે તે ત્રણ ત્રિકોણ, ચોખુણું અને ગોળ એવા અનુક્રમે છે એ પ્રમાણે ઉપગ્ના દરેક પ્રતરે એક એક ઓછા કરતા જુલુ, અને છેવટે પાચ અનુત્તરવિમાને એક પ્રતર છે તેની ચારે દિશામાં પણ એક એક વિમાન છે

એવી રીતે દરેક પ્રતરે વિમાનોની સંખ્યા એકઠી કરતા દરેક દેવલોકે કેટલા કેટલા વિમાન છે તેનું ચ ૪ આગળ આપેલ છે તેમાં જોવાથી વિશેષ ખબર પડશે ॥૫૬॥

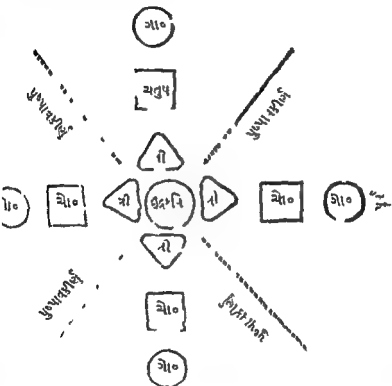
વૃત્તમિદ્રક મધ્યે ॥૫૭॥

શબ્દાર્થ - વચ્ચેવચ્ચ ગોળ ઇંદ્રક વિમાન છે

વિશેષાર્થ - દરેક પ્રતરની અદર જે વચ્ચેવચ્ચ વિમાન હોય તેને ઇંદ્રક વિમાન કહે છે તે ગોળ છે

દરેક પ્રતરે ઇંદ્રક વિમાનની ચારે દિશામાં બીજા ત્રિકોણ ચોખુણું અને ગોળ વિમાનો કેવી રીતે રહેલા છે તેની સ્થાપના આ પ્રમાણે છે

આ વ્રજની આરે હરિક વિમાનની આરે દિશામા નણુ તણુ વિમાન
મતાવેના છે પણ મામડ માસઠ સમજના
વિષય

દક્ષિણ

નિખાણીઆ ચોખુણીઆ અને ગાળ આની રીતે દરેક વિમાને
હરિક વિમાન તી આરે દિશામા ગહેવા છે અને આતરે આતરે પૂર્વદીશા
વિનાય પુષ્પાવધીર્જ વિમાને છે તેમજ નિદિશામા પણ પુષ્પાવધીર્જ છે

ઇદ્રક વિમાનની ત્રણ દિશાના ત્રિજોષ્ય ચોખ્ખુ અને ગોળના આતરાની અદર અને ત્રિદિશામા (અગ્નિ, નૈરૂત્ય, વાયવ્ય અને ઇશાન જોણુમા) પુષ્પની પેઠે છુટા છુટા વિમાનો રહેલા છે સૌંધર્મ દેવલોકને વિરે ત્રિજોષ્ય ચોખ્ખુ, ગોળ અને પુષ્પાવકીર્ણ વિમાન સર્વ મળીને જાત્રીમ લાખ છે

પાછળ ૬૪ પાનામા મતાવેલા યત્રની અદર ઇદ્રકવિમાનની ચારે દિશામા સાત આત વિમાનો સમજવા માટે આપેલા છે, પણ પડેલા પાટકા કરતા એક ચોધુ એટલે ૧ એકનક વિમાન સમજવા

ખીજા પ્રત ના ઇદ્રક વિમાનની પણ ચારે દિશામા આવી રીત વિમાનો હેલા છે, પરંતુ દરેક પ્રતરે દરેક દિશામા એક એક વિમાન ચોછા જાણવા એટલે પહેલા પ્રતરે ૬૨, ખીજે ૧, ત્રીજે ૬૦ ચોવે પદ પાચમે પદ એ પ્રમાણે પાચ અનુત્તર વિમાને જતા દરેક દિશામા એક એક વિમાન આવશે

દરેક દેવલોકે આવલિગત વિમાનોની ગણતરી કરવાની રીત આ પ્રમાણે છે

પહેલે પ્રતરે જે વિમાનોની સંખ્યા તે 'મુખ, અને છેલા પ્રતરના જે વિમાનોની સંખ્યા તે 'ભૂમી' એ જ ને એકઠી કરી પત્રી તેનું અર્ધ કરીને જે દેવલોકના જેટલા પ્રતર હોય તેટલાએ ગુણવાથી જે આવે તે ચારે દિશાના આવવી ગત વિમાનોની સંખ્યા જાણવી જેમકે સૌંધર્મ

દેવલોકે ચારે આવલીની અદર પહેલે પ્રતરે ૨૪૬ વિમાન
તે 'મુખ,' અને ૧૩ મા પ્રતરે ૨૦૧ વિમાન તે 'ભૂમી' તે
બનેના સમાસ કહેતા સરનાળો ૪૫૦ થાય તેનું અર્ધ ૨૨૫
તેને એકદર ૧૩ પ્રતરે શુદ્ધતા ૨૬૨૫ થાય, એટલા વિમાનો
આવલીગત છે આવી રીતે દરેક દેવલોકના પ્રતરની આવ
લિગતવિમાનોની ગણતરી કરી લેવી

દરેક દેવલોકના વિમાનોની સખ્યા બાણુવાનુ યત્ર

નામ	ત્રિદોષુ	ચાપ્તુષ્ઠુ	ગોળ	પુષ્પાવત્રીર્ણુ	એકદર			
૧ માધર્મ	૪૬૪	૪૮૬	૭૨૭	૩૧૬૮૨૬૩	૩૨૦૦૦૦૦			
૨ ઈશાન	૪૬૪	૪૮	૨૩૮	૨૭૬૮૭૮૨	૨૮૦૦૦૦૦			
૩ મનસ્કુમાર	૩૫૬	૩૪૮	૫૨૨	૧૧-૮૭૭૪	૧૨૦૦૦૦૦			
૪ માહેન્દ્ર	૫૫૬	૩૪૮	૧૭૦	૭૬૬૧૨	૮૦૦૦૦૦			
૫ બ્રહ્મલોક	૨૮૪	૨૭૬	૨૭૪	૭૬૬૧૬૬	૪૦૦૦૦૦			
૬ વાતક	૨૦૦	૧૮૪	૧૬૩	૪૬૪૧૫	૫૦૦૦૦			
૭ શુકદેવલોક	૧૮૬	૧૩૨	૧૨૮	૩૮-૦૪	૧૦૦૦૦			
૮ મહમા	૧૧૬	૧૦૮	૧૦૮	૫૬૬૮	૦૦૦			
૯ આનત	}	૬૨	}	૮૮	}	૧૩૨	}	૪૦૦
૧૦ પ્રાણુત								
૧૧ આરણ્ય	}	૭૮	}	૬૮	}	૬૪	}	૩૦૦
૧૨ અર્યુત								
હોકલીત્રિક	}	૪૦	૩૬	૩૫	૦			૧૧૧
મધ્યમત્રિક		૨૮	૨૪	૨૩	૩૪			૧૦૭
ઉપરનીત્રિક		૧૮	૧૦	૧૧	૬૧			૧૦૦

અનુત્તરવિમાન ૪ ૦ ૧ ૦ ૫
 એક દુર ૦૮૮૮ ૨૧૦૪ ૨૫૮૨ ૮૪૮૮૧૪૮ ૮૪૮૭૦૨૩

સ્વયમ્ભૂદ્વીપે પોડશ. ॥ ૫૮ ॥

શબ્દાર્થ—સ્વય ભૂરમણ દ્વીપ ઉપર મોળ વિમાનો છે
 વિશેષાર્થ—દરેક પ્રતરની પશ્ચિના વિમાનો કયા સમુદ્ર
 અને યા દ્વીપની ઉપર અને કેટલા કેટલા છે, તે બતાવે છે
 છેડામા છેત્રો સ્વય ભૂરમણ મસુદ્ર છે તેની ઉપર ચારે
 દિશા મા દરેક પશ્ચિમાના છે લેથી ૩૧-૩૧ વિમાનો આવેલા
 ૮ આ ઉપરથી એક દિશાની પશ્ચિના છે. તેથી ૩૧ વિમા
 નની જેટલી લગાઈ તેટલી સ્વય ભૂરમણ મસુદ્રની એક
 દિશાની લગાઈ મિદ્ધ થઈ

તેનાથી અડધા પ્રમાણનો સ્વય ભૂરમણ દ્વીપ છે તેની
 ઉપર સમ દિશામા દ્વીપની ચારે દિશા ઉપર દરેક પશ્ચિના
 સોલ મોળ વિમાનો આવેલા છે, તે એક પશ્ચિના મોલ
 વિમાનોની જેટની લગાઈ તેટલી દ્વીપની એક દિશા છે

આઠ આઠ વિમાનો ભુતસમુદ્રની ૮૧૨ એક દિશાના
 આઠ વિમાનોની જેટલી લગાઈ તેટલીજ ભુતમસુદ્રની એક
 દિશાની લગાઈ બાલવી

તનાથી અડધો ચક્ષ દ્વીપ છે, તેની ઉપર ચાર ચાર
 વિમાનો એક દિશામા આવેલા છે એ ચારે વિમાનની
 લગાઈ પણ તે દ્વીપની એક દિશા જેટલી છે

દરેક દિશાના બધે વિમાનો નાગમયુદ્રની ઉપર ચારે દિશામા આવેલા છે નાગમયુદ્રની એક દિશાની લગાઇ એક દિશાના બે વિમાન નેટલી છે

દરેક પ્રતગ્ની ચાષ્ટ પક્ષિમાનું પહેલું વિમાન દેવદ્વીપ ઉપર છે, દેવદ્વીપની એક દિશાની નેટલી લગાઇ તેટલોજ દરેક પક્ષિમાના એક દિશાના ઇંદ્રક વિમાન પછીના પહેલા વિમાનની લગાઇ બાણુવી

જે ઇંદ્રકવિમાન પહેલા પ્રતરતું છે તે ૪૫ લાખ યોજનનું છે તે અદ્વીદીપના ઢાકણ તરીકે રહેલું છે અનુ ત્તરવિમાનની અદર જે ઇંદ્રક વિમાન રહેલું છે, તે એક લાખ યોજન પ્રમાણનું છે

ઔદગજ લોકની અદર પીમતાલીસ લાખ યોજનના વિસ્તારવાળી ચાર અને એક લાખના વિસ્તારવાળી ત્રણ વસ્તુઓ છે

પહેલી નારદીનો મીમતાલ નગ્રાવાસ, અંદી દ્વીપ પ્રમાણનું મનુષ્યજેન, સોધર્મદેવલોકનું પહેલા પ્રતરતું ઉડુ નામે ઇંદ્રક વિમાન અને મિદ્ધસિલા એ દરેક પીમતાલીસ લાખ યોજન વિસ્તારવાળા છે

સાતમીનારદીનો અપ્રતિષ્ઠાન નગ્રાવાસ, જ પુદ્ગીપ, અને સર્વાર્થસિદ્ધ ઇંદ્રકવિમાન એ ત્રણે એક લાખ યોજનના છે ॥૫૮॥

દરેક પ્રતરે ત્રેણિગતવિમાનો ત્રિકોણની ઉપર ત્રિકોણ,

ચતુષ્કોણની ઉપર ચતુષ્કોણ, ગોળની ઉપર ગોળ અને ઇંદ્રક
 વિમાનની ઉપર ઇંદ્રક વિમાન એમ અનુક્રમે ચારે દિશામા
 રડવા કે તે સમજણ પડવા માટે એક દિશાની યેણીગત
 હેલા વિમાનોની સ્થાપના આપેલી છે તે સમજવાથી ચારે
 દિશાની સમજણે તે આ પ્રમાણે

સાતમા તત્ત્વનું ઇંદ્રક

વિમાન

૭. ૧૧૨નું ઇંદ્રક

વિમાન

પાંચમા પ્રતનું ઇંદ્રક

વિમાન

એકા પ્રતનું ઇંદ્રક

વિમાન

ત્રીજા પ્રતનું ઇંદ્રક

વિમાન

ત્રીજા પ્રતનું ઇંદ્રક

વિમાન

પહેલા પ્રતનું ઇંદ્રક

વિમાન

આ સ્થાપનામા એક દિશાની યેણીની અદર જો કે
 પહેલે તત્ત્વે સાત વિમાન લખેલા છે, પણ ત્યાં બામક
 સમજવા પડી પ્રતરે પ્રતરે એક એક જોઈ સમજવું આવી
 રીતે બીજી ત્રણ દિશાના પણ જાણી લેવા પર

ન પ્રાગાલ્યાં પુષ્પાવકીર્ણાઃ ॥૫૭॥

શબ્દાર્થ — પૂર્વદિશાની શ્રેણિની અદર પુષ્પાવકીર્ણ (છુટા છુટા) વિમાનો નથી

વિશેષાર્થ — ઇદ્રક વિમાનની ચાર દિશામાથી પૂર્વ દિશાના આતંગની અદર છુટા છુટા વિમાનો નથી જાકીની પશ્ચિમ ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશાની શ્રેણિની અદર વચ્ચે છુટા છુટા પુષ્પની પેઠે વિમાનો રહેલા છે તેનું યત્ર પાછળ જતાવેલ છે, ॥૫૭॥

સામાનિક અને આત્મરક્ષક દેવોનું સ્વરૂપ

પદ્ સહસ્રાણિ સામાનિકા ॥૫૮॥

શબ્દાર્થ — છ હજાર સામાનિક દેવતાઓ છે

વિશેષાર્થ — ભુવનપતિની અદાર નિકાયને વિષે છ છ હજાર સામાનિક દેવતા છે ॥૫૮॥

ચતુ.પદ્મિ. પદ્મિશ્વાસુરયો ॥૫૯॥

શબ્દાર્થ — અસુરકુમારના બે ઇન્દ્રના સામાનિક દેવતાઓ ૬૪૦૦૦ અને ૬૦૦૦૦ છે

વિશેષાર્થ — અસુરકુમારનિકાયના ચમરેન્દ્રના ૬૪૦૦૦ સામાનિક દેવતા અને જહ્વીન્દ્રના ૬૦૦૦૦ સામાનિક દેવતા છે ॥૫૯॥

ચતુર્ગુણા આત્મરક્ષાઃ ॥૬૦॥

ગ્રાન્થાર્થ — સામાનિક દેવતાથી ચારગણા આત્મરક્ષક દેવો દરેક નિકાયમા હોય છે

વિશેષાર્થ — ભુવનપતિ નિકાયના જે સામાનીક દેવો છે, (તે ઇંદ્ર નહીં પણ ઇંદ્રના જેવા સરળા રૂપ અને સદ્ધિવાળા) તેનાથી ચાર ગણી સંખ્યાવાળા આત્મરક્ષક દેવો છે એટલે સામાના અગરક્ષક જેવા ઇંદ્રના આત્માની રક્ષા કરનાર દેવો છે ॥૬૦॥ તેનું ચત્ર નીચે પ્રમાણે

દક્ષિણ તર

ઉત્તર તરફના

નિ	નામ	સામાનિક	આત્મરક્ષક	નામ	સામાનિક	આત્મરક્ષક
૧	અમરેન્દ્ર	૬૪૦૦૦	૨૫૬૦૦૦	ગલીન્દ્ર	૬૦૦૦૦	૨૪૦૦૦૦
૨	ધરણેન્દ્ર	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	ભુતાનેન્દ્ર	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦
૩	વેણુદેવ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	વેણુદાસી	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦
૪	હુરિકંત	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	હુરિકંત	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦
૫	અશિશિખ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	અશિમાલુપ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦
૬	પૂર્ણ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	વશીષ્ઠ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦
૭	જલકાંત	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	જલપ્રભ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦
૮	અમિતગતિ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	મિતવાહન	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦
૯	વેલ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	પ્રભજન	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦
૧૦	ધોમ	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	મહાધોમ	૦૦૦	૨૪૦૦૦
એક દર		૧૧૮૦૦૦	૪૭૨૦૦૦	એક દર	૧૧૪૦૦૦	૪૫૬૦૦૦

વ્યન્તરાણા ચત્વારિ ॥૬૧॥

શબ્દાર્થ - વ્યન્તરદેવતાને વિષે ઇંદ્રના સામાનિક દેવતાઓ ચાર હજાર છે

વિશેષાર્થ - વ્યન્તરના ૩૨ ઇંદ્ર છે, તે દરેકના સામાનિક દેવતા ચાર ચાર હજાર છે અને આત્મરક્ષક તેથી ચાર ગણા એટલે મોલ સોલ હજાર દેવતાઓ છે, એવીજ રીતે સૂર્ય અને ચંદ્રના પણ સામાનિક અને આત્મરક્ષક દેવતાઓ વ્યન્તર એટલા ૥૬૧૥ છે

જ્યોત સામાન આત્મ	વ્યન્તર	સામાન	આત્મર
સૂર્ય ૪૦૦૦ ૧૬૦૦૦	૧૬ ઇંદ્ર	૬૪૦૦૦	૨૫૬૦૦૦
ચંદ્ર ૪૦૦૦ ૧૬૦૦૦	૧૬ ઇંદ્ર	૬૪૦૦૦	૨૫૬૦૦૦
એકદર ૮૦૦૦ ૩૨૦૦૦	એકદર	૧૨૮૦૦૦	૫૧૨૦૦૦

દેવતાઓના ભુવન મુગટ ચિન્હ આદિનુ સ્વરૂપ

ચતુસ્ત્રિશ્ચતુશ્વત્વારિશદષ્ટત્રિશત્ પશ્ચ-
કૃત્વશ્વત્વારિશત્ પશ્ચાશ્ચત્વારિશલ્લક્ષા
ઉત્તરૈશ્વતુર્લક્ષહીના ભવના ॥૬૨॥

શબ્દાર્થ - ભુવનપતિની દક્ષિણ દિગ્ગાની દશનિકાયની અદર અનુક્રમે ૩૪ લાખ, ૪૪ લાખ, ૩૮ લાખ, ૪૦-૪૦ લાખ પાચ નિકાયની અદર, ૫૮ ૫૦ લાખ, અને ૪૦ લાખ એ પ્રમાણે ભુવનો છે, અને ઉત્તર તરફના દશ નિકાયની અદર ચાર ચાર લાખ તેથી ઓછા છે

બન્ને દિશાના બધા મળીને ૭૭૦૦૦૦૦ માત ડરોડને
બહોતે લાખ ભુવનો છે

**ચુડામણિફણિગરુડવજ્રકલશસિંહાશ્વ-
(અભિષેક) ગજમકરવર્ધમાનાઙ્કાઃ॥૬૩॥**

ગાહ્યાર્થ - સુકુટને વિષે મણી સર્પ, ગરુડ વજ્ર, કલશ,
મિહ, ઘોડો (અથવા માળા) હાથી, મગરમચ્છ અને સરાવ
સ પૂટના ચિન્હ અનુક્રમે ૧૦ નિકાયના દેવોને છે ॥૬૩॥

વિશેષાર્થ - દરેક ભુવનપતિ નિકાયના દેવતા આળ
ખવા માટે તેના સુકુટની અદર અને પહેરવાના દાગીનાની
અદર નિશાની હોય છે કે જેથી તે જોવાથી આ દેવતા
અમુક નિકાયનો છે એમ નિશ્ચય કરી શકાય છે

અમુકુમારદેવતાના સુકુટને વિષે મણિનું ચિન્હ હોય
છે, નાગકુમારને સર્પનું ચિન્હ હોય છે, સુવર્ણ કુમારના
આભરણુમા ગરુડનું ચિન્હ, વિદ્યુત્કુમારના આભરણુમા
વજ્રના ચિન્હો, અગ્નિ કુમારના સુકુટની અદર કલશોના
ચિન્હો, દ્વીપકુમારના દાગીનામા મિહના ચિન્હ, ઉદધિ
કુમારના દાગીનામા ઘોડાના ચિન્હો, દિશીકુમારના દાગીનામા
હાથીના ચિન્હો, વાયુકુમારના દાગીનામા મગરમચ્છના ચિન્હો
અને સ્તનીતકુમારના દાગીનામા મરાવસ પુટના ચિન્હો છે

જેમ દેશની અદર હજારો લાખો અને કરોડો મનુષ્યો

તથા ઉ નમામી તેજ ॥ ૬૩ ॥ જનિ અને સ્ત્રી-જન તેજ ના
માતા ઉ પદવી પેદ અથવા ૭૧ ઠી જેવા મા માનુષ ૫૭ ઉ,
તમ તે દેવતાઓ ન વિદ્ય જેવા ઠી ૮ ઠી નિવ વિદ્ય
મ ગુપ ૫૭ ઉ ૬૩

૫૧ ન્યેનિ દેવતાનું આપ ૩૫ ૥

મમભુવો દગોનાઽપ્ઠગત્યામ્નામ્કા ॥૬૪॥

સામ્યથ - મમભુવો પૂર ઠી ૩૮૦ થોજ ૧ ઉના
નામ નોવા ઉ ૥૬૪

વિશેષાથ - મેદ્યપતના માંયમાર ઠી અદર જે અ
દુનક પ્રદેશ ઉ, તે મમભુવો પૂર ઠી કહેવાય ઉ, તમામી
માનને નેડુ થોજન ઉના નામ ઉ ૫૭૧ તેમથી
બીજા બધ ન્યાનિ ઠી દેવતા અનુક્રમે ૪૫ ૪૫ ૪૬ થા
ઉ તે ઠી ૧૧ સુધી જણાયે ૥૬૪

**તત્તાં દગાઽશીતિ ચતુશ્રતુત્રિત્રિત્રિપુ
અધિકેષુ રવિચન્દ્રનક્ષત્રવ્યુધગુરુજીવમ-
દ્રલ્લગનશ્રગ. ॥૬૫॥**

સામ્યથ - ત્યારપછી દસ, એકી, ચાર, નાર, ૧૬, ૧૭, ૧૮,
૧૯, અને ૨૦ થોજન થયાં છે મર્થ, ૧૬
ગુપ, ૨૦ જણાયે છે ઉ

ત્રિશેષાર્થ — સભુતલા પૃથ્વીથી તારા ૭૬૦ યોજન ઉચા રહેલા છે, તેના કરતા દશ યોજન વધારે એટલે ૮૦૦ યોજન સૂર્ય, ત્યાથી ૮૦ યોજન વધારે એટલે ૮૮૦ યોજન ચંદ્રમા, ત્યાથી આગ યોજન વધારે એટલે ૮૮૪ યોજન નક્ષત્ર, તેનાથી ચાર વધારે એટલે ૮૮૮ ભુધ ઉચે, તેનાથી ત્રણ વધારે ૮૯૧ યોજન શુક્ર ઉચે, તેનાથી ત્રણ વધારે ૮૯૪ યોજન શુર ઉચે, તેનાથી ત્રણ વધારે એટલે ૮૯૭ યોજન મંગલ ઉચે અને તેનાથી ત્રણ વધારે એટલે ૯૦૦ યોજન સર્વથી ઉચે શનીશ્વરનું વિમાન ૯

એવી રીતે સભુતલા પૃથ્વીથી ૭૬૦ યોજન ઉચા ત્યાથી માડીને ૧૧૦ યોજનની અદર ચર જ્યોતિષીના વિમાનો રહેલા છે તે વિમાનો મેઘપર્વતથી ૧૧૨૧ યોજન ચારે તરફથી ફર છે, અને ૧૧૧૧ યોજન અલૌકાકાશથી માહેની તરફ છે એટલે ૧૧૧૧ યોજન અતિમ અવયભુ-રમણ સમુદ્રમા રહેલા સ્થિર જ્યોતિ-ચટ્થી અલૌકાકાશ ફર છે ॥૬૫॥

હવે જ્યોતિષ વિમાનોનું પ્રમાણ કહે છે

एकपष्टचंशाः षट्पञ्चाशदष्टचत्वारिंश-
चन्द्रसूर्ययोर्विमानाः ॥६६॥

શબ્દાર્થ — એક યોજનના ૬૨ ભાગ કરીએ એવા ૫૬ ભાગ ચંદ્રનું વિમાન લાખુ પહોણું છે તથા ૪૮ ભાગ સૂર્યનું વિમાન લાખુ પહોણું છે

વિશેષાર્થ — એક યોજનના ૧૧ ભાગ કરીએ તેવા ૫૬ ભાગ જેટલું ચંદ્રનું વિમાન લાખુ અને પહોણું છે, તથા ઉચ્ચ લગાઈથી અડધું એટલે ૨૮ ભાગ જેટલું છે સૂર્યનું વિમાન અડતાળીસ ભાગ લાખુ અને પહોણું છે તથા તેનાથી અડધું ૨૪ ભાગ જેટલું ઉચ્ચ છે આની રીતે જેટલા સૂર્ય અને ચંદ્ર છે તે બધાના વિમાનોનું પ્રમાણ સરખું જાણવું પરંતુ મનુષ્યચેત્રની બાહેર જ્યોતિષ દેવતાના વિમાનો જે સ્થીર છે, તેનું પ્રમાણ મનુષ્ય ક્ષેત્રના કરતા અર્ધું જણવું, એટલે ચંદ્રના વિમાનનું પ્રમાણ મનુષ્ય ચેત્રમા ૫૬ ભાગ છે, તો બહારના વિમાનનું ૨૮ ભાગ પ્રમાણ છે એવી રીતે દરેકનું સમજવું ॥૨૬॥

શેષા દ્વયેકાર્ધગવ્યૂતા ॥૬૭॥

શબ્દાર્થ — બાકીના અહિ નક્ષત્ર અને તારાના વિમાનો છે એક ને અર્ધ ગાઉ લાગ્યા પહોળા છે

વિશેષાર્થ — અહિના વિમાનો ૨ ગાઉ લાગ્યા અને પહોળા છે, તથા તેનાથી અડધા એટલે એક ગાઉ ઉચ્ચ છે નક્ષત્રના વિમાનો એક ગાઉ લાગ્યા પહોળા અને તેનાથી અડધા એટલે ૧૦૦૦ ધનુષ ઉચ્ચ છે, તારાના વિમાનો

૧૦ ■ ધનુષ લાળા પહોળા અને તેનાથી અડધા એટલે ૫૦૦ ધનુષ ઉંચા છે આ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાળા તારાના વિમાનોનું પ્રમાણ છે પણ જઘન્ય સ્થિતિવાળા તારાના વિમાનોની લંબાઈ પહોળાઈ તો ૫૦૦ ધનુષ્ય અને ઉંચાઈ ૨૫૦ ધનુષ્ય પ્રમાણ છે ॥૬૭॥

જ્યોતિષના વિમાનોની લંબાઈ પહોળાઈનું ચત્ર મનુષ્ય ક્ષેત્રની અદરના મનુષ્ય ક્ષેત્રની બહારના

નામ	લંબાઈ પહોળાઈ	ઉંચાઈ	નામ	લંબાઈ પહોળાઈ	ઉંચાઈ
ચંદ્ર	એક યાજ્ઞના ૬૧ ભાગમાંથી ૫૬ના	૨૮ ભાગ	ચંદ્ર	અસડીઆ ૨૮ ભાગ	૬૬
સૂર્ય	એક યાજ્ઞના ૬૧ ભાગમાંથી ૪૮ ભાગ	૨૪ ભાગ	સૂર્ય	એકસડીઆ ૨૪ ભાગ	૬૬
શુક્ર	૨ ગાઉ	૧ ગાઉ	શુક્ર	૨૦૦૦ ધનુષ્ય	૧૦૦૦ ધ
નક્ષત્ર	૧ ગાઉ	૧૦૦૦ ધ	નક્ષત્ર	૧૦૦૦ ધનુષ્ય	૫૦૦ ધ
તારા	૧૦૦૦ ધનુષ	૫૦૦ ધનુ	તારા	૫૦૦ ધનુષ્ય	૨૫૦ ધ

યથોત્તરં શીઘ્રા. ॥૬૮॥

શબ્દાર્થ —અનુક્રમે એક એકની ગતિ ઉતાવળી છે

વિશેષાર્થ —ચંદ્ર, સૂર્ય, શુક્ર, નક્ષત્ર—અને તારાઓની ગતિ અનુક્રમે એકેકથી વધારે છે ચંદ્ર બધા કરતા ધીમો

ચાહે છે તેના કરતા સૂર્ય ઉતાવળો, તેના કરતા શ્રદ્ધ
ઉતાવળા તેના કરતા નક્ષત્ર ઉતાવળા, અને બધા કરતા
શીઘ્રગતિવાળા તારા હોય છે ॥૬૮॥

તારાન્તરં પરં દ્વાદશ સહસ્રાણિ શતે ત્રિચત્વારિઞ્ચ ॥૬૯॥

શબ્દાર્થ - એક તારાથી બીજા તારાનું ઉત્કૃષ્ટ અંતર
૧૨૨૪૨ યોજન છે

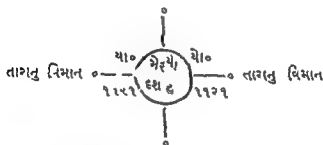
વિશેષાર્થ - જ બુદ્ધીપતી અહર એક તારાના વિમાનથી
બીજા તારાના વિમાનને ઉત્કૃષ્ટ અંતર જ્યારે મેરૂ પર્વત
આટો આવે ત્યારે ૧૨૨૪૨ યોજન થાય, અને જઘન્ય
૨૬૬ યોજન થાય જેમકે મેરૂ પર્વતની પહોળાઈ ૧૦૦૦૦
યોજન પૃથ્વી ઉપર છે અને ત્યાંથી ૧૧૨૧ યોજન તારાનું
વિમાન દૂર આવે છે એવી રીતે બીજી તરફ પણ ૧૧૨૧
યોજન દૂર રહે છે, બંને મહીને ૨૨૪૨ યોજન થાય,
અને મેરૂ પર્વતની પહોળાઈના ૧૦૦૦૦ યોજન મેળવતા
૧૨૨૪૨ થાય આ ઉત્કૃષ્ટ અંતર વ્યાઘાત હોય તો થાય છે

જઘન્ય અંતર નિલ અને નિષધ પર્વત ચારસો યોજન
પૃથ્વીથી હોય અને તેની ઉપર રહેલા કુટો પાચસો
યોજન હોય અને અદીસો યોજન પહોળા છે, ત્યાંથી
આઠ યોજન ડેરા અને આઠ યોજન બીજી તરફ છેટા

એટલે ૧૬ યોજન અને ૨૫૦ યોજન પહોળાઈના મળી
૨૬૬ યોજન જઘન્ય વ્યાધાત થવાથી અતઃ હોય છે
વ્યાધાત રહિત એટલે કાઈપણ આકુ ન આવે ત્યારે, એક
તારાથી બીજા તારાના વિમાનનું ઉત્કૃષ્ટ અન્તર બે ગાઉનું,
અને જઘન્ય ૫૦૦ ધનુષ્યનું છે

સૂર્ય સો યોજન ઉચે તપે છે, નીચે અઢારસે યોજન તપે
છે, ને તિમ્બો ૪૭૭૬૩ યોજન અને સાઠીઆ એકવીસ
ભાગ તપે છે ઉપર પ્રમાણે સૂર્યનું તાપક્ષેત્ર છે

વ્યાધાતે ઉત્કૃષ્ટ તારાનું અન્તર
તારાનું વિમાન

વ્યાધાતે જઘન્ય તારાનું અતર

વિમાન ૮ યોજન છેડે	૨૮	વિમાન ૮ યોજન છેડે	૬૮	વિમાન ૮ યોજન છેડે	૬૮	વિમાન ૮ યોજન છેડે	૬૮	વિમાન ૮ યોજન છેડે
૨૫૦ યોજન પહોળા		૨૫૦ યોજન પહોળા		૨૫૦ યોજન પહોળા		૨૫૦ યોજન પહોળા		૨૫૦ યોજન પહોળા

નિર્ધેન પર્વત.

ચન્દ્રસૂર્યા દ્વિચતુર્દાદશ જમ્બવાદિપુ ॥૭૦॥

ગાઝદાર્ય - ચંદ્ર અને સૂર્ય અનુક્રમે જ બુદ્ધીપાદિ મે ૧મા બે ચાં અને બાર છે

વિગેપાર્થ - જ બુદ્ધીપની અદર બે ચંદ્ર અને બે સૂર્ય છે, લવણમુદ્રની અદર તેનાથી બમણા ચાં ચંદ્ર અને ચાર સૂર્ય છે, ધાતકીખડની અદર બાર ચંદ્ર અને બાર સૂર્ય છે ॥૭૦॥

તતસ્ત્રિગુણા પૂર્વયુતા ॥૭૧॥

ગાઝદાર્ય - તે વાર પત્રી ત્રણ ગુણા કરીને પૂર્વની મ ખ્યા ભેગવવી,

વિગેપાર્થ - ધાતકીખડ પછીના રીપ અને સમુદ્રની અદર મ ખ્યા લાવવા માટે બનાવે છે

ઉપરના દ્વીપ કે સમુદ્રના અદરની જે સખ્યા કહી હોય, તેને ત્રણ ગુણા કરીને પૂર્વની મ ખ્યા ભેગવવી એટલે જેમકે ધાતકી ખડમા બાર ચંદ્ર અને બાર સૂર્ય છે, તેને ત્રણ ગુણા કરતા છત્રીસ ચંદ્ર અને છત્રીસ સૂર્ય થાય, તેમા પૂર્વના જ બુદ્ધીપ અને લવણમુદ્રની સખ્યા જે ૨ અને ૪ ની છે તે એકદર ૬ ભેગવીએ ત્યારે ૪૨ ચંદ્ર અને ૪૨ સૂર્ય ઇલોદધિસમુદ્રને વિષે હોય છે એવી રીતે આગ

જના દ્વીપ અને મમુદ્રને વિષે પણ એજ રીતે ત્રણ ગુણ કરી પૂર્વની મધ્યા મેળવતા ૧૪૪ ચદ્ર અને ૧૪૪ સૂર્ય પુષ્કરવદ્દીપને વિષે આવે, પણ અહિયા અડધુ મનુષ્ય ક્ષેત્ર છે માટે ૭૨ ચદ્ર અને ૭૨ સૂર્ય મનુષ્યક્ષેત્રમા ગણવા અને ૭૨ બહોતેર મનુષ્યલોકની બહાર ચિયર જાણવા

એવી રીતે પુષ્કરવર દ્વીપને વિષે ૧૪૪ ચદ્ર અને ૧૪૪ સૂર્ય છે, તેને ત્રણ ગુણ કરતા ૪૩૨ થાય, પછી તેની અઠગ પૂર્વની મધ્યા ન જ બુદ્ધીપના, ૪ લવણમમુદ્રના ૧૨ ધાતકીખડના, ૪૨ કાલોદધિના એવી રીતે એકઠગ ૬૦ મેળવતા ૪૬૨ ચદ્ર અને ૪૬૨ સૂર્ય પુષ્કરવરમમુદ્રની અઠર છે એવીરીતે દરેક દ્વીપ અને મમુદ્રની અઠર ત્રણ ગુણ કરીને પૂર્વની મધ્યા ઉમેરતા જુ એટલે દરેકની મધ્યા આવી જશે

મનુષ્યલોકની બહાર જે ઘટાકારે ચદ્ર અને સૂર્ય ચિયર રહ્યા છે તેનું એક એકને કેટલું અતર છે તે કહે છે સૂર્ય થકી પચાસ હજાર યોજન ચદ્રમા અને ચદ્રમાથી ૫૦ હજાર યોજન સૂર્યનું અતર છે સૂર્યથી ખીજા સૂર્યનું ૧ લાખ યોજન ને કાંઈ અધિક અતર છે, ચદ્રમાથી ખીજા ચદ્રમાનું પણ એક લાખ યોજન ને કાંઈ અધિક અતર છે, કેમકે ચદ્ર પછી સૂર્ય છે અને સૂર્ય પછી ચદ્ર છે

એક ચદ્રમાનો પરીવાર અઠામી ગ્રહ, અઠાવીસ નક્ષત્ર, અને છાસઠ હજાર નવને ને પચોતેર કોઠાકોડી તારાને છે એવી રીતે દરેક ચદ્રમાનો પરીવાર સમજ લેવો

ચ દ્ર અને સૂર્યના વિમાનવાહક સોલ સોલ હજાર દેવતા છે, ગ્રહના વિમાનવાહક આઠ હજાર, નક્ષત્રના વિમાનવાહક ચાગ્ર હજાર, અને તારાના વિમાનવાહક દેવો બપ્પે હજાર છે ॥૭૧॥

અઠિ દ્વિપમા કેટલા ચ દ્ર અને કેટલા સૂર્ય ■ તથા તેના કેટલો કેટલો પરિનાર છે તેની સ્થાપના

નામ	જીગ્રીપ	નવલુ	ધાત્રી	ગમેદધી	પુષ્કરાર્ધ
સૂર્ય ચ દ્ર	૨	૪	૧૨	૪૨	૭૨
નક્ષત્ર	૫૬	૧૧૨	૨૩૬	૧૧૭૬	૨૦૧૬
ચના	૧૭૬	૩૫૨	૧૦૫૬	૩૬૮૬	૬૩૩૬
તારકા	૧૩૩૬૫૦	૨૬૭૦૦	૮૦૩૭૦૦	૨૮૧૨૬૫૦	૪૮૨૨૭૦૦

નોટ--અગી દ્વિપમા ૧૩૨ સૂર્ય અને ૧૩૨ ચ દ્રમા હોય છે
માડવાનું સ્વરૂપ

પશ્ચદશ ચતુરશીતિગતં મળડલાનિ ॥૭૨॥

શબ્દાર્થ - ચ દ્રમાના પદર અને સૂર્યના એકલો ચોરાસી માડલા છે

વિશેષાર્થ - જીગ્રીપની અદર દક્ષિણથી ઉત્તર દિશામા આવતા સુધી પાતાના ગિળના જટલા પહોળા ચ દ્રના પદર અને સૂર્યના ૧૮૪ માડલા છે તે બધા માડલાઓ ૫૧૦૬૬ ચોળન હોવાની અદર ફરે છે

ચ દ્રના માડલા ૧૫ છે તેના અનરા ૧૪ માય તે દરેકનું અતર ૩૫૬૬ ચોળન અને એકસઠીઆના સાતભાગ

કરીએ એવા ચાર ભાગ છે, તેને ૧૪ ગુણ કરતા ૪૬૭૫૬
યોજન થાય દરેક મહલ પૂર્વ યોજન નહુ છે ૫૬૨
માહલાની નહાઈ ૧૩૬૫૬ યોજન થાય તે લેખવતા ૫૧૦૬૬
યોજન થાય છે

સૂર્યના માહલા ૧૮૪ છે અને આતરા ૧૮૩ છે દરેક
આતરાના બે યોજન પ્રમાણે ૩૬૬ યોજન આતરાના
થાય, સૂર્યના એક મહાળની નહાઈ ૬૬ યોજન છે તેને
૧૮૪ એ ગુણતા ૮૮૩૨ થાય, એને ૬૧ ભાગતા ૧૪૪૬૬
આવે તેની સાથે આતરાના યોજન ૩૬૬ લેખવતા ૫૧૦૬૬
યોજન ક્ષેત્ર માહલાની ભૂમી થાય છે તે ભૂમીમાથી સૂર્ય
એક દિવસની અંદર ૨૬૬ યોજન ક્ષેત્ર ચાલે છે તેને
૧૮૩ અહો રાત્રીએ ગુણતા ૫૧૦ યોજન સૂર્યનું ચાર ક્ષેત્ર
થાય છે

અદ્રમા એક અહોરાત્રીની અંદર માહલાની ભૂમીમાથી
૩૬૬૬ યોજન ચાલે છે, તેને ૧૪ અહો રાત્રીએ ગુણતા
૫૦૬૬૬ યોજન ચાલવાનું ક્ષેત્ર છે તેની અંદર ૫૬૨મા
મહાળની નહાઈ ૬૬ નાખતા ૫૧૦૬૬ યોજન થાય છે ॥૭૩॥

હવે જગદ્રીપના કેટલા કેટલા યોજનની અંદર અદ્રમા
અને સૂર્યના માહલા છે તે બતાવે છે

जम्बवाः शतेऽशीते पञ्च पञ्चपष्टि ॥७३॥

શબ્દાર્થ - જગદ્રીપના ૧૮૦ યોજનની અંદર અદ્રમાના
૫૫ અને સૂર્યના ૫૦૬ માહલા છે

વિગેપાર્થ — જ જુદીપના નિધપર્વતની ઉપર ચ દ્રમાના પાચ માડલા અને ૧૦ માડલા લવણ મસુદ્રમા છે ।

સૂર્યના ૬૫ માડલામાથી ૨ માડલા નિધપર્વતની બહાર હરિવર્ષની છાન્હાના અગ્રભાગે છે, અને ૬૩ માડલા નિધપર્વતની ટોચ ઉપર છે, બાકીના ૧૧૬ માડલા લવણ સમુદ્રની અદર છે ચ દ્રમાના પાચ અને સૂર્યના પાસઠ માડલા જ જુદીપના ૧૮૦ ચોજની અદર છે પછી ત્યાંથી નીકળીને ૩ ચોજન સુધી લવણસમુદ્રમા ફરે છે અને મગીને ચ દ્ર અને સૂર્યનું ચારક્ષેત્ર ૫૧૦૬૬ ચોજન છે ॥૭૩॥

આવી ગીતે ચ દ્રમા અને સૂર્ય ફરે જ દ્વીપ તથા સમુદ્રની અદર રહેલા છે, માટે દ્વીપ અને સમુદ્રની મધ્યા લાવવા માટે બતાવે છે

હવે ૫ ચોપમનું સ્વરૂપ કહે છે

મમયજાતવર્ષપ્રેદશઃ વાલાગ્રે

પલ્યમુદ્ધારાદ્વાક્ષેત્રારવ્યં ॥૭૪॥

જાગ્રહાર્થ — મમયે સમયે વાળના અગ્રભાગે કાઢવાથી ઉદ્ધારપ-ચોપમ મો મો વર્ષે કાઢવાથી અદ્ધારપ-ચોપમ, અને આકાશના પ્રદેશે કાઢવાથી ક્ષેત્રપદ્યોપમ થાય ।

વિગેપાર્થ — ૫ ચોપમ ત્રણ પ્રકારે છે ઉદ્ધારપ-ચોપમ, અદ્ધારપ-ચોપમ, અને ક્ષેત્રપ-ચોપમ તે પાછા ફરેકના બાહર અને સૂક્ષ્મથી છ પ્રકારે છે તેમા બાહર ઉદ્ધારપ ચોપમ કોને કહે છે ? તે બતાવે છે

ઉત્તમેધઆશુલથી ઉત્પન્ન થયેલો એક યોજન લાળો, એક યોજન પહોળો અને એક યોજન ઉઠો એવો ગોળ ખાડો હોય તેની અંદર એક દિવસથી માડીને માત્ર દિવસ સુધીના જન્મેલા બાળકના વાળ લઈને તેમાંથી એક અશુભપ્રમાણુ વાળના સાતવાર આઠ આઠ ટુકડા કરીને ખાડો એવી રીતે ભરવો, કે જેની ઉપરથી ચક્રવર્તીની સેના ચાલી જાય, અગ્નિ મુકે, અખત પવન વાય, અથવા અત્યંત વરસાદ વર્ષે તો પણ તે ખાડાની અંદરના વાળને જરા પણ ઈજા થાય નહિ પછી તે ખાડામાંથી એક એક સમયે એક એક વાળ કાઢતા કાઢતા જ્યારે એ કુવો ખાલી થાય, ત્યારે સખ્યાતા સમય પ્રમાણુનો બાહર ઉદ્ધારપત્રોપમ થાય અને ૧૦ કોઠાકોડી બાહર ઉદ્ધારપત્રોપમનું એક બાહર ઉદ્ધારમાગરોપમ થાય શાસ્ત્રની અંદર બા રતું કામ પડતું નથી પણ સૂક્ષ્મનુંજ કામ પડે છે બાહરનું વિવરણ તો સૂક્ષ્મ સુખે કરીને સમજાય માટે લખેલું છે તેજ એક એક વાળના પુન જ્યારે અસખ્યાતા ટુકડા કરીને પહેલાની પેઠે ખાડો ભરીને સમયે સમયે કાઢે ત્યારે સખ્યાતા કોટીવર્ષપ્રમાણુ સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર પત્રોપમ થાય તેવા દશ કોઠા કોડીનું એક સૂક્ષ્મઉદ્ધારમાગરોપમ થાય છે આ સૂક્ષ્મઉદ્ધારપત્રોપમ અને સાગરોપમથી દ્વીપ અને સમુદ્રોની ગણતરી કરી શકાય છે

જ્યારે તે કુવામાંથી સો સો વર્ષે વાળ કાઢતા કુવેટ ખાલી થાય ત્યારે બાહર અદ્ધારપત્રોપમ, અને એક વાળના

અન ખ્યાતા કટકા કરીને ભરેલા કુવામાંથી સો નો વર્ષ વાળ કાઢતા ખાલી થાય ત્યારે સૂક્ષ્મ અક્ષાપ-યોષ્મ થાય છે તે અસખ્યાતા કોટીવર્ષ પ્રમાણ થાય આ સૂક્ષ્મ અક્ષાપ યોષ્મથી અને અક્ષાસાગરોષ્મથી દેવતા, નારદી, મનુષ્ય, અને તિર્થ યોના આયુષ્યની નિયતિ કાય નિયતિ તથા ઈર્મની સ્થિતિ ગણાય છે

તે વાળના અગ્રભાગથી ભરેલા કુવાની અંદર તે વાળના અગ્રભાગને જેટલા આકાશ પ્રદેશ ફરસેલા હોય તે પ્રદેશો માંથી એક એક સમયે એક એક પ્રદેશ કાઢતા જ્યારે કુવો ખાલી થાય ત્યારે એક બાહર ક્ષેત્રપ-યોષ્મ થાય વાળના અસખ્યાતા કટકા કરીને ભરેલા કુવામાંથી વાળને ફરસેલા અને નહિ ફરસેલા આકાશના પ્રદેશો દરેક સમયે એક એક કાઢવાથી બધા પ્રદેશો જ્યારે નીકળી રહે ત્યારે એક સૂક્ષ્મ ક્ષેત્રપ યોષ્મ થાય

આ સૂક્ષ્મક્ષેત્રપ-યોષ્મ અને સૂક્ષ્મક્ષેત્રસાગરોષ્મથી પ્રાપ્ત કરીને દૃષ્ટિવાદગત દ્રવ્યના પ્રમાણની વિચારણા થાય છે તેમા કેટલાક દ્રવ્યો ફરસેલાથી અને કેટલાક દ્રવ્યો નહિ ફરસેલા આકાશના પ્રદેશોથી ગણાય છે ॥૭૪॥

હવે સૂક્ષ્મનું કેટલું પ્રમાણ થાય તે જતાવે છે

પનકાઽસંસ્વેયગુણસ્વણેઽ સૂક્ષ્મમ્ ॥૭૫॥

શબ્દાર્થ — સૂક્ષ્મપનકના કરતા અસખ્યાતગુણ કટકા કરીને ઉદ્ધરવાથી એક સૂક્ષ્મ થાય છે

વિશેષાર્થ — વાળના અગ્રભાગના જે અસખ્યાતા ટુકડા કરેલા હોય, તે સૂક્ષ્મપનકનો છુવ જેટલી જગ્યામા રહે છે તેટલી જગ્યામા તેના કરતા અસખ્યાત ગુણ વધારે સમાઈ જાય એવા વાળના ટુકડા ઉદ્ધરવાથી સૂક્ષ્મ પર્યોપમ થાય છે બાહર પર્યાપ્તપૃષ્ઠીકાયના શરીરજેટલા તે અસખ્યાતા વાળનો સમુદાય થાય એમ વૃદ્ધો રહે છે ॥૭૫॥

દશ કોટાકોટયઃ સાગર. ॥૭૬॥

શબ્દાર્થ — દશ કોડાકોડી પર્યોપમનો એક સાગરોપમ થાય છે

વિશેષાર્થ — મમયે મમયે, મો સો વર્ષે અને મમયે મમયે વાળના કટકાઓને, તથા ફરસેલા અને નહિ ફરસેલા આકાશના પ્રદેશો કાઢવાથી જે ઉદ્ધાર, અહ્વા, અને ક્ષેત્ર પર્યોપમ થાય, તેવા દશ કોડાકોડી પર્યોપમે એક સાગરોપમ થાય છે દશ કોડાકોડી સાગરોપમની એક ઉત્સર્પિણી થાય એવી રીતે બીજી દશ કોડાકોડી સાગરોપમની એક અવસર્પિણી થાય ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમનું એક કાવચક થાય છે એવા અનન્તા કાવચકે એક પુદ્ગલપરાવર્તન થાય છે ॥૭૬॥

અન ખ્યાતા કટકા કરીને ભરેલા કુવામાંથી સો મો વર્ષે
વાગ કાઢતા ખાલી થાય ત્યારે સૂક્ષ્મ અદ્યાપ યોષમ
વાય છે તે અન ખ્યાતા કોટીવર્ષ પ્રમાણ થાય છે આ
સૂક્ષ્મ અધ્યાપ યોષમથી અને અધ્યાસાગરોષમથી દેવતા,
નારકી, મનુષ્ય, અને તિર્થ્યોના આયુષ્યની મિથિતિ કાય
મિથિતિ તથા ઈર્મની મિથિતિ ગણાય છે

તે વાળના અગ્રભાગથી ભરેલા કુવાની અદર તે વાળના
અગ્રભાગને જેટલા આકાશ પ્રદેશ ફરસેલા હોય તે પ્રદેશો
માંથી એક એક સમયે એક એક પ્રદેશ કાઢતા જ્યારે કુવો
ખાલી થાય ત્યારે એક જાદર ક્ષેત્રપ યોષમ થાય વાળના
અન ખ્યાતા કટકા કરીને ભરેલા કુવામાંથી વાળને ફરસેલા
અને નહિ ફરસેલા આકાશના પ્રદેશો દરેક સમયે એક એક
કાઢવાથી ષઘા પ્રદેશો જ્યારે નીકળી રહે ત્યારે એક સૂક્ષ્મ
ક્ષેત્રપ યોષમ થાય

આ સૂક્ષ્મક્ષેત્રપ યોષમ અને સૂક્ષ્મભેત્રસાગરોષમથી
પ્રાયે કરીને દૃષ્ટિવાદગત દ્રવ્યના પ્રમાણની વિચારણા થાય
છે તેમા કેટલાક દ્રવ્યો ફરસેલાથી અને કેટલાક દ્રવ્યો
નહિ ફરસેલા આકાશના પ્રદેશોથી ગણાય છે ૥૭૪૥

હવે સૂક્ષ્મનું કેટલું પ્રમાણ થાય તે જતાવે ॥

પનકાઽસંરવ્યેયગુણસ્વર્ણે. સૂક્ષ્મમ્ ॥૭૫॥

શબ્દાર્થ — સૂક્ષ્મપનકના કરતા અસ ખ્યાતશુણ્ણ કટકા કરીને ઉદ્ધરવાથી એક સૂક્ષ્મ થાય છે

વિશેષાર્થ — વાળના અગ્રભાગના જે અસ ખ્યાના દુકડા કરેલા હોય, તે સૂક્ષ્મપનકનો જીવ જેટલી જગ્યામા રહે છે તેટલી જગ્યામા તેના કરતા અસ ખ્યાત શુણ્ણ વધારે સમાઈ જાય એવા વાળના દુકડા ઉદ્ધરવાથી સૂક્ષ્મ પચોપમ થાય છે જાદર પર્યાપ્તપૃથ્વીકાયના શરીરજેટલા તે અસ ખ્યાતા વાળનો સમુદાય થાય એમ વૃદ્ધો કહે છે ॥૭૫॥

‘ દશ કોટાકોટય સાગર ॥૭૬॥

શબ્દાર્થ — દશ કોડાકોડી પચોપમનો એક સાગરોપમ થાય છે

વિશેષાર્થ — સમયે મમયે, નો નો વર્ષે અને મમગે મમયે વાળના કટકાઓને, તથા ફરસેલા અને નહિ ફરસેલા આકાશના પ્રદેશે કાઢવાથી જે ઉદ્ધાર, અદ્ધા, અને ક્ષેત્ર પચોપમ થાય, તેવા દશ કોડાકોડી પચોપમે એક સાગરોપમ થાય છે દશ કોડાકોડી સાગરોપમની એક ઉત્સર્પીણી થાય એવી રીતે જીજી દશ કોડાકોડી સાગરોપમની એક અવસર્પીણી થાય ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમનું એક કાવચક થાય છે એવા અનન્તા કાવચકે એક પુદ્ગલપરાવર્તન થાય છે ॥૭૬॥

તિર્થલોકની અદર રહેલા દ્વીપ અને સમુદ્રોની સખ્યા
બતાવે છે

સાર્દઢ્યોદ્ધારસાગરસમયમાના દ્વીપાબ્ધય. ૭૭

શબ્દાર્થ — અહીં ઉદ્ધારસાગરોપમની અદર જેટલા
સમય થાય તેટલા દ્વીપ અને સમુદ્ર છે

વિરોપાર્થ — એકવાળના અગ્રભાગના અમ ખ્યાતા કટકો
કરીને પછી સમયે સમયે કાઢતા જે સાગરોપમ આવે, એવા
અગ્ર ભાગરોપમની અદર જેટલા સમયો થાય તેટલા દ્વીપ
અને સમુદ્રો છે ॥૭૭॥

ઉર્ધ્વલોકે દેવલોકની અદર વિમાનોની સખ્યા બતાવે છે

**દ્વાત્રિશદષ્ટાવિશતિઢાદઘાષ્ટચતુર્લક્ષ પચ્ચાશ-
ચત્વારિશત્ષટ્સહસ્ર ચતુર્ચ્ચેકાદશસપ્તાધિ-
કૈકશત પચ્ચ વિમાના ઉર્ધ્વલોકે ॥૭૮॥**

શબ્દાર્થ — ઉપરના દેવલોકની અદર અનુક્રમે ૩૨
લાખ, ૨૮ લાખ, ૧૨ લાખ, ૮ લાખ, ૪ લાખ, ૫૦ હજાર,
૪૦ હજાર, ૬ હજાર, ૪૦૦-૩૦૦-૧૧૧, -૧૦૭-૧૦૦-૫
વિમાનો છે

વિશેષાર્થ — સોધર્મ દેવલોકની અદર બત્રીસ લાખ, ઇશાન દેવલોકની અદર ૨૮ લાખ, મનસ્કુમાની અદર ૧૨ લાખ ચોથા મહેન્દ્ર દેવલોકમા ૮ લાખ, પાચમા બ્રહ્મદેવલોકની અદર ચાર લાખ, છઠ્ઠા લોકની અદર પચાસ હજાર, માતમા શુક દેવલોકની અદર ત્રાલીસ હજાર, આઠમા મહુસાર દેવલોકની અદર છ હજાર, નવમા આણ્વત અને દશમા ગ્રાણ્વત એ બે દેવલોક જોડાજોડ છે ત્યા બન્નેના ઈંદ્ર પણ એક છે તેના વિમાનો ચાન્સો છે, અગ્નીઆરમા આરણ્વ અને ધારમા અન્યુત એ બે દેવલોક પણ જોડાજોડ છે અન બન્નેનો ઈંદ્ર પણ એક છે તેની અદર ૮૦ વિમાનો છે, નવત્રેવેયકની અદર પહેલી ત્રીકે ૧૧૧ બીજી ત્રીકે ૧૦૭ અને ત્રીજી ત્રીકે ૧૦૦ અને અનુત્તર વિમાને પાચ વિમાનો છે એકદર ઉર્વલોકના ૮૪ લાખ ૯૭ હજાર ને ત્રેવીંચ વિમાનો છે તે વિમાનોની અદર શામ્વતી પ્રતિમાઓ છે યત્ર પેજ ૬૧મા આપેલ છે ॥૭૮॥

વિમાનોના દરવાજાનુ ૨૫૩૫

एकद्वारप्राकाराऽऽवृता वृत्ता ॥७९॥

ગાથાર્થ — ગોળ વિમાનો એક દરવાજાવાળા અને કિલ્લાએ કરીને વિંટાએલા છે

વિમાન છે તે દરેકને એક એક દરવાજો અને એક એક કબ્જો કાગરાવાલો દિ યો હોય છે ૭-

ગેળ વિમાનની સ્થાપના

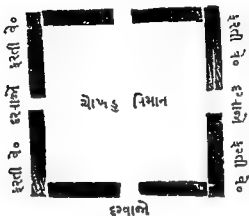
ચતુર્ધારા સર્વતો વેદિકાશ્વતુરમ્ના ॥૮૦॥

શબ્દાર્થ - ચાર ગુણીઆ વિમાનો ચાર દરવાજાવાળા અને ચાર બાજુ વેદિકાવાળા છે

વિશેષાર્થ - ચારગુણીઆ વિમાનો છે તેને ચારે બાજુએ એક એક દરવાજો અને ચાર બાજુએ ફરતી વેદિકાઓ છે, કાગરા વિનાના કિલ્લા રોય તેને વેદિકા કહે છે ૮૦

ચોખ્ખા વિમાનની સ્થાપના

દરવાજો

ત્રિદ્વારા વૃત્તચતુરસ્રાઃસન્નવેદિકાપ્રાકા-

રાઃવૃતાઃ ઝ્યસ્ત્રાઃ ॥૮૧॥

શબ્દાર્થ —ત્રણ ખુણીયા વિમાનો ત્રણ દરવાજા વાળા, ગોળ વિમાનની પાસેના વેદિકાવાળા, અને ચતુષ્કોણ વિમાનની પાસેના પ્રાકારવાળા છે

વિશેષાર્થ --જે ત્રણ ખુણાવાળા વિમાનો છે તેને ત્રણે બાજુ દરવાજા છે જે ગોળ વિમાનની નજીક છે તે તરફ વેદિકા હોય છે, જે ચાર ખુણાવાળા વિમાનની નજીક ભાગ છે તે તરફ પ્રાકારથી વીંટાએલા છે તાત્પર્ય એ કે ગોળ વિમાનની તરફ જે ત્રિખુણીયા વિમાનનો ભાગ હોય તે વેદિકાવાળો હોય છે, અને બીજી બે બાજુએ સામાન્ય

	પ્રતર	પ ક્રિતગત	પ ક્રિતગત	પ ક્રિતગત	એક દર
		ગોળ	ત્રિખુણ	ચોખુણ	
૧ સોપાન દેવલોક } પ્રતર ૧૩	૧	૮૦	૮૪	૮૪	૨૪૮
	૨	૮૦	૮૪	૮૦	૨૪૪
	૩	૮૦	૮૦	૮૦	૨૪૦
	૪	૭૬	૮૦	૮૦	૨૩૬
	૫	૭૨	૮૦	૭૬	૨૩૨
	૬	૭૨	૭૬	૭૬	૨૨૮
	૭	૭૨	૭૨	૭૬	૨૨૪
	૮	૭૨	૭૨	૭૨	૨૨૦
	૯	૭૨	૭૨	૭૨	૨૧૬
	૧૦	૬૮	૭૨	૭૨	૨૧૨
	૧૧	૬૮	૭૨	૬૮	૨૦૮
	૧૨	૬૮	૬૮	૬૮	૨૦૪
	૧૩	૬૪	૬૮	૬૮	૨૦૦
૩ નવતરક આર દેવલોક } પ્રતર ૧૪	૧૪	૬૪	૬૪	૬૪	૧૯૬
	૧૫	૬૪	૬૪	૬૪	૧૯૨
	૧૬	૬૦	૬૪	૬૪	૧૮૮
	૧૭	૬૦	૬૪	૬૦	૧૮૪
	૧૮	૬૦	૬૦	૬૦	૧૮૦
	૧૯	૫૬	૬૦	૬૦	૧૭૬
	૨૦	૫૬	૬૦	૫૬	૧૭૨
	૨૧	૫૬	૫૬	૫૬	૧૬૮
	૨૨	૫૨	૫૬	૫૬	૧૬૪
	૨૩	૫૨	૫૨	૫૨	૧૬૦
	૨૪	૫૨	૫૨	૫૨	૧૫૬
	૨૫	૪૮	૫૨	૫૨	૧૫૨

		પ્રત્ય પ પ્રિગત	પ પ્રિગત	પ પ્રિગત	એક દર
		ગોળ	ત્રિભુજ	ચોભુજ	
૫ ૩ ૫ ૩ ૫	૫	૨૭	૪૮	૪૮	૧૪૪
	૫	૨૮	૪૪	૪૮	૧૪૦
	૫	૨૯	૪૪	૪૪	૧૩૬
	૫	૩૦	૪૪	૪૪	૧૩૨
	૫	૩૧	૪૦	૪૪	૧૨૮
૫ ૩ ૫ ૩ ૫	૫	૩૨	૪૦	૪૪	૧૨૪
	૫	૩૩	૪૦	૪૦	૧૨૦
	૫	૩૪	૩૬	૪૦	૧૧૬
	૫	૩૫	૩૨	૩૬	૧૧૨
	૫	૩૬	૩૬	૩૬	૧૦૮
૫ ૩ ૫ ૩ ૫	૫	૩૭	૩૨	૩૬	૧૦૪
	૫	૩૮	૨૮	૩૨	૧૦૦
	૫	૩૯	૩૨	૩૨	૯૬
	૫	૪૦	૨૮	૩૨	૯૨
	૫	૪૧	૨૮	૨૮	૮૮
૫ ૩ ૫ ૩ ૫	૫	૪૨	૨૮	૨૮	૮૪
	૫	૪૩	૨૪	૨૮	૮૦
	૫	૪૪	૨૪	૨૪	૭૬
	૫	૪૫	૨૪	૨૪	૭૨
	૫	૪૬	૨૦	૨૪	૬૮
૫ ૩ ૫ ૩ ૫	૫	૪૭	૨૦	૨૦	૬૪
	૫	૪૮	૨૦	૨૦	૬૦
	૫	૪૯	૨૦	૨૦	૫૬
	૫	૫૦	૧૬	૧૬	૫૨
	૫	૫૧	૧૬	૧૬	૪૮
૫ ૩ ૫	૫	૫૨	૧૨	૧૬	૪૪

પ્રતર	પ ક્રિયગતા			એક દર
	ગોળ	ત્રિખુણ	ચોખુણ	
૫૩	૧૨	૧૬	૧૨	૪૦
૫૪	૧૨	૧૨	૧૨	૩૬
૫૫	૮	૧૨	૧૨	૩૨
૫૬	૮	૧૨	૮	૨૮
૫૭	૮	૮	૮	૨૪
૫૮	૪	૮	૮	૨૦
૫૯	૪	૮	૪	૧૬
૬૦	૪	૪	૪	૧૨
૬૧	૦	૪	૪	૮
૬૨	૦	૪	■	૪

ઉપર દેખાના મુકુટ ચિન્હ સ્વરૂપ

મૃગમહિપવરાહમિહાજર્દુરહયગજમુજંગલ-
દ્વિવૃપભવિડિમાડ્કા ॥૮૨॥

શબ્દાર્થ — હરણ, પાડો, ભુક, મિહ, બકરો, દેડકો, ઘોડો, હાથી, સર્પ, ગેડો, બગદ અને વિડિમ જાતનું જાનવર વિશેષ એ પ્રમાણે અનુક્રમે મુકુટની અદર ચિન્હવાળા દેવતા છે

વિશેષાર્થ — મારે દેવલોકના દેવતાને ઓળખવા માટે તેઓના મુકુટને વિષે ચિન્હ છે, કે જેથી કયા દેવલોકના દેવતા છે તે ઓળખી શકાય સૌધર્મેન્દ્રદેવલોકના દેવોને મૃગનુ ચિન્હ, બીજા ઇશાન દેવલોકને પાડાનું ચિન્હ, ત્રીજા મનતુમાર દેવલોકે ભુકનું ચિન્હ, ચોથા માહેન્દ્ર દેવલોકને મિહનું ચિન્હ, પાંચમા બ્રહ્મલોકે બકરાનું ચિન્હ,

છઠ્ઠા લાતકેવયોકે દેડકાનું ચિન્હ માતમા શુકદેવલોકે
ઘોડાનું ચિન્હ, આઠમા સહસ્રારે હાથાનું ચિન્હ, નવમા
આણ્ણતે મર્પનું, દશમા પ્રાણ્ણતે ગેડાનું, અગીઆરમા
આરણ્ણદેવલોકે જાગદનું, બને બારમા અન્યુતે એક વિડિમ
ખિલાડી જાતિના જાનવરનું ચિન્હ છે આ બધા ચિન્હો
તેઆના મુગુદને વિષે હોય છે ૮૨

દરેક સામાનિક દેવલોકના ચિહ્નની સ્થાપના

૧ ૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬
નામ	મૌવર્મ	છયાન	ગનરકુ	માઈ દ્ર	પ્રહ્લાનાક	નાત
ચિન્હ	મૃગ	મનિ	શુક	સિંહ	જકર	દેડકા

૧ ૫૨	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
નામ	શુક	અસાન	આશન	નાયન	આ મ	અન્યુત
ચિન્હ	ઘોડા	રાખી	મર્પ	ગેડા	મા	વેડિમન તિ જાનવર

સામાનિક અને આ મરક્ષક સ્વરૂપ

ચતુરગીત્યશીતિદ્વાસપ્રતિસપ્રતિ પદિ પચ્ચાશ-
ચત્વારિશત્રિશદ્વિગતિદશ મહસ્તા સામાનિકા

અર્થ — ૮૪ હજાર, ૮૦ હજાર, ૭૨ હજાર, ૭૦
હજાર, ૬૦ હજાર, ૫૦ હજાર, ૪૦ હજાર, ૩૦ હજાર
૨૦ હજાર અને ૧૦ હજાર સૌધમ આદિ ૧ ઇન્દ્રના
સામાનિક દેવતા ■

વિશેષાર્થ — ગારે દેવલોકને વિશે દશે ઇન્દ્રના સામાનિક દેવનાઓ અનુક્રમે પેલા દેવલોકના ૮૪ હજાર, ખીલ દેવલોકના ૮૦ હજાર ત્રીજાના ૭૨ હજાર, ચોથાના ૭૦ હજાર પાંચમાના ૬૦ હજાર છઠ્ઠાના ૫૦ હજાર, સાતમાના ૪૦ હજાર, આઠમાના ૩૦ હજાર, નવમા દશમાના ૨૦ હજાર તથા અગ્નીઆરમા અને જારમાના ૧૦ હજાર છે

દરેકના આત્મરક્ષક દેવતા દરેક દેવલોકના સામાનિકથી ચારગુણા હોય છે એટલે જેમકે—પેલા સૌધર્મના ૮૪ હજાર સામાનિક દેવતા છે તેનાથી ચાર ગુણા ૩૩૬૦૦૦ આત્મરક્ષક છે એવી રીતે જધાના સમજી લેવા ૮૩

સ્થાપના

દેવલોક	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
	હજાર	હજાર	હજાર	હજાર	હજાર	હજાર	હજાર
સામાનિક	૮૪	૮૦	૭૨	૭૦	૬૦	૫૦	૪૦
આત્મરક્ષક	૩૩૬	૩૨૦	૨૮૮	૨૮૦	૨૪૦	૨૦૦	૧૬૦
એક દેવ	૪૨૦	૪૦૦	૩૬૦	૩૫૦	૩૦૦	૨૫૦	૨૦૦

દેવલોક	૮	૯	૧૦	૧૧-૧૨
	હજાર	હજાર	હજાર	
સામાનિક	૩૦	૨૦	૧૦	૫૧૬૦૦૦
આત્મરક્ષક	૧૨૦	૮૦	૪૦	૨૦૬૪૦૦૦
એક દેવ	૧૫૦	૧૦૦	૫૦	૨૫૮૦૦૦૦

નિમાનો કોના આધારે રહેલા છે, તેનું સ્વરૂપ
 દ્વિત્રિત્રિશેષા ઘનોદધિઘનવાતોભયાકાશ-
 પ્રતિષ્ઠા ॥૮૪॥

શબ્દાર્થ — જે દેવલોક ઘનોદધિના આધારે, તથા
 દેવલોક ઘનવાતના આધારે, તથા દેવલોક ઘનોદધિ
 અને ઘનવાતના આધારે અને બાકીના ચાર નવત્રેયેયક અને
 અનુત્તરવિમાન એ આકાશના આધારે રહેલા છે

વિરોધાર્થ — સૌધર્મ અને ઇશાન એ એ દેવલોક
 ઘનોદધિ એટલે શિયાળામાં જામી ગયેલું પાણી હોય તેવા
 અંધાર પાણીની ઉપર રહેલા છે ત્યોતિષના વિમાનોથી
 અસ ખ્યાતા કોડાકોડી યોજન અથવા આઠમા રાજલોકના
 છેડા સુધી ઘનોદધિ રહેલો છે

સૌધર્મ અને ઇશાનદેવલોકના વિમાનોથી અસ ખ્યાતા
 યોજન અથવા નવમા અને દશમા રાજલોકની અંદર
 ઘનવાત (જામેવો) વાયુ છે તેની ઉપર સતતકુમાર માહેન્દ્ર
 અને બ્રહ્મલોકના નિમાનો છે

ત્યાથી અસ ખ્યાતા યોજને દશમા રાજલોકના છેડા
 સુધી લાતકના વિમાનો ઘનોદધિ અને ઘનવાતના આધારે
 રહેલા છે

ત્યાથી અસ ખ્યાતા યોજન સુધી અગ્નીઆગમા રાજ-
 લોક ની અંદર ઘનોદધિ અને ઘનવાતના આધારે સાતમા

શુક દેવલોકના વિમાનો રહેલા છે ત્યાથી અસ ખ્યાતા યોજને અગીઆમ રાજલોકને છેડે ધનોદધિ અને ધન વાતના આધારે આઠમા સહસ્રારદેવલોકના વિમાનો છે

ત્યાથી અસ ખ્યાતા યોજને બારમા રાજલોકની અદર આકાશના આધારે નવમા અને દશમા દેવલોકના વિમાનો છે, ત્યાથી અસ ખ્યાતા યોજને બારમા રાજલોકના છેડે આકાશના આધારે ૧૧ મા અને ૧૨ મા દેવલોકના વિમાનો છે

ત્યાથી અસ ખ્યાતા યોજને તેરમા રાજલોકના છેડે ત્રણ-ત્રિક એટલે નવત્રેવેચક આકાશના આધારે સિદ્ધશિલ છે ત્યાથી અસ ખ્યાતા યોજને ચૌદમા રાજલોકની અદર ૧૨ યોજન નીચે પાચ અનુત્તર વિમાનો આકાશના આધારે રહેલા છે

તમરકાયનુ સ્વરૂપ

હવે ચાલના પ્રમ્તાવથી લોકાન્તિક દેવતા કયા ક્રમને વિષે અને કયા વિમાનોની અદર રહે છે તે બતાવે છે

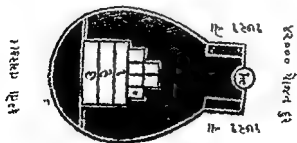
આ જ જુદીપથી તિર્થમાં અસ ખ્યાતા દ્વીપ અને સમુદ્રો ચોલગી ગયા પડી અરુણવર નામનો દ્વીપ આવે છે તેની વેદિકાના છેડેકાથી અરુણવર નામના સમુદ્રમા જ્યાં ૪૨ હજાર યોજન દૂર જઈએ ત્યારે ત્યાના પાણીની સપાટી ઉપરથી જન્ને દિશામા ઉર્ધ્વ અપ્રાયમય મહાધ કારરૂપ તમરકાય ૧૭૨૧ યોજન સુધી સરખી ભીતના

આકારે સિધા જાય છે ત્યારપછી તિર્છામાં ફેલાતો ફેલાતો સૌધર્મ ઇશાન મનત્કુમાર અને માહેન્દ્ર એ ચારે દેવલોકને આવરણ કરીને ઉચે પાચમા પ્રહલોકના નીચા વરીષ્ટ નામના પ્રતરને વિશે રહ્યો છે

આ તમસ્કાય નીચે પાણીના તળીઆ ઉપર ગોળ ભીંતના આકારે અને શરાવવા સરખો છે ઉપર કુકડાના પાજરાના સરખો છે શરૂઆતથી માટીને સખ્યાતા યોજન ઉચે અને સખ્યાતા યોજન વિસ્તારવાગો છે

આ તમસ્કાય અસખ્યાતા સમુદ્રે ઉત્પન્ન થયો માટે તેની રિધી પણ અસખ્યાતા યોજન જાણવી

તમસ્કાયની સ્થાપના

હવે નિષ્પ્રતરે રિખિમાનની ચારે દિશામા સચિત્ત અચિત્ત મિશ્ર પૃથ્વિરૂપ બેબે કૃષ્ણરાજી (કાળી રેખાઓ છે) પૂર્વ દિશામા દક્ષિણ ઉત્તર લાળી, દક્ષિણમા પૂર્વ પશ્ચિમ લાળી, પશ્ચિમમા દક્ષિણ ઉત્તર લાળી અને ઉત્તરમા પૂર્વ પશ્ચિમ લાળી બેબે રેખાઓ છે

પૂર્વદીશાની અદરની રેખા દક્ષિણની બાહેરની રેખાને મલે છે, દક્ષિણની અદરની રેખા પશ્ચિમની બાહેરની રેખાને મલે છે, પશ્ચિમની અભ્યંતરરેખા ઉત્તરની બાહેરને મલે છે, ઉત્તરની અભ્યંતર રેખા પૂર્વની બાહેરને મલે છે એવી રીતે નાટકના અખાડાની પેઠે આઠે રેખાઓ રહેલી છે

**યત.-પુઞ્વાવરા ઠલ્લંસા, તંસાપુણ દાહિણો-
ત્તરાવજ્ઞ । અટિમતરચત્તરંસા સઞ્વાવિ
અ કન્હરાઈઓ ॥૧॥**

પૂર્વ અને પશ્ચિમ તરફની બાહેરની રેખાઓ છ ખુણા-વાળી અને દક્ષિણ અને ઉત્તર તરફની બાહેરની રેખાઓ ત્રિખુણુ થાય ॥ અદરની ચારે દીશાની રેખાઓ ચતુષ્કોણી થાય છે

આ પહોળાઈમા સ્થૂં ખ્યાતા અને લાંબાઈમા અસ ખ્યાતા યોગ્યન સહસ્રો હોય છે કૃષ્ણરાજીની એટલી બધી મહત્તા છે કે એક ઋદ્ધિવાળો મોટો દેવ ત્રણ ચપટીમા જે ગતીથા

એકવીમ વખત આખા જ જુદીપને ફરીને પાછો આવે, તેજ ગતીથી તેજ દેવ પદરદિવસની અદર કૃષ્ણરાજના સખ્યાતા ચોજન સુધી જઈ શકે

કૃષ્ણરાજના આઠ આતરાની અદર અનુક્રમે અર્ચિય, અર્ચિયમાત્રી, વૈરાચન, પ્રલકર, ચદ્રાલ, સૂર્યાલ, શુકાલ અને સુપ્રતિષ્ઠાલ નામના આઠ લોકાતિક વિમાનો રહેલા છે

પૂર્વ અને ઉત્તરની અદરની રેખાની વચ્ચે ૧ અર્ચિય, પૂર્વની બાહર અને અદરની વચ્ચે ૨ અર્ચિયમાત્રી, પૂર્વ અને દક્ષિણની અવયતર રેખા વચ્ચે ૩ વૈરાચન, દક્ષિણની બાહર અને અદરની વચ્ચે ૪ પ્રલકર, દક્ષિણ અને પશ્ચિમની અવયતર રેખા વચ્ચે ૫ ચદ્રાલ, પશ્ચિમની બાહર અને અવયતર વચ્ચે ૬ સૂર્યાલ, પશ્ચિમ અને ઉત્તરની અવયતર રેખા વચ્ચે ૭ શુકાલ, તથા ઉત્તરની બાહર અને અવયતર રેખા વચ્ચે ૮ સુપ્રતિષ્ઠાલ નામના વિમાનો રહેલા છે બધાની વચ્ચેવચ્ચ નવમું રિંક નામનું વિમાન છે

આ દેવતાઓ પ્રજાલોકની નજીક રહેલા છે માટે લોકાન્તિક કહેવાય છે, આ નવ વિમાનોની અદર અનુક્રમે સારસ્વતઆદિ નવ પ્રકારના દેવતાઓ રહે છે,

યદ્યુક્તમ્

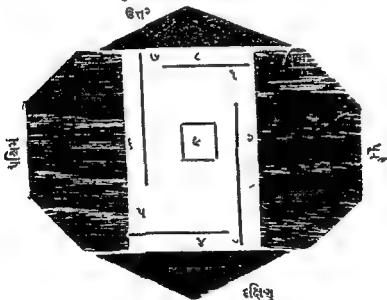
૧ ૨ ૩ ૪ ૫
યથા.સારસ્વતમાઙ્ગા, વણ્ઠી વરુણાંય ગદ્ધ-

તોયા ય । તુસિયા અન્વાવાહા અર્ગિચ્ચા
 ચેવ રિઠા ય ॥૧॥

લોકાન્તિક નિમાનોના દેવતાઓની આયુષસ્થિતિ આઠ
 આગરોપમ છે આ વિમાનોથી તિર્થાર્થા અગ્ર ખ્યાતા હજાર
 ચોજન છેટે અલોઠ છે

કૃપુરાણની સ્થાપના.

ઉત્તર

હવે વિમાનોની પહોળાઈ તથા તેના વર્ણનું સ્વરૂપ કહે છે
**દ્વયોર્દ્વાત્રિશચ્છતયોજનાનિ પૃથ્વીવિમાન-
 વાહલ્યં ॥૮૫॥**

શબ્દાર્થ - મૌઘર્મ અને ઈશાનદેવલોકને વિષે પૃથ્વી
 અને વિમાનની જાડાઈ ૩૨૦૦ યોજન છે

વિશેષાર્થ - પહેલા બે દેવલોકના વિમાનોને રહેવાને
 આધારરૂપ જે પૃથ્વી છે તેનું પીંડપ્રમાણ આશુલથી ૮૪૫૫
 થયેલા ૧૭૦૦ યોજન અને તેની ઉપર રહેલા વિમાનોની
 ઉંચાઈ ૫૦ યોજન એક દરમી ૩૨૦૦ યોજન જાડાઈ છે ૮૫

દ્વિદ્વિદ્વિચતુર્નવપચ્ચસ્વેકૈકશતપરાવૃત્તિઃ ॥૮૬

શબ્દાર્થ - મે, બે, બે, ચાગ, નવચેવેચક અને પાચ અનુ
 સારવિમાનની ૨ દર પૃથ્વીની જાડાઈ મો સો યોજન ઓછી
 અને વિમાનની ઉંચાઈની અદર સો સો યોજન વધારે
 કરતા જવું

વિશેષાર્થ - ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકની પૃથ્વીની
 જાડાઈ પહેલા બીજા દેવલોકના કરતા સો યોજન ઓછી
 એટલે ૨૬૦૦ યોજન છે અને ઉપર રહેલા વિમાનોની ઉંચાઈ
 પહેલાના કરતા મો યોજન વધારે એટલે ૬૦૦ યોજન છે

એવી રીતે દરેક દેવલોકની અદર પૃથ્વીની જાડાઈ સો
 સો યોજન ઓછી અને વિમાનોની ઉંચાઈ સો સો યોજન

૧ જાડાઈ એટલે વિમાનની પૂર્વ જગતીથી પશ્ચિમ જગતી સુધી
 તેમજ દક્ષિણથી ઉત્તર સુધી લંબાઈ મમજતી

વધારે કુન્દાથી પાચમા અને છઠ્ઠા દેવલોકની અદર ૨૫૦૦ યોજન પૃથ્વીની જડાઈ અને ૭૦૦ યોજન વિમાનોની ઉંચાઈ સાતમા અને આઠમા દેવલોકની અદર ૨૪૦૦ યોજન પૃથ્વીની જડાઈ અને ૮૦૦ યોજન વિમાનોની ઉંચાઈ છે ૯-૧૦ ૧૧-૧૨ માં દેવલોકની અદર ૨૩૦૦ યોજન પૃથ્વીની જડાઈ અને ૬૦૦ યોજન વિમાનોની ઉંચાઈ છે નવમ્યજેયકની અદર પૃથ્વીની જડાઈ ૨૨૦૦ યોજન અને ૧૦૦૦ યોજન વિમાનોની ઉંચાઈ છે અનુત્તરવિમાનોની અદર ૨૧૦૦ યોજન પૃથ્વી જડાઈ અને તે ઉપરના વિમાનોની ઉંચાઈ ૧૧૦૦ યોજન છે આવી રીતે દરેક દેવલોકના વિમાનોની ઉંચાઈ અને પૃથ્વીની જડાઈ એકઠી કરીએ તો બધાની ૩૨૦૦ યોજનના જડાઈ થાય ૮

દ્વિદ્વિદ્વિદ્વિશેષેષુ પञ्चचतुस्त्रिद्वિ શ્વેતવર્ણા ॥૮૭॥

ગાઠ્યાર્થ—અહુઆર મુધી અનુક્રમે બે દેવલોકની અદર પાચ ચાર, ત્રણ, બે રગવાળા વિમાનો અને બાકીના આનંદથી માડીને અનુત્તર મુધીના વિમાનો શ્વેતવર્ણવાળા હોય છે

વિશેષાર્થ—પેવા અને બીજા દેવલોકની અદર પાચે રગના વિમાનો (ધોળા, પીળા, રાતા, લીલા, કાળા) છે ત્રીજા અને ચોથાની અદર ચાર રગના (કાળા ગિરાય)

હવે વિમાનોની પહેળાઈ તથા તેના વર્ષનું સ્વરૂપ કહેડે
**દ્યોર્દ્ધાત્રિશચ્છતયોજનાનિ પૃથ્વીવિમાન-
 વાહલ્યં ॥૮૫॥**

શબ્દાર્થ - સૌધર્મ અને ઈશાનદેવલોકને વિષે પૃથ્વી
 અને વિમાનની જાડાઈ ૩૨૦૦ યોજન છે

વિશેષાર્થ - પહેલાં જે દેવલોકના વિમાનોને રહેવાને
 આધારરૂપ જે પૃથ્વી છે તેનું પીંડપ્રમાણ આશુવથી ૮૨૫૫
 થયેલા ૧૭૦૦ યોજન અને તેની ઉપર રહેલા વિમાનોની
 ઉચાઈ ૫૮૦ યોજન એક દરમગી ૩૨૦૦ યોજન જાડાઈ છે ૮૫

દ્વિદ્વિદ્વિચતુર્નવપદ્મસ્ત્રેકૈકશતપરાવૃત્તિઃ ॥૮૬

શબ્દાર્થ - બે, બે, બે, ચાર, નવત્રેયેયક અને પાંચ અનુ
 ત્તરવિમાનની ૪ દર પૃથ્વીની જાડાઈ સો મો યોજન જોડી
 અને વિમાનની ઉચ્ચાઈની અદર મો સો યોજન વધારે
 કરતા જવું

વિશેષાર્થ - ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકની પૃથ્વીની
 જાડાઈ પહેલાં બીજા દેવલોકના કરતા સો યોજન જોડી
 એટલે ૨૬૦૦ યોજન છે અને ઉપર રહેલા વિમાનોની ઉચાઈ
 પહેલાના કરતા મો યોજન વધારે એટલે ૬૦૦ યોજન છે

જેવી રીતે દરેક દેવલોકની અદર પૃથ્વીની જાડાઈ સો
 સો યોજન જોડી અને વિમાનોની ઉચાઈ સો સો યોજન

૧ જાડાઈ એટલે વિમાનની પૂર્વ જગતીથી પશ્ચિમ જગતી સુધી,
 તેમજ દક્ષિણથી ઉત્તર સુધી લગાઈ મમગતી

વધારે કરવાથી પાચમા અને છઠ્ઠા દેવલોકની અદર ૨૫૦૦ યોજન પૃથ્વીની જડાઈ અને ૭૦૦ યોજન વિમાનોની ઉંચાઈ સાનમા અને આઠમા દેવલોકની અદર ૨૪૦૦ યોજન પૃથ્વીની જડાઈ અને ૮૦૦ યોજન વિમાનોની ઉંચાઈ છે ૯-૧૦ ૧૧-૧૦ મા દેવલોકની અદર ૨૩૦૦ યોજન પૃથ્વીની જડાઈ અને ૬૦૦ યોજન વિમાનોની ઉંચાઈ છે નવમેવેયકની અદર પૃથ્વીની જડાઈ ૨૨૦૦ યોજન અને ૧૦૦૦ યોજન વિમાનોની ઉંચાઈ છે અનુત્તરવિમાનની અદર ૨૧૦૦ યોજન પૃથ્વી જડાઈ અને તે ઉપરના વિમાનોની ઉંચાઈ ૧૧૦૦ યોજન છે આવી રીતે દરેક દેવલોકના વિમાનોની ઉંચાઈ અને પૃથ્વીની જડાઈ એકઠી કરીએ તો બધાની ૩૨૦૦ યોજનના જડાઈ થાય ૮૨

દ્વિદ્વિદ્વિદ્વિશેષેષુ પञ्चचतुस्त्रिद्वિ શ્વેતવર્णा.॥૮૭॥

શબ્દાર્થ -સહસાર મુધી અનુક્રમે બે દેવલોકની અદર પાચ, આઠ, ત્રણ, બે રગવાળા વિમાનો અને બાકીના આનતથી માકીને અનુત્તર મુધીના વિમાનો શ્વેતવર્ણવાળા હોય છે

વિશેષાર્થ -પેલા અને બીજા દેવલોકની અદર પાચે રગતા વિમાનો (ધોળા, પીળા, રાતા, લીલા, કાળા) છે ત્રી ત અને ચોથાની અદર ચાર રગતા (કાળા શિયાય)

પાચમા છટ્ટાની અદર ત્રણ રગના (ધોળા પીળા ને લાલ)
ગાતમા આઠમાની અદર બે રગના (ધોળા અને પીળા)
બાઠીના આનત, પ્રાણુત, આરણુ, અચ્યુત, નવગ્રેવેયક, અને
અનુત્તરવિમાનો ફક્ત સફેદ વર્ણના હોય છે ૮૭

દેવલોક પૃથ્વી લોકાદિ વિમાનની ઉચ્ચાઈ વર્ણુઆદિ

૧-૨ ૩-૪ ૫-૬ ૭-૮ ૯-૧૦-૧૧-૧૨ નવગ્રેવેક અનુત્તર
૨૭૦૦ ૦ ૦૦ ૨૫૦૦ ૨૪૦૦ ૨૩૦૦ ૨૨૦૦ ૨૧૦૦
૫૦૦ ૬૦૦ ૭૦૦ ૮૦૦ ૯૦૦ ૧૦૦૦ ૧૧૦૦
૫(શ્વેત ૪(શ્યા ૩(શ્વેત ૨(શ્વેત ૧(શ્વેત ૧(શ્વેત ૧(શ્વેત
આદિ) મવિના) પીળા પીળા)

લાલ)

હવે ઉર્ધ્વ સાત રાજ લોકનું સ્વરૂપ

સૌધર્મમાહેન્દ્રલાન્તકસહસ્રારાચ્યુતગ્રેવેયક-

લોકાન્તા એકાદિરજ્જ્વા ॥૮૮॥

રાજદાર્થ -સૌધર્મ સુધી એક, માહેન્દ્ર સુધી એક,
લાતક સુધી એક, સહસ્રાર સુધી એક, અચ્યુત સુધી એક,
નવગ્રેવેયક સુધી એક, અને લોકાન્તા સુધી એક એમ સાત
રાજ લોક ઉર્ધ્વલોકમા છે

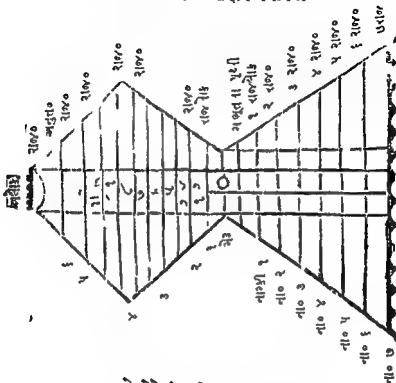
વિશેષાર્થ -મેરૂપર્વતની મધ્યમા ગાયના આચળની

માફક ઃઃ૩યક પ્રદેશ છે, ત્યાથી સાત રાજલોક નીચે
અધોલોક અને સાત રાજલોક ઉચે ઉર્ધ્વલોક છે

રત્નપ્રભાના ઉપરના તળીઆથી માડીને સૌધર્મ દેવલોક
સુધી એક રાજલોક છે, સૌધર્મથી માડીને ચોથા માહેન્દ્ર
દેવલોક સુધી બીજો રાજલોક, માહેન્દ્રથી માડીને છઠ્ઠા ક્ષાતક-
દેવલોક સુધી ત્રીજો રાજલોક, ક્ષાતકથી માડીને આઠમા
સહસ્રાર સુધી ચોથો રાજલોક, સહસ્રારથી બારમા અચ્યુત
સુધી પાંચમો રાજલોક છે, અચ્યુતથી નવગ્રેવેયક સુધી છઠ્ઠો
રાજલોક છે નવગ્રેવેયકથી લોકના અત સુધી માતમો
રાજલોક છે

તથા નીચેના ભાગમાં રત્નપ્રભાના તળીઆથી માડીને
શક્રરામલાના ઉપરના તળીઆ સુધી એક રાજલોક, અને
ત્યાથી માડીને વાલુકાપ્રભાના તળીઆ સુધી બીજો રાજલોક,
ત્યાથી ધુમપ્રભાના તળીઆ સુધી ત્રીજો રાજલોક, પદ્મપ્રભાના
તળીઆ સુધી ચોથો રાજલોક, તમપ્રભાના તળીઆ સુધી
પાંચમો રાજલોક, તમતમાપ્રભાના તળીઆ સુધી છઠ્ઠો રાજ-
લોક, અને અધોભાગના લોકાન્ત સુધી માતમો રાજલોક
છે એવી રીતે સાત રાજલોક અધોલોકના અને સાત રાજ-
લોક ઉર્ધ્વલોકના મળી ચૌદ રાજલોક થાય છે ૮૮

ચોદ રાજનોકની સક્ષેપ સ્થાપના

હવે દેવોનું શરીર પ્રભાવ કહે છે

આ ડગાનાત્ સપ્તહસ્તં વપુ ॥૮૧॥

મહદાર્થ - ઈશાનદેવલોક મુખી સાત હાથનું શરીર છે
 વિશેષાર્થ - ભુવનપતિના ૧૦ નિકાય, વ્યતર, જ્યોતિષ
 સાધર્મદેવલોક અને ઈશાનદેવલોક મુખી દેવતાઓના
 ઉત્કૃષ્ટ શરીર ઉત્તેષ અશુભપ્રભાવથી સાત હાથ છે
 સ્વાભાવિક જઘન્ય શરીર અશુભના અસખ્યાતમા ભાગ

જેટલું ઉત્પત્તિ વળતે હોય છે ભુવનપતિથી માડીને અચ્યુત સુધીના દેવતાઓ ઉત્તરવૈકિયશરીર ઉત્કૃષ્ટ લાખ યોજન પર્યાં ન કરી શકે તે નવઐવેયક અને અનુત્તર-વિમાનવાળા દેવતાઓને ઉત્તરવૈકિયશરીર કરવાની શક્તિ છે છતાં પણ પ્રયોજનના અભાવે કરતા નથી ૮-

દ્વિદ્વિદ્વિચતુર્ઐવેયકાનુત્તરેષ્વેકેકહીનં ॥૧૦॥

શબ્દાર્થ -જે, જે, જે, ચાર નવ ઐવેયક અને અનુત્તર-વિમાનના વિષે અનુક્રમે એક એક હાથનું શરીર ઓછું હોય છે

વિશેષાર્થ -ત્રીજા ચોથા દેવલોકમાં એક હાથ ઓછું એટલે છ હાથનું શરીર હોય છે પાંચમા છઠ્ઠાની અદર પાંચ હાથનું શરીર માત્રમાં આઠમાની અદર ચાર હાથનું શરીર, નવ દશ અગીઆર અને બારમાં દેવલોકની અદર ત્રણ હાથનું શરીર, નવ ઐવેયકની અદર બે હાથનું શરીર અને અનુત્તરવિમાનના દેવતાનું એક હાથનું શરીર હોય છે ૯૦

મધ્યે પ્રત્યતરં જઘન્યાદેકાદશૈકમાગાધિકં ૧૧

શબ્દાર્થ -વચલા દરેક સાગરોપમે જઘન્ય શરીરથી અગીઆર ભાગ અધીક શરીર બાબત

વિશેષાર્થ -સૌધર્મ અને ઈશાનને વિષે, પછી બે-બે-બેને વિષે, ચારને વિષે, નવઐવેયકે અને અનુત્તર વિષે અનુક્રમે બે સાગરોપમ, સાત સાગરોપમ, ચૌદ સાગરોપમ, અઠાર, બાવીસ, એકત્રીસ અને પાંચ અનુત્તર વિષે ૩૩ સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે ૯૧

એથી માડીને ૩૩ સાગરોપમની અદર દરેક સાગરોપમે દેવતાઓનું શરીર કેટલા હાથનું હોય? તે જાણવા માટે જઘન્ય મિથિતિ અને ઉત્કૃષ્ટ મિથિતિનો વિશ્લેષ કરવો એટલે દેવતાની જે ઉત્કૃષ્ટ મિથિતિ હોય તેમાથી તેજ દેવતાની જઘન્ય મિથિતિ ણાઠ કરીને જે રહે તેમાથી એક ઓઠો કરી બાકી જેના રહે એટલા સ્થાનના સાગરોપમે એક હાથના અગીઆર ભાગ કરી જઘન્યથી એટલે જે સાગરોપમવાળાને સાત હાથનું શરીર અને માત્ર સાગરોપમવાળાને ૬ હાથનું શરીર જે હોય છે તે સાત હાથ કરતા ૬ હાથ જઘન્ય કહેવાય ત્યાંથી ઉત્તરોત્તર એક એક ભાગ વિશ્લેષ કરીને જેટલા રહ્યા હોય ત્યાં મુખી વધારતા દરેક સાગરોપમવાળા દેવતાના શરીરનું પ્રમાણ બાવી જશે જેમકે મૌઘર્મદેવે જે સાગરોપમની મિથિતિ છે, અને સનત્કુમારે સાત સાગરોપમની મિથિતિ છે, તેનો વિશ્લેષ કરતા પાંચ અને તેમાથી એક ણાઠ કરતા ચાર રહે છે સૌઘર્મદેવલોકે શરીર માત્ર હાથનું ૭ અને સનત્કુમારે ૭ હાથનું શરીર છે વચલા ત્રણ-ચાર પાંચ છ સાગરોપમવાળા દેવતાનું શરીર એક સાગરોપમના અગીઆર ભાગ કરીએ તેમાથી પચાનુપૂર્વીએ કરીને અનુક્રમે ૬ સાગરોપમવાળાને $\frac{1}{1}$ આવે પછી ઉત્તરોત્તર એક એક ભાગ વધારતા જ્યાં ત્રણ સાગરોપમ છે, ત્યાં $\frac{1}{1}$ આવશે એવી રીતે દરેક ઠેકાણે વચન સાગરોપમવાળાના શરીર જાણી લેવા, તેનું ચ ૫ જોવાથી વિશેષ સુગમતા પડશે

‘ત્રયસ્ર સાગરોપમનાળા દેવતાઓના સંગીરનુ યત્ર’

સાગર૦	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
હરત૦	૭	૬	૬	૬	૬	૬	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૪	૪	૪	૪
ભાગ૦	૦	૪	૩	૨	૧	૦	૬	૫	૪	૩	૨	૧	૦	૩	૨	૧	૦
દેવનોંક	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧
	૨					૩	૪			૫				૬		૭	૮

સાગર૦	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩
હરત૦	૩	૩	-	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૧	૧
ભાગ૦	૩	૨	૧	૦	૮	૭	૬	૫	૪	૩	૨	૧	૦	૧	૦
	૧૧	૧૧	૧૧	૦	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૦	૧૧	૦
દેવનોંક૦	૬	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩

‘દેવેક દેવલોજના આયુષ્યની સ્થિતિ અને દેહમાનવુ યત્ર’

દેવનોંક	બુદ્ધિપત્ની	વ્યતર	જ્યોતિષ	૧-૦	૩-૪	૫-૬
રાધ	૭	૭	૭	૭	૬	૫
સ્થિતિ	કામ પડેન	નથી માટે		૨	૭	૧૪
સાગરોપમ	આ દેવનોંક	ની ગિચની	તપ્તીનથી	મા૦	સા૦	સા૦
વિષ્ણુપત્ની	મધ્યા				૪	૬

દેવનાંક	૭-૮	૧૬-૧૬	૬	૫	વિગત એટલે નાની
દાય	૪ સ૦	આ પ્રા આ	૨	૧	અને મોગી ગકમની રચમા
રિયતિ	૧૮	૩૨	૩૧	૩૦	ના આખા જોમકે ૩ ૪ ૫
	મા૦	મા૦	મા૦	સા૦	
રિગ્નેય સખ્યા	૩	૩	૮	૧	૬ એ ૨ આ ૭ ૧૦ વિગ્નેય

હવે ગતીઆલિને વિરે ઉપપાત નિગદ્યુ ૨૫૩૫

ઘાટજ મુહૂર્ત ઉપપાતવિરહ ૧૮૦૧

રાખ્દાય —આમાન્ય આરે પ્રકાર ધી ગતિની અદર ઉત્પન્ન થાય પછી મુહૂર્તનું ઉપપાત અતર હોય છે

વિગેપાર્થ —નરકગતિની અદર ને સમયે જીવ ઉત્પન્ન થયો હોય, તે સમય પછી વધારેમા વધારે ગાર મુહૂર્ત પછી તે જરૂર સાતે નારકીમાથી કોઈ પણ નારકીની અદર કોઈ પણ બીજો જીવ ઉત્પન્ન થયો જોઈએ એવી રીતે તિય અ ગતિની અદર પણ જીવ ઉત્પન્ન થયા પછી ગાર મુહૂર્તનો અતર કાલ ગયા પછી કોઈ પણ જીવ ને તિય ચના ૪૮ પ્રકારના લેદો છે તેમાથી કોઈ પણ પ્રકારના જીવોની અદર ઉત્પન્ન થાય છે મનુષ્ય ગતિની અદર ને જીવ ઉત્પન્ન થયો હોય, તે સમયથી ગાર મુહૂ

ર્તનો કાલ ગયા પછી મનુષ્યના જે ૩૦૩ લેદ છે તેમાંથી કોઈ પણ લેદની અદર જરૂર જીવ ઉત્પન્ન થાય છે દેવગતીમાં જીવ ઉત્પન્ન થયા પછી જાર મુહુર્તની અદર જે દેવગતિના ૧૬૮ લેદ છે તેમાંથી કોઈ પણ લેદની અદર જીવ ઉત્પન્ન થાય છે આ હેતુથી આરે ગતિમાં સમુદાયની અપેક્ષાએ ૧૨ મુહુર્ત ઉત્પન્ન થવાનો વિરહ છે ૬૨ આરે ગતિના જીવોના લેદનું સામાન્ય યત્ર

ગતિ	ક્રમે	અતઃકાલ જન્ય	અતઃકાલ ઉત્પન્ન
નરક	૧૪	૧ સમય	૧૨ મુહુર્ત
તિર્થંચ	૪૮	૧ સમય	૧૨ મુહુર્ત
મનુષ્ય	૩૦૩	૧ સમય	૧૨ મુહુર્ત
દેવ	૧૬૮	૧ સમય	૧૨ મુહુર્ત
એકલ	૫૬૩		

વિરોધદ્વારા વિરહ જાતાવે છે

આ ઇશાનાચતુર્વિંશતિ. ॥૧૩॥

શબ્દાર્થ—ઈશાનદેવલોકમુખી ચોવીસ મુહુર્તનો
અતઃકાલ છે
વિશેષાર્થ—ઉપરના સૂત્રમાં સામાન્ય ગતિ

વિરહકાલ મ્હો હવે વિશેષ દરેક પક્ષિ એકે અતરકાલ
ગતાવતા ઠહે છે

દેવગતિની અપેક્ષાએ ભુવનપત્રી નિકાયની અદર ને
સમયે દેવતા ઉત્પન્ન થયો હોય ત્યાર પછી ઉત્કૃષ્ટ શોષીત
મુહુર્ત પછી બીજો દેવતા તે નિકાયની અદર ઉત્પન્ન થાય,
એવી રીતે વ્યતરની અદર પણ શોષીત મુહુર્તનો અન્ત-
કાલ છે જ્યોતિષ સૌધર્મ અને ઇગાન દેવલોકમા પણ
શોષીત મુહુર્તનો છે ચદ્ર અને સૂર્યનો એ ગ્રહણ
આશ્રયિ વિરહ પડે તો ચદ્રનો અને સૂર્યનો જ્યન્ય ૬
માસ, ચદ્રનો ઉત્કૃષ્ટ ૪૨ માસ અને સૂર્યનો ઉત્કૃષ્ટ ૪૮
વર્ષ વિરહ પડે ૬૨

દરેક નારકીની અદર વિરહકાલ પાછળ મુત્ર ૩ પૃષ્ઠ
૪ ની અદર ગનાવેલ છે ત્યાથી સમજી લેવો નારકીના
જીવોનો જ્યન્ય એક સમયનો વિરહ છે

તિર્થ યગતિની અપેક્ષાએ પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેલકાય,
વાહકાય અને વનસ્પતિકાય. એ જીવો દરેક સમયે વિરહ
વિના-ઉત્પન્ન થાય-છે 'ઇન્દ્રિય પ્રણુ ઇન્દ્રિયવાળા ત્યાર ઇન્દ્રિય
વાળા સ મુર્ચિમ તિર્થ ચ પચેન્દ્રિય જીવોને જ્યન્ય એક
સમયનો વિરહ અને ઉત્કૃષ્ટ અતર્મુહુર્તનો વિરહ કાળ
ઠહ્યો છે ગર્ભજ તિર્થ અપચેન્દ્રિયનો-ઉત્કૃષ્ટ ૧૨ મુહુર્તનો
વિરહકાલ અને જ્યન્ય એક સમયનો છે

મનુષ્યગતિમા મમુર્તિમ મનુષ્યોનો ઉત્કૃષ્ટ ૨૪
મુહુર્તનો વિરહકાલ છે ગર્ભજ મનુષ્યનો ઉત્કૃષ્ટ ૧૨
મુહુર્તને વિરહકાલ છે જઘન્ય બધા મનુષ્યોનો એક
સમયનો વિરહકાલ છે

ભરતક્ષેત્રમા સાધુ સાધ્વી શ્રાવક અને શ્રાવિકાનો જે
વિરહ પડે તો જઘન્ય ૬૩૦૦૦ વર્ષ અને ઉત્કૃષ્ટ અઢાર
કોડા કોડ સાગરોપમમા કાઈક ઝોઠો ઝોટલો વિરહકાલ
પડે તીર્થ કર ચક્રવર્તી બલદેવ અને વાસુદેવનો જે વિરહ
પડે તો જઘન્ય ૮૪૦૦૦ વર્ષ ઉત્કૃષ્ટ કાઈક ભાગ ઝોછી
એવી અઢાર કોડાકોડી સાગરોપમ વિરહ પડે મહાવિદેહ-
ક્ષેત્રમા વિરહ પડતો નથી

અવસર્પિણીનો ૨૧૦૦૦ વર્ષનો ૬ ક્રો આરો, ઉત્સર્પિ-
ણીનો પહેલો અને બીજો આરો ૨૧ એકવિસ હજાર
વર્ષનો, એ ત્રણે આગમા સાધુ સાધ્વી શ્રાવક અને શ્રાવિકા
ભરતક્ષેત્રમા ઉત્પન્ન થતા નથી માટે ૬૩૦૦૦ વર્ષ જઘન્ય
વિરહ છે તીર્થ કર આદિ અવસર્પિણીના ૨૧૦૦૦ વર્ષના
પાત્રમા આરાધી માડીને ઉત્સર્પિણીના ૨૧૦૦૦ વર્ષના
બીજા આરા સુધી ઉત્પન્ન થતા નથી માટે જઘન્ય ૮૪૦૦૦
વર્ષ વિરહકાલ છે અવસર્પિણીની અદર સાધુ સાધ્વી
તીર્થ કર આદિ જે ઉત્પન્ન થાય તો ઉત્કૃષ્ટ વિરહકાલ,
અને ઉત્સર્પિણીની અદર ઉત્પન્ન થાય તો જઘન્ય
વિરહકાલ સમજવો ॥૬૩॥

વિશેષત દરે- જાના નિરૂદ્ધનું ચત્ર

નામ	ઉ નિં
૧ લગ્નપ્રભા	૨૪ મુદ્દા
૨ સર્વશાપ્રભા	૭ દિવસ
૩ વાતકાપ્રભ	૧૫ દિન
૪ પદ્મના	૩૦ દિન
૫ કુમરના	૨ મહિના
૬ તમન્ના	૪ મહિના
૭ તમનના	૬ મહિના
પૂર્વકાવ	અવિરલ
અધિકાવ	અવિરલ
તેજકાવ	અવિરલ
વાયુકાવ	અવિરલ
અનુપતિકાવ	અવિ ૬
ભેદદ્રિષ	અતર્કુદર્ત
તેષ્ઠિય	અતર્કુદર્ત
ચતુરેદ્રિય	અતર્કુદર્ત
મ તિ પચેદ્રિય	અતર્કુદર્ત
મર્જાતિ પચેદ્રિય	૧૨ મુદ્દા
મ પચે મતુ	૨૪ મુદ્દા
મર્જાં પચે મતુ	૧૨ મુદ્દા

હુને દેવતાઓનો વિરહકાલ બતાવે છે

ત્રિભાગોનદશ સત્રિભાગદ્વાદશ સાર્ધદ્વાવિશતિ
પञ्चचत्वारिंશદશીતિશતશતદિના. ઉદ્ધર્વ ॥૧૪॥

શબ્દાર્થ — નવ દિવસ ને વીસ મુહુર્ત, બાર દિવસ
દશ મુહુર્ત, સાડી બાવીસ દિવસ, પીપ્તાલીસ દિવસ, એ ત્રી
દિવસ અને સો દિવસ અનુક્રમે ઉચ્ચે સહસ્રાર મુધી વિરહ
કાલ હોય છે

વિશેષાર્થ — એક દિવસના ૩૦ મુહુર્ત તેના ત્રીજો
ભાગ ૧૦ મુહુર્ત એવા દશ દિવસ એટલે ૮-૨૦
મુહુર્ત સનતકુમારે, બાર દિવસ અને ત્રીજો ભાગ ૧૦ મુહુર્ત
વધારે માહેન્દ્રે, સાડી બાવીસ દિવસ બ્રહ્મલોકે, પીપ્તાલીશ
દિવસ લાતકે, એ ત્રી દિવસ શુક્રે અને સો દિવસ સહસ્રારે
ઉત્પન્ન થનાનો વિરહ કાળ છે ॥ ૬૪ ॥

द्वयोर्द्वयोर्त्रिपु त्रिपु त्रिपु विजयादिपु सर्वार्थ च
सङ्ख्यातमासवर्षशतसहस्रलक्षवर्ष

પલ્યાસંખ્યાસંખ્યાસંખ્યાભાગાઃ ॥૧૫॥

શબ્દાર્થ — બેને વિષે, બેને વિષે, ત્રણ ત્રણ અને ત્રણને

વિશે, વિજ્યાદિકને વિષે અને સર્વાર્થસિદ્ધિને વિષે અનુક્રમે સખ્યાતા મહિના, સખ્યાતા વર્ષ, સખ્યાતા સો વર્ષ, સખ્યાતા હજાર વર્ષ, સખ્યાતા લાખ વર્ષ, પત્યોપમનો અસખ્યાતમો ભાગ અને પદ્યોપમના સખ્યાતમા ભાગનો વિરહ કાલ ઉપરના દેવલોકમા અનુક્રમે છે ॥૬૫॥

વિશેષાર્થ —ત્યાર પછી આનત અને પ્રાણુતને વિષે દરેકમા સખ્યાતા મહિનાનો વિરહ કાલ છે, પરંતુ આનત કરતા પ્રાણુતને વિષે વધારે મહિના સમજવા તે મહિના વર્ષની અદર હોવા જોઈએ

આરણ્ય અને અશ્યુતને વિષે સખ્યાતા વર્ષનો ઉત્પત્ત થવાનો વિરહ કાળ છે, આરણ્ય કરતા અશ્યુતના વધારે વરસ પછી સો વર્ષની અદર

નવગ્રેવેયકમાથી પેહેલી ત્રિકે સખ્યાતા સો વર્ષ, બીજી ત્રિકે સખ્યાતા હજાર વરસ, ત્રીજી ત્રિકે સખ્યાતા લાખ વરસનો આતર કાલ છે, દરેક ત્રિકની અદર એક બીજા ગ્રેવેયકથી વધારે વધારે વિરહ કાલ સમજવો

વિજ્યાદિક ચારને વિષે અદ્યાપત્યોપમનો અસખ્યાતમો ભાગ અને સર્વાર્થસિદ્ધિ પત્યોપમનો સખ્યાતમો ભાગ વિરહ કાલ છે બધાનો જથ્થો એક સમયનો ઉપપાત વિરહ કાલ છે

દેવતાઓના ઉપપાત અને અવન વિરહના કાળાનુચિત્ર

નામ	જન્મ	ઉત્કૃષ્ટ	નામ	જન્મ	ઉત્કૃષ્ટ
સુનપતિ સમય	૧	૨૪મુ.૦	૮ મહસા	૧-મ	૧૦૦ ૧૨૫
વ્યતર સમય	૧	૨૪મુ.૦	૯ આનત	૧-મ	મખ્યા મહિમા
જ્યોતિષ મમય	૧	૨૪મુ.૦	૧૦ પ્રાણુ	૧-મ	(૧ વર્ષની અ ૨)
૧ સૌરમ મમય	૧	૨૪મુ.૦	૧૧ આગળ	૧-મ	મખ્યાતા મહિના
૨ ધશાન મમય	૧	૨૪મુ.૦	૧૨ અનુત	૧-મ	(આનત કગતા નધારે
૩ મનતુ મમય	૧	૨૦મુ.૦	૧-નિક	૧-સ	મખ્યાતા નર્
૪ માહેન મમય	૧	૧૨૬ ૧૦મુ.૦	૧-૨-૩	૧-સ	(આગળથી નવાર)
૫ પક્ષ્મનો મમય	૧	૧૨૨ ૧૫મુ.૦	૨-નિક	૧-સ	સખ્યાતા મા વર્ષ
૬ સાતક મમય	૧	૪૫૫૧૧૫	૪-૫-૬	૧-સ	(હજરની અ ૦)
૭ શુક મમય	૧	૮૦૬૧૧૫	૦-નિક	૧-મ	સખ્યાતા હજર
			૭-૮-૯	૧-મ	વર્ષ (સાખની અ ૬
			૧૦-નિક	૧-મ	મખ્યાતા નાખ વર્ષ
			૧૧-નિક	૧-મ	(કરોડની અ ૬૦)
			૧૨-નિક	૧-મ	અદ્યાપત્યોપમનો
			૧૩-નિક	૧-મ	અમખ્યાતમો ભાગ
			૧૪-નિક	૧-મ	અ પત્યો ૧મનો
			૧૫-નિક	૧-મ	સખ્યાતમો ભાગ

દરેક ઈંદ્ર અને સિદ્ધના સ્થાને ઉત્પન્ન થવાનો ઉત્કૃષ્ટ
 છ મહિનાનો વિરહ કાલ છે હંપ
 તાપસપરિવ્રાજકતિર્યક્શ્રાદ્ધમિથ્યાદૃષ્ટિયતિ-

સંયતાના જ્યોતિઃકન્નદ્યલોકસહગ્રારાચ્યુત,
ગ્રેવેયકસર્વાર્થેષુ ॥૧૬॥

ગૃહાર્થ —તાપસો જ્યોતિષમા, પરિવારક પ્રદક્ષલોક
સુધા, તિર્યંચપચેન્દ્રિય સદ્ગુણ સુધી, શ્રાવક અન્યુત
સુધી, મિથ્યાદૃષ્ટિ સાધુઓ નવૈવેક સુધી અને સમકિત
ધારી સાધુઓ સર્વાર્થ મિદ્ધ સુધી જઈ શકે છે

વિશેષાર્થ —વનવાસિ જગતમા રહેનારા કદમૂન
ખાનાગ, ખાલ તપશ્ચા કન્યારાઓને જે અત મમયે સારી
બાવના આને તો કાન પામીને ઉત્કૃષ્ટ જ્યોતિષ દેવલોક
સુધી જાય

માધુના રમેહરણુ આદિ વેષને ધાન્ય કરનારા તે કિયાના
ળગે કરી દરાવિધ ચક્રવાદમમાચારીના પ્રભાવે મરીને
મિથ્યાદષ્ટિ અભવ્યની પેઠે નવચૈત્યેયક સુધી જાય છે, કારણકે
તે ચક્રવર્તી ળલદેવ વાસુદેવ વિગેરે મોટા રાજા અને ભક્તો
તરફથી સાધુઓની પૂજા આદર સત્કાર માન દાન આદિ
કરાતા દેખીને દીક્ષાની તમામ કિયા પ્રતિ વ્રદા રાખે, પણ
શુદ્ધ આગ્નિની ઈચ્છા રાખે નહિ તથા મમકિતધારિ માધુઓ
ઉકૃષ્ટ ચારિત્ર પાળનારા આરાધક અને છન્ન-ચ હોય તો
વધારેમા વધારે મર્વાર્થસિદ્ધિ વિમાન સુધી જાય છે હ્રદ

તાપસ-ચ્છન્નસ્થ-શ્રાદ્ધ-ચતુર્દશપૂર્વિણા

વ્યંતર-સૌધર્મ-સૌધર્મલાન્તકેવ્વપર. ॥૧૭॥

જાન્યાર્થ — તાપમ છન્નસ્થ સાધુ, શ્રાવક ચઉદપૂર્વીઓ
જઘન્યમા જઘન્ય અનુક્રમે વ્યતર, સૌધર્મ સૌધર્મ અને
લાતકમા ઉત્પન્ન થાય છે

વિશેષાર્થ — તાપમ પરિગ્રાજક વિગેરે જઘન્યમા જઘન્ય
એત્રની અપેક્ષાયે ભુવનપતિ અને સદ્ધિની અપેક્ષાયે વ્યત-
ત્રની અદર ઉત્પન્ન થાય છન્નસ્થ અવિરાધક સાધુઓ તથા
દેશવિરતિ અવિરાધક શ્રાવકો જઘન્યથી સૌધર્મ દેવલોક,
અને વિરાધક હોય તો ભુવનપતિ સુધી ઉત્પન્ન થાય છે
અને ચઉદપૂર્વી સાધુ જઘન્યથી લાતક સુધી ઉત્પન્ન થાય છે.
ઉકૃષ્ટ સર્વાર્થસિદ્ધ અથવા મોક્ષે પણ જાય હ્ર

સંયતાનાં જ્યોતિષ્કન્નલોકસહસ્રારાચ્યુત, ગ્રેવેયકસર્વાર્થેષુ ॥૧૬॥

ગૃહાર્થ — તાપસો જ્યોતિષમા, પરિવ્રાજક પ્રવ્રલોક
મુધો, તિર્થ ય પ ચેન્દ્રિય સહસ્રાર મુધી, આવક અચ્યુત
મુધી, મિથ્યાદૃષ્ટિ માધુઓ નવગ્રેવેક મુધી અને સમકિત
ધારી માધુઓ સર્વાર્થ સિદ્ધ મુધી જઈ શકે છે

વિગેપાર્થ — વનવાસિ જ જનમા રહેનારા કદમૂવ
ખાનારા, જાલ તપમ્યા કરનારાઓને જો અત સમયે સારી
ભાવના આવે તો કાવ પામીને ઉદૃષ્ટ જ્યોતિષ દેવલોક
મુધી જાય

પરિવ્રાજક એટલે કપિલના મતને અનુસરનારા તથા
ચાર ચાર પાથ પાથ જથ્થાના ટોળા મળને ભીક્ષા માનારા
તે વધારેમા વધારે કાલ પામીને પ્રવ્રલોક મુધી જાય

તિર્થ ય પ ચેન્દ્રિય હાથી-બળદ-ધોડા વિગેરે પયાત્રા
સમ્યક્ત સહિત હોય તો વધારેમા વધારે આક્રમા સહસ્રાર
મુધી જઈ શકે છે

આશુવિકા માધુઓ જે ગોગાલાના મતને અનુસરનારા,
આલોગી સાધુ જે જન મન તત્ત્વ કરનારા અને દેશવિરતિ
આરાધક સમકિતધારી-આવડો બારમા-અચ્યુત-દેવલોક
મુધી જાય છે

સાધુના રમેહરણ આદિ વેષને ધારણ કરનારા તે ક્રિયાના
ગળે કરી દશવિધ ચક્રવાલસમાચારીના પ્રભાવે મરીને
મિથ્યાદષ્ટિ અભયની પેઠે નવજીવેયક સુધી જાય છે, કારણકે
તે ચક્રવર્તી જલદેવ વાસુદેવ વિગેરે મોટા રાજા અને ભકતો
તરફથી સાધુઓની પૂજા આદર મત્કાર માન દાન આદિ
કરાતા દેખીને દીક્ષાની તમામ ક્રિયા પ્રતિ શ્રદ્ધા રાખે, પણ
શુદ્ધ ચારિત્રની ઈછા રાખે નહિ તવા મમકિતધારિ સાધુઓ
ઉકૃષ્ટ ચારિત્ર પાળનારા આરાધક અને હજન્ય હોય તો
વધારેમા વધારે મર્વાર્થસિદ્ધિ વિમાન સુધી જાય છે ૯૬

તાપસ-છગ્નસ્થ-શ્રાદ્ધ-ચતુર્દશપૂર્વિણા

ઘનંતર-સૌધર્મ-સૌધર્મલાન્તકેન્દ્રપર ॥૧૭॥

મહાર્થ — તાપમ છગ્નસ્થ માધુ, શ્રાવક ચતુર્દશપૂર્વિઓ
જઘન્યમા જઘન્ય અનુક્રમે વ્યતર, સૌધર્મ સૌધર્મ અને
લાતકમા ઉત્પન્ન થાય છે

વિશેષાર્થ — તાપમ પરિગ્રાજ વિગેરે જઘન્યમા જઘન્ય
એત્રની અપેક્ષાએ ભુવનપતિ અને ઋદ્ધિની અપેક્ષાએ વ્યત-
રની અદર ઉત્પન્ન થાય છગ્નસ્થ અવિરાધક સાધુઓ તથા
દેશવિરતિ અવિરાધક શ્રાવકો જઘન્યથી સૌધર્મ દેવલોક,
અને વિરાધક હોય તો ભુવનપતિ સુધી ઉત્પન્ન થાય છે
અને ચતુર્દશપૂર્વિ માધુ જઘન્યથી લાતક સુધી ઉત્પન્ન થાય છે.
ઉકૃષ્ટ સર્વાર્થસિદ્ધ અથવા મોક્ષે પણ જાય છે ૯૭

સેવાર્ત્તકીલિકાઽર્ધનારાચનારાચર્પમનારાચવ-
જર્પમનારાચે. ચતુ પદષ્ટદશદ્વાદશસિદ્ધેષુ. ૧૧૮

ગ્રાહકાથ -- સેવાર્ત્ત, દીલિકા, અર્ધનારાચ, નારાચ નપભ
નારાચ, અને વજ્રનપભ નારાચ સ ધયણવાળા અનુક્રમે ઓઘા
છકા, આઠમા, દશમા, બારમા દેવલોક સુધી અને વજ્ર
નપભનારાચવાળા નવમ્યેવેયક અને ત્રિલિખા પણ જાય છે,

વિરોપાર્થ -- દેવલોક ડી અદર સ ધયણ વિશેષવાળા
હોય તે જઈ શકે છે, માટે સ ધયણ જતાવે છે

મૂળ ૭ મ ધયણ વજ્રનપભનારાચ, નપભનારાચ, નારાચ,
અર્ધનારાચ, દીલિકા અને નેવાર્ત્ત છેવડુ મ ધયણ પદ્માનુ
પૂર્વીથી સેવાર્ત્ત સ ધયણવાળા ઉત્કૃષ્ટથી ઓઘા માહેન્દ્ર દેવલોક
સુધી જઈ શકે છે, દીલિકા ન ધયણવાળા છકા લાનક દેવ
લોક સુધી જાય છે, અર્ધનારાચ સ ધયણવાળા આઠમા સદ્ગાર
દેવલોક સુધી જાય છે, નારાચ સ ધયણવાળા દશમા માણત
દેવલોક સુધી અને નપભનારાચ સ ધયણવાળા બારમા અન્યુત
દેવલોક સુધી જાય છે, વજ્રનપભનારાચ સ ધયણવાળા ઉત્કૃષ્ટ
નવમ્યેવેયક સર્વાર્થસિદ્ધ અને મોક્ષમા પણ જાય છે જો ઓઘા
આધ્યવસાયવાળા હોય તો નીચેના ભુવનપતિ વ્યતર તથોતિવ
પ્રમાનિઠઆદિ દેવલોકમા પણ જાય ૬૮

કિલ્બિષિઆ દેવોના સ્થાન

ત્રિપલ્પ ત્રિ ત્રયોદશસાગરમાયુ. આદ્યદ્વય
સનત્કુમારલાન્તકાથ કિલ્બિષિકાનાં. ૧૧૯

શબ્દાર્થ — ત્રણ પત્થોપમની સ્થિતિવાળા, ત્રણ સાગરો પમની સ્થિતિવાળા અને તેર સાગરોપમની સ્થિતિવાળા કિંબીપિકદેવોના સ્થાનો અનુક્રમે પહેલા બે દેવલોક, સનતકુમાર અને લાન્તકની નીચે છે

વિશેષાર્થ — અશુભકર્મ કરનારા પ્રાણે જીને ચ કાલના જેવા ત્રણ પત્થોપમની સ્થિતિવાળા કિંબીપીઆ દેવ પહેલા બે દેવલોકની નીચે રહે છે ત્રણ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા ત્રીજા સનતકુમાર દેવલોકની નીચે રહે છે તેર સાગરોપમની સ્થિતિવાળા કિંબીપીઆ છઠ્ઠા લાન્તકની નીચે રહે છે, તેની ઉપર ઉત્પન્ન થતા નથી

વળી અચ્યુત દેવલોકથી માડીને પાંચ અનુત્તર વિમાન સુધીના તે આભિરાગિક અને સામાનિક દેવતાઓ પણ ઉત્પન્ન થતા નથી ૬૬

કાવ્યપરિભાષા ૨૫૩૫

પ્રાણસ્તોકલવમુહુર્તદિનમાસા·

સપ્ત સપ્ત સપ્તસપ્તતિ ત્રિશ્ચિત્તિશદ્વાદશગુણાઃ
સ્તોકલવમુહુર્તદિનમાસવર્ષાઃ ॥૧૦૦॥

ગણદાર્થ — સાત, સાત, સપ્તોતેર, ત્રીસ, ત્રીસ, અને નાર ગુણ પ્રાણ, સ્તોક, લવ મુહુર્ત દિવસ અને મહિનાને કરવાથી, અનુક્રમે સ્તોક, લવ, મુહુર્ત, દિવસ મહિના અને વર્ષ આવે છે

ગરણ કે દેવલોકમા કવલાહાર નથી, લોમાહાર છે

આધિ વ્યાધિ રહીત મનુષ્ય જે જિજ્ઞાસી શ્યામ લે છે, તેને પ્રાણ કહેવાય એવા માત્ર પ્રાણે એક સ્તોક થાય, તે સાત સ્તોક થાય ત્યારે ૪૫૦૦ સ્થિતિવાળા દેવતાઓ એક શ્યામ લે ૧૦૧

આસાગરાદ્ દિવસમુહુર્તપૃથક્ત્વાભ્યાં ॥૧૦૨॥

શબ્દાર્થ — એક માગરોપમ સુધી સ્થિતિવાળા દેવતાનો દિવસ પૃથક્ત્વે આહાર અને મુહુર્ત પૃથક્ત્વે ઉચ્છવાસ હોય છે

વિશેષાર્થ — દસહજાર વર્ષ સ્થિતિની ઉપર સમય, આવડી, મુહુર્ત, દિવસ, માસ, વર્ષ, એક-બે પચોપમ વિગેરે વધારે હોય ત્યાંથી માડીને એક માગરોપમની અદર કાઈક ઓઝી એવી સ્થિતિવાળા દેવતાઓનો આહાર દિવસ પૃથક્ત્વે હોય છે, અને ઉચ્છવાસ મુહુર્ત પૃથક્ત્વે હોય છે ૧૦૨

પરતોઽતરસમપક્ષવર્પસહસ્રાભ્યાં ॥૧૦૩॥

શબ્દાર્થ — આગળ માગરોપમ જેટલા પક્ષ પડી અને તેટલા હજાર વર્ષ ઉચ્છવાસ અને આહાર હોય છે

વિશેષાર્થ — પૂરેપૂરા એક સાગરોપમથી માડીને ૩૩ સાગરોપમ સુધી સ્થિતિવાળા દેવતાઓના જેટલા માગરોપમનું આયુષ્ય હોય તેટલા પળવાડીઆ પડી, ઉચ્છવાસ અને તેટલાજ હજાર વર્ષ પડી આહાર હોય છે ૧૦૩

તેજ ય ન

દેવનો નામાનિ	સં આ	ઉ-છ વાસ	આહાર	દેવનો નામાનિ	સં આ	ઉ-છ વાસ	આહાર
૧ સૌધમન	૨૦	૫૫	૭ હમર વર્ષ	૪ મરિતોમ	૬	૬૫	૨ હમર વર્ષ
૨ હ દેવનો	૨૨	૫૫	૨ હમ વ	૫ વિશાન	૨૧	૭૫	૨ હમ વર્ષ
૩ સનતકમાર	૧૭	૫૫	૭ હમ વર્ષ	૬ સુમનસ	૨૮	૧૮૫	૨ હમ વર્ષ
૪ મોડેન	૧૭	૫૫	૭ હમ વર્ષ	૭ સૌમનસ	૨૮	૭૫	૨ હમ વર્ષ
૫ વહનો	૧૦	૧૦૫	૧૦ હમ વ	૮ પ્રીતિ	૩૦	૩૦૫	૧૦ હમ વર્ષ
૬ લાલક	૧૪	૧૪૫	૧૪ હમ વ	૯ આદિત્ય	૩૧	૩૧૫	૧ હમ વર્ષ
૭ શુક	૧૮	૧૭૫	૧૭ હમ વ	૧ વિજય વિ	૩૩	૩૩૫	૩ હમ વર્ષ
૮ સહસાર	૧૮	૧૮૫	૧૮ હમ વ	૨ વૈજયંત	૩૩	૩૩૫	૩ હમ વર્ષ
૯ આનંદ	૧૬	૧૬૫	૧૬ હમ વ	૩ જયંત	૩૩	૩૩૫	૩ હમ વર્ષ
૧૦ પ્રાણ	૨૦	૨૦૫	૨૦ હમ વ	૪ અપંગિત	૩૩	૩૩૫	૩ હમ વર્ષ
૧૧ આરણ્ય	૨૧	૨૧૫	૨૧ હમ વ	૫ મતાર્થમિદ	૩૩	૩૩૫	૩ હમ વર્ષ
૧૨ અનુત	૨૨	૨૨૫	૨૨ હમ વ	આવી રીત જોડના માગરાપમની			
૧૩ સુ નિ મ	૨૩	૨૩૫	૨૩ હમ વ	જિપિ તેવા પખવાડીયા પછી			
૨ શુભકર મૈ	૨૪	૨૪૫	૨૪ હમ વ	ઉ-છવાસ અને તેટનાજ હમર વર્ષ			
૩ મતોરમ મૈ	૨૫	૨૫૫	૨૫ હમ વ	૫જી આહાર લે છે			

દેવતાના અવધિજ્ઞાન વિષયનું સ્વરૂપ

દ્વિદ્વિદ્વિદ્વિ ચતુ. ષટ્ ત્રિગૈવેયકવાસિનોઽધ
પ્રથમાદ્યા. વિષયાઃ ॥૧૦૪॥

સાધ્યાર્થ.—જે જે જે જે અને ચાર દેવલોક, છ અને
ત્રણ ગૈવેયકના દેવતાના અવધિજ્ઞાનનો વિષય રત્નપ્રભા
આદિ નારકીઓની અદર છે

વિશેષાત્ —પહેલા સૌધર્મ અને ઇશાન દેવલોકના
સામાનિક આદિ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યવળા અવધિજ્ઞાનથી પહેલી
નારકી રત્નપ્રભાના દેવતાના તત્ત્વીયા સુત્રી જોઈ શકે છે,
હૃદય પોતાના વિમાનની ધ્વજા સુધી અને તિર્થંગીમાં અ-
સખ્યાતા દીપ સમુદ્રો સુધી જોઈ શકે છે

સત્તત્કુમાર અને માહેન્દ્રના ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની સ્થિતિ-
વાળા દેવતા બીજી નારકી શર્કરાપ્રભાના દેવતાના ભાગ સુધી,
અને ઉર્ધ્વ પેતાના વિમાનની ધ્વજા સુધી, તિર્થંગીમાં અ-
સખ્યાતા દીપ અને સમુદ્ર સુધી અવધિજ્ઞાનથી જોઈ શકે
છે પરંતુ પહેલા જે દેવલોકના જે અસખ્યાતા દીપ અને
સમુદ્રનો વિષય છે, તેની અપેક્ષાએ આ દેવલોકના અસ-
ખ્યાતા વધારે કારણ કે જેમ જેમ ઉપર જતા જઈએ તેમ
તેમ અવધિજ્ઞાનનો વિષય વધારે આવે છે

આગળ પણ અસંખ્યાતાની અદ્વ મમત્ત લેવું

બ્રહ્મવૈક અને લાતકના દેવતાઓ અવધિજ્ઞાનથી અધો-
લોખના ત્રીજા વાયુકામના તત્ત્વના સુધી, ઉર્ધ્વ પોતાના
નિમાનની ધ્વજ સુધી, અને તિર્થ્થા અસંખ્યાતા દ્વીપ અને
સમુદ્ર સુધી જોઈ શકે છે પરંતુ બ્રહ્મવૈકના દેવતા કરતા
લાતકના દેવતાનો અવધિજ્ઞાનનો નિયમ વધારે સમજવો

શુક અને સદ્ગુણ દેવવૈકના દેવતા ઉત્કૃષ્ટ અવધિ-
જ્ઞાનથી અધો ચોરી નારકી પદ્મના ઉવટના તત્ત્વના
સુધી, ઉર્ધ્વ પોતાના નિમાનની ધ્વજ સુધી અને તિર્થ્થા
અસંખ્યાતા દ્વીપ અને સમુદ્ર સુધી જોઈ શકે છે

આનંદ, પ્રાણ, આરણ અને અચ્યુત એ ચારે દેવ
લોકના દેવતાઓ નીચે પાંચમી નારકી પદ્મના ઉવટના
તત્ત્વના સુધી, ઉર્ધ્વ પોતાના નિમાનની ધ્વજ સુધી અને
તિર્થ્થા અસંખ્યાતા દ્વીપ અને સમુદ્ર સુધી અવધિજ્ઞાનથી
જોઈ શકે છે પરંતુ આનંદ અને પ્રાણ કરતા આરણ
અને અચ્યુતવાળાનું અવધિજ્ઞાન તેજોના કરતા વિશુદ્ધ
હોય છે માટે વિશેષ દેખે છે

નવ પ્રવેશકમાંથી પહેલી અને બીજી ત્રીસ મળીને છ

ત્રયેયકવાળા દેવતાઓ ઉત્કૃષ્ટ અવધિજ્ઞાનથી છઠ્ઠી તમ પ્રભા નારદીના છેવટના તલીઆ સુધી, ઉર્ધ્વ ચોતાના વિમાનની ધ્વજા સુધી, તિર્થા અમ ખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર સુધી જોઈ શકે છે

ત્રીજી ત્રીઝના ૭-૮-- મી ત્રેયેયકના દેવતાઓ ઉત્કૃષ્ટ સાતમી તમસ્તમ પ્રભા નારદી સુધી, ઉર્ધ્વ ચોતાના વિમાનની ધ્વજા સુધી અને તિર્થામા અમ ખ્યાતા દ્વીપ અને મમુદ્ર સુધી જોઈ શકે છે

આ બધા દેવતાઓનો ઉત્કૃષ્ટ અવધિજ્ઞાનનો વિષય કહ્યો, પણ જવન્ય બધાનો આશુલના અમ ખ્યાતમા ભાગ જેટલોજ વિષય અવધિજ્ઞાનનો સમજવો ૧૮૪

પશ્ચાના સંમિત્રા લોકનાલિઃ ॥૧૦૪॥

શબ્દાર્થ — પાચ અનુત્તરવિમાનના દેવતાઓ કિ ચિત્ત જોઈ તવા પૂર્ણ લોકનાલી સુધી દેખી શકે છે

વિગેપાર્થ — પાચ અનુત્તર વિમાનના દેવતાઓ ચોતાની ધ્વજાથી ઉચે જોઈ શકે નહિ માટે કિચિત્ જોઈ જોવી લોકનાલીકા સુધી ઉર્ધ્વ જોઈ શકે છે, અને અધો પૂરેપૂરી છેવટે લોકનાલી સુધી, તિર્થા અતિમ સ્વયંભુરમણ સમદ

મુખી જોઇ શકે છે

જાકીના જીવનપતિ વ્યતર અને જ્યોતિષ દેવતા જે અર્ધસાગરોપમની અદર કાઇ જોઈ સ્થિતિવાળા હોય, તેઓ તિર્થાંજીકની અદર જ્યાંતા યોજન મુખી અવધિજ્ઞાનથી દેખે છે તેના કરતા વિશેષ સ્થિતિવાળા હોય તો અસ જ્યાંતા યોજન મુખી દેખે છે જેમ જેમ આયુષ્યની વૃદ્ધિ થાય તેમ તેમ અસ જ્યાંતાની પણ વૃદ્ધિ સમજવી

દશહજારની જઘન્ય સ્થિતિવાળા દેવતાઓ અવધિજ્ઞાનથી તિર્થાંજી પચવીસ યોજન મુખી દેખી શકે

જીવનપતિ વ્યતર વિગેરેના અવધિજ્ઞાનની તિર્થાંજી જે મર્યાદા જાતાવેલી છે તે આરે દિશાની અદર તેટલીજ સમજવી

જીવનપતિ અને વ્યતર ઉંચે વધારે દેખી શકે ૭ માટે જીવનપતિ સૌધર્મ દેવનોક મુખી અને વ્યતર ૨૫ યોજન મુખી દેખે છે, પૈમાનિક દેવો નીચે વધારે દેખે, નારદી અને જ્યોતિષ તિર્થ વધારે દેખી શકે, મનુષ્ય અને તિર્થ અને અનેક રીતિએ અવધિજ્ઞાન હોય છે ૧૦૪

(દરેક દેવના ઉપર અવો અને તિર્થોક્ષાહમા અવધિ
જ્ઞાનના વિષયનું યત્ર.)

નામ	ઉપર અવધિ ઉત્કૃષ્ટ વિષય	અગ્રો અવધિ ઉત્કૃષ્ટ વિષય	તિર્થો અવધિ વિષય
બુવનપતિ સૌધમ દેવવો સુધી	નીચ નારખી સુધી	અમખ્યાતા	યોજન સુધી
અનર	૨૫ યોજન	૩૫ યોજન	મખ્યાતા યોજન
અપોતિય	૪૮ મખ્યાતા યોજન	મખ્યાતા યોજન	અમખ્યાતા યોજન ૦
૧ મૌધર્મ	૨૭૫૫ વિમાન ધ્વજ સુધી	પહેલી રત્નપ્રભા નાગખીના તલીઆ સુધી	૨૫ યોજન મખ્યાતા યોજન ૦ રિચતિરાજા ૨૫ યોજન અમખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર સુધી
૨ ધ્યાન	અખીય વિમાન ધ્વજ સુધી	પહેલી રત્નપ્રભા નાગખીના તલીઆ સુધી	"
૩ સનતકું	"	ખીજ નાગખીના તલીયા સુધી	" ખીજ દેવનોક કરતા વિગેય
૪ માહેન્દ	"	ત્રીજ નાગખીના તલીયા સુધી	" નીજઅનેચોથા કરતા વિગેય અમખ્યાતા
૫ અહનો	"	"	"
૬ જાન	"	"	"
૭ શુક	"	ચોથી ના કીના તલીયા સુધી	" પાચમા અને છઠ્ઠા દેવનોક કરતા વિગેય અર્ધ ૦
૮ સહ્યા	"	પાચમી ના કીના તલીયા સુધી	" સાતમા અને આઠમા
૯ આનન	"	"	"

૧૦ પ્રાચુન			દિવસો કરતા વિશેષ
૧૧ આરણ્ય	,	,	, નવમા અોદયમા દેવને ક્રોડતા
૧૨ અન્યુન	,		નધારે અમખ્યાતા -
૧ ત્રીક	"	છત્રી નારકીના તનીયા સુધી	અગીરા મા અો આરમા દેવને ક્રોડ કરતા નધારે અમખ્યાતા
૨ ત્રીક			
૩ ત્રીક		માતમા ના પીના તનીયા સુધી	પહેલી જીજી ત્રીક કરતા નધારે
પાચ અનુ સગ વિમા	લોક નીકા સુધી	અધીનો ની લોક ના ત્રીકા સુધી મે છે	૨૫ સુરમગ્નમમુદ્ર સુધી

દરેક પાત્રે નારકીની આયુષ્ય મિથિતિનુ અવધૂપ

નવતિ સહસ્રલક્ષ પૂર્વકોટીવર્ષ સાગર વજ્રાનવ
ભાગાદ્યા આવ્યનરકપ્રસ્તટેષ્વાયુ ૥૧૦૫૥

શબ્દાર્થ — નેવુ હ્રસ્વ, નેવુ લાઘ, અને પૂર્વકોટીવર્ષ અને સાગરોપમનો દશમો ભાગ, નવમો ભાગ વિગેરે અનુ ક્રમે પહેલી નારકીના પહેલા જીજ્ઞ ત્રીજા ચોથા પાચમા છઠ્ઠા વિગેરે પાટકા વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય છે

વિશેષાર્થ — પહેલી નારકીના પહેલા પાટકાને વિશે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૬૦ હજાર વર્ષ હોય છે અને અઘન્ય દશ હજાર વર્ષની મિથિતિ હોય છે

ખીજે પાટડે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૯૦ લાખ વર્ષની હોય છે અને જઘન્ય ૧૦ લાખ વર્ષની સ્થિતિ છે ત્રીજે પાટડે ઉત્કૃષ્ટ પૂર્વ કોટી વર્ષ અને જઘન્ય ૯૦ લાખ વર્ષની, ચોથે પાટડે એક સાગરોપમના દશ લાખ કરીએ તેમાથી ૧૦ સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અને જઘન્ય પૂર્વકોટી વર્ષની સ્થિતિ છે

- પાંચમે પાટડે ઉત્કૃષ્ટ ૧૦ સાગરોપમ અને જઘન્ય ૧૦ સાગરોપમ છે

છઠ્ઠે પાટડે ઉત્કૃષ્ટ ૧૦ સાગરોપમ જઘન્ય ૧૦ સાગરોપમ છે સાતમે પાટડે ઉત્કૃષ્ટ ૧૦ અને જઘન્ય ૧૦ સાગરોપમની સ્થિતિ છે

આઠમે	"	"	૧૦	"	૧૦	"	"
નવમે	"	"	૧૦	"	૧૦	"	"
દશમે	"	"	૧૦	"	૧૦	"	"
૧૧ મે	"	"	૧૦	"	૧૦	"	"
૧૨ મે	"	"	૧૦	"	૧૦	"	"

૧૩ મે પાટડે ઉત્કૃષ્ટ ૧ સાગરોપમ અને જઘન્ય ૧૦ સાગરોપમની સ્થિતિ છે ૧૦૫

સારાશ એ કે જે ઉપરના પાટડાની અદર ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય તેજ નીચેના પાટડામા જઘન્ય સ્થિતિ સમજવી તેનું યત્ન નિચે પ્રમાણે -

૧-રત્નપ્રભા પાટડા ૧૩

પ્રતર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
ઉત્કૃષ્ટ	૬૦ હજાર વર્ષ	૬૦ લાખ વર્ષ	૧ પૂર્વ કોટી વર્ષ	૧૦ સા. મા	૧૦૦ મા	૧૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ મા
જન્ય	૧૦ હજાર વર્ષ	૧૦ લાખ વર્ષ	૬૦ લાખ વર્ષ	૧ પૂર્વ કોટી વર્ષ	૧૦૦ મા	૧૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦ મા	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ મા

એવી રીતે બાકીની નારકીના પાટડાની અહર સ્થિતિ લાવવાને માટે વિશ્લેષ એટલે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમાંથી જન્ય સ્થિતિ બાક કરીને જે આવે તેને પાટડાની સખ્યાએ સાળી નાખીને ઇન્ધિત પાટડાએ ગુણીને જન્ય સ્થિતિ તેની સાથે ભેળવવાથી દરેક પાટડાની સ્થિતિ આવી જશે તે દરેક નારકીના પાટડાની સ્થિતિ નીચે પ્રમાણે બતાવે છે

૨ સર્વેશ પ્રભા, પાટડા ૧૧, અધિક પ્રતિપ્રતરે ૪૬, સ્થિતિ ૩ સા

પ્રતર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
ઉત્કૃષ્ટ	૧૫૩૬	૧૫૩	૧૫૩	૧૫૩	૧૫૩	૨૫૩	૨૫૩	૨૫૩	૨૫૩	૨૫૩	૩ સા.
જન્ય	૧ સા.	૧૫૩	૧૫૩	૧૫૩	૧૫૩	૧૫૩	૨૫૩	૨૫૩	૨૫૩	૨૫૩	૨૫૩

૩ વાલુકા પ્રભા પાટડા ૬ અધિક પ્રતિપ્રતરે ૪૬, સ્થિતિ ૭ સા

પ્રતર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
ઉત્કૃષ્ટ	૨૪૬	૩૬૬	૪૬૬	૪૬૬	૫૬૬	૫૬૬	૬૬૬	૬૬૬	૭
અધન્ય	૩સા	૩૬૬	૬સા	૪૬૬	૪૬૬	૫૬૬	૫૬૬	૬૬૬	૬૬૬

૪ પક્રભા, પાટડા ૭ સ્થિતિ ૧૦, સા અધિક પ્રતિપ્રતરે ૭૬

પ્રતર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
ઉત્કૃષ્ટ	૭૬૬ સા	૭૬૬	૮૬૬	૮૬૬	૯૬૬	૯૬૬	૧૦સા
અધન્ય	૭ સા	૭૬૬	૭૬૬	૮૬૬	૮૬૬	૯૬૬	૯૬૬મા

૫ ધૂમપ્રભા, પાટડા ૫ સ્થિતિ ૧૭ સાં, પ્રતિપ્રતરે અધિક ૭૬

પ્રતર-સ્થિતિ	૧	૨	૩	૪	૫
ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ	૧૧ ૬૬ સાં	૧૨ ૬૬ સાં	૧૪ ૬૬ માં	૧૫ ૬૬ સાં	૧૭ માં
અધન્ય સ્થિતિ	૧૦ સાં	૧૧ ૬૬ માં	૧૨ ૬૬ સાં	૧૪ ૬૬ સાં	૧૫ ૬૬

૬ તમતમા પાટડા ૩ સ્થિતિ ૨૨, સામં પ્રતિપતરે અધિક પુ				૭ તમતમા પૃથ્વી પાટડા ૧ સ્થિતિ ૩૩ સામં અધિક ૧૬	
પતર	૧	૨	૩	પતર	૧
ઉત્કૃષ્ટ	૧૮ રૂ	૨૦ રૂ	૨૨ સામં	ઉત્કૃષ્ટ	૩૩ મામં
જયન્મ	૧૭ સામં	૧૮ રૂ	૨૦ રૂ	જયન્મ	૨૨ સામં

આવી રીતે નારદીના હરેક પાટડાની ઉત્કૃષ્ટ અને જયન્મ સ્થિતિ જાણી, હવે હરેક નારદીની અહર પૃથ્વીનું પીંડ કેટલું છે તે જતાવે છે

**અશીતિદ્વાત્રિશદષ્ટાવિશતિવિશત્પષ્ટાદશપો-
દશાષ્ટસહસ્રાધિકલક્ષપિણ્ડા ॥૧૦૬॥**

શબ્દાર્થ — સાતે નારદીના પૃથ્વીના પીંડ અનુક્રમે એક લાખને ૮૦ હજાર, બત્રીશ હજાર, અઠ્ઠાવીસ હજાર, બીસ હજાર, અઠાર હજાર, સોળ હજાર અને આઠ હજાર યોજન છે,

વિશેષાર્થ — ૧ પેટેલી નારદીમા પૃથ્વીપીંડ એટલે પૃથ્વીની જડાઈ ૧૮૦૦૦૦ (એક લાખ ને એમી હજાર) યોજન છે, તેમાથી પહેલા ૧૦ યોજન માટીનું પીંડ છે, તે પછી ૮૦ યોજનની અહર અણુપન્ની પ્રમુખ આઠ વ્યન્તરના

૧૬ ઇંદ્રો રહે છે તેની નીચે ૧૦ યોજન પાછુ માટીનું પીંડ આવે છે એવી રીતે ૧૦૦ યોજન પછી ૮૦૦ યોજનની અદર પીચાચ આદિ આઠ વ્યતરના ૧૬ ઇંદ્રો રહે છે ત્યાર પછી ૧૦૦ યોજનની અદર માટીનું પીંડ છે એવી રીતે એક હજાર યોજન ઉપરના ચાચ, ત્યાર પછી ૩૦૦૦ (ત્રણ હજાર) યોજનનો પહેલો પાટડો છે ત્યાં નારકીના જીવો રહે છે, ત્યાર પછી ૧૧૫૮૩૬ યોજન પહેલાં અને બીજા પાટડાનું અંતર છે, ને તે બાકી રહે છે એવી રીતે દરેક પાટડા ૩૦૦૦ (ત્રણ હજાર) યોજનના છે, અને તેની અદર નારકીના જીવો રહે છે, આથી કરીને ૩૬૦૦૦ (ઓગણચાલીસ) હજાર યોજનની અદર પહેલી નારકીના જીવો રહે છે.

તેર પ્રતરના અંત ૧૨ છે તે દરેક ૧૧૫૮૩૬ યોજનના છે, તેમાથી પહેલું અને બારમું અંતર છોડીને બાકીના વચલા જે દશ આતરા રહ્યાં તેમા અનુક્રમે ભુવનપતિના દશ નિકાયના દેવતાઓ રહે છે આથી કરીને બારે અંતરના (૧૩૬૦૦૦) એક લાખને ઓગણચાલીસ હજાર યોજનની અદર ભુવનપતિના દેવતા હોય છે ત્યાર પછી ૧૦૦૦ યોજન સુધી નારકીના જીવો રહીત પૃથ્વી છે.

એવી રીતે ૧૦૦૦ યોજન ઉપરના, ૩૬૦૦૦ યોજન નારકીના, ૧૩-૦૦૦ યોજન અંતર ભુવનપતિ વિગેરેના,

૧૦૦૦ યોજા ૧ નીચેના નારકી રહિત, એ જાધા મલીને (૧૮૦૦૦૦) એક લાખ ને એમી હજાર પૃથ્વીની જાડાઈ પહેલી નારકીમા છે

૨ ખીજી ચર્કરામલા નારકીની પૃથ્વી એક લાખ ને જત્રીસ હજાર યોજન જાડી છે તેના પાટડા ૧૧ તે દરેક ૩૦૦૦ ત્રણ હજારના અતર ૧૦ તે દરેક ૬૭૦૦ મતાલુસેા યોજનના ૬ એટલે ૩૩૦૦૦ અગીયાર પાટડાની જાડાઈ, ૬૭૦૦૦ દશ અતરની પૃથ્વી, ઉપરની પૃથ્વીનું ૧૦૦૦ યોજન માટીનું પીંડ, અને નીચેનું ૧૦૦૦ યોજન માટીનું પિંડ, એવી રીતે જાધા મલીને ૧૩૨૦૦૦ (એક લાખ ને જત્રીસ હજાર) યોજન થાય

૩ વાલુકા પ્રભા પૃથ્વી પીંડ એક હર ૧૨૮૦૦૦ યોજન છે તેના પાટડા ૬ તે દરેક ત્રણ ત્રણ હજારના છે આતરા ૮ તે દરેક ૧૨૩૭૫ યોજનના છે ઉપરના ૧૦૦૦ યોજન અને નીચેના ૧૦૦૦ ખાલી છે એવી રીતે જાધા મલીને ૨૭૦૦૦ પાટડાની જૂમી, ૬૬૦૦૦ આતરાની પૃથ્વી, અને ઉપર નીચેના ૨૦૦૦ મલી ૧૨૮૦૦૦ યોજન પૃથ્વી જાડી છે

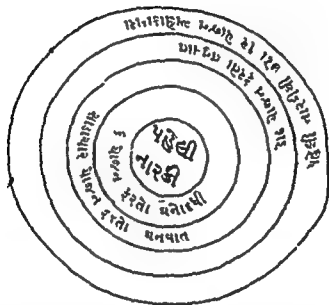
૪ પ કપ્રભા નારકીના પાટડા ૭ તે દરેક ૩૦૦૦ યોજન ૬ એ જાધા મલીને ૨૧૦૦૦ યોજન, અને તેના આતરા ૬ તે દરેક ૧૬૧૬૬૩ યોજન ૬ એટલે જાધા મલીને ૬૭૦૦૦ યોજન આતરાની પૃથ્વી સમજવી તથા ઉપરના ૧૦૦૦ યોજન

અને નીચેના ૧૦૦૦ યોજન મધી-બધું એક લાખને વીમ હમર યોજન પૃથ્વી પીંડ છે (૧૨૦૦૦૦)

૫ હુમમલા નારકીનુ પૃથ્વી પીંડ ૧૧૮૦૦૦ એક લાખ ને અઢાર હલ્તર યોજન છે તેના પાટડા ૫ તે દરેક ૩૦૦૦ યોજનના છે અને આતરા ૪ તે દરેક ૨૫૨૫૦ યોજન છે એટલે પાટડાના ૧૫૦૦૦ યોજન, આતરાના ૧૦૧૦૦૦ યોજન, ઉપરનુ પૃથ્વીપીંડ ૧૦૦૦ અને નીચેનુ પૃથ્વી પીંડ ૧૦૦૦ યોજન બધા મળીને ૧૧૮૦૦૦ યોજન થાય

૬ તમમલા નારકીનુ પૃથ્વી પીંડ ૧૧૬૦૦૦ એક લાખ ને સોલહલ્તર યોજન છે તેના પાટડા ૩, તે દરેક ૩૦૦૦ યોજનના છે બધા મલી નવ હલ્તર યોજન પાટડાના છે આતરા ૨ તે દરેક ૫૨૫૦૦ યોજનના છે બન્ને મલી ૧૦૫૦૦૦ (એક લાખ ને પાચ હલ્તર) યોજન આતરાની પૃથ્વી, ઉપરની ૧૦૦૦ યોજન અને નીચેની ૧૦૦૦ યોજન બધા મલીને ૧૧૬૦૦૦ યોજન પૃથ્વી પીંડ થાય છે

૭ તમતમા નારકીનુ પૃથ્વી પીંડ ૧૦૮૦૦૦ એક લાખ ને આઠ હલ્તર યોજન છે, તેના પાટડા ૧ તે ૩૦૦૦ યોજનનો ને ઉપરનો પીંડ ૫૦૫૦૦ યોજન અને નીચેનો પાચ ૫૨૫૦૦ યોજન પૃથ્વી પીંડ છે તે બધા મલીને ૧૦૮૦૦૦ યોજન થાય ૧૦૬

આ પ્રમાણે દરેક નારકીના પૃથ્વી પાંડની ચારે
બાજુ વચવાકારે ઘનોદધી આદિ સમગ્ર લેવા સમજવા
માટેજ ફક્ત પહેલી નારકીનું યન આપેલ છે

નારકીની નીચે રહેલા ઘનોદધી આદિનુ સ્વરૂપ

વિજ્ઞાતિઃ સહસ્રાણિ ઘનોદધિઃ ॥૧૦૭॥

શબ્દાર્થ—ઘનોદધી વીસ હજાર યોજન મુધી નારકીની નીચે છે

વિશેષાર્થ—હરેક નારકીની પૃથ્વી નીચે જે ઘનોદધિ ધનવાત, તનુવાત અને આકાશ રહેલા છે તેમા પહેલી નારકીની નીચે જે ઘનોદધી છે, તે વીસ હજાર યોજન મુધી રહેલા છે તેની નીચે અસખ્યાતા યોજન મુધી ધનવાત રહેલા છે તેની નીચે અસખ્યાતા યોજન પ્રમાણ મુધી તનુવાત રહેલા છે તેની પછી અમખ્યાતા યોજનના પ્રમાણ મુધી આકાશ રહેલા છે અને તેની પછી બીજી નારકીની પૃથ્વી આવેલી છે એવી રીતે બીજી નારકીની નીચે પણ ઘનોદધિ ધનવાત, તનુવાત અને આકાશ રહેલા છે તેમા હરેક નારકીની નીચેના ઘનોદધીનું પ્રમાણ ૨૦ હજાર યોજન નજ છે અને બીજાએ નું પ્રમાણ જે અસખ્યાતા અમખ્યાતા યોજન પ્રમાણ છે, તે એક બીજાની અપેક્ષાએ અસખ્યાતા વધારે વધારે સમજવા ૧૦૭

એવી રીતે સાતેય નારકીની નીચે ઘનોદધી ધનવાત તનુવાત અને આકાશ રહેલા છે અને માત્રી નારકીમા આકાશની નીચે એક રહેલા છે ઘનોદધીઆદિ નારકીઓના નીચે કે ઠેવી રીતે રહેલા છે? તેનું ચત્ર

છઠી		નારકી
ધનોદધી		૨૦ હુન્નર યોજન
ધનવાત	————	અસખ્યાતા યોજન
તનુવાત	————	” યોજન
આકાશ	————	” યોજન
સાતમી		નારકી
ધનોદધી		૨૦ હુન્નર યોજન
ધનવાત	————	અસખ્યાતા યોજન
તનુવાત	————	” યોજન
આકાશ	————	” યોજન
અસીકાકાશ		

આ છઠી અને સાતમી નારકીના ધનોદધી આદિનું
યત્ર આપેલ છે, એવી રીતે દરેક નારકીના સમગ્ર લેવા
પદ્ધર્થપશ્ચમસાર્ધયોજનૈર્ધનામ્બુધન—

તનુવાર્તેર્વલય ॥૨૦૮॥

શીખદાથ —છ, સાડાચાર અને દોઢ યોજન હુધી
વલયાકારે ધનોદધી ધનવાત અને તનુવાત પહેલી નારકીને છે

વિરોધાર્થ—પહેલી નારકીને ચારે બાજુ ફરતા કોટની
માફક ૭ યોજન સુધી ધનોદધી છે, સાડાચાર યોજન સુધી

ધનવાત છે, દોઢ યોજન સુધી તનુવાત છે પછી અલોક આવે છે અર્થાત્ પહેલી નારકીના પૃથ્વીપીડની તિર્ઝામા ૧૨ યોજન છે તે અલોક છે ૧૦૮

ધનોદધિ વિગેરે કેવીગીતે રહ્યા છે તેનું યત્ર-જુદા ટાકેલ પાનામાં જુઓ

આ પ્રમાણે દરેક નારકીના પૃથ્વીપીડની ચારે બાજુ વલયાકારે ધનોદધી આદિ મમજી લેવા સમજવા માટેજ રૂઢ પહેલી નારકીનું યત્ર આપેલ છે

યોજનત્રિભાગૈકત્રિભાગગવ્યૂતવૃદ્ધિ

ક્રમાત્ ॥ ૧૦૨ ॥

જનદાર્થ—યોજનનો ત્રીજો ભાગ ધનોદધી, એક એક ગાઉ ધનવાત, ગાઉનો ત્રીજો ભાગ તનુવાત વધારે વધારે અનુક્રમે બીજી નારકી આદિની અંદર છે

વિશેષાર્થ—એક યોજનના ત્રણ ભાગ કરીને તેમાંથી એક એક ભાગ બીજી નારકી આદિની અંદર ધનોદધી ગોળ વલયાકારે વધારે છે એટલે બીજી નારકીમા ૬ યોજન ને ૩ ભાગ ઉપર એટલો ધનોદધિ અને ત્રીજી નારકીમા ૬ યોજન ને ૩ ભાગ ઉપર ચોથી નારકીમા ૭ યોજન પાંચમી નારકીમા ૮ યોજનને ૩ ભાગ વધારે છઠી નારકીમા ૧ ભાગ વધારે કરતા ૭ યોજન ને ૩ ભાગ વધારે છે એમાં પ્રથમ ૧ ભાગ વધારે કરતા ૮ યોજન સાતમી નારકીમા ધનોદધિ છે

ધનવાત પશુ બીજી નારકી વિગેરેની અદર એક એક ગાઉ વધારે કરતા જવું

પહેલી નારકીમા સાડાચાર યોજન છે તેમા એક ગાઉ વધારતા ૪ યોજન ને ૩ ગાઉ બીજી નારકીમા ધનવાત છે તેમા પશુ એક ગાઉ પ્રત્યેક કરતા ૫ યોજન ત્રીજી નારકીમા, તેમા એક ગાઉ નાખતા ૫ યોજન એક ગાઉ ચોથી નારકીમા, તેમા ૧ ગાઉ વધારે કરતા ૫ યોજન ને ૨ ગાઉ પાંચમી નારકીમા છે તેમા ૧ ગાઉ નાખતા ૫ યોજન ને ૩ ગાઉ છઠ્ઠી નારકીમા, અને સાતમી નારકીમા ૧ ગાઉ વધારતા ૬ યોજન ધનવાત થાય

એક ગાઉના ત્રણ ભાગ કરીને બીજી નારકી વિગેરેની અદર એક એક ભાગ તનુવાત માટે વધારતા જવું જેમ કે પહેલી નારકીમા ૧૫૫ યોજન તનુવાત છે તેમા એક ગાઉના ત્રણ ભાગ એવો એક ભાગ નાખતા યોજન ૧-૨૩ ગાઉ બીજી નારકીમા તનુવાત છે ત્રીજી નારકીમા ગાઉનો એક ભાગ નાખતા ૧-૨૩ તનુવાત છે ચોથી નારકીમા ગાઉના ત્રણ ભાગમાંથી એક ભાગ વધારતા ૧ યોજન ને ૩ ગાઉ તનુવાત છે પાંચમી નારકીમા એક ભાગ નાખતા યોજન ૧-૩૬ ગાઉ થાય છે છઠ્ઠી નારકીમા એક ભાગ નાખતા યોજન ૧-૩૬ ગાઉ છે અને સાતમી નારકીમા એક ભાગ નાખતા પૂરેપૂરે ૨ યોજન તનુવાત છે

આવી રીતે તિર્થમાં ઘનોદધિ ઘનવાત અને તતુવાતનું
જે પ્રમાણ બતાવેલું છે ત્યાંસુધી લોકાકાશ છે અને ત્યાર
પછી અલોકાકાશ છે તેનું યત્ર જુદું આપેલ છે ૧૦૬

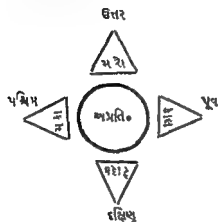
હવે દરેક નારકીની અદર નારકીઓને રહેવાના કેટલા
કેટલા નરકાવાસ (ઓરડા) છે તે બતાવે છે

ત્રિંશત્ પञ्चविंशति पञ्चदश दश त्रि पंचोनै-
कलक्षा पंचावासाः ॥११०॥

શબ્દાર્થ - દરેક નારકીની અદર અનુક્રમે ૮૦, ૨૫, ૧૫,
૧૦ અને ૩ લાખ, પાંચ ઓછા એવા એક લાખ, અને સાત
મીમા પાંચ નરકાવાસ છે

વિશેષાર્થ — પહેલી નારકીની અદર ૩૦ લાખ નરકા
વાસ, બીજી નારકીની અદર ૨૫ લાખ, ત્રીજી નારકીની
અદર ૧૫ લાખ, ચોથી નારકીની અદર ૧૦ લાખ, પાંચમી
નારકીની અદર ૩ લાખ, છઠી નારકીની અદર ૬૬૬૬૫
અને સાતમી નારકીની અદર એકદમ નીચે રહેનારા પૂર્વ
તરફ ઠાવ, પશ્ચિમ દિશામાં મહાકાવ, દક્ષિણ દિશામાં રોડક
ઉત્તર દિશામાં મહારોડક અને વડ્ડ્યોવડ્ડ્ય અપ્રતિધાન મહી-
પાંચ નરકાવાસ છે ૧૧૦

સાતમી નારકીના પાંચ નરકવાસની સ્થાપના.

સાતમી નારકીના જે
નરકવાસ પાંચ છે તે
આ પ્રમાણે ચારે
દિશામાં એક એક,
અને એક વચમાં
રહેલો છે

અથા મહીને નારકીઓને રહેવાના ૮૪ લાખ નરકવાસ છે

હવે દરેક નારકીથી તિર્થમાં અલોક સુધી દૂરતા
કોટની માફક કેટલા કેટલા યોજન દૂર ધનોદધી ધનવાત-
તનુવાત વિગેરે રહેલા છે? તથા દરેક નારકીમાં કેટલા
કેટલા નરકવાસ છે? તેનું યત્ર નીચે આપેલ છે

ધનોદધિ વિગેરેનુ યત્ર.

નરકાવાસનુ યત્ર

નારકી	ધનોદધિ	ધનનાત	તનનાત	ઝેટલા	કેટલા	નરકાવાસ
કેટલા	ધોજન	ઝેક ઝેક	ગાઉના તથા	ધોજન	ઝેટલા	
		ગાઉવધારે	ભાગ ઝેવો	ધોજન	ઝેટલા	
		ધો ૦ ગાઉ	ભાગ વધારે	ધો ૦ ગાઉ	ધો ૦ ગાઉ	
૧ રત્નપ્રભા ૬ ધો ૦	૪-૨ ગાઉ	૧-૨ ગાઉ	૧-૨ ગાઉ	૧૨ ધોજન	૧ ૩૦૦૦૦૦૦	
૨ ચક્રપ્રભા ૬ ધો ૦	૪-૩	૧-૨ ધો ગાઉ	૧-૨ ધો ગાઉ	૧૨-૨ ધો	૨ ૨૫૦૦૦૦૦	
૩ વાલુપ્રભા ૬ ધો ૦	૫ ધોજન	૧-૨ ધો	૧-૨ ધો	૧૩-૧ ધો	૩ ૧૫૦૦૦૦૦	
૪ પદ્મપ્રભા ૭	૫-૧ ગાઉ	૧-૩	૧-૩	૧૪ ધોજન	૪ ૧૦૦૦૦૦૦	
૫ સુમપ્રભા ૭ ધો ૦	૫-૨ ગાઉ	૧-૩ ધો	૧-૩ ધો	૧૪-૨ ધો	૫ ૩૦૦૦૦૦૦	
૬ તમ પ્રભા ૭ ધો ૦	૫-૩ ગાઉ	૧-૩ ધો	૧-૩ ધો	૧૫-૧ ધો	૬ ૬૬૬૬૫	
૭ મહાતમપ્રભા ૮	૬ ધોજન	૨ ધોજન	૨ ધોજન	૧૧ ધોજન	૭ ૭૫	
						કુલ ૮૪૦૦૦૦૦

દરેક નારકીની અદર કેટલા કેટલા પાટકા છે તે બતાવે છે.

દ્વિદિર્હીનાસ્ત્રયોદશ પ્રસ્તાપઃ ॥૧૭૭॥

શબ્દાર્થ—પહેલી નારકીમા તેર પાટકા છે અને બીજી વિગેરેમા બધે જોવા છે

વિશેષાર્થ—જેમ એક માળ ઉપર બીજે તેની ઉપર નીજે અને તેની ઉપર ચોથો હોય, તેમ સાતમી નારકીથી માંડીને એક ઉપર એક, એક ઉપર એક એમ ગોળ વલયાકારે સ્થાન હોય છે તેને પાટડા કહે છે તે જેમ જેમ ઉપરથી નીચલી નારકીની અંદર જતા જઈએ તેમ તેમ બળે પાટડા ઓછા હોય ॥

પહેલી નારકીની અંદર ૧૩ પાટડા, બીજી નારકીની અંદર ૧૧ પાટડા, ત્રીજીની અંદર ૯ પાટડા, ચોથીની અંદર ૭ પાટડા, પાંચમીની અંદર ૫ પાટડા, છઠ્ઠીની અંદર ૩ પાટડા અને છેલ્લી સાતમી નારકીની અંદર એકજ પાટડા છે, પણ તે પાટડા ઉપરના બીજા બધા પાટડા કરતા મોટા છે એવી રીતે બધા મલીને ૪૯ પાટડા છે ૧૧૨

હવે દરેક પાટડે દિશિ અને વિદિશિમા કેટલા કેટલા નરકાવાસ છે ? તે બતાવે છે

દિક્ષેકોનપચ્ચાશદષ્ટચત્વારિંશદિદિશ્વ ॥૧૧૨॥

શબ્દાર્થ—દરેક દિશાઓની અંદર ૪૮ ઓગણપચાસ અને વિદિશીમા ૪૮ (અડતાલીસ) નરકાવાસ હોય છે

વિશેષાર્થ—બધી નારકીના ૪- પાટડા છે તેમા પહેલી નારકીના પહેલા પાટડાના ઇંદ્રક વિમાનની ચારે બાજુએ ૪૮ ઓગણપચાસ નરકાવાસ છે અને ચારે વિદિશાની અંદર ૧ ઓછો એટલે ૪૮ અડતાલીસ નરકાવાસ ॥ એવી રીતે દરેક પાટડે દિશાની અંદર અને વિદિશાની અંદર

એક એક ઓછા કરતા જવાથી છેવટે સાતમી નારકીના પાટડાની ચારે દિશામા એક એક નરકાવાસ અને એક ઇંદ્રક મલી પાચ નરકાવાસ આવશે

પહેલી નારકીના ૧૩ પાટડાની દિશા નિદિશાના નરકાવાસનું યત્ર

પ્રતર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
દરેક દિશામા	૪૯	૪૮	૪૭	૮૬	૪૫	૪૪	૪૩	૪૨	૪૧	૪૦	૩૯	૩૮	૩૭
દરેક નિદિશામા	૪૮	૪૭	૪૬	૪૫	૪૪	૪૩	૪૨	૪૧	૪૦	૩૯	૩૮	૩૭	૩૬
એ ચતુર્થી													
મત સખ્યા	૩૮૯	૩૮૧	૩૭૩	૩૬૫	૩૫૭	૩૪૯	૩૪૧	૩૩૩	૩૨૫	૩૧૭	૩૦૯	૩૦૧	૨૯૩

પકિતમત ૪૪૩૩, પુખ્પાવગીર્ણ ૨૬૬૫૫૬૭ એકદર ૩૦૦૦૦૦૦

બીજી નારકીના પાટડા ૧૧ ઉપરના મલી ૨૪

પ્રતર	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪
દરેક દિશામા	૩૬	૩૫	૩૪	૩૩	૩૨	૩૧	૩૦	૨૯	૨૮	૨૭	૨૬
દરેક નિદિશામા	૩૫	૩૪	૩૩	૩૨	૩૧	૩૦	૨૯	૨૮	૨૭	૨૬	૨૫
મત સખ્યા	૨૮૫	૨૭૭	૨૬૯	૨૬૧	૨૫૩	૨૪૫	૨૩૭	૨૨૯	૨૨૧	૨૧૩	૨૦૫

દરેક દિશામા ચારમણા કરીને એકદર સખ્યા પકિતમત ૨૬૬૫

પુખ્પાવગીર્ણ ૨૬૬૭૩૦૫, એકદર ૨૫૦૦૦૦૦

ત્રીજી નાનીના પાટકા ૧, ઉપરના મની ૮૩

મનર	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩	
દરેક દિવાળી	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩	પુનિ ૧૪૮૮૫૧૫
દરેક વિદિવાળી	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	એક દર ૧૫૦૦૦૦૦
આગમજી કરી										
સખ્યા	૧૮૭૧૮૬	૧૮૭૧૮૭	૧૮૭૧૮૮	૧૮૭૧૮૯	૧૮૭૧૯૦	૧૮૭૧૯૧	૧૮૭૧૯૨	૧૮૭૧૯૩	૧૮૭૧૯૪	પતિતમત ૧૪૮૫

ચોથી નારકીના પાટકા ૭, ઉપરના મની ૪૦

મનર	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	પુનિ ૧૪૮૮૫૧૫	૬૬૬૨૬૩
દરેક દિવાળી	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	એક દર	૧૦૦૦૦૦૦
દરેક વિદિવાળી	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦		
આગમજી કરી									
સખ્યા	૧૨૫૧૧૭	૧૨૫૧૧૮	૧૨૫૧૧૯	૧૨૫૧૨૦	૧૨૫૧૨૧	૧૨૫૧૨૨	૧૨૫૧૨૩	પતિતમત	૭૦૭

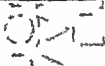
પાંચમી નારકીના પાટકા ૫, ઉપરના મની ૪૫

મનર	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫		
દરેક દિવાળી	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	પુનિ ૧૪૮૮૫૧૫	૬૬૭૩૫
દરેક વિદિવાળી	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	મર્ સં	૩૦૦૦૦૦
આગમજી કરી							
સખ્યા	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	પતિતમત	૬૬૫ નરક વાસ

છડી ના દીના પાટડા ૮, 'ઉપના મલી ૪૮ તથા સાતની
નારકીના પાટડા ૧ બધા-મલી ૪૮

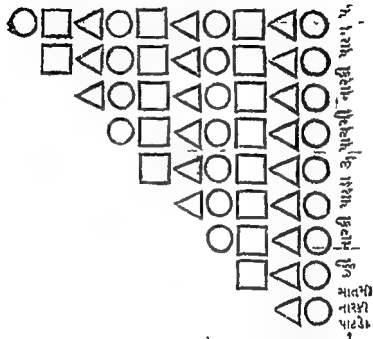
પ્રત્યક્ષ	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	સાતમી નીમા
દરેક દિવસ	૩	૨	૧	૦	પ્રક્રિયત
દરેક વિધિ	૩	૨	૧	૦	૧
મા ગુરુસં રે	૦	૧૩	૫	૦	૧

પ્રતિભાવ	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	દરેક નરકવાસ છે ૬ ૥ ચાલ દેવા ના
પુણ્ય	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૩ ૥ ગીતે દેવા કે તેનુ ૫ ૧ મામ ના
એક દર	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	ને ને મેતાવેન ૩ તથા ૬ ૧ ૫ ૥
					મુખ્ય પડી જન
					મેનુ ૫ ૧ જુ ૧ દરેક પાત્રમા જુ ૧

મા યત્ર પાત્રમી નારકીના ચોથા પાટડાને વિશે
જિજ્ઞાસી જ દર ૮ અને ત્રિદિવાની જ દર પાત્ર પાત્ર જે
નરકાવાસ છે, તેનુ યત્ર કે એવી રીતે દરેક પાટડાના નમ
લેવા નરકાવાસો વિમાનના માફક ગોળ ત્રિષુલ અને
ચોખ્ખુ પાછા ગોળ ત્રિષુલ અને ચોખ્ખુ એકની ઉપર
એક એવી રીતે રહેવા છે યત્ર જુદા ટાકેલ પાત્રમા જુદા

એક દિશાના નરકવાસની ગ્થાપના —

પાયમી નારકીના પાટડાથી માડીને સાતમી નારકીના પાટડા સુધી છ દ્રક નરકવાસની ચારે દિશામા જે નરકવાસો રહેવા છે, તે સમજાવવા માટે ફક્ત એકજ દિશાના નરકવાસો ચત્રની જદર આપેવા છે

આ પ્રમાણે બીજી ત્રણ દિગાની અદર પણ મમજી લેવા
લેનાદિકના ગણિત વિષ્કલ પરિધિ નિગેરેનુ ૨૫૩૫

વિષ્કમ્ભવર્ગદશગુણમુલં પરિધિ. ॥૧૧૩॥

સાબ્દાર્થ—વિષ્કલનો વર્ગ એટલે તેટલાએ ગુણી જે
આવે તેને દશે ગુણવાથી મુલ થાય પછી મુલ શોધવાથી
પરિધિ થાય છે

વિશેષાર્થ—જે ગોળ થાગીના આકારે પદાર્થ હોય,
તેના મધ્યનો વિસ્તાર જે દશ યોજન હોય તો તે પદાર્થ
ગોળાકારે ફરતો કેટલા યોજન થાય ? એવી રીતનું જે
ગણિત કુરશુ તેને પરિધિ કહે છે તેની રીત બતાવે છે

જેટલી સખ્યા વિસ્તારની હોય તેટલી સખ્યાએ
ગુણીને જે આવે તે વર્ગ કહેવાય તેને દશે ગુણવાથી મુલ
થાય પછી તે મુલની રકમને શોધવાથી પરિધિ થાય છે
વર્ગને દશે ગુણવાથી જે મુલની સખ્યા આવેલ હોય, તેને
એટલી રકમથી સમ વિષમ અનુક્રમે ગણના થકા જે
પહેલો આકરો વિષમ આવે તો જે આકરો લખને ભાગ
ચલાવવો પછી ભાડીના આકરોમાંથી બળે આકરોની સખ્યા
ઉપર ચડાવીને ભાગે ચલાવતા જવો, પણ એટલું ધ્યાનમાં
રાખવાનું કે ભાગકની સખ્યાને ભાગાકારની સખ્યાએ
ગુણવાથી અને શેષ સખ્યા ઉમેરવાથી જે સખ્યા આવે
તે ભાગ્યની સખ્યા કરતા વધારે થવી નોંધવું નહિ

જન્મ કે દૃષ્ટાન્ત તરીકે ૧૦ ની સંખ્યા દેહને તેને
 રૂપતાએ સુણવાથી ૧૦૦ આવે તે વર્ગ કહેવાય, અને તેને
 દશે ગુણુમથી ૧૦૦૦ આવે તે સુણ કહેવાય. હવે તેને
 કે ના આગાધી ૧ સમ અને ૨ વિપમ ગણતા પહેલા
 આકરો ને એક છે તેની ઉપર વિપમ ની-ગણતરી આવશે
 મને એ આગાધી ૧૦ તે ભાજ્ય સંખ્યા દેહવાય
 હવે તેને ભાજ્ય ગણની સંખ્યાએ ભાગવાથી ભાગાકાર
 પણ ૩ આવશે શેષ એક રહેશે તેની-ઉપર ભાગીના ને
 એ મીડા છે તે ચલાવવાથી ૧૦૦ ભાજ્ય થયા હવે પહેલા
 ને ભાગાકાર આવેલો હોય તે ભાજ્ય રકમની સાથે ઉમે
 રવો એટલે ભાજ્ય ૩ છે અને ૩ ઉમેરતા ૬ થાય હવે
 ૧૦૦ ની સંખ્યા કરતા પણ ભાજ્ય અને ભાગાકારને
 સુણાકાર કરતા અને શેષ રકમ ઉમેરતા વધી જવી ન
 જોઈએ માટે એકે ભાગ ચાલશે તે એક, ૬ ની ઉપર ચડા
 વવાથી ૬૧ ભાજ્ય થાય ભાગાકાર ૧ અક્ષરો શેષ ૦૮
 હા આવી રીતે કરવાથી ૩૧ દૈન યોજનની પરિધિ થાય.

એ પ્રમાણે જેટલા યોજનની પરિધિ કાઢવી હોય
 તેટલા યોજનની આ રીતિએ કાઢવી ૬૧૩

વિપકમ્ભપાદગુણોઽસૌ ગણિતપદં ॥૨૨૪॥

રાજદાર્થ—વિપ્રલના ચોથા ભાગની સંખ્યાને પરિ
 ધિએ સુણવાથી ગણિત પદ થાય છે

વિશેષાર્થ—જે જાળ યાળી આકારે ક્ષેત્ર ટાપ તેના યોજન યોજન પ્રમાણ જેટલા મરખા ચોળ કા કટકા કરવા તેને ગણિતપદ કહે છે

જે ત્રિકુલ હોય તેનો ચોથો ભાગ કરવો જેમ કે જુદીપ ૧૦૦૦૦ છે તેનો ચોથો ભાગ ૨૫૦૦૦ યોજન થાય, તેને જુદીપની પરિધિ ૩૧૬૨૨૭ યોજન ૩ ગાઉ ૧૨૮ ધનુષ્ય અને ૧-૨ આગલે ગુણવાથી સાત અમર, નેવું ઠરોડ, છપ્પન લાખ, ચોરાણું હજાર, એકમે ૫૦ યોજન, ૧ ગાઉ, ૧૫૧૫ ધનુષ્ય અને ૬૦ આગલ ગણિતપદ થાય છે ૧૧૪

વીષુપૃથક્ત્વચતુર્ગુણેપુગુર્ણમૂલં જીવા ॥૨૨૫॥

શબ્દાર્થ—ધપુની પહોળાઈ બાદ કરી ચેપને ચારગુણા કરીને ધપુની સખ્યાએ ગુણવા જે સખ્યા આવે તેનું મૂલ શોધતા જે આવે તે શબ્દ કહેવાય છે

વિશેષાર્થ—જે જુદીપ એક લાખ યોજનને વિન્તા

૧૧ રવાળો પાટલોકારે છે, તેને એ ગાપીસગુંથા કીએ ત્યારે આગણીસ લાખ કળા થય તેમજે એક યોજનની કળા ૧૬ થાય છે હવે જે મેત્રની, શબ્દા, એટલે જેમ ધનુષ્યની અદર વાળી, દોરી, હોય છે, તેમ ક્ષેત્ર, મણુ પૂર્વ, પશ્ચિમ લાખુ કેટલું હોય? તે શબ્દ કહેવાય ન્યાયે તે કાઠવાની હોય ત્યારે તે ક્ષેત્રની ધપુ કહેતા બાણના આકારની પહોળાઈ

લાખ યોજનની કળામોંઘી બાદ કરીને બાપી રહે તેને ચારશુલા કરવા, પછી જે સખ્યા આવેલ હોય, તેને' જે ક્ષેત્ર ૧૧૭૬ કાઢવાની હોય તે ક્ષેત્રની ઇંચુની પહોળાઈની આગે શુલાકાર કરીને જે સખ્યા આવે તેનું મમ વિષમ વિભાગ પાડીને મૂલ શોધવાથી ૧૭૬ની સખ્યા આગશે

વૈતાલ્યપર્વતના ૨૫ યોજન બાદ કરતા દક્ષિણાર્ધ ભરતચેત્રની ઇંચુની સખ્યા જે ૨૩૮ યોજન ને ૩ કલા છે તે ૧૧ કળા ૪૫૨૫ ધાય તે ૧૬૦૦૦૦૦ કળામાથી બાદ કરતા ૧૮૬૫૪૭૫ ધાય તેને ચાર શુલા કરતા ૭૫૮૧૬૦૦ કળા થઈ, તેને ઇંચુની કળા ૪૫૨૫ શુલાથી ૩૪૩૦૮૦૬૭૫૦૦ સખ્યા આવી, તેના સમ વિષમ ભાગ પાડીને વર્ગ મૂલ કાઢતા જે આવે તેટલી કળા ૧૭૬ કહેવાય, તેના ૬૭૪૮-૧૨ (સત્તાણસે અડતાલીમ યોજન અને બાર કલા ધાય છે)

એ પ્રમાણે કોઈપણ ક્ષેત્રની જુવા કાઢવી હોય, તો હ્રુપ રની રીતિએ કાઢી લેવી ૧૧૫

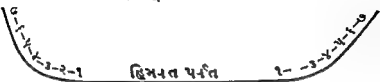
इपुवर्गपद्गुणजीवावर्गयुतमूलधनु ॥ ११६ ॥

ગણદાર્થ — ઇંચુની સખ્યાનો વર્ગ કરી તે' સખ્યાને ૬ શુલા કરી જુવાની રાશીના વર્ગની સખ્યા મેળવીને સખ્યા આવે તેનું મૂલ શોધીને જે આવે તે ધનુ પૃષ્ઠ કહેવાય છે

વિશેષાર્થ — કોઈપણ ક્ષેત્રના પાછળના ભાગનું ગણિત કાઢવું તેને ધનુ પૃષ્ઠ કહે છે જે ક્ષેત્રની ઇંચુસખ્યા હોય,

પૃષ્ઠ ૧૫૪ (સા ૧૧૮ પાઠી)

અતરદ્વીપની સ્થાપના

તેને તેટલીજ સખ્યાએ 'ગુણીને' જે આવે તે વર્ગ કહેવાય
'અને વર્ગની જે સખ્યા આવી હોય તેને છએ ગુણીને જે
સખ્યા આવે તે 'ગન્ને' એકઠી કરીને જે આવે, તે સખ્યાનું
મૂલ શોધીને જે આવે તે ધનુ પૃષ્ઠ કહેવાય

જેમ કે દક્ષિણ ભરતાર્ધનું ધનુ પૃષ્ઠ કાઠવું હોય, તો તેની
ધ્રુવકલા ૪૫૨૫ છે, એને ૪૫૨૫ ગુણવાથી ૨૦૪૭૫૬૨૫
વર્ગની સખ્યા આવી તેને ૬ એ ગુણવાથી ૧૨૨૮૫૩૭૫૦
સખ્યા આવી એની સાથે જીવાની રાશીના વર્ગની જે
સખ્યા ૩૪૩૦૮૦૬૭૫૦૦ છે, તે મેળવતા ૩૪૪૩૦૮૫૧૨૫૦
ગન્ને રાશીના મરવાળાને આક આંચો પછી તે સખ્યાને
સમ વિષમ ભાગ પાડીને મૂલ શોધતા ૬૭૨૬ યોજન ૧
કલા દક્ષિણ ભરતાર્ધનું ધનુ પૃષ્ઠ આંગે એવી રીતે દરેક
ક્ષેત્રનું સમજી લેવું ૧૧૬

અન્ત્યેષુ જીવાગુણચતુર્ભક્તવર્ગદશગુણમૂલં

પ્રતરઃ ૥૧૧૭૥

શબ્દાર્થ — છેલ્લા ક્ષેત્રની ધ્રુવની સાથે જોડાએ ગુણી
તેના ચાર ભાગનો વર્ગ કરી ચોથા ભાગનો વર્ગ કરી તેને
દશે 'ગુણી' જે આવે તેનું મૂલ શોધતા પ્રતર આપ્યું છે.

વિશેષાર્થ — પ્રતર એટલે ભરતભેત્ર પ્રમુખને સમજી
તુલ્ય કરવા તેને પ્રતર કહે છે હવે એલા દક્ષિણ

અન તેનો વિસ્તાર પણ ૨૦૦ યોજનનો છે કપ્પીના દ્વીપોની
લગાઈમાં અને પહેલાંમાં સો નો યોજન વધારે સમજવા
એટલે દરેક દાઢા ઉપરનો ખીને અન્તરદ્વીપ ૪૦૦ યોજન
દૂર અને ૪૦૦ યોજન વિસ્તાર ત્રીજો અન્તરદ્વીપ ૫૦૦
યોજન દૂર અને ૫૦૦ યોજનનો વિસ્તાર, ચોથો ૬૦૦
યોજન દૂર અને ૬૦૦ યોજન વિસ્તાર, પાંચમો ૭૦૦
યોજન દૂર અને ૭૦૦ યોજન વિસ્તાર, છઠ્ઠો, ૮૦૦ યોજન
દૂર અને ૮૦૦ યોજન વિસ્તાર અને સાતમો ૯૦૦ યોજન
દૂર અને ૯૦૦ યોજન વિસ્તાર છે એવી રીતે સો સો
યોજનની વૃદ્ધિ કરતા સાતમો અન્તરદ્વીપ જગત્તીથી ૯૦૦
યોજન દૂર બાપ્તો વિસ્તાર પણ તેટલોજ છે આથી ખીને
દરેક દાઢાની લગાઈ પણ જગત્તીથી ૯૦૦ યોજનની છે

એવી રીતે શિખરી પર્વતની બન્ને બાજુએ પણ બન્ને
દાઢા છે અને દરેક દાઢા ઉપર માત્ર સાત અન્તરદ્વીપો
પહેલાના જેટલીજ લગાઈ અને વિસ્તારવાળા છે આવી
રીતે, બધા ખીને ૧૬ અન્તરદ્વીપ છે તે બધા પેદિદા અને
વનખડે કમી શોભિત છે ત્યાં યુગલિઆ મનુષ્યો રહે છે

દરેક દાઢા ઉપરના પહેલા પહેલાં અન્તરદ્વીપની પરિધિ
૯૪- યોજનની છે પછીનાં ખીજા ચાર ત્રીજા ચાર, એવી
રીતે દરેકે ૩૧૬ યોજનની વૃદ્ધિ કરતા, જમી ૧૧૮

ભરતખડગી પ્રગટ ફાટી જતાને છે ભરતસેન, અર્ધાની ઇંધુ
 ૪૫૨૫ કલા છે, ઇવાની કલા ૧૮૫૨૦૫ ગુણતા ૮૩૮૧૪૬૧૨૫
 સખ્યા આવી તેને ચારે ભાગતા ૨૦૬૫.૫૭૮૧૬ સખ્યા
 આવી તેને તેટલીજ સખ્યાએ ગુણતા ૪૩૬૦૫૨૪૮૫૧૬૨
 ૭૬૬૬૧ આ યા તેને દરે ગુણતા ૪૩૬૦૫૨૪૮૫૧૬૨૭૦
 ૮૬૧૦ આ યા તેને નમવિનમ ભાગ પાડીને મૂલ શોધવાથી
 ૬૬૨૬૧ ૩૩૬ પ્રતરની પ્રતિકલા આવી, તેને ૧૬ એ
 ભાગતા ૩૪૮૭૪૨૨૬ કલા ને ૬ પ્રતિકલા વધ, તેને ફરી
 ૧૬ એ ભાગતા ૧૮૩૫૪૮૫ યોજન ૧૦ કલા ૬ પ્રતિકલા પ્રતર
 થાય ૧૧૭

અતરદ્વીપ પરિધિ સ્વરૂપ

હિમવચ્છિગ્વરિણો શતવૃદ્ધાસ્ત્રિશતાદિવિષ્ક-
 મ્મા અન્તરદ્વીપા વૃત્તા પ્રતિકોણ સપ્ત ૧૨૧૮૧.

ગાઢદાર્થ — હિમવત અને શિખરીના દરેક ખુણે સો
 સો યોજન વધારે, એવા ૩૦૦ યોજન વિસ્તારવાળા ગોળા
 કાર સાત સાત અન્તરદ્વીપો છે.

વિરોધાર્થ — હિમવત પરિવતના જન્ને છેડે હાથી દાતના
 આકારના જેવી જળે-દાઢા નીખેલી છે, તે દરેક દાઢાની ઉપર
 સાત સાત અન્તરદ્વીપ છે, તે ગોળાકાર છે દરેક દાઢા
 ઉપરનો ચહેલો અતરદ્વીપ જમતીથી ૩૦૦-યોજન દર છે

અન તનો વિન્તાર પછ ૨૦૦ યોજનનો ઇન્દ્રીના દ્વીપોની
 લગાઈમાં અને પહેલાઈમાં નો નો યોજન વધારે સમજવા
 એટલે દરેક દાઢા ઉપરનો ણીને અન્તરદ્વીપ ૪૦૦ યોજન
 દૂર અને ૪૦૦ યોજન વિન્તાર ત્રીને અન્તરદ્વીપ ૫૦૦
 યોજન દૂર અને ૫૦૦ યોજનનો વિસ્તાર, ચાથો ૬ =
 યોજન દૂર અને ૬૦૦ યોજન વિન્તાર, પાચમો ૭૦૦
 યોજન દૂર અને ૭૦૦ યોજન વિન્તાર, છઠ્ઠો ૮૦૦ યોજન
 દૂર અને ૮૦૦ યોજન વિન્તાર અને સાતમો ૯૦૦ યોજન
 દૂર અને ૯૦૦ યોજન વિન્તાર છે એવી રીતે સો નો
 યોજનની વૃદ્ધિ કરતા માત્રમો અન્તરદ્વીપ જગતીથી ૯૦૦
 યોજન દૂર જાયો વિન્તાર પણ તેટલોજ છે આથી મીને
 દરેક દાઢની લગાઈ પણ જગતીથી ૯૦૦ યોજનની છે

એવી રીતે ચિખરી પર્વતની બન્ને ણામુએ પણ બન્ને
 દાઢા છે અને દરેક દાઢા ઉપર માત્ર સાત અન્તરદ્વીપો
 પહેલાના જેટલોજ લગાઈ અને વિસ્તારવાળા છે આની
 રીતે બધા મળીને ૫૬ અન્તરદ્વીપ છે તે બધા પ્રેક્ષિતા અને
 વનખડે કરી ચોલિન છે ત્યાં યુગલિયા મનુષ્યો રહે છે

દરેક દાઢા ઉપરનો પહેલા પહેલા અન્તરદ્વીપની પરિધિ
 ૯૪- યોજનની છે પછીના બીજા ચાર ત્રીજા ચાર, એવી
 રીતે દરેકે ૩૬૬ યોજનની વૃદ્ધિ કરતા જયી ૧૨૮

હિમનાના અન્તરદ્વીપની પરિમિત્ર ય ૫ ।

૧ હુ અતુક	૯૪૯	ચોજન
૨ હુ અતુક	૧૨૨૫	ચોજન
૩ હુ અતુક	૧૫૮૧	ચોજન
૪ હુ અતુક	૧૮૯૭	ચોજન
૫ મું અતુક	૨૨૧૩	ચોજન
૬ હુ અતુક	૨૫૨૯	ચોજન
૭ મું અતુક	૨૮૪૫	ચોજન

આવી રીતે શિખરીના અન્તરદ્વીપની પણ પરિમિત્ર સમજ લેવી

હવે યુગ્મિઆતુ ૨૫૨૫

પલ્યાસંખ્યાશાયુર્યોજનદશમાશતનુચતુર્થ-
મોજિચતુ પઠિટ્પૃષ્ઠૌકોત્રાશીતિદિનાપત્ય-
પાલના યુગ્મિન ॥૨૧૯॥

શબ્દાર્થ—પદ્યોપમના અસંખ્યાનમા જાગે આશુપ-
વાલા, ૮૦૦ મનુષ્ય શરીરની ઉચાઈવાલા, એકાતરે આહાર
દરનારા, ચોસઠ પામવીવાળા અને ૭- દિવસ મુખી ગાળકને
પાળનારા યુગ્મીયાઓ અ તરદ્વીપને વિરે હોય છે,

વિશેષાર્થ—જે પદ અ તરદ્વીપ છે, તેને વિરે અસિ
ત્રિહથીયાર સંજ ધી) મિ (લખવુ લખાવવા સંજ ધી)

કસી (ખેતીવાડી સબધી) કર્મ હોતો નથી તેથી ત્યાં જે લોકો રહે છે તેને યુગલીયાઓ કહે છે, અને તે મરીને દેવલોકને વિશેષ જ્ઞાન છે તેઓ વિશેષ પૂન્ય પ્રકૃતિવાળા હોય છે માટે તેઓના આયુષ્ય, શરીર, આહાર, પાચકી અને બાળકને બાળનાનું પ્રમાણ, અહિંના એટલે ભરતખંડ ની પાંચમા ઓરોના મનુષ્ય કરતાં વિશેષ હોય છે જેમ કે તેઓના [અતર દ્વીપના] આયુષ્ય - પચોપમના અમ ખ્યાનમા ભાગે હોય છે અને અહીં વધારેમા વધારે ૧૨૦ વર્ષની ગિચિતિ હોય છે,

ત્યાં યુગલીયાઓના શરીર એક યોજનનો દશમો ભાગ એટલે ૮૦૦ ધનુષ્ય ઊંચા હોય છે, અને અહિં ભરત ખંડમા પાચમા આરામા વધારેમા વધારે સાત હાથનું શરીર હોય છે -

ત્યં યુગલીયાઓ એક એક દિવસને આતરે આહાર આમલકના પ્રમાણ, જેટલો લીએ છે, ત્યારે અત્રે દરદોજ અને પ્રમાણ વિનાનો આહાર લીએ છે .

૧. ત્યાં યુગલીયાઓના, વાસાની અદર ૧૪ પાસલકી હોય છે, ત્યારે અત્રે ભરતખંડના પાચમા આરામા મનુષ્યના વાસાની અદર પ્રાયે કરીને ૫૬ હોય છે

ત્યાં યુગલીયાઓ પોતાના બાળકને ૭૬ દિવસ સુધી ભરણપોષણ કરીને પોતે માતા-પિતા બન્ને જણા મરીને દેવલોકે ગયા જાય છે ત્યારે અત્રે ભરતખંડમા પાચમા ઓરોના મનુષ્યે પોતાના બાળકોને પ્રાયે કરીને ૭૬ દિવસ

મુધી પાળે છે પ્રાય જોડવા મારે કે રખતે બાગકની
પહેલા માતા પતા નૃસ્ય પામે, અને સખતે માતાપિતાની
પહેલા બાગકો મૃત્યુ પમે, માટે પ્રાય સખદ લખેવો
છે ૧૧૧

લવણમુદ્રનું સ્વરૂપ

લવણ આપજ્ઞનવતિસહસ્રેભ્ય. સહસ્રાવગાઢ
સમશતોન્નુય ॥૧૨૦॥

ગાળદાર્થ - ૫ હજાર યોજન પછી હજાર યોજન ઉંટા
અને સાતમે, યોજન ૪ લની ગદિવાળો લવણમુદ્ર છે
વિશેષાર્થ - જેમ ગાય પાણી પીવા તમાવમા પ્રેશ
કે તંતારે, તેનો પાણી ભાગ, ઉચો હોય, અને આગલો
ભાગ નીચો હોય, તેને ગોતીય કહે છે તેમ લવણમુદ્ર
માહે પણ એ જ બુદ્ધીપતી જગતીયકી અને બીજો પહેલો
તરફથી લવણમુદ્રની જગતીયકી એમ એ બાબુથી નીક
બીને વચમા પચાણ પચાણ હજાર યોજન મુધી પાછલી
ભૂમી ઉઠી અને આગલી ભૂમી નીચી છે, તથા બન્ને બાબુની
જગતીયી વચમા ૮૫ હજાર યોજન જ્યા પૂરા થાય છે તે
અંચાને ૧૦૦૦ યોજન પાણી ઉંડુ છે જગતીયી ૮૫ હજાર
યોજન મુધીમા ૭૦૦ યોજન પ્રાણીની ઉઠી વૃદ્ધિ છે

લવણમુદ્રને વિશે વચમા પાણીના મેઘગાએ (મધ્ય
ભાગે) ચાર દિશાએ વજ્રમય ચાર પાતાવકલશે છે તે
કલશોની ઠીકરી એક હજાર યોજન બહી છે, તથા નીચે

અને ઉપર દશેકનાર-યોજન પહોળા છે અને વચ્ચેમાં એક લાખ યોજનનું પેટ પહોળું છે તથા તે કલગે એક લાખ યોજન ભૂમી માટે ઉડા છે તે ચારે પૂર્વદિશિથી દક્ષિણાવર્ત-
જણતા એક વડેવાસુખ બીજે કૈયૂપ ત્રીજે ચૂપ, અને ચોથો ઇશ્વર એ નામો છે ૧૩૦

મધ્યે શિશ્વા સપ્તદશ સહસ્રાણિ ॥૧૨૧॥

ગાપદાર્થ — વચ્ચેના સપ્તરહસ્યર યોજનની પાણીની, શીખા છે ૧૨૧

વિશેષાર્થ — નીચે તથા, ઉપર દશ હજાર યોજન પહોળી અને મૂલથકી સપ્તરહસ્યર યોજન ઉંચી, એવી લગણુસમુદ્રની મધ્યમાં પાણીની શીખા છે, તેની ઉપર બે ગાઉ ઉંચી, પાણીની વેલ છે તે એક અહોગત્રુના બે વળત વધે છે ૧૨૨

ચામ્યોત્તરાયતૌ દશશતપૃથુત્વાૌ પચ્ચશતોઞ્ચૌ

દ્વપુગિરી ધાતકીપુષ્કરાર્દયૌ ॥૧૨૨॥

ગાપદાર્થ — દક્ષિણ અને ઉત્તર દાળા, એક હજાર યોજન પહોળા, પાચસો યોજન ઉંચા એવા બે ઇક્ષુકાર નામના પર્વતો ધાતકીખડ અને પુષ્કરાર્દને વિશે છે

વિશેષાર્થ — ઇક્ષુકાર નામે બે પર્વતોએ કરીને ધાતકીખડ બે, જાણે વેદે આવેલા છે, એટલે પૂર્વધાતકીખડ અને પશ્ચિમધાતકીખડ એ બે હાથ લાગુવા તે ઇક્ષુકારપર્વતો સમભૂતલા પૃથ્વી ઉપર મૂલમાં અને શિખર ઉપર સરખા-

૧૦૦૦ યોજન પહોળા, અને ઉંચા ૫૦૦ યોજન છે

પુન્કરાદ્વિત્રીની અદર પણ બે ઈશ્વર પર્વતો છે તે એક હજાર યોજન પહોળા અને પાચસો યોજન ઉંચા છે તેણે પણ પુન્કરાદ્વિત્રીને બે'લાગમા વેહેચ્યો છે, એટલે પૂર્વ, પુન્કરાદ્વિત્રી અને પશ્ચિમ પુન્કરાદ્વિત્રી ખડ કહેવાય છે .

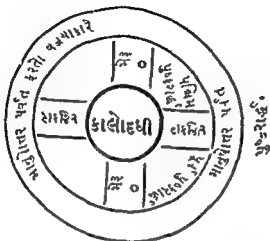
હવે પુન્કરાદ્વિત્રી અર્થ કહેવાનું કારણ એ છે કે જે પુન્કરવદીપ ૧૬ લાખ યોજન વિસ્તારવાળો, ગોળાકાર વલયાકાર છે, તે કાલોદધી મુદ્રની જગતીથી માડીને તિર્થર્થમા જ્યાં ૮ લાખ યોજન પૂરા થાય છે, ત્યાંથી માડીને ચારે બાજુ ફરતો ગોળ વલયાકારે માનુષોત્તર પર્વત છે તે પર્વતની ઉત્તરદિશામાજ મનુષ્યો રહે છે પેહેલી તરફ મનુષ્યો ઉપન્યસ થતા નથી, માટે તેને માનુષોત્તર પર્વત કહે છે તે મુખને વિશે એક હજારને બાવીસ યોજન પહોળો અને ચિખરને વિશે ચારસોને બાવીસ યોજન પહોળો છે, અને સત્તરસે એકબીસ યોજન ઊંચો છે આજ કારણથી પુન્કરવદીપ અર્થ ગણવામા આવે છે .

ઈશ્વર પર્વતો તથા માનુષોત્તર પર્વત કેવી રીતે રહેલા છે તેના યત્ર જુદા પાના ભેગાથી નાણુમ પડશે,

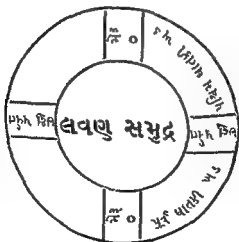
ધાતકી ખડમા ઈશ્વર પર્વતની સ્થાપનાનું યત્ર જુદા ટાકેલ પાનામા જુઓ

પુન્કરવદીપમા માનુષોત્તર પર્વત તથા ઈશ્વર પર્વતની સ્થાપનાનું યત્ર જુદા ટાકેલ પાનામા જુઓ

પુષ્કરાવર ક્ષીપમા માનુષોત્તર પર્વત
તથા ઇન્દ્રિયાર પર્વતની સ્થાપના.
પુષ્કરાક્ષ

ધાતકી અગ્રા ઇન્દ્રિયાર
પર્વતની સ્થાપના.

૧૦૦૦ યોજન પહોળા, અને ઉચા ૫૦૦ યોજન છે

પુષ્કરાદિએની અદર પણ જે ઇંદુકાર પર્વતો છે તે એક હજાર યોજન પહોળા અને પાચસો યોજન ઉચા છે તેણે પણ પુષ્કરાદિને જે ભાગમા વેહેવ્યો છે, એટલે પૂર્વ પુષ્કરાદિ અને પશ્ચિમ પુષ્કરાદિ ખડક હોવાય છે

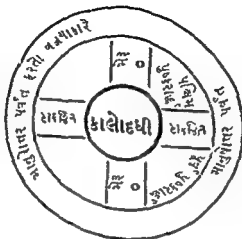
હવે પુષ્કરાદિ અર્ધ કહેવાનું કાળ એ છે કે જ પુષ્કરવરદ્રીપ ૧૬ લાખ યોજન વિસ્તારવાળો ગોળાકાર વલયાકાર છે, તે કાલોદધી મમુદની જગતીધી માડીને તિર્થર્થમા જ્યાં ૮ લાખ યોજન પૂરા થાય છે, ત્યાંથી માડીને ચારે ગાળુફરતો ગોળ વલયાકાર માનુષોત્તર પર્વત છે તે પર્વતની ઉત્તરદિશામાજ મનુષ્યો રહે છે પેહેલી તરફ મનુષ્યો ઉત્પન્ન થતા નથી, માટે તને માનુષોત્તરપર્વત કહે છે તે મુતને વિશે એક હજારને બાવીસ યોજન પહોળો અને શિખરને વિશે ચારસોને બાવીસ યોજન પહોળો છે, અને, સત્તરને એકવીસ યોજન લંબો છે આજ કાલથી પુષ્કરવર દ્રીપ અર્ધ ગણવામા આવે છે

ઇંદુકાર પર્વતો તથા માનુષોત્તર પર્વત કેવી રીતે રહેલા છે તેના યત્ર જુદા પાના એવાર્થી નાલુમ પડશે,

ધાતકી ખડમા ઇંદુકાર પર્વતની સ્થાપનાનું યત્ર જુદા ટાકેલ પાનામા જુઓ

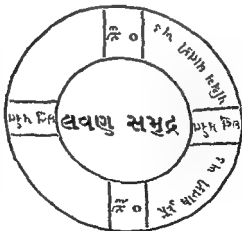
પુષ્કરવર દ્રીપમા માનુષોત્તર પર્વત તથા ઇંદુકાર પર્વતની સ્થાપનાનું યત્ર જુદા ટાકેલ પાનામા જુઓ

પુષ્કરોત્તર પર્વત ક્ષીપમા માનુષોત્તર પર્વત
તથા હિમ્વત્તર પર્વતની સ્થાપના.
પુષ્કરોત્તર.

પુષ્કરોત્તર.

વાતકી ખંડમા હિમ્વત્તર
પર્વતની સ્થાપના.

સ્વપરવ્યવસાયિ જ્ઞાનં પ્રમાણં ॥ ૧૨૩ ॥

શબ્દાર્થ - પોતાને અને બીજાને નિશ્ચય કરાવનાર જે જ્ઞાન તે પ્રમાણ કહેવાય છે

વિશેષાર્થ - જેના કહે પદાર્થ નિશ્ચય કરી શકાય તેનું નામ પ્રમાણ. અથવા તે પોતાને જણાવનાર અને પોતાથી ભિન્ન બીજા વસ્તુને પણ જોળખાવનાર જેનું જે જ્ઞાન તેને પ્રમાણ કહે છે જેમ કે ધુમાડો તે પોતામા રહેલું ધુમ્રવપણું અને પોતાથી ભિન્ન પદાર્થ જે જ્વલિ તે બળને નિશ્ચય કરાવે છે એનું નામ પ્રમાણ ૧૨૩

અનાક્ષેપ એકધર્મકો વક્તાભિપ્રાયો નયઃ ॥ ૧૨૪ ॥

શબ્દાર્થ - આક્ષેપ વિના એક ધર્મ એ મધી રહેનારનો જે અભિપ્રાય તે નય કહેવાય છે

વિશેષાર્થ - કોઈ પણ પદાર્થને નિશ્ચયપૂર્વક કીધા વિના જે કહેવું, એટલે આ ઘડોજ છે, એમ તક્ષિ-કહેવા તો આનું આ ઘડો છે પદાર્થની અદર જે અનન્ના ધર્મ રહેલા છે તેમાંથી એક ધર્મ અબંધી કહેવું અને કહેનારનો જે અભિપ્રાય વિશેષ તે નય કહેવાય છે તે દ્રવ્યાર્થિક નય અને પર્યાયાર્થિક નય એમ બે ભેદ છે દ્રવ્યમાત્રને અહણ કરનાર દ્રવ્યાર્થિક નય કહેવાય અને પર્યાય (ધર્મ) માત્રને અહણ કરનાર પર્યાયાર્થિક નય કહેવાય દ્રવ્યાર્થિક નયમાં

નૈગમ, સંગ્રહ અને વ્યવહાર એ ત્રણ નયનો સમાવેશ થાય છે, અને પર્યાયાર્થિક નયની અદર મનુસૂત્ર, શબ્દ, સમ ભિદ્ધ અને એવજૂત એ ચાર નયોનો સમાવેશ થાય છે એવી રીતે સાત નય છે ૧૨૪.

**उपशमो मोहे मिश्रो घातिषु क्षयः सर्वेषु
औदयिकपारिणामिकौ च ॥१२५॥**

શબ્દાર્થ - મોહને વિષે ઉપશમ, ઘાતો કર્મને વિષે ક્ષયોપશમ, બધા કર્મને વિષે ક્ષાયિક ઔદયિક અને પારિણામિક ભાવ હોય છે.

વિશેષાર્થ - ઉપશમ બાદ એક મોહને વિષેજ હોય છે, કારણ કે બીજા કર્મને વિષે ઉપશમ હોતો નથી ક્ષયોપશમ ભાવ જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી, મોહનીય અને અત્ર રાય એ ચાર ઘાતીકર્મને વિષે હોય છે, બીજા કર્મને વિષે હોતો નથી ક્ષાયિકભાવ જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદનીય, મોહનીય, આમુષ, નામ, જોત્ર અને અત્રાયકર્મ એ આઠે કર્મને વિષે હોય છે, કારણ કે દરેક કર્મનો ક્ષય એટલે નાશ થાય છે. તથા ઔદયિક એટલે ઉદય થવાની સત્તા જે નેની અદર એવા કર્મના પુદ્ગલો, પારિણામિક એટલે સ્વાભાવિક જે વસ્તુની અદર અવ્યત્ત કે અવ્યાવ્યત્ત રહેલા હોય તે આઠે કર્મની અદર તે બન્ને ભાવો તથા ક્ષાયિક એમ ત્રણ હોય છે.

ધર્માસ્તિકાયાદિ પાત્ર અણુવ દ્રવ્ય પોત પોતાના ભાવેજ પરિણમ્યા છે - પણ પરભાવે પરિણમતા નથી, તે માટે તે અનાદિ પારિણામિક ભાવે છે તેમા જે પુદ્ગલના દ્વિપ્રદેશી ત્રિપ્રદેશી યાવત્ અન ત પ્રદેશતા રક ધો અને કર્મ વર્ગણાદિક છે, એ તો વધે ઘટે છે માટે ઔદયિક ભાવે હોય છે

એવી રીતે હરેક કર્મને વિશે કેટલા ભાવ હોય? તે નીચે અતાવે છે

કર્મના નામ ભાવ	૧	૨	૩	૪	૫	કુલ
૧ જ્ઞાનાવરણીય ક્ષાયિક ઔદયિક પારિણામિક ક્ષયોપશમ	૦	૪				૦ ૪
૨ દર્શનાવરણીય ક્ષાયિક ઔદયિક પારિણામિક ક્ષયોપશમ	૦	૪				૦ ૪
૩ વેદનીય	ક્ષાયિક ઔદયિક પારિણામિક	-૦-	૦	-૩		
૪ મોહનીય	ક્ષાયિક ઔદયિક પારિણામિક ક્ષય-કેપ	૦-૫				
૫ આયુષ	ક્ષાયિક ઔદયિક પારિણામિક	"	-૦-	૩		
૬ નામ	ક્ષાયિક ઔદયિક પારિણામિક	૦	-૦-	૩		
૭ જોત્ર	ક્ષાયિક ઔદયિક પારિણામિક,	૦	-૦-	૩		
૮ અતરાય	ક્ષાયિક ઔદયિક પારિણામિક ક્ષયોપશમ	-૦-	૪			

જઘન્યાદ્યરૂપામવ્યાનન્તગુણાણુકા

વર્ગણા ॥૧૨૬॥

શબ્દાર્થ—પહેલા ઔદારિક શરીરની જઘન્ય અહણુ વર્ગણા અભવ્યથી અનન્તગુણા પરમાણુના રક ધ જેટલી છે

शिष्यरतेषां गुणान्वेषी, सयमी मानसागरः ।
 समुद्रमुनिर्नन्देन्दुप्रमिते, विक्रमात् समे ॥२॥
 मुम्बापुर्यां चतुर्मासीस्थितः प्रसादतोऽगुरोः ।
 तत्त्वार्थपरिशिष्टीयं, बालबोध व्यधात् मुदा ॥३॥

॥ युग्मम् ॥

साध्वीश्रीतिलकश्रियोपदेशेन मुद्रापिता
 सुरते ।
 सुश्राविका वर्गेण शोभना द्वितीयावृत्तिः ॥४॥

॥ इति तत्त्वार्थपरिशिष्टस्य बालबोध समाप्तम् ॥

